

U C H W A Ł A Nr VI/37/2014

RADY GMINY RYCHLIKI

z dnia 26 sierpnia 2014 roku

w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rychliki.

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990r. samorządzie gminnym (tekst jednolity w Dz. U. z 2013 roku, poz. 594 ze zmianami) oraz art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity w Dz. U. z 2012 roku poz. 647 ze zmianami) - Rada Gminy Rychliki uchwala, co następuje:

§ 1

1. Uchwala się zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rychliki zwane dalej „Studium”.

2. Integralną częścią uchwały są następujące załączniki:
 - 1) Część tekstowa Studium pt.: „Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki.” jako załącznik nr 1 do uchwały.
 - 2) Mapa w skali 1:25 000 pt.: „Gmina Rychliki. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” jako załącznik nr 2 do uchwały.
 - 3) Tekst: „Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki. Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” i stanowi załącznik nr 3 do uchwały;
 - 4) Mapa w skali 1:25 000 pt.: „Gmina Rychliki. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy. Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” i stanowi załącznik nr 4 do uchwały.
 - 5) Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń projektu studium stanowi załącznik nr 5 do uchwały.

6) Rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag wniesionych do projektu studium stanowi załącznik nr 6 do uchwały.

§ 2

Traci moc Uchwała Nr IV/31/2001 Rady Gminy Rychliki z dnia 28 czerwca 2011 roku w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rychliki.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Rychliki.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem jej podjęcia

CZĘŚĆ I:

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓWZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY RYCHLIKI

UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY RYCHLIKI

Załącznik nr 1
do uchwały Nr VI/37/2014
Rady Gminy Rychliki
z dnia 26 sierpnia 2014 roku.

- tekst wyróżniony czcionką Arial stanowi dotychczasową treść, pozostawioną w dokumencie studium
- *tekst wyróżniony czcionką Times New Roman (kursywą) stanowi zmianę w treści dokumentu studium*

Rychliki 2014 r.

**Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania
przestrzennego**

**GMINA RYCHLIKI
(woj. warmińsko-mazurskie)**

**Wykonawca zmiany Studium z 2011 r.
EKOPLAN Pracownia Fizjograficzno – Projektowa Wojciech Kwiatkowski
ul. Rolna 46, 14-200 Iława**

**Wykonawca zmiany Studium z 2014r.
EKOPLAN Pracownia Urbanistyczna Wojciech Kwiatkowski
ul. Trylińskiego 2/115, 10-683 Olsztyn**

GENERALNY PROJEKTANT
inż. urb. Wojciech Kwiatkowski
wpis na listę członków POIU w Gdańsku pod Nr G-272/2010

ZESPÓŁ GŁÓWNEGO PROJEKTANTA
inż. Wioletta Kwiatkowska
mgr inż. Jarosław Mogielnicki
mgr inż. Paulina Lubińska

Rychliki 2014 r.

1	Podstawa formalno-prawna.....	5
2	Wprowadzenie.	6
3	Informacje wstępne.	8
4	Uwarunkowania przyrodnicze.....	10
4.1	Charakterystyka stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego.....	10
4.1.1	Budowa geologiczna.	10
4.1.2	Geomorfologia.	10
4.1.3	Warunki glebowe.	11
4.1.4	Wody powierzchniowe.	11
4.1.5	Wody podziemne.....	12
4.1.6	Melioracje.	14
4.1.7	Warunki klimatyczne.....	14
4.1.8	Kopaliny.	15
4.1.9	Osuwiska i tereny zagrożone występowaniem ruchów masowych.	15
4.1.10	Szata roślinna.....	15
4.1.11	Awifauna.....	16
4.1.12	Formy ochrony przyrody na terenie gminy rychliki.	18
4.2	Ocena stanu środowiska oraz źródła zagrożeń.....	26
4.2.1	Jakość wód powierzchniowych.	26
4.2.2	Jakość wód podziemnych.	28
4.2.3	Jakość wód w wodociągach.....	29
4.2.4	Jakość powietrza atmosferycznego.	30
4.2.5	Jakość gleb.	31
4.2.6	Klimat akustyczny.	33
4.2.7	Promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące.	34
4.2.8	Rolnictwo.....	34
4.2.7	Transport.	35
4.3	Waloryzacja i uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego.	36
5	Uwarunkowania kulturowe.....	39
5.1	Specyfikacja, walory i potencjał dziedzictwa kulturowego gminy.	39
5.2	Turystyczna przeszłość gminy.	40
5.3	Strefy i obiekty chronione.....	42
5.3.1	Obszary o wybitnych walorach krajobrazu kulturowego.	42
5.3.2	Obszary ochrony konserwatorskiej – strefa „A”.....	42
5.3.3	Strefa chronionego krajobrazu kulturowego „K”.	42
5.3.4	Obszary ochrony archeologicznej - strefa „W”, obszary obserwacji archeologicznej strefa „OW”, stanowiska archeologiczne.	42

5.3.5	Strefa ochrony ekspozycji „E”	43
5.3.6	Chronione układy ruralistyczne	43
5.3.7	Obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków	44
5.3.8	Obiekty ruchome wpisane do rejestru zabytków	45
5.3.9	Obiekty widniejące w ewidencji zabytków	45
5.3.10	Aleje zabytkowe	52
5.3.11	Zabytkowe cmentarze	52
5.3.12	Elementy tożsamości gminy	53
5.3.13	Obiekty archeologiczne wpisane do rejestru	53
5.3.14	Stanowiska archeologiczne widniejące w gminnej ewidencji zabytków gminy Rychliki	53
5.4	Charakterystyka kulturowa jednostek wiejskich	55
5.5	Wnioski	68
5.6	Postulaty do kierunków zagospodarowania przestrzennego	69
6	Prognoza demograficzna	72
6.1	Wprowadzenie	72
6.2	Ludność gminy według faktycznego stanu zamieszkania na dzień 31.12.2012r...	72
6.3	Prognoza demograficzna	78
7	Analiza budżetu gminy	80
7.1	Dochody budżetowe	80
7.2	Wydatki budżetu gminy	82
8	Gospodarka rolna i leśna	87
8.1	Ogólna charakterystyka przestrzeni gminy Rychliki	87
8.2	Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej	89
9	Struktura własnościowa	91
9.1	Informacje ogólne	91
9.2	Gospodarka leśna	94
9.3	Przekształcenia własnościowe dawnych PGR	95
10	Gospodarka, usługi podstawowe, kultura i oświata	97
10.1	Działalność gospodarcza	97
10.2	Usługi podstawowe oraz działalność kulturalno - oświatowa	99
11	Komunikacja	101
12	Infrastruktura techniczna	105
12.1	Sieć wodociągowa	105
12.2	Sieć kanalizacyjna	105
12.3	Sieć gazowa	106
12.4	Gospodarka odpadami stałymi	106
13	Literatura	107
14	Załączniki	107

1 PODSTAWA FORMALNO-PRAWNA.

- 1) Ustawa z dnia 23 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (*Dz. U. z 2012 r. poz. 647 ze zm.*).
- 2) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (*Dz.U. z 2004 r. Nr 118, poz. 1233*).
- 3) *Uchwała nr IV/30/2013 Rady Gminy Rychliki z dnia 10 maja 2013 roku w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki.*
- 4) „Zmiana studium” podlega uchwaleniu przez Radę Gminy Rychliki, a część I i część II stanowią załączniki do uchwały.
 - a) „Część I składa się z:
 - Część tekstowa Studium pt.: „Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki.” jako załącznik nr 1 do uchwały.
 - Mapa w skali 1:25 000 pt.: „Gmina Rychliki. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” jako załącznik nr 2 do uchwały.

2 WPROWADZENIE.

Głównym celem opracowania „Zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki” jest określenie polityki zarządzania przestrzenią gminy. Opracowanie to jest jedynym dokumentem planistycznym sporządzonym dla terenu w granicach administracyjnych całej gminy. Prawidłowe sformułowanie zasad polityki przestrzennej w odniesieniu do elementów struktury przestrzennej wymaga rozpoznania szeregu różnorodnych czynników warunkujących jej funkcjonowanie. Zespół projektowy przystępując do zadania, jakim jest „Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki” dokonał wstępnej analizy dostępnych materiałów wejściowych. Analiza ta polegała na zgromadzeniu i porządkowaniu dostępnych materiałów.

Prezentowane „Uwarunkowania rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” to uporządkowany zbiór informacji o przestrzeni gminy, którego rozpoznanymi elementami są:

- 1) Uwarunkowania historyczno-kulturowe i krajobrazowe.
- 2) Uwarunkowania przyrodnicze.
- 3) Uwarunkowania dotychczasowego użytkowania, zagospodarowania i uzbrojenia terenu.
- 4) Uwarunkowania społeczno-ekonomiczne.

Istotnym elementem uwarunkowań jest rozpoznanie procesów i zjawisk zachodzących w przestrzeni gminy. Polityka przestrzenna gminy powinna być prowadzona według zasad akceptowalnych przez lokalną społeczność. Takie rozumowanie wymaga dużego zaangażowania władz samorządowych gminy jako instytucji odpowiedzialnej za sporządzenie „Studium...” jak i dotarcia do lokalnych społeczności i elit w celu uzyskania ich poglądów i opinii o ich rzeczywistych potrzebach i celach. Może to nastąpić w różnoraki sposób: poprzez uczestnictwo w zebraniach wiejskich lub poprzez przeprowadzenie odpowiednich badań.

Pełne sformułowanie warunków rozwoju gminy wymaga również określenia uwarunkowań zewnętrznych, w tym w szczególności:

- 1) Zadań zapisanych w koncepcji polityki przestrzennej zagospodarowania kraju.
- 2) Zapisów planu zagospodarowania przestrzennego województwa.
- 3) Powiązań między systemami przyrodniczymi funkcjonującymi na terenie gminy i obszarach sąsiednich.
- 4) Związków funkcjonalnych i infrastrukturalno-gospodarczych z gminami sąsiednimi.

W następnym etapie prac po dokonaniu rozpoznania uwarunkowań wskazano te najważniejsze, które mają bezpośredni wpływ na zagospodarowanie przestrzenne gminy Rychliki. Pozwoliło to na określenie celów, których realizacja ma ścisły

związek z jednoczesnymi zmianami struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy. Sformułowane podstawowe kierunki tych zmian oraz ustalone obszary i problemy strategiczne będą przedmiotem aktywnego zainteresowania władz gminy. Kolejnym etapem prac jest zapisanie polityki przestrzennej w odniesieniu do uwarunkowań gminy.

Prowadzenie polityki przestrzennej jest niezbywalnym prawem i obowiązkiem gminy, a zatem studium winno określić główne cele, zadania i kierunki rozwoju tej polityki. Poszczególne zapisy odnoszące się do wyodrębnionych polityk są przełożeniem strategicznych decyzji na język realnych działań gminy. Jest to konkretyzacja poszczególnych zadań, do wykonania których zobowiązuje się gmina w ramach swoich kompetencji i wskazanie możliwych do wykorzystania instrumentów. „Studium...” jest dokumentem o charakterze politycznym, a jego ustalenia są uchwalane przez Radę Gminy. „Zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki” opracowano w dwóch zasadniczych częściach.

- 1) Część I: „Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”, której integralną częścią jest tekst + załącznik graficzny w skali 1:25 000.
- 2) Część II: „Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki. Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”, której integralną częścią jest tekst + załącznik graficzny w skali 1:25 000.

3 INFORMACJE WSTĘPNE.

Gmina Rychliki położona jest w południowo-zachodniej części województwa warmińsko - mazurskiego, przy granicy z województwem pomorskim. Pod względem podziału administracyjnego Polski gmina wchodzi w skład powiatu elbląskiego, do którego również wchodzi: Miasto i Gmina Elbląg, Miasto i Gmina Tolkmicko, Miasto i Gmina Młynary, Gmina Milejewo, Gmina Godkowo, Miasto i Gmina Pasłęk, Gmina Markusy oraz Gmina Gronowo Elbląskie.

Od strony wschodniej analizowana gmina graniczy z Miastem i Gminą Pasłęk, od południa z Gminami Małydyty i Stary Dzierzoń (woj. pomorskie), od strony zachodniej z Gminą Dzierzoń (woj. pomorskie), a od północy z Gminami Markusy i Elbląg. Siedziba władz administracyjnych znajduje się w Rychlikach.

Lokalizację gminy względem ważnych punktów węzłowych (aglomeracji) można określić jako średnio korzystną. Najbliżej położone są:

- 1) Warszawa - ok. 265 km.
- 2) Gdańsk - ok. 87 km.
- 3) Białystok - ok. 318 km.
- 4) Olsztyn - ok. 91 km.

Aglomeracje te są położone w znacznej odległości od Gminy Rychliki w związku z czym nie mają one większego wpływu na kształtowanie się przestrzeni gminy. Pod względem administracyjnym Gmina Rychliki pozostaje w granicach województwa warmińsko - mazurskiego z Olsztynem jako ośrodkiem administracji wojewódzkiej oraz Elblągiem, w którym ulokowane są niektóre zamiejscowe wydziały urzędów szczebla wojewódzkiego.

Największy wpływ w sferze gospodarczej oraz społeczno - kulturalnej wywiera oddalony o 33 km Elbląg, koncentrując największe zakłady pracy, centra handlowe, szkoły, ośrodki zdrowia i inne usługi o charakterze podstawowym.

Obszar Gminy Rychliki położony jest poza nadrzędnym układem komunikacyjnym kraju. Od strony wschodniej przez Pasłęk i Elbląg w odległości ok. 11 km (w linii prostej) od wsi Rychliki przebiega trasa o znaczeniu krajowym oznaczona jako droga krajowa nr 7 (Gdańsk – Słowacja).

Od strony zachodniej, wzdłuż linii Wisły biegnie droga o znaczeniu krajowym, a w perspektywie autostrada o znaczeniu międzynarodowym, oznaczona jako A1. Obszar gminy znajduje się poza zasięgiem bezpośredniego oddziaływania tej trasy - odległość jest większa od 50 km. Od strony zachodniej w odległości ponad 30 km znajdują się też drogi krajowe o numerach 55 i 91.

Uzupełnieniem układu komunikacyjnego jest biegnąca z Iławy, przez Susz, Dzierzoń do Malborka trasa o znaczeniu regionalnym. Stanowi ona połączenie z drogą krajową nr 22 biegnącą z Elbląga do Grudziądza i dalej na zachód. Tymi trasami następuje skomunikowanie ważnych miast w skali regionu (Iława, Kwidzyn, Susz) z przejściem granicznym w okolicach Braniewa.

Przez wieś Rychliki przebiega droga wojewódzka nr 527 biegnąca z Dzierzgonia do Olsztyna.

Najbliższym przejściem granicznym o randze międzynarodowej jest przejście kolejowo - drogowe Mamonowo - Grzechotki koło Braniewa, odległe o ok. 80 km. Rozpatrując położenie gminy Rychliki w układzie przestrzennym o skali regionalnej należy rozważyć problem powiązania komunikacyjnego z w/w przejściem granicznym.

Odległość od Olsztyna - siedziby władz administracyjnych województwa warmińsko - mazurskiego wynosi 91 km. Wśród miast o znaczeniu regionalnym najbliższej położone są:

- 1) Pasłęk-15 km.
- 2) Dzierzgoń -16 km.
- 3) Elbląg - 33 km.

Pod względem powierzchniowym gmina Rychliki to jedna z mniejszych gmin w województwie warmińsko - mazurskim - 132 km², co stanowi 0,5 % powierzchni województwa. Liczba ludności wg. faktycznego miejsca zamieszkania na koniec 2012 roku według danych Głównego Urzędu Statystycznego wynosiła 4057 osób, co daje średnią gęstość zaludnienia 31 osób/km². Jest to wskaźnik o połowę niższy od średniej gęstości zaludnienia dla całego województwa, która wynosi 60 osób/km².

Pod względem geograficznym Gmina Rychliki położona jest na styku dwóch subregionów: Wschodniego i Południowego i przylega do subregionu Żuław Wiślanych. Prawie cały obszar gminy należy do jednostki mezostrukturalnej określanej mianem Pogórze Dzierzgońsko - Rychlickie (część dawnego Oberlandu). Natomiast północno - wschodnia część gminy, stanowiąca otoczenie zabytkowego Kanału Elbląskiego położona jest w subregionie Wschodnim w jednostce mezostrukturalnej - Podstrefa Kanału Elbląskiego.

Według podziału geologicznego obszar gminy leży w synklinie perybałtyckiej. Profil powierzchni gminy został w przeważającej części ukształtowany przez osady morenowe lodowca skandynawskiego i ma charakter falistej niziny, wzrastającej coraz wyżej w kierunku północno-wschodnim. Stąd też na obszarze około 40% rzeźby terenu ma charakter płaskoniziny i nie wykazuje większego urozmaicenia.

4 UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE.

4.1 CHARAKTERYSTYKA STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

4.1.1 BUDOWA GEOLOGICZNA.

Budowa geologiczna jest przestrzennym układem skał w skorupie ziemskiej, z uwzględnieniem ich genezy, litologii oraz stratygrafii. Obszar gminy Rychliki znajduje się według W. Pożarskiego [1964] w obrębie Obniżenia Perybałtyckiego (Synkliny Perybałtyckiej), które jest jednym z elementów strukturalnych Platformy Wschodnio-europejskiej. Obniżenie Perybałtyckie otacza stosunkowo wąskim pasem Zatokę Gdańską, skąd rozprzestrzenia się w kierunku północno-wschodnim poza granice państwa.

Cechą charakterystyczną Obniżenia Perybałtyckiego jest fakt, że jednymi ruchami górotwórczymi były fałdowania przedkambryjskie. Później obszar ten ulegał jedynie ruchom pionowym, powodującym powstawanie uskoków i odkształceń tektonicznych. W związku z tym nastąpiło potrzaskanie i poprzesuwanie fundamentu krystalicznego na boki. Krystaliczne podłoże zbudowane jest głównie z granitów i granodiorytów. Ich strop leży na głębokości około 3000 m. Pokrywę osadową Obniżenia Perybałtyckiego tworzą osady starszego paleozoiku i cechsztynu oraz osady mezozoiczne, trzeciorzędowe i czwartorzędowe.

Kompleks paleozoiczny reprezentowany jest przez osady kambru, ordowiku, syluru i permu. Miąższość tego kompleksu wynosi ponad 2200 m. Osady paleozoiczne i mezozoiczne najlepiej poznano w reprezentacyjnych profilach otworów leżących poza obszarem gminy - Pasłek i Młynary. Na terenie gminy nie znajdują się głębokie wiercenia. Osady kambru wykształcone są jako jasnoszare lub białe piaskowce kwarcytowe, przeławiczone cienkimi warstwami łupków ilastych i mułowców oraz przecięte intruzją diabazów.

Osady trzeciorzędowe na Żuławach Elbląskich występują izolowanymi płatami, ponieważ w okresie pliocenu podlegały intensywnym procesom erozyjnym, a w okresie plejstocenu – procesom egzaracyjnym i erozyjnym. Utwory trzeciorzędowe w południowej części Żuław osiągnęły miąższość 80 m. Oligocen reprezentowany jest przez piaski kwarcowe i kwarcowo - glaukonitowe (o różnym uziarnieniu, lokalnie margliste, z miką i konglomeratami fosforytowymi), mułki oraz ły glaukonitowe o miąższości od kilku do kilkunastu metrów. Miocen jest natomiast reprezentowany przez osady lądowe – bagienne i jeziorne.

Osady czwartorzędowe na terenie gminy występują ciągłą pokrywą i zalegają na osadach trzeciorzędu, a często bezpośrednio na osadach górnej kredy. Strop powierzchni podczwartorzędowej jest stosunkowo mało urozmaicony. Na terenie gminy miąższość osadów czwartorzędowych wynosi najczęściej około 90–150 m. Na wysoczyznach dominują osady plejstocenske niezwykle skomplikowanej budowy ze względu na zaburzenia glacitektoniczne. Na Żuławach duże znaczenie mają osady holocenske.

4.1.2 GEOMORFOLOGIA.

Cały obszar gminy, poza północnym fragmentem, położony jest w obrębie Pojezierza ławskiego. Północny skrawek gminy w rejonie miejscowości Jelonki stanowi peryferyczny fragment Żuław Elbląskich, zbudowany z piasków i żwirów stożków napływowych rzeki Marwickiej Młynówki i rzeki Brzeźnicy. Fragment ten

jest położony bardzo nisko, w zakresie 0-0,5 m n.p.m. Reszta obszaru gminy znajduje się w granicach Pojezierza Iławskiego, które poprzednio było zaliczane do Pojezierza Wschodniopomorskiego, niemniej jednostki te dzieli Dolina Dolnej Wisły traktowana jako odrębny makroregion. Na północy wysoczyzna pojezierza opada wyraźnym stopniem terenowym ku Żuławom Wiślany. Cały region obejmuje powierzchnię 4 230 km².

4.1.3 WARUNKI GLEBOWE.

Gleby w gminie Rychliki są pochodzenia lodowcowego, chociaż zdarzają się gleby aluwialne. Występują gleby brunatne, czarne ziemie, gleby hydrogeniczne (głównie torfowe) podlegające ochronie, mady, gleby bielcowe oraz pseudobielcowe. Spośród wymienionych typów gleb największe obszary zajmują gleby brunatne – około 79% powierzchni użytków rolnych. Zaliczane są one do II i III klasy. Gleby te występują w strefie wysoczyzny morenowej, częściowo na obszarze osadów zastoiskowych – głównie w północnej części gminy. Na osadach tych wykształciły się gleby brunatne. Czarne ziemie pokrywające około 10% powierzchni użytków rolnych występują w okolicach wsi Jelonki i Święty Gaj. Gleby torfowe, mułowo – torfowe i murszowo – torfowe znajdują się w dolinie rzeki Dzierzgoń oraz w żuławskiej części gminy, w której występują również mady. W podłożu kompleksów leśnych oraz wzdłuż Kanału Elbląskiego stwierdzono występowanie gleb bielcowych i pseudobielcowych.

Przynależność zdecydowanej większości gleb do wysokich klas bonitacyjnych jest czynnikiem warunkującym rolnicze predyspozycje przestrzeni przyrodniczej gminy.

4.1.4 WODY POWIERZCHNIOWE.

Obszar gminy Rychliki niemal w całości leży w zlewni rzeki Elbląg, jedynie niewielki południowo – wschodni fragment gminy znajduje się w zlewni rzeki Drwęcy. Do głównych cieków przepływających przez teren charakteryzowanej jednostki zaliczają się rzeki: Marwicka Młynówka, Dzierzgoń, Brzeźnica, Klepa oraz Kanał Elbląski. Istotną rolę w systemie wód powierzchniowych pełni także jezioro Korsuń. Ponadto na strukturę hydrograficzną gminy składa się gęsta sieć rowów, kanałów melioracyjnych oraz bagien i mokradeł.

Marwicka Młynówka jest dopływem jeziora Drużno, rzeką II rzędu o długości 15,7 km. Wyływa z przykrawędziowej strefy Pojezierza Iławskiego, na wysokości około 120 m n.p.m. Na obszarze wyżynnym płynie w zalesionej dolinie erozyjnej o głębokości około 20 m. Dolny odcinek rzeki - na Żuławach Wiślanych, przepływa przez obszary depresyjne. Znajdują się tam również wały przeciwpowodziowe. Długość rzeki w gminie to 13,4 km.

Brzeźnica jest dopływem jeziora Drużno, rzeką II rzędu o długości 23,7 km (z czego w gminie 20,4 km). Wyływa ona z Pojezierza Iławskiego na wysokości 120 m n.p.m. Na obszarze wysoczyznowym dolina rzeki (o głębokości 20 m) jest znacznie zalesiona.

Rzeka Dzierzgoń o długości 54,2 km (w gminie – 3,3 km), bierze swój początek na Pojezierzu Iławskim, na zachód od miejscowości Kadzie, a wpada do jeziora Drużno. Rzeka stanowi zachodnią granicę gminy, a jej odcinek wysoczyznowy jest kręty o szybkim przepływie i dość dużych spadkach. Na Żuławach Wiślanych rzeka ma spokojniejszy bieg i mniejszą prędkość przepływu. Ujście rzeki znajduje

się na terenie depresji. Ciek ten ze względu na największą powierzchnię zlewni i znaczne przepływy jest głównym źródłem zasobów wód powierzchniowych.

Zachodnia część gminy jest odwadniana przez dopływy rzeki Dzierżoń – Młynówkę i Potok Sójki. Środkowa część charakteryzowanej jednostki położona jest w dorzeczu Brzeźnicy i Marwickiej Młynówki, a wschodnia jest odwadniana przez Kanał Elbląski (poprzez Jelonkę i Klepę).

Jezioro Korsuń jest niewielkim zbiornikiem typu rynnowego, położonym w dorzeczu rzeki Dzierżoń - Elbląg. Powierzchnia zwierciadła wody wynosi 21,9 ha. Głębokość maksymalna 14,0 m, a głębokość średnia 7,3 m. Brzegi jeziora są urozmaicone, od stromych i wysokich, do zupełnie płaskich i podmokłych. Jezioro podlega silnej presji rekreacyjnej.

Długość rzek i potoków naturalnych na terenie gminy wynosi 77,5 km, w tym uregulowanych - 19,3 km. Ponadto znajduje się 9,8 km kanałów i 21,8 km wałów przeciwpowodziowych.

Tab. 1 – Wykaz cieków na terenie gminy Rychliki.

<i>L.p.</i>	<i>Nazwa cieku</i>	<i>Cieki uregulowane [km]</i>	<i>Cieki nieuregulowane [km]</i>
1	<i>Potok Kwietniewo</i>	2,10	4,3
2	<i>Pot. Młynówka Mar.</i>	1014	11,4
3	<i>Potok Powodowo</i>	1,62	
4	<i>Rzeka Brzeźnica</i>		17,54
5	<i>Pot. Środkowy</i>	3,20	
6	<i>Pot. Rejsyty</i>	5,30	
7	<i>Pot. Jelonka</i>	2,68	0,98
8	<i>Pot. Topolka</i>	1,5	5,73
9	<i>Pot. Olszówka</i>	0,84	4,71
10	<i>Pot. H</i>	0,89	2,605
11	<i>Pot. Klepa</i>		10,96
	<i>Suma</i>	19,28	58,22

Źródło: Aktualizacja programu ochrony środowiska dla powiatu elbląskiego na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata 2014 – 2017.

4.1.5 WODY PODZIEMNE.

Na obszarze Gminy Rychliki wyróżniono trzy zasadnicze piętra wodonośne: kredowe, trzeciorzędowe i czwartorzędowe. Piętro kredowe reprezentowane przez wapienie margliste i margle mastrychtu górnego, ze względu na zasolenie nie posiada znaczenia użytkowego. Największe znaczenie gospodarcze posiada piętro czwartorzędowe.

- 1) **Poziom wodonośny czwartorzędowo - trzeciorzędowy** (określany też jako „różnowiekowy” Q-Tr-Cr), występuje na głębokości około 100 m i najczęściej obejmuje piaszczyste osady trzeciorzędu (paleogenu) łączące się bezpośrednio z utworami piaszczystymi najstarszych ogniów czwartorzędu. Osady kredy górnej (węglanowo-krzemionkowe) występujące na rzędnych 160–180 m n.p.m. mają znaczenie podrzędne. Poziom rozprzestrzeniony jest na całym obszarze Żuław. Miąższość najczęściej wynosi od 20 do 30 m. Przewodność waha się od kilku do 500 m²/24h. Poziom zasilany jest przede wszystkim przez lateralny dopływ z Pojezierza Iławskiego i częściowo ze

Wzniesień Elbląskich. Prowadzi wody pod ciśnieniem artezyjskim. Ascenzja wód z głębszych pięter wodonośnych jest ograniczona.

- 2) **Poziom wodonośny plejstoceno - holoceno** występuje dość powszechnie na Żuławach Elbląskich i znajduje przedłużenie na wysoczyźnie morenowej. Na znacznej części obszaru warstwa wodonośna jest słabo wykształcona i nie stanowi użytkowego poziomu wodonośnego. Poziom zbudowany jest z utworów aluwialnych podścielonych osadami interglacjalnymi eemskimi. Zalega na glinach zwałowych na rzędnych 20–30 m n.p.m. W stropie warstwy występują osady słabo przepuszczalne: torfy, namuły, ropy o zmiennej miąższości: od kilku do 30 m. Miąższość warstwy wodonośnej zwykle nie przekracza 10–20 m. Przewodność wynosi do 50 m²/24h a miejscami jest lepiej wykształcona: od 100 do 200 m²/24h. Zwierciadło wody jest lekko napięte przez utwory deltowe występujące w stropie warstwy. Powierzchnia piezometryczna układa się na rzędnych od kilku metrów n.p.m. w pobliżu krawędzi Pojezierza ławskiego do rzędnych poniżej poziomu morza na obszarach depresyjnych. Położenie zwierciadła wody regulują systemy melioracyjne. Warstwa wodonośna zasilana jest częściowo wodami dopływającymi z wysoczyzn, a w centralnych partiach przez ascenzję wód z głębszych poziomów wodonośnych. Poziom plejstoceno - holoceno jest wykorzystywany tam gdzie kompleks „róznowiekowy” jest słabo wykształcony lub jego wody są zasolone.
- 3) **W piętrze czwartorzędowym** wydzieliła się dwa lub trzy główne poziomy użytkowe.
- a) Pierwszy z nich to poziom wodonośny zwany międzymorenowym, górnym plejstocenicznym, występuje w serii piasków wodolodowcowych młodszych zlodowceń północnopolskich i osadach piaszczystych interglacjalnych eemskich. Strop osadów zalega na rzędnych 50–100 m n.p.m. Osady piaszczyste przykryte są serią glin zwałowych. Warunki występowania wód są bardzo zróżnicowane. Miąższość warstwy wodonośnej zwykle nie przekracza 20 m, a przewodność 100 m²/24h. Zwierciadło jest napięte przez gliny zwałowe. Powierzchnia piezometryczna układa się na rzędnych od 80 do 10 m n.p.m. przy krawędzi Żuław.
- b) Drugim użytkowym poziomem wodonośnym są osady fluwioglacjalne zlodowceń południowopolskich lub osadów rzecznych interglacjalnych mazowieckiego, zalegające bezpośrednio na osadach trzeciorzędowych. Poziom ten jest rozdzielony od poziomu górnego 60 m kompleksem glin zwałowych zlodowceń południowopolskiego.

Tab. 2 – Czynne ujęcia wód podziemnych na terenie gminy Rychliki.

Ujęcie		Ujęty poziom wodonośny	Zasoby zatwierdzone		Pobór wody [m ³ /h]	Strefy ochronne ujęć	Ważność pozwolenia
Miejscowość	Ilość studni		Q _e [m ³ /h]	S _e [m]			
gmina Rychliki							
Wysoka	2	Q	16,0	10,0-12,0	b.d.	1 wspólny teren ochrony bezpośredniej	31.07.2018
Dymnik	1	Q	40,0	13,0	2,7	1 teren ochrony bezpośredniej	31.01.2020

<i>Śliwica</i>	<i>1</i>	<i>Q</i>	<i>42,3</i>	<i>6,6</i>	<i>6,0</i>	<i>1 teren ochrony bezpośredniej</i>	<i>31.01.2020</i>
<i>Lepno</i>	<i>1</i>	<i>Q</i>	<i>27,4</i>	<i>9,3</i>	<i>b.d.</i>	<i>1 teren ochrony bezpośredniej</i>	<i>30.09.2001</i>
<i>Krupin</i>	<i>2</i>	<i>Q</i>	<i>23,0</i>	<i>4,8</i>	<i>4,0</i>	<i>1 wspólny teren ochrony bezpośredniej</i>	<i>31.01.2020</i>
<i>Dziśnity</i>	<i>1</i>	<i>Q</i>	<i>12,0</i>	<i>9,0</i>	<i>1,8</i>	<i>1 teren ochrony bezpośredniej</i>	<i>31.10.2019</i>
<i>Barzyna</i>	<i>2</i>	<i>Q</i>	<i>35,0</i>	<i>3,8</i>	<i>1,4</i>	<i>1 wspólny teren ochrony bezpośredniej</i>	<i>31.01.2020</i>
<i>Kiersity</i>	<i>1</i>	<i>Q</i>	<i>6,0</i>	<i>1,4</i>	<i>3,0</i>	<i>1 teren ochrony bezpośredniej</i>	<i>31.01.2020</i>
<i>Gołutowo</i>	<i>1</i>	<i>Q</i>	<i>86,0</i>	<i>2,8</i>	<i>b.d.</i>	<i>1 teren ochrony bezpośredniej</i>	<i>30.11.2013</i>
<i>Protowo</i>	<i>1</i>	<i>Q</i>	<i>12,0</i>	<i>6,0</i>	<i>b.d.</i>	<i>1 teren ochrony bezpośredniej</i>	<i>31.01.2004</i>
<i>Jelonki</i>	<i>2</i>	<i>Q</i>	<i>22,5</i>	<i>10,5</i>	<i>b.d.</i>	<i>2 oddzielne tereny ochrony bezpośredniej</i>	<i>31.12.2010</i>
<i>Rejsyty</i>	<i>2</i>	<i>Q</i>	<i>65,0</i>	<i>5,8</i>	<i>b.d.</i>	<i>1 wspólny teren ochrony bezpośredniej</i>	<i>31.05.2027</i>
<i>Jankowo</i>	<i>1</i>	<i>Q</i>	<i>b.d.</i>	<i>b.d.</i>	<i>0,6</i>	<i>1 teren ochrony bezpośredniej</i>	<i>31.05.2019</i>
<i>Rychliki</i>	<i>2</i>	<i>Q</i>	<i>320</i>	<i>b.d.</i>	<i>b.d.</i>	<i>Brak danych</i>	<i>Brak danych</i>
<i>Liszki</i>	<i>b.d.</i>	<i>b.d.</i>	<i>b.d.</i>	<i>b.d.</i>	<i>b.d.</i>	<i>Brak danych</i>	<i>Brak danych</i>
<i>Mokajny</i>	<i>b.d.</i>	<i>b.d.</i>	<i>b.d.</i>	<i>b.d.</i>	<i>b.d.</i>	<i>Brak danych</i>	<i>Brak danych</i>

4.1.6 MELIORACJE.

Kanały i wały przeciwpowodziowe chronią 736 ha powierzchni gminy Rychliki. Sieć melioracji uzupełnia 13 urządzeń piętrzących i przelewów, 8 przepustów wałowych i 25 budowli komunikacyjnych.

Powierzchnia zmeliorowanych gruntów ornych w gminie Rychliki wynosi 7056 ha, a użytków zielonych – 2391 ha. 358 ha użytków zielonych jest nawadniane. Łąki zajmują 895 ha. Długość szczegółowych rowów melioracyjnych wynosi 178,8 km. Powierzchnia zdrenowana to obszar 7770 ha.

4.1.7 WARUNKI KLIMATYCZNE.

Klimat gminy wykazuje pewną odrębność w stosunku do terenów położonych bardziej na południe od Elbląga. Ścierają się tu dwa typy klimatów: kontynentalny i morski – co w efekcie powoduje dużą zmienność pogody.

Średnia roczna temperatura powietrza na obszarze gminy Rychliki jest nieco niższa niż 7,0°C, natomiast średnia temperatura lipca wynosi 17°C, a średnia temperatura stycznia –2,5°C. Pierwsze przymrozki jesienne na obszarze gminy odnotowuje się pod koniec października, a ostatnie wiosenne na przełomie kwietnia i maja. Średnia liczba dni mroźnych waha się w granicach około 44 dni. Średnia liczba dni gorących wynosi około 20 dni w roku.

W ostatnich latach zaznaczyła się przewaga klimatu morskiego nad kontynentalnym, czego przejawem są łagodne zimy z małymi opadami. Jednocześnie nawet przy końcu maja występują przymrozki, także w październiku.

Na terenie Gminy Rychliki, która leży w pasie o osłabionej cyrkulacji przyziemnej, dominują wiatry z sektora południowo – zachodniego, przy czym na terenach strefy krawędziowej i na odsłoniętych wierzchołkach dokuczliwe bywają silne wiatry wiejące od Żuław. Dni z ciszą lub wiatrem, którego średnia prędkość dobową jest mniejsza lub równa 2 m/s, występują średnio powyżej dziesięciu razy w miesiącu. Jest to zjawisko bardzo niekorzystne ze względu na samooczyszczanie się powietrza. Ponadto w żuławskiej części gminy oraz w zagłębieniach terenowych często ma miejsce zaleganie zimnego powietrza.

Według mapy „Zasoby energii wiatru w Polsce” sygnowanej przez IMGW Oddział Warszawski Ośrodek Meteorologii Autor Halina Lorenc, teren Gminy Rychliki leży w strefie III „korzystnej”.

4.1.8 KOPALINY.

W regionalnym systemie ewidencji zasobów złóż „MIDAS” na obszarze gminy Rychliki nie ma zarejestrowanego żadnego złoża surowców naturalnych.

4.1.9 OSUWISKA I TERENY ZAGROŻONE WYSTĘPOWANIEM RUCHÓW MASOWYCH.

Na terenie gminy Rychliki nie występują obszary predysponowane do występowania ruchów masowych i osuwiska.

4.1.10 SZATA ROŚLINNA.

Na szatę roślinną w granicach gminy składają się:

- 1) Rośliny kultur rolniczych z charakterystycznym składem gatunkowym.
- 2) Roślinność wilgotnych siedlisk łąkowych.
- 3) Rośliny zespołów ruderalnych w obrębie zabudowy i na obrzeżach terenów rolnych oraz w strefach przydrożnych.
- 4) Zbliżone do naturalnych siedliska roślinności przywodnej i bagiennej.
- 5) Zespoły komponowanej roślinności wysokiej parków i cmentarzy.
- 6) Alejowe nasadzenia przydrożne i kępy zieleni śródpolnej.
- 7) Siedliska krzewiaste i drzewiaste wzdłuż cieków wodnych.
- 8) Duże kompleksy leśne.

Wszystkie z wymienionych grup roślinności pełnią niezwykle istotne funkcje z punktu widzenia ekologii, przy czym wydaje się, że najistotniejsza rola przypada jednak lasom, w tym lasom położonym pasmowo wzdłuż cieków wodnych, oraz wilgotnym siedliskom mokradeł, bagien i łąk.

Lasy występujące na obszarze gminy zajmują powierzchnię 2 741 ha (stan na 2011r.) zatem lesistość wynosi (21%) i jest nieco niższa od lesistości odnotowywanej dla powiatu elbląskiego (26%), ale o 8 % niższa w porównaniu z lesistością kraju (29 %). Kompleksy leśne na obszarze gminy rozmieszczone są

nierównomiernie i znajdują się w jej południowo – zachodniej i zachodniej części. Największym z nich jest „Elbląski Las Szpitalny” w Rychlikach o powierzchni około 2000 ha administrowany przez Nadleśnictwo Dobrocin. Mniejsze kompleksy znajdują się w okolicach Kwietniewa i Świętego Gaju.

Pod względem składu gatunkowego w lasach gminy Rychliki przeważa buk (gatunek ten zajmuje około 60% powierzchni leśnej) oraz sosna (29%). W typowych dla charakteryzowanej jednostki lasach mieszanych buk współwystępuje z sosną, dębem, lipą, klonem, jaworem oraz wprowadzonymi sztucznie świerkiem i modrzewiem. Poboczne drogi są porośnięte przez ponad dwustuletnie dęby.

Lasy odgrywają istotną rolę w kształtowaniu stosunków wodnych, a część z nich (około 385 ha) uznana jest za lasy ochronne, głównie glebo- i wodochronne. Lasy stanowią również schronienie i środowisko życiowe dla wielu rzadkich już przedstawicieli fauny, podlegających z tego tytułu ochronie gatunkowej.

Pomimo nierównomiernego rozmieszczenia lasów, które rekompensują liczne zadrzewienia i śródpolne zespoły roślinności wysokiej, ich układ przestrzenny jest stosunkowo korzystny.

4.1.11 AWIFAUNA.

Zestawienie gatunków ptaków zarejestrowanych na terenie gminy Rychliki na I etapie sporządzonej inwentaryzacji przedstawia poniższa tabela. Zestawienie 63 gatunków ptaków ułożono w porządku systematycznym z dołączoną informacją, w jakim okresie dany gatunek był obserwowany.

- 1) P – gatunek obserwowany jesienią.
- 2) Z – gatunek obserwowany zimą.
- 3) L – gatunek lęgowy (określono na podstawie wykrytych gniazd z ubiegłego sezonu lęgowego).

Tab. 3 – Wyniki pierwszego etapu inwentaryzacji awifauny Gminy Rychliki.

BRODZACE (Ciconiiformes)			
1	czapla siwa	Ardea cinerea	P
2	bocian biały	Ciconia ciconia	LP
BLASZKODZIOBE (Anseriformes)			
3	łabędź niemy	Cygnus olor	P
4	krzyżówka	Anas platyrhynchos	PZ
JASTRZĘBIOWE (Accipitriformes)			
5	bielik	Haliaeetus albicilla	LZ
6	gołębiarz	Accipter gentili	L
7	myszolów	Buteo buteo	LPZ
8	orlik krzykliwy	Aquila pomarina	L
GRZEBIĄCE (Galliformes)			
9	kuropatwa	Perdix perdix	Z
ŻURAWIOWATE (Galliformes)			
10	żuraw	Grus grus	P
SIEWKOWATE (Charadriiformes)			
11	czajka	Vanellus vanellus	P

12	bekas	Gallinago gallinago	P
13	śmieszka	Larus ridibundus	P
14	mewa pospolita	Larus canus	PZ
15	mewa srebrzysta	Larus argentatus	PZ
GOŁĘBIE (Columbiformes)			
16	grzywacz	Colubba palumbus	P
17	sierpówka	Streptopelia decaocto	PZ
DZIĘCIOŁOWE (Piciformes)			
18	dzięcioł czarny	Dryocopus martius	Z
19	dzięcioł duży	Dendrocopos major	Z
20	dzięcioł średni	Dendrocopos medius	Z
WRÓBLOWE (Passeriformes)			
21	skowronek	Alauda arvensis	P
22	dymówka	Hirundo rustica	P
23	oknówka	Delichon urbica	P
24	świergotek łąkowy	Anthus pratensis	P
25	pliszka siwa	Motacilla alba	P
26	strzyżyk	Troglodytes troglodytes	Z
27	rudzik	Erithacus rubecula	P
28	kopciuszek	Phoenicurus ochruros	P
29	kos	Turdus merula	PZ
30	kwiczoł	Turdus pilaris	PZ
31	śpiewak	Turdus philomelos	P
32	drożdżik	Turdus iliacus	P
33	paszkot	Turdus viscivorus	PZ
34	mysikrólik	Regulus regulus	PZ
35	raniuszek	Aegithalos caudatus	PZ
36	sikora uboga	Parus palustris	PZ
37	czarnogłówka	Parus montanus	PZ
38	czubotka	Parus cristatus	PZ
39	sosnówka	Parus ater	PZ
40	modraszka	Parus caeruleus	PZ
41	bogatka	Parus major	PZ
42	kowalik	Sitta europaea	PZ
43	pełzacz leśny	Certhia familiaris	PZ
44	gąsiorek	Lanius collurio	P
45	srokosz	Lanius excubitor	PZ
46	sójka	Garrulus glandarius	PZ
47	sroka	Pica pica	LZ
48	kawka	Corvus monedula	P
49	gawron	Corvus frugileus	LPZ
50	wrona	Corvus corone	LPZ
51	kruk	Corvus corax	LPZ
52	szpak	Sturnus vulgaris	P
53	wróbel	Passer domesticus	Z
54	mazurek	Passer montanus	Z
55	zięba	Fringilla coelebs	P
56	dzwoniec	Carduelis chloris	PZ
57	szczygieł	Carduelis carduelis	PZ
58	czyż	Carduelis spinus	PZ
59	makolągwa	Carduelis cannabina	PZ
60	gil	Pyrrhula pyrrhula	PZ
61	grubodziób	Coccothraustes coccothraustes	PZ
62	trznadel	Emberiza citrinella	PZ
63	potrzos	Emberiza schoeniculus	P

4.1.12 FORMY OCHRONY PRZYRODY NA TERENIE GMINY RYCHLIKI.

1) Obszary natura 2000.

Na obszarze gminy Rychliki nie istnieją obszary Natura 2000. Najbliżej położone obszary Natura 2000 to:

- a) Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków (OSOP) Jezioro Drużno PLB 280013.
- b) Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (SOOS) Jezioro Drużno PLH 280008.
- c) Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (SOOS) Budwity PLH 280010.
- d) Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (SOOS) Zaproponowane na Shadow List (2004, 2006, 2008) Niedźwiedzie Wielkie PCL 280019.

2) Obszary chronionego krajobrazu.

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Obszary chronionego krajobrazu jako formę ochrony przyrody ustanawia się na terenach o wysokich walorach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, tam gdzie procesy antropogeniczne nie zniszczyły tych wartości. Ochroną obejmuje się całe geokompleksy (geosystemy), stosując zasadę powiązania tych obszarów w system przestrzennie ciągły, powiązany wzajemnie. Powiązania te łącząc ze sobą poszczególne typy ekosystemów mają za zadanie zachować więzi przyrodnicze, które z kolei są podstawą przemieszczania się gatunków.

System obszarów chronionego krajobrazu na terenie Gminy Rychliki tworzą:

- a) Obszar Chronionego Krajobrazu Kanału Elbląskiego na terenie którego obowiązują przepisy Uchwały Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Kanału Elbląskiego.

Obejmuje tereny wzdłuż Kanału Elbląskiego, malowniczą dolinkę erozyjną Marwickiej Młynówki oraz strefę kontaktową Pojezierza Iławskiego i Żuław Wiślanych. Przedmiotem ochrony obok walorów krajobrazowych i przyrodniczych są tu wysokie wartości kulturowe w postaci unikatowego w skali światowej systemu pochylni na Kanale Elbląskim oraz założeń dworsko-parkowych w Topolnie Wielkim i Marwicy, a także krajobraz przyrodniczo-techniczny Żuław Wiślanych.

- b) Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Dzierzgoń uchwalony na podstawie odpowiedniego Rozporządzenia Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Rzeki Dzierzgoń.

Obejmuje on zachodnie i północno-zachodnie tereny gminy. Obszar ten ustanowiono ze względu na bardzo wysokie walory krajobrazowe strefy krawędziowej Pojezierza Iławskiego i obniżenia tak zwanego „lobu dzierzgońskiego” w dolinie Dzierzgoń. OChK Rzeki Dzierzgoń obejmuje także na

terenie gminy Rychliki dwie malownicze doliny erozyjne strumieni spływających z wysoczyzny Pojezierza Iławskiego ku Żuławom Wiślanym.

- c) Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Drużno uchwalony na podstawie odpowiedniego Rozporządzenia Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jeziora Drużno.

Najbliżej położone od gminy Rychliki Obszary Chronionego Krajobrazu to:

- a) Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Wąskiej.

3) Pomniki przyrody.

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

Tab. 4 – Wykaz pomników przyrody znajdujących się na obszarze gminy Rychliki.

Lp.	Nr rejestru WKP	Typ pomnika	Ilość	Gatunek	Obwód	Organ tworzący	Nr aktu	Data aktu	Własność	Opis położenia
1	214/57E	Drzewo		Dąb szypułkowy	5.25	Prezydium WRN Olsztyn	Orzec.214/57	04.06.1957	prywatna	Liszki k/Jelonek
2	275/61E	Głaz			8.00	Prezydium WRN Olsztyn	Decyzja RXII 257/61	27.11.1961	Skarb państwa	Leśnictwo Buczyniec
3	365/75E	Drzewo		Lipa drobnolistna	5.30	Wojewoda Olsztyński	Decyzja 365/75	17.04.1975	Skarb państwa	Leśnictwo Buczyniec
4	8/91E	Drzewo		Jesion wyniosły	4.40	Wojewoda Elbląski	Orzec.8/91	21.11.1991	Skarb państwa	Jelonki
5	105/98E	Drzewo		Buk pospolity. Odm. purpurow.	3.03	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Dymnik, park dworski
6	106/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.77	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Dymnik, park dworski
7	107/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.70	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Dymnik, park dworski
8	108/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.18	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Dymnik, park dworski
9	109/98E	Drzewo		Platan drobnolistny	3.81	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Dymnik, park dworski
10	110/98	Drzewo		Buk pospolity	2.70	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
11	111/98E	Drzewo		Buk pospolity	3.46	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
12	112/98E	Drzewo		Buk pospolity	3.20	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
13	113/98E	Drzewo		Buk pospolity	2.90	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
14	114/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	4.20	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
15	115/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.95	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski

16	116/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.50	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
17	117/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.36	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
18	118/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.27	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
19	119/98	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.05	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
20	120/98E	Drzewo	2	Dąb szypułkowy	2.93/2.60	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
21	121/98	Drzewo		Dąb szypułkowy	2.90	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
22	122/98E	Drzewo		Grab pospolity	2.40	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
23	123/98E	Drzewo		Grab pospolity	1.85	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
24	124/98E	Drzewo	2	Kasztanowiec biały	3.70/2.60	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
25	125/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	4.40	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
26	126/98E	Drzewo		Modrzew europejski	3.90	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
27	127/98E	Drzewo	2	Robinia biała	1.95/1.95	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
28	128/98E	Drzewo		Sosna czarna	2.22	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Jankowo, park dworski
29	129/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.40	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Marwica park dworski przy Domu Dziecka
30	130/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.32	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Marwica park dworski przy Domu Dziecka
31	131/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.27	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Marwica park dworski przy Domu Dziecka
32	132/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.10	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Marwica park dworski przy Domu Dziecka

33	133/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.02	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Marwica park dworski przy Domu Dziecka
34	134/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	4.73	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
35	135/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.80	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
36	136/98E	Drzewo		Dąb, odm. Stożkowata	3.14	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
37	137/98E	Drzewo		Dąb, odm. Stożkowata	3.00	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
38	138/98E	Drzewo		Grab pospolity	1.90	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
39	139/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	3.05	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo młodsze, przypałacowe założenia parkowe
40	140/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	3.14	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
41	141/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	2.75	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
42	142/98E	Drzewo		Klon pospolity	2.33	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
43	143/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.56	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
44	144/98E	Drzewo		Buk pospolity	3.10	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłęk

45	145/98E	Drzewo		Daglezja zielona	2.20	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłęk
46	146/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	5.40	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłęk
47	147/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	5.25	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłęk
48	148/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	4.20	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłęk
49	149/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.60	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłęk
50	150/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.60	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłęk
51	151/98W	Drzewo		Grab pospolity	3.00	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłęk
52	152/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	4.10	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłęk
53	153/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	3.10	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłęk
54	154/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.20	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłęk
55	155/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.00	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłęk
56	156/98E	Drzewo		Buk posp. Odm. purpur.	4.70	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Rejsyty, park dworski
57	157/98E	Drzewo		Buk posp. odm. purpur.	4.70	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Rejsyty, park dworski
58	158/98E	Drzewo		Buk posp. odm. purpur.	2.94	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Rejsyty, park dworski
59	159/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	4.47	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Rejsyty, park dworski
60	160/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.70	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Rejsyty, park dworski
61	161/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.56	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Rejsyty, park dworski

62	162/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.20	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Rejsyty, park dworski
63	163/98E	Drzewo		Modrzew europejski	3.92	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Rejsyty, park dworski
64	164/98E	Drzewo		Modrzew europejski	2.70	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Rejsyty, park dworski
65	165/98E	Drzewo	2	Dąb szypułkowy	4.54/4.50	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Za jeziorem, przy rozwidleniu dróg polnych
66	166/98E	Drzewo		Buk pospolity	3.73	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Śliwica, park dworski
67	167/98E	Drzewo		Choina kanadyjska	4.28	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Śliwica, park dworski
68	168/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	3.00	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Śliwica, park dworski
69	169/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.60	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Śliwica, park dworski
70	170/98E	Drzewo		Sosna pospolita	2.15	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Śliwica, park dworski
71	171/98E	Drzewo		Sosna wejmutka	3.11	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Śliwica, park dworski
72	172/98E	Drzewo		Sosna wejmutka	2.70	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Śliwica, park dworski
73	173/98E	Drzewo		Daglezja zielona	2.10	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Topolno Wielkie, park dworski
74	174/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	4.74	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Topolno Wielkie, park dworski
75	175/98E	Drzewo		Grab pospolity	2.94	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Topolno Wielkie, park dworski
76	176/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	4.16	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Topolno Wielkie, park dworski
77	177/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	2.90	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Topolno Wielkie, park dworski
78	178/98E	Drzewo		Klon jawor	2.33	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Topolno Wielkie, park dworski

79	179/98E	Drzewo		Klon pospolity	4.38	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Topolno Wielkie, park dworski
80	180/98	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.02	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Topolno Wielkie, park dworski
81	181/98E	Drzewo		Orzech czarny	3.16	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Topolno Wielkie, park dworski
82	182/98E	Drzewo		Sosna wejmutka	2.04	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Topolno Wielkie, park dworski
83	183/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	4.52	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Wysoka, park przypałacowy
84	184/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	3.70	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Wysoka, park przypałacowy
85	185/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	3.51	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Wysoka, park przypałacowy
86	186/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	3.46	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Wysoka, park przypałacowy
87	187/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	3.46	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Wysoka, park przypałacowy
88	188/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	3.73	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Wysoka, park przypałacowy
89	189/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	3.70	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Wysoka, park przypałacowy
90	190/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.51	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Wysoka, park przypałacowy
91	191/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.47	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Wysoka, park przypałacowy
92	192/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.12	Wojewoda Elbląski	Rozp.13/98	28.12.1998	Skarb państwa	Wysoka, park przypałacowy
93	111	Drzewo		Dąb szypulkowy	4.70	Prezydium WRN	Decyzja 303/63	15.11.1973		Leśnictwo Rudówka
94	150	Glaz			10.50	Prezydium WRN	Decyzja 303/63	25.07.1963		Leśnictwo Krzyżany
95	1240	Drzewo		Żywotnik nibyolbrzymi	1.42		Dz. Urz. Woj. Warm-Maz.	2004 r., Nr 134, poz. 1685		Leśnictwo Rudówka

4) Lasy ochronne.

Lasy o szczególnych walorach przyrodniczych – zidentyfikowanych według kryteriów HCVF (High Conservation Vaule Frestes) adaptowanych do warunków Polski przez Związek Stowarzyszeń „ Grupa Robocza FSC – Polska”.

Na obszarze gminy Rychliki znajdują się lasy glebochronne oraz lasy wodochronne stanowiące jedne z kategorii lasów o szczególnych walorach przyrodniczych.

4.2 OCENA STANU ŚRODOWISKA ORAZ ŹRÓDŁA ZAGROŻEŃ.

4.2.1 JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH.

Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez WIOŚ w Olsztynie określono jakość wód powierzchniowych.

1) Marwicka Młynówka.

Wg. Raportu o stanie środowiska w województwie warmińsko-mazurskim z 2004r. jakość wód rzeki odpowiadała klasie IV (wody niezadawalającej jakości). O klasyfikacji zdecydowały: barwa, wskaźniki tlenowe (ChZT-Mn i ChZT-Cr), zawiesina ogólna, azotany, azot Kjeldahla, fosforany i stan sanitarny (bakterie coli typu kałowego). Badania jakości wód prowadzono w przekroju Marwicy.

Barwa, zawiesina i liczba bakterii coli typu kałowego w sporadycznych przypadkach przyjmowały wartości z klasy V (wody złej jakości).

Zlewnia rzeki to obszar rolniczy, częściowo zalesiony. Oczyszczalnia w Rychlikach i Dom Dziecka w Marwicy odprowadzają do Marwickiej Młynówki niewielkie ilości ścieków.

2) Rzeka Dzierzgoń.

Wg. Raportu o stanie środowiska w województwie warmińsko-mazurskim z 2004r. jakość wód rzeki odpowiadała klasie IV (wody niezadawalającej jakości). O klasyfikacji decydowały: barwa, tlen rozpuszczony, zawiesina ogólna, substancje organiczne, azotany, azot Kjeldahla, fosforany, mangan, stan sanitarny. Najwyższe wartości zawiesiny ogólnej i barwy występowały po roztopach wiosennych i obfitych opadach. Barwa przyjmowała sporadycznie wartości w klasie V. Badania jakości przeprowadzono w dolnym odcinku w przekroju Nowe Dolno.

Źródłem zanieczyszczeń rzeki są ścieki z Dzierzgonia - oczyszczalnia miejska odprowadza ich około 1300 m³/d oraz ścieki z miejscowości Stare Dolno. Na stan jakości wód rzeki wpływ mają też zanieczyszczenia rolnicze (zlewnia o charakterze rolniczym). Ponadto rzeka posiada niekorzystny charakter hydrologiczny ujściowy odcinka rzeki: małą prędkość przepływu oraz koryto uregulowane wałami przeciwpowodziowymi co utrudnia samooczyszczanie się wód.

3) Rzeka Brzeźnica.

Wg. Raportu o stanie środowiska w województwie warmińsko-mazurskim z 2004r. jakość wód rzeki odpowiadała klasie IV (wody niezadawalającej jakości). O klasyfikacji zdecydowały: barwa, wskaźniki tlenowe (Ch-ZT-Cr i ChZT-Mn), zawiesina ogólna, azot Kjeldahla, azotany, bakterie coli typu kałowego. Jakość wód badano w punkcie w Stankowie.

Zlewnia rzeki znajduje się na terenach rolniczych o niewielkim zalesieniu. Na stan jakości wód Brzeźnicy wpływają spływy powierzchniowe z terenów wiejskich. Do rzeki odprowadzane są również ścieki z oczyszczalni Spółdzielni Mieszkaniowej „Podleśna” w Rychlikach – około 50 m³/d. Ścieki te są oczyszczane jedynie mechanicznie. Bezpośrednio do rzeki wprowadzane są też ścieki z osiedla mieszkaniowego w Dymniku – około 30 m³/d.

4) Kanał Elbląski.

Wg. Raportu o stanie środowiska w województwie warmińsko-mazurskim z 2004r. jakość wód Kanału odpowiadała na badanym odcinku klasie IV. Główny wpływ na klasyfikację miały: zawartość związków organicznych (ChZT-Mn i Ch-ZT-Cr), barwa, azot Klejdahla, stan sanitarny; w Buczyńcu latem niskie stężenie tlenu, w Dłużynie – zawiesina ogólna.

Większość zanieczyszczeń pochodzi z rolnictwa. Odprowadzane są też ścieki z osiedla mieszkaniowego w Drulitach – około 20 m³/d. Charakter hydrologiczny kanału utrudnia samooczyszczanie się wód – wolny przepływ.

5) Jezioro Korsuń.

Przeprowadzone w 2001r. badania stanu jakości wód jeziora Korsuń wykazały, iż jezioro pod względem czystości kwalifikuje się jako pozaklasowe. Pod względem podatności na degradację znajduje się w II kategorii („Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2004”). Zbiorniki zaliczane do II kategorii pod względem podatności na degradację często były przez wiele lat obciążone napływem zanieczyszczeń. Dodatkowo zasilane były przez zeutrofizowane dopływy rzek.

W poniższej tabeli przedstawiono źródła zanieczyszczeń wód w gminie Rychliki.

Tab. 5 – Punktowe źródła zanieczyszczeń w gminie Rychliki na koniec 2008r.

Nazwa jednostki organizacyjnej	Odbiornik ścieków	Sposób oczyszczania ścieków/ ilość ścieków (m ³ /d)	Stężenie zanieczyszczeń w odprowadzanych ściekach (mg/l)		Ładunek zanieczyszczeń odprowadzany do środowiska (kg/d)		Pozwolenie wodno-prawne
			BZT ₅	ChZT-Cr	BZT ₅	ChZT-Cr	
Dom Dziecka „Orle Gniazdo” w Marwicy	Marwicka Młynówka	Mechaniczna Q= 7,43	BZT ₅ ChZT-Cr Zaw. og.	171,4 388,2 136,0	BZT ₅ ChZT-Cr Zaw. og.	1,27 2,89 1,01	Brak danych
Spółdzielnia Mieszkaniowa „Podleśne” w Rychlikach	Rów melioracyjny	Mechaniczna Q= 79,0	BZT ₅ ChZT-Cr Zaw. og.	67,7 240,7 68,3	BZT ₅ ChZT-Cr Zaw. og.	3,32 11,7 9 3,35	Pozwolenie ważne do 25.03.2022
Zakład Gospodarki Wodnej w rychlikach oczyszczalnia w Dymniku	Brzeźnica	Mechaniczno-biologiczno-chemiczna Q= 13,0	BZT ₅ ChZT-Cr Zaw. og.	3,1 42,4 17,0	BZT ₅ ChZT-Cr Zaw. og.	0,04 0,55 0,22	Pozwolenie ważne do 30.06.2010
Urząd Gminy Rychliki oczyszczalnia w Rychlikach 04/13.04.2007	Rów melioracyjny Topólka, Marwicka Młynówka	Mechaniczno-biologiczno-chemiczna Q= 4,2	BZT ₅ ChZT-Cr Zaw. og.	5,5 34,8 6,4	BZT ₅ ChZT-Cr Zaw. og.	0,04 0,22 0,04	Pozwolenie ważne do 30.06.2010

Źródło: Aktualizacja programu ochrony środowiska dla powiatu elbląskiego na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata 2014 – 2017.

4.2.2 JAKOŚĆ WÓD PODZIEMNYCH.

Wody pięttra „różnowiekowego” wykazują zróżnicowany stopień mineralizacji. Najmniejsze zawartości jonu chlorkowego spotyka się w południowej części Żuław. Zawartość jonu fluorkowego nie przekracza wartości dopuszczalnych w wodach pitnych. Związki żelaza występują w ilości 1,5 mg Fe/dm³, w wodach części południowej Żuław zawartość żelaza jest wyższa. Średnia zawartość manganu nie przekracza ilości dopuszczalnych w wodach pitnych. Związki azotu występują w niewielkich ilościach. Stężenie azotu amonowego występuje w ilości około 0,5 mg N/dm³. Należy zwrócić uwagę na wysokie zawartości strontu, do 2 mg Sr/dm³.

Wody podziemne poziomu plejstoceno - holoceno są lepsze wzdłuż krawędzi wysoczyzny Pojezierza Iławskiego, natomiast w miarę oddalania w kierunku centrum Żuław pogarsza się ich jakość. Na Żuławach Elbląskich (dane z części południowej) w poziomie plejstoceno - holoceno dominują wody III klasy, o wysokich zawartościach żelaza i amoniaku. Średnie zawartości amoniaku na Żuławach Elbląskich wynoszą 1,6 mg NH₄/dm³. Wody tego poziomu charakteryzują się mineralizacją ogólną od 420 do 802 mg/dm³. Twardość ogólna zamyka się w granicach 2,5–12,9 mval/dm³, a zawartość siarczanów i chlorków jest zmienna (0,1–258 mg SO₄/dm³; 3,8–512 mg Cl/dm³). Ujmowane wody podziemne charakteryzują się zróżnicowanymi zawartościami żelaza od 0,01 do 40 mg Fe/dm³ i manganu od 0,01 do 1,8 mg Mn/dm³. Na Żuławach Elbląskich zwiększone zawartości jonu fluorkowego spotyka się sporadycznie. Północna część Żuław należy do rejonu występowania wód wymagających skomplikowanego uzdatniania, nie nadających się do celów konsumpcyjnych i przemysłowych. Wydzielono tu obszar pozbawiony użytkowych warstw wodonośnych. Wody plejstoceno - holoceno poziomu mają tu wysoką zawartość suchej pozostałości (1000–2000 mg/dm³), są twarde i bardzo twarde (10–14 mval/dm³), stężenie chlorków sięga ponad 500 mg/dm³, azotu amonowego do 8 mg/dm³, żelaza ponad 10 mg/dm³.

Wody czwartorzędowego poziomu wodonośnego są wodami II klasy jakości: słodkimi, o odczynie od słabo kwaśnych do słabo zasadowych. Sucha pozostałość zawarta jest w granicach 120–560 mg/dm³. Wody są średnio twarde i twarde (3,1–10,0 mval/dm³). Wykazują podwyższone zawartości związków żelaza i manganu, przez co wymagają prostego uzdatniania. Stężenia jonów chlorkowych i siarczanowych nie przekraczają dopuszczalnych wartości dla wód pitnych. Z form występowania azotu mineralnego, jedynie ilości azotu amonowego przekraczają dopuszczalne dla wód pitnych normy. Średnia zawartość azotu azotanowego w wodach wynosi 0,12 mg/dm³.

Wody złej jakości, zaliczane do III klasy jakości, występują w tym poziomie sporadycznie.

Na terenie powiatu elbląskiego, którego częścią jest gmina Rychliki, prowadzone są systematyczne obserwacje stanów i jakości wód podziemnych w ramach sieci krajowego (MONBADA i SOH), regionalnego i lokalnego monitoringu wód podziemnych. Na obszarze charakteryzowanej jednostki administracyjnej znajduje się 1 punkt sieci krajowej monitoringu jakości wód podziemnych.

Tab. 6 – Punkty regionalnego i lokalnego monitoringu wód podziemnych zlokalizowane na obszarze Gminy Rychliki.

Nr punktu	Miejscowość	Stratygrafia	Klasa jakości - wyniki badań	
			2000/2001 r.	2002 r.
Punkt monitoringu sieci krajowej 657	Buczyniec	Q	III/III	II

Źródłami zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych mogą być:

- 1) *Ścieki socjalno-bytowe z zabudowy mieszkaniowej.*
- 2) *Ścieki deszczowe spływające z dróg, placów i stacji paliw.*
- 3) *Zanieczyszczenia spływające z pól (szczególnie po nawożeniu gruntów rolnych).*
- 4) *Niedostatecznie rozwinięty system kanalizacji – mała liczba oczyszczalni ścieków.*
- 5) *Zrzuty ścieków do wód powierzchniowych i gruntu.*
- 6) *Nieprawidłowo funkcjonujące systemy urządzeń melioracyjnych.*
- 7) *Przesięki z nieszczelnych szamb.*
- 8) *Źle składowane i zabezpieczone przyzmy obornika oraz zbiorniki na gnojownicę położone w pobliżu cieków wodnych.*
- 9) *Wymywanie zanieczyszczeń z zanieczyszczonych gruntów i gleb.*

Wody podziemne nie są w znaczącym stopniu zagrożone zanieczyszczeniami antropogenicznymi. Stopień zagrożenia jest bardzo niski lub niski.

Za strefy o podwyższonym zagrożeniu uznaje się wody piętra czwartorzędowego w dolinach rzek i ich bliskim sąsiedztwie oraz okolice: Świętego Gaju, Jankowa, Powodowa.

4.2.3 JAKOŚĆ WÓD W WODOCIĄGACH.

W 2013r. w Gminie Rychliki poddano badaniom jakość wód przeznaczonych do spożycia dla ludności w wodociągach sieciowych w kilku wsiach gminy. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny dla miasta i powiatu Elbląg dokonał następującej oceny:

- 1) *Dziśnity (27.05.2013r.) – woda spełnia wymogi jakościowe wody do spożycia.*
- 2) *Gołutowo (27.05.2013r.) – woda spełnia wymogi jakościowe wody do spożycia.*
- 3) *Powodowo (16.05.2013r.) – woda spełnia wymogi jakościowe wody do spożycia.*
- 4) *Mokajny (25.04.2013r.) – warunkowa przydatność wody do spożycia przez ludzi do następnego badania (woda odbiega od norm sanitarnych pod względem fizykochemicznym).*

- 5) *Jelonki (23.04.2013r.).*
- 6) *Śliwica (28.03.2013r.) – woda spełnia wymogi jakościowe wody do spożycia.*
- 7) *Rychliki (18.02.2013r.) – woda spełnia wymogi jakościowe wody do spożycia.*

W „Rocznej ocenie zaopatrzenia w wodę na terenie gminy Rychliki za rok 2012” Państwowy Powiatowy Inspektor zaznaczył, iż woda z wszystkich wodociągów Gminnego Zakładu Komunalnego nadaje się do spożycia, poza wsią Mokajny, dla której ustalono warunkowe spożycie wody. Wsie zaopatrywane w wodę przydatną do spożycia to: Budki, Liszki, Powodowo, Kiersity, Dziśnity, Krupin, Jankowo, Protowo, Barzyna, Gołutowo, Wysoka, Dymnik, Rejsyty, Jelonki, Śliwica i Rychliki.

Najważniejsze problemy wymagające szybkiego rozwiązania wg. PPIS to:

- 1) *Brak zwodociągowania wsi, które posiadają tylko własne przydomowe ujęcia wody.*
- 2) *Potrzeba scalania wodociągów w systemy zaopatrzenia bazujące na ujęciach z wodą o właściwej jakości i standardach technicznych.*

W 2012r. liczba wodociągów sieciowych zaopatrujących mieszkańców gminy Rychliki w wodę przeznaczoną do spożycia wynosiła 17. Jakość wody pod względem wymogów mikrobiologicznych odpowiadała wymogom jakościowym i nadawała się do spożycia przez ludzi we wszystkich wodociągach sieciowych na terenie gminy. Pod względem fizykochemicznym jakość wody odbiegała od norm w Mokajnach i Budkach. W stosunku do 2011r. liczba wodociągów produkujących złą wodę uległa zmniejszeniu do czterech. Zaledwie 8,8 % mieszkańców korzystała z własnych ujęć wody (Lepno, Buczyniec, Wopity, Grądowy Młyn, Święty Gaj).

4.2.4 JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO.

Na terenie gminy Rychliki nie funkcjonują stacje pomiarowe zanieczyszczeń powietrza. Brak wiarygodnych danych dotyczących stanu aerosanitarne gminy powoduje konieczność odwołania się do wyników dla jednostki nadrzędnej – powiatu. Dane te z pewnością nie odzwierciedlają stanu faktycznego, dlatego należy je potraktować poglądowo.

Na terenie Elbląga funkcjonują trzy stacje badania zanieczyszczeń podstawowych i jedna stacja badania pyłu PM 10. Stacja przy ul. Zajchowskiego 12 jest włączona do sieci podstawowej (krajowej) monitoringu powietrza w „Państwowym Monitoringu Środowiska”.

Określając jakość powietrza pod względem zanieczyszczenia pyłem PM10 należy zwrócić uwagę na średnioroczne i średniodobowe stężenie. Jeśli chodzi o wartość średnioroczną dopuszczalny poziom to $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$. W przypadku wartości dobowych – bierzemy pod uwagę liczbę dni z zanotowanym stężeniem wynoszącym więcej niż $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Wg „Raportu o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2011” stężenie pyłu PM10 w Elblągu zmniejszyło się w stosunku do 2010r.

Stężenia zanieczyszczeń charakteryzuje zmienność sezonowa, związana z warunkami klimatycznymi. Natomiast na podwyższenie stężeń większości zanieczyszczeń wpływają niska temperatura, znikome opady atmosferyczne oraz

słaby wiatr. Głównym źródłem emisji dwutlenku siarki, pyłu oraz tlenku węgla jest spalanie paliw w celach grzewczych, dlatego też stężenia tych zanieczyszczeń cechuje duża zmienność sezonowa zależna od temperatury powietrza i konieczności ogrzewania pomieszczeń. Emisja dwutlenku siarki powstaje głównie ze spalania paliw. Dominujący udział w zanieczyszczaniu ma spalanie węgla, koksu oraz olejów opałowych. Zużycie tych paliw jest maksymalne w czasie jesiennym i zimowym, stąd też zdecydowanie większe jest zasiarczenie atmosfery w tym okresie. Pomiary SO₂ wykazują wyższe zanieczyszczenie powietrza w czasie zimy.

Zmienność sezonową wykazuje również pył zawieszony i dwutlenek azotu. Wartości stężeń w miesiącach zimnych są wyższe niż w miesiącach ciepłych. Jednak różnice w wielkościach stężeń pomiędzy sezonami są niższe niż w przypadku dwutlenku siarki. Dla tych zanieczyszczeń istotny jest również wpływ innych źródeł zanieczyszczeń, niż procesy spalania w celach grzewczych. W stężeniach pyłu dużą rolę odgrywa emisja tzw. "niezorganizowana" np. pylenie ze źle zagospodarowanych obszarów, pokrytych kurzem ulic. W stężeniach dwutlenku azotu poza emisją z procesów spalania występuje również emisja tlenków azotu ze środków transportu.

W Raporcie o stanie środowiska w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2011r. zwrócono uwagę na obszary zagrożenia jeśli chodzi o gorszą jakość powietrza atmosferycznego. Wyniki analiz i wyniki ze stacji pomiarowych wskazują jako tereny zagrożone spadkiem jakości powietrza południowo-zachodnią i zachodnią część województwa. Wynika to z transgranicznego przemieszczenia się zanieczyszczeń z województw ościennych (np.: aglomeracji warszawskiej, bydgosko-toruńskiej). Zagrożony może być też Elbląg jako miasto o liczbie ludności ponad 100 tys., w którym na gorszą jakość powietrza ma wpływ duża liczba pojazdów mechanicznych, lokalizacja przemysłu czy liczba domostw ogrzewanych indywidualnie. Pozytywnym zjawiskiem jest spadek stężenia pyłu zawieszzonego PM10 w mieście Elbląg.

4.2.5 JAKOŚĆ GLEB.

W trakcie realizacji „Atlasu geochemicznego Polski 1:2500 000” (Lis, Pasieczna) przez Państwowy Instytut Geologiczny, wykonano analizy chemiczne 5 próbek gleb z obszaru gminy Rychliki.

Przedmiotem zainteresowania była nie całkowita zawartość pierwiastków, lecz ta ich część, której źródłem są zanieczyszczenia antropogeniczne, a więc słabo związana i łatwo ługowalna.

W tabeli nr 7 zamieszczono wyniki oznaczeń zawartości pierwiastków oraz wartości odczynu pH w próbkach gleb z obszaru gminy Rychliki. Klasyfikacja próbek gleb z terenu gminy Rychliki wykazała, że oznaczone ilości metali we wszystkich próbkach są niższe od dopuszczalnych wartości stężeń dla grupy A. Przy sumarycznej klasyfikacji stosuje się zasadę zaliczenia gleby do danej grupy, gdy zawartość przynajmniej jednego pierwiastka przewyższa dolną granicę wartości dopuszczalnej w tej grupie. Sumaryczna klasyfikacja wskazuje, że 100% badanych gleb z obszaru gminy Rychliki należy do grupy A (standard obszaru poddanego ochronie). Przeciętą zawartość oznaczonych pierwiastków w glebach

powierzchniowych gminy jest bardzo zbliżona do ich przeciętnej zawartości w glebach z obszarów niezabudowanych Polski.

Tab. 7 – Wyniki oznaczeń zawartości pierwiastków oraz wartości odczynu pH w próbkach gleb z obszaru gminy Rychliki.

Lp.	Nr próbki	As	Ba	Cd	Co	Cr	Cu	Hg	Ni	Pb	Zn	pH
11	122120400	<5	38	<0,5	2	5	6	<0,05	6	10	29	6,8
12	122120600	<5	41	<0,5	3	7	9	0,05	7	17	50	6,8
13	122121200	<5	38	<0,5	4	14	7	<0,05	9	12	41	6,8
40	132631900	<5	32	<0,5	3	8	5	0,35	5	10	30	6,6
42	132632500	<5	25	<0,5	2	9	3	0,08	4	7	22	6,0

Powiat elbląski, w którym, leży gmina Rychliki, zajmuje czołowe miejsce pod względem jakości gleb i waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, tak w województwie jak i kraju.

Tab. 8 – Odczyn i potrzeby wapnowania gleb użytków rolnych badanych w latach 2005-2008.

Powiat	Przebadana powierzchnia użytków rolnych [ha]	Ilość próbek razem	Procentowy udział gleb o odczynie (pH) (w IN KCL)					Gleby wymagające wapnowania (udział procentowy)				
			<4,5	4,6-5,5	5,6-6,5	6,6-7,2	>7,2					
			<i>bardzo kwaśne</i>	<i>kwaśne</i>	<i>lekko kwaśne</i>	<i>obojętne</i>	<i>zasadowe</i>	<i>konieczne</i>	<i>potrzebne</i>	<i>wskazane</i>	<i>ograniczone</i>	<i>zbędne</i>
elbląski	24 433,90	9 657	28	37	24	10	1	42	14	18	16	37

Źródło: Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2008r.

Gleby powiatu elbląskiego charakteryzują się znacznym zakwaszeniem. 30 % powierzchni gleb wymaga w trybie koniecznym wapnowania, 26 % powierzchni gleb potrzebuje wapnowania, a czynność ta jest zbędna dla zaledwie 11 % powierzchni gleb powiatu.

Gleby ulegają zanieczyszczeniu różnorodnymi związkami chemicznymi poprzez kontakt z innymi elementami środowisk powierzchniowych. Źródła zanieczyszczeń gleb dzielą się na dwa rodzaje:

1) *Punktowe źródła zanieczyszczeń np.:*

- a) *Obiekty przemysłowe.*
- b) *Miejsca zrzutu ścieków.*
- c) *Składowiska.*
- d) *Złomowiska.*
- e) *Spalarnie odpadów.*

f) *Magazyny paliw.*

2) *Powierzchniowe źródła zanieczyszczeń np.:*

a) *Procesy wietrzenia skał i erozji gleb.*

b) *Rolnictwo i leśnictwo.*

c) *Urbanizacja i budownictwo.*

d) *Transport.*

e) *Wydobycie kopalin.*

Podsumowując, główne źródła antropogenicznego zanieczyszczenia gleb i jej mechanicznego przekształcenia to:

a) *Wadliwie prowadzone melioracje.*

b) *Zaorywanie użytków zielonych.*

c) *Niewłaściwa uprawa roli.*

d) *Emisje gazów i pyłów.*

e) *Nieumiejętne stosowanie środków ochrony roślin i nawozów.*

f) *Niewłaściwe składowanie odpadów.*

g) *Rozwój przemysłu, komunikacji i urbanizacji.*

h) *Nawozy, pestycydy.*

i) *Mechaniczne zniszczenie biologicznie czynnej warstwy gleby.*

j) *Likwidacja zadrzewień i zakrzaczeń.*

4.2.6 KLIMAT AKUSTYCZNY.

Hałas stanowi jedno ze źródeł zanieczyszczenia środowiska, wzrastające w ostatnich latach w związku z rozwojem komunikacji, uprzemysłowieniem i postępującą urbanizacją. Odczuwany jest przez ich mieszkańców jako jeden z najbardziej uciążliwych czynników wpływających ujemnie na środowisko i samopoczucie.

Hałasem nazywa się każdy dźwięk, który w danych warunkach jest określony jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający, niezależnie od jego parametrów fizycznych. Odczucie hałasu jest więc bardzo subiektywne i zależy od wrażliwości słuchowej poszczególnych jednostek. Zespół zjawisk akustycznych zachodzących w środowisku, określony za pomocą parametrów akustycznych czasu i przestrzeni nazywa się umownie klimatem akustycznym środowiska zewnętrznego. Uciążliwość hałasu dla organizmu zależy od natężenia dźwięku, jego częstotliwości i czasu trwania.

Wyróżnia się trzy główne rodzaje hałasu, według źródła powstawania.

- 1) Hałas przemysłowy powodowany przez urządzenia i maszyny w obiektach przemysłowych i usługowych.
- 2) Hałas komunikacyjny pochodzący od środków transportu drogowego, kolejowego i lotniczego.
- 3) Hałas komunalny występujący w budynkach mieszkalnych, szczególnie wielorodzinnych i w obiektach użyteczności publicznej.

Z danych uzyskanych z UG w Rychlikach wynika, że na obszarze charakteryzowanej jednostki nie prowadzono dotychczas pomiarów natężenia dźwięku, zatem nie można jednoznacznie stwierdzić, czy odczuwalne poziomy hałasu pochodzącego z ww. przekraczają dopuszczalne normy.

4.2.7. PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE NIJONIZUJĄCE.

Głównymi źródłami promieniowania niejonizującego w środowisku są:

- 1) Stacje radiowe i telewizyjne.
- 2) Elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia.
- 3) Stacje transformatorowe.
- 4) Stacje przekaźnikowe telefonii komórkowej.
- 5) Zespoły sieci i urządzeń elektrycznych w gospodarstwie domowym (np. Kuchenki mikrofalowe).
- 6) Urządzenia radiolokacyjne i radionawigacyjne.

Na terenie gminy Rychliki źródłem promieniowania niejonizującego są stacje przekaźnikowej telefonii komórkowej.

Tab. 9 – Stacje bazowe telefonii cyfrowej zlokalizowane na obszarze gminy Rychliki.

<i>Nazwa Stacji</i>	<i>Adres</i>	<i>Operator</i>	<i>Częstotliwość</i>	<i>Nr i data wydanego pozwolenia</i>	<i>Inne dane</i>
38865 Rychliki	Rychliki	PTC	900-1800 MHz	brak danych	-
3577 Rychliki	Rychliki, dz. nr 204/9	Centertel	900-1800 MHz	ŚR/EL-6612/34/03 02.07.2003 r.	wys. masztu 49,0 m

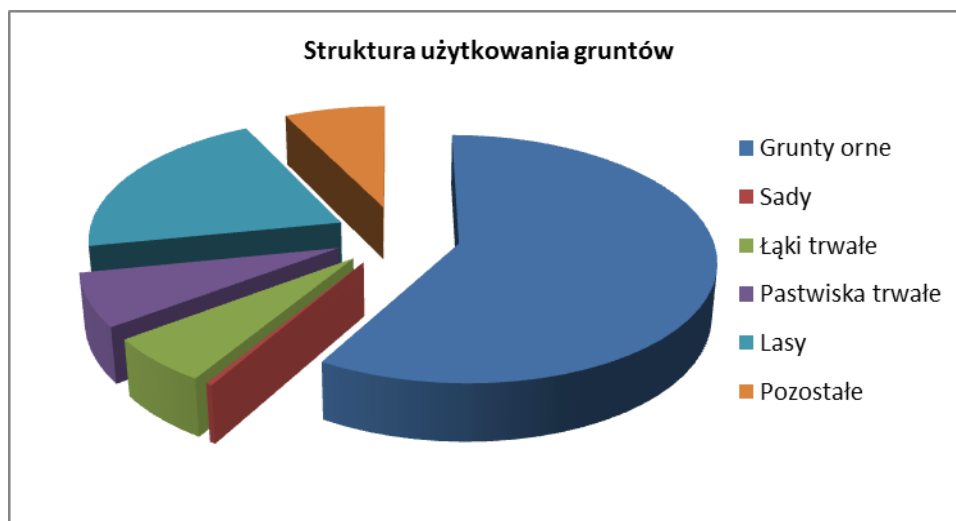
Źródło: Program ochrony środowiska powiatu elbląskiego, 2004.

W przypadku stacji bazowych telefonii komórkowej pola elektromagnetyczne są wypromieniowywane na bardzo dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi. Wokół budowanych stacji bazowych telefonii komórkowych istnieje możliwość tworzenia obszarów ograniczonego użytkowania. Na terenie gminy do tej pory nie wystąpiła potrzeba tworzenia takich obszarów.

4.2.8. ROLNICTWO.

Tereny gminy Rychliki charakteryzuje duży udział kompleksów gleb o wysokich klasach bonitacyjnych. Rolnictwo pełni dominującą funkcję w gospodarce regionu. Według danych pozyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego z 2005r. użytki rolne zajmują powierzchnię prawie 9486 ha (w tym 81 % stanowią grunty orne, 1 % - sady, łąki trwale -

8 %, pastwiska trwałe - 10 %). Lasy zajmują 21 % powierzchni gminy (2741 ha). Dwa główne duże powierzchniowo kompleksy leśne są zlokalizowane w zachodniej i wschodniej części gminy.

Ze względu, że rolnictwo w gminie jest podstawową formą działalności gospodarczej to w najbliższych latach wymagane będą głęboko idące zmiany. Podniesienie konkurencyjności rolnictwa wiązać się będzie m.in. ze zwiększeniem areалу pojedynczych gospodarstw i specjalizacją (np. chów trzody chlewnej, bydła, sadownictwo, ogrodnictwo). Niezbędnym jest, aby przeprowadzane zmiany uwzględniały aspekty ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Należy zauważyć, iż rolnictwo stanowi potencjalne zagrożenie dla środowiska przyrodniczego. Efektem nieuregulowanej gospodarki wodno-ściekowej, intensywnych metod uprawy roślin, nieodpowiedniego i niezrównoważonego nawożenia gleb nawozami organicznymi i mineralnymi, przy uwzględnieniu dobrej przepuszczalności gruntów może być spływ nadmiernej ilości pierwiastków biogennych do wód gruntowych przyczyniając się do eutrofizacji rzek i jezior.

Największym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego a szczególnie litosfery, hydrosfery a także atmosfery są zrzuty ścieków ze źródeł punktowych oraz rolnictwo prowadzone sprzecznie z zasadami Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych. Ogromne zagrożenie niosą pestycydy stosowane w produkcji rolniczej i ogrodniczej, dziś środki ochrony roślin. W swoim składzie chemicznym zawierają związki ołowiu, arsenu, kadmu, rtęci, miedzi i cynku. Gleby wielu miejscowości uległy miejscowemu skażeniu w skutek nadmiernego stosowania tychże preparatów, szczególnie dotyczyło to terenów działek i ogródków.

4.2.7 TRANSPORT.

Gmina leży w obszarze charakteryzującym się dużą gęstością dróg i występowaniem dróg kategorii ponadlokalnych z czego powinna uczynić swój atut. Infrastruktura techniczna, w tym gęsta sieć dróg, sprzyja rozwojowi gospodarczemu i podnosi konkurencyjność regionów.

Należy jednak pamiętać, iż urbanizacja może nieść za sobą poważne zagrożenia dla środowiska przyrodniczego. Emisja zanieczyszczeń pochodząca ze źródeł emisji liniowej - może wpływać negatywnie na poszczególne komponenty środowiska, aczkolwiek nie stanowi większego zagrożenia. Natężenie ruchu samochodowego powoduje emisje zanieczyszczeń (głównie tlenków azotu i węglowodorów) oraz pogarsza klimat akustyczny. Zanieczyszczenia komunikacyjne należą do czynników najbardziej obciążających powietrze atmosferyczne. Szczególnie uciążliwe są zanieczyszczenia gazowe z emisją gazów cieplarnianych (CO₂, CO, NO_x, SO_x i inne) powstające w trakcie spalania paliw oraz pyły unoszące się w wyniku ruchu pojazdów.

Jest to zauważane szczególnie w otoczeniu tras komunikacyjnych o znaczeniu ponadlokalnym. Gleby w otoczeniu dróg narażone są na depozycję metali ciężkich, szczególnie ołowiu, a także nadmierne zasolenie wynikające ze stosowania środków odladzających w okresach zimowych.

4.3 WALORYZACJA I UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WYNIKAJĄCE ZE STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

Identyfikację jednostek struktury przyrodniczej gminy Rychliki przeprowadzono analizując strukturę materialną i funkcjonalną środowiska. Efektem powyższego było wydzielenie jednostek struktury przyrodniczej gminy Rychliki zgodnie z mapą w skali 1:25 000 pt.: „Gmina Rychliki. Studium uwarunkowania i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” stanowiącą załącznik nr 2 do uchwały.

1) Strefa A - aluwialna (żuławska).

Obejmuje najniżej położoną część gminy (miejscami depresje) i występuje w trzech płatach: w rejonie dolinnym rzeki Dzierzgoń, na północ od Powodowa, na północny zachód od miejscowości Jelonki. Cały obszar objęty ochroną prawną (Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Dzierzgoń, Obszar Chronionego Krajobrazu Kanału Elbląskiego, Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Drużno). Tereny głównie użytków zielonych (średnich i słabych) na glebach organicznych i madach. Teren nieprzydatny do lokalizacji funkcji gospodarczych. Istnieje jedynie możliwość ograniczonego wykorzystania turystyczno – rekreacyjnego (turystyka wodna, rowerowa). Występują tu obszary szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Dzierzgoń. Wskazane pozostawienie w dotychczasowym użytkowaniu. Możliwa częściowa naturalizacja.

2) Podstrefa P₁ - rzeki Dzierzgoń.

Wydzielona w strefie A, obejmuje koryto rzeki wraz z wałami. Teren objęty ochroną prawną (Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Dzierzgoń). Ochrona zasobów wód powierzchniowych. Możliwość ograniczonego wykorzystania turystyczno - rekreacyjnego, głównie jako szlaku turystyki wodnej kajakowej (rzeka Dzierzgoń - jezioro Drużno - Kanał Elbląski) lub ewentualnie rowerowej. Konieczność poprawy czystości rzeki Dzierzgoń.

3) Strefa B – stokowa.

Obejmuje szeroko rozumianą strefę krawędziową Pojezierza Ławskiego i ma charakter ponadlokalnej jednostki strukturalnej. Strefę B przecinają podstrefy P₂ Brzeźnicy, P₃ Marwickiej Młynówki i P₄ Kanału Elbląskiego. Przeważająca część obszaru objęta ochroną prawną (Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Dzierzgoń, Obszar Chronionego Krajobrazu Kanału Elbląskiego, Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Drużno). Jest to teren rolniczo - leśny o glebach średniej i dobrej jakości, urozmaicona rzeźba terenu, szczególnie w zachodniej części strefy. Lokalna możliwość występowania erozji wodnej powierzchniowej i erozji uprawowej - wskazane zwrócenie uwagi na właściwą agrotechnikę w miejscach potencjalnego zagrożenia erozją gleb.

4) Strefa C – przejściowa.

Jest to obszar falistej moreny dennej, zajmujący centralną część gminy. Obszar rozcięty jest dwoma podstrefami: P₂, P₃ oraz P₄. Część obszaru objęta jest ochroną prawną (Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Dzierzgoń, Obszar Chronionego Krajobrazu Kanału Elbląskiego). Teren predysponowany do utrzymania funkcji rolnej jako podstawowej funkcji gospodarczej. Wyrażna przewaga gleb brunatnych dobrej i średniej jakości. Możliwość wykorzystania na cele turystyczno - rekreacyjne (Jezioro Korsuń).

5) Strefa D – wierzchowinowa.

Obejmuje południowo - wschodnią część gminy i jest najwyżej położoną strefą (pasmo moren czołowych). Niewielka część objęta ochroną prawną (OChK Kanału Elbląskiego, OChK Rzeki Dzierzgoń). Konieczność ochrony użytkowego poziomu wód podziemnych - obszar o wysokim stopniu zagrożenia. Gospodarka rolna jest utrudniona ze względu na rzeźbę terenu. Przydatność turystyczna lasów jest znikoma. Warunki przyrodnicze predysponują ten teren do rozwijania funkcji leśnej.

6) Podstrefa P₂ – Brzeźnicy.

Obejmuje dolinę rzeki Brzeźnicy i przechodzi przez strefy: B, C i D. obszar objęty ochroną prawną (Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Dzierzgoń, Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Drużno). Teren miejscami zagrożony erozją wodną. Bardzo istotna rola podstrefy jako ciągu ekologicznego. Wskazane pozostawienie terenu w dotychczasowym użytkowaniu. Kontynuacja działań zwiększających retencję. Możliwość wykorzystania dla turystyki kwalifikowanej.

7) Podstrefa P₃ - Marwickiej Młynówki.

Obejmuje dolinę rzeki Marwickiej Młynówki i przechodzi przez strefy: B i C. Teren objęty ochroną prawną (Obszar Chronionego Krajobrazu Kanału Elbląskiego). Ważna rola doliny jako ciągu ekologicznego. Wskazane pozostawienie terenu w dotychczasowym użytkowaniu. Możliwość wykorzystania dla turystyki kwalifikowanej (trasy piesze).

8) Podstrefa P₄ - Kanału Elbląskiego.

Obejmuje koryto Kanału Elbląskiego wraz z przyległym terenem. Cały obszar objęty ochroną prawną (Obszar Chronionego Krajobrazu Kanału Elbląskiego, Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Drużno). Obszar ma wybitny charakter strefy turystycznej o dużym potencjale przyrodniczym, kulturowym, krajobrazowym i widokowym - zaleca się wyważone zagospodarowanie turystyczne. Konieczna szczególna dbałość o ład przestrzenny i ekologiczny. Należy zlikwidować elementy dysharmonijne.

5 UWARUNKOWANIA KULTUROWE.

5.1 SPECYFIKACJA, WALORY I POTENCJAŁ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY.

Ziemie objęte opracowaniem mają wiele naturalnego uroku, urzekają wspaniałymi malarskimi pejzażami, a ich dodatkową atrakcją okazuje się krajobraz kulturowy. Gmina Rychliki leży w kręgu kulturowym Pojezierza Ławskiego, gdzie krajobraz kulturowy powstał na styku różnic narodowościowo-wyznaniowych i był wynikiem wzajemnych wpływów polskich katolików i zachodnioeuropejskich protestantów. Nie można zatem w tej krainie wyodrębnić określonych wzorców charakteryzujących krajobraz kulturowy. Nie ma bowiem na Pojezierzu ani specyficznych form budownictwa ludowego, ani modelowych układów ruralistycznych, ani zwartej zespoły artystycznie wyróżniających się świątyń. Występuje tu wiele obiektów zabytkowych, należących do kilku kręgów kulturowych. Ślady licznych kultur o różnym rodowodzie jakie tutaj znalazły swoje miejsce to znaczący walor krajoznawczy.

Obszar Gminy Rychliki leży na dawnym pograniczu pomorsko-pruskim. Wykopaliska archeologiczne (Święty Gaj, Kwietniewo, Rychliki) wskazują, iż najstarsze ślady osadnictwa pochodzą z okresu neolitu. Po sprowadzeniu Krzyżaków do Polski w 1226 roku rozpoczęli oni systematyczny podbój ziem zamieszkałych przez Prusów. Między innymi w okolicach wsi Mokajny, Kiersity umiejscawia się pierwszą, zwycięską bitwę Krzyżaków z Prusami w 1234 roku (tzw. bitwa nad Dzierzgonią). Po zakończeniu podboju ziem pruskich w 1283 roku Krzyżacy przystąpili do akcji kolonizacyjnej, ściągając osadników z Niemiec. W XV wieku i na początku XVI wieku, po przegranych wojnach z Polską wobec trudnej sytuacji materialnej Zakon Krzyżacki zmuszony był do przekazywania posiadanych obszarów w lenno bogatym rodzinom rycerskim przybywającym tu z terenu Niemiec. Powstały wielkie latyfundia ziemskie, które przetrwały praktycznie do 1945 roku.

Obszar Gminy Rychliki to zatem ziemie, których szczególną cechą było istnienie własności ziemskiej i bardzo duże skupienie majątków. Gmina leży na terenie dawnej krainy Oberlandu, zasadniczo odmiennej od sąsiednich Żuław. Występuje tu urozmaicona, pofałdowana rzeźba terenu, wypełniona gęstymi lasami i licznymi jeziorami. Pośród lasów i jezior znajdowało się wiele osad pruskich z dobrze rozwiniętą siecią dróg. Na początku XX wieku krajobraz kulturowy Oberlandu miał wiele cech specyficznych.

O odrębności tej krainy decyduje głównie trwająca tu od XVI do XX wieku specyficzna forma własności - wielka własność ziemska. Wyrosły tu wielkie fortuny arystokracji, której rezydencje rodowe zmieniły się we wspaniałe zespoły pałacowo-parkowe.

Dwory i pałace otoczone parkami, wtulone w malowniczy leśny krajobraz pojezierza stały się znakiem rozpoznawczym Oberlandu. Pod tym względem można porównać Oberland do krainy zamków nad Loarą. Rolę Loary odgrywał tu Kanał Oberlandzki w otulinie którego występowało wiele dworów i pałaców np. Powodowo, Marwica, Rieczna, Jankowo, Rejsyty, Wysoka i wiele innych.

Historia tego regionu znalazła więc odbicie w istniejącej zabudowie, na terenie gminy Rychliki w postaci licznych założeń rezydencjonalnych (do II wojny

światowej istniało 12 założeń pałacowo-parkowych, a do dziś przetrwało 9) wraz z zabudowaniami folwarcznymi (oficyny, kuźnie, stajnie, budynki browaru, domy pracowników folwarcznych, magazyny, obory). Równocześnie funkcjonowały typowe bayerskie wsie czynszowe.

Właściciele rezydencji - rody szlacheckie i nowobogaccy przedsiębiorcy wywierali nieustanny nacisk na organy władzy Prus Wschodnich aby doprowadzić do skomunikowania jezior oberlandzkich z Elblągiem i Gdańskiem trasą żeglowną. Każdy dwór bądź pałac egzystował bowiem na bazie większego majątku, złożonego co najmniej z folwarku przydworskiego, a najczęściej z wielu folwarków, czy też wsi nadanych w prywatne posiadanie. Produkcja rolna, gospodarka leśna, rybołówstwo i manufaktury stanowiły podstawę bytu miejscowego ziemiaństwa, gwarantując mu prestiż, przywileje polityczno-społeczne, a w końcu zapewniając podstawowe potrzeby. Potrzebny był zatem opłacalny, szybki transport.

Głównym budowniczym Kanału był inżynier Jerzy Jakub Steenke. On właśnie okazał się człowiekiem, któremu udało się zrealizować odwieczne oberlandzkie marzenie, dotyczące budowy rentownego szlaku żeglownego prowadzącego najkrótszą drogą na północ, do bałtyckich portów morskich. Uroczysta inauguracja Kanału odbyła się 31 sierpnia 1860 roku i polegała na przepłynięciu statkiem przez pochylnię Buczyniec.

Kanał Elbląski stanowi najdłuższy kanałowy szlak żeglowny w Polsce (212 km). Łączy on zgrupowania jezior leżących w okolicach Ostródy i Iławy z Elblągiem i Zalewem Wiślanym. Na odcinku Buczyniec - Nowe Całuny różnica terenu wynosi 99,5 m. W tym celu zbudowano tu pięć pochylni - unikalnych w skali europejskiej kanałowych urządzeń technicznych. Pochylnie Kanału Elbląskiego to: Buczyniec, Kąty, Oleśnica, Jelonki, Nowe Całuny. Pierwsze statki popłynęły tą trasą w 1860 roku

Obecnie Kanał Elbląski wraz z pięcioma pochylniami jest jednym z najcenniejszych obiektów zabytkowych województwa warmińsko-mazurskiego. Szlak ten jest międzynarodową atrakcją ściągającą rokrocznie rzesze turystów z całej Europy. Jest on przemierzany przede wszystkim przez małe statki wycieczkowe pływające z Elbląga do Ostródy oraz jachty i turystyczne łodzie motorowe płynące z Gdańska i Elbląga na jezioro Jeziorak. Organizowane są na nim także liczne spływy kajakowe.

Kanał Elbląski wraz z towarzyszącymi urządzeniami, budowlami i zielenią został uznany za pomnik historii mocą rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 14 stycznia 2011 r. (Dz.U. 2011 nr 20 poz. 100).

5.2 TURYSTYCZNA PRZESZŁOŚĆ GMINY.

Charakter turystyczny omawianego regionu można było zaobserwować już w latach 20-tych i 30-tych XX wieku. Fundamentem działalności turystycznej był Kanał Elbląski, w otulinie którego powstały liczne zajazdy i karczmy. W 1912 roku powstała na Kanale żegluga turystyczna z prawdziwego zdarzenia. Pierwszym statkiem tej „oberlandzkiej białej floty” była „Seerose” czyli „Róża Jezior”. Jednostka ta mogła zabierać 79 osób i poruszała się z prędkością 10 km/h. Po pierwszej wojnie światowej dołączył do niej motorowiec „M.S. Hertha”, w 1925

roku „M.S. Heini”, a w 1927 roku „M.S. Konrad” który zabierał nawet 185 pasażerów i pracował z prędkością 25 km/h. Około 1920 roku flota została wzbogacona o statki firmy Muntera. Z usług tej żeglugi korzystali głównie nauczyciele z klasami szkolnymi, pragnący zapoznać młodzież z osobliwościami technicznymi i atrakcjami krajobrazowymi Kanału.

Oprócz nich popularne były także tzw. „wycieczki zakładowe” organizowane przez stowarzyszenia geodetów, kartografów czy historyków z Pasłęka, Elbląga, Ostródy, Ławy, Zalewa, Miłomłynu, a nawet Tczewa i Malborka.

Trzecią grupę tworzyli turyści indywidualni. Podróż po kanale była w gruncie rzeczy nużąca. Dlatego elbląskie towarzystwa turystyczne i krajoznawcze starały się od początku XX wieku uczynić wizerunek kanału bardziej atrakcyjnym, łącząc żeglugę z innymi formami rekreacji i wypoczynku. Wtedy właśnie zwrócono uwagę na otulinę kanału, tworząc swoisty obraz unikalnej i jedynej w swoim rodzaju „kultury Oberlandu”. Lansowano model turystyki w otulinie kanału łączący rejsy żeglugowe z wycieczkami pieszymi oraz przejazdami kolejami i „tramwajami konnymi”. Zaproponowano kilka modelowych tras, które dokładnie opisano, a zatem przedstawiono koncepcję szlaków turystycznych. Przystankami na nich były dwory i pałace oraz liczne gospody i zajazdy. Właściciele tych gościńców byli zachęceni do przygotowania oferty kulturalnej i rekreacyjnej dla odwiedzających elbląskie okolice gości oraz mieszkańców regionu. Region był do tego stopnia atrakcyjny, że 2-razy w tygodniu wypływał z Elbląga statek udający się np. do zajazdu „Trzy Róże” dalej rzeką Dzierzgoń do portu, z którego dorożkami docierano do Świętego Gaju. Istniała też wycieczka do Grądowego Młyna, gdzie znajdował się młyn, tartak oraz siłownia wodna, dzięki której uzyskaną energię przesyłano podziemnym kablem do sąsiednich pałaców. Odbывały się tu także wycieczki szkoleniowe i turystyczne.

Miejsca na terenie gminy Rychliki, w których niegdyś bawili się i jadali turyści zwabieni osobliwościami Kanału Oberlandzkiego:

- 1) Zajazd w Jelonkach.
- 2) Zajazd zlokalizowany był przy pochylni, obok mostu, którego właścicielem był Eichler.
- 3) Zajazd Hasselberg w Rychlikach.
- 4) Zajazd Ewerta w Rychlikach.
- 5) Restauracja Richarda Kreuzenbergera w Jelonkach ze słynną salą taneczną.
- 6) Restauracja Ericha Weissggrabera w Jelonkach ze słynną salą, w której organizowano projekcje filmowe.
- 7) Schronisko w Buczyńcu.

Władze Elbląga zbudowały tu w roku 1934 schronisko młodzieżowe, użytkowane przez małżeństwo Steffen, zamienione na zajazd Gasteheim. Przy zajeździe dobudowano w 1938 roku piękną widokową, przeszkloną werandę, a za werandą znajdował się ogród ze stolikami i wieloma ławeczkami dla gości. Buczyniec po

1920 roku stał się tzw. miejscowością rekreacyjno-wypoczynkową. Organizowano tu często festyny kulturalne, wycieczki, a w pobliskich lasach utworzono wiele ścieżek spacerowych.

Podróż szlakiem Kanału daje dziś okazję nie tylko do poznania jedynych w swoim rodzaju, nie mających sobie równych w całej Europie urządzeń hydrotechniki, ale także obejrzenia nieprzebranego piękna i oryginalność krajobrazu naturalnego tego regionu. Jest jednak dość nużąca z powodu braku atrakcji w otulinie Kanału.

5.3 STREFY I OBIEKTY CHRONIONE.

Ze względu na bogaty potencjał kulturowy gminy wiele obszarów i obiektów objęto ochroną konserwatorską.

Na terenie gminy Rychliki występują następujące obszary cenne krajobrazowo i obszary chronione:

5.3.1 OBSZARY O WYBITNYCH WALORACH KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.

Jelonki - Marwica - Topolno Wielkie - Wysoka - Grądowy Młyn - Powodowo (10 km w linii ciągłej) - ze względu na nagromadzenie na tym obszarze zabytków architektury: zespołów dworsko-pałacowych (Powodowo, Topolno Wielkie, Marwica, Jelonki), zabytkowego kościoła w Jelonkach, młynów wodnych w Grądowym Młynie i Marwicy, zabytkowych kuźni w Marwicy i Jelonkach. Święty Gaj i okolice - obszar o dużym znaczeniu religijnym z zabytkowym kościołem gotyckim z 1399 roku pełniącym rolę sanktuarium i miejsca corocznych pielgrzymek z chwilą przeniesienia z Gniezna w 1989 roku relikwii św. Wojciecha.

Na tym terenie znajdują się również wczesnośredniowieczne pomosty drewniane i stanowiska archeologiczne.

Kwietniewo i Rychliki - ze względu na atrakcyjny układ ruralistyczny i znajdujące się w tych miejscowościach zabytkowe, gotyckie kościoły.

5.3.2 OBSZARY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ – STREFA PEŁNEJ OCHRONY KONSERWATORSKIEJ.

Strefa pełnej ochrony konserwatorskiej w gminie Rychliki obejmuje obszary dla założeń ruralistycznych o metryce średniowiecznej: Święty Gaj, Jelonki, zabytki techniki: Kanał Elbląski z urządzeniami.

5.3.3 STREFA CHRONIONEGO KRAJOBRAZU KULTUROWEGO „K”.

Strefa chronionego krajobrazu kulturowego w gminie Rychliki obejmuje tereny o wysokich walorach krajobrazowych i kulturowych, wyznaczone celem szczególnej ochrony, co nie wymaga zmian stosunków własnościowych, a jedynie ochrony przed dewastacją.

5.3.4 OBSZARY OCHRONY ARCHEOLOGICZNEJ - STREFA „W”, OBSZARY OBSERWACJI ARCHEOLOGICZNEJ STREFA „OW”, STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE.

Na terenie gminy Rychliki zlokalizowanych jest wiele osad i punktów osadniczych z epoki rzymskiej i okresu od wczesnej epoki żelaza do wczesnego średniowiecza. Bogactwo osadnicze występuje w okolicach Kwietniewa, Bągartu

(gm. Dzierzgoń) i Świętego Gaju, gdzie prawdopodobnie spotkała śmierć św. Wojciecha chrystianizującego Prusy. W ramach tej formacji kulturowej funkcjonowała osada odkryta w Janowie, identyfikowana z legendarną osadą handlową Truso.

Stanowiska archeologiczne w dolinie rzeki Dzierzgoń, nazywane „pomostami bągardzkimi” odkryte zostały w latach 80-tych XIX wieku przez archeologów niemieckich, ponownie badane przez ekipę z PAN. W ramach tych badań odsłonięto pomost północny rozciągający się na odcinku kilkuset metrów, o szerokości około 3,5 m. Ustalono, że pomost powstał w I w.p.n.e. i był utrzymywany do III w.n.e. Z faktu tego wynika, że musiał on być związany ze słynnym szlakiem bursztynowym - Via Ambra, prowadzącym z pn. Włoch nad Bałtyk.

Dwa grodziska staropruskie zlokalizowane są na wschód od Świętego Gaju, niedaleko Kwietniewa przy wczesnośredniowiecznych trasach komunikacyjnych prowadzących od doliny rzeki Dzierzgoń w głąb terytoriów zamieszkałych przez Prusów. Na linii północny-wschód - południowy-zachód znajduje się sztuczny przekop rozcinający ciąg moren. Jest to prawdopodobnie stary, wczesnośredniowieczny trakt, przy którym na częściowo sztucznym nasypie znajduje się grodzisko północne, tradycyjnie zwane „Szwedzkim Szańcem” lub „Grabową Górą” (uważane jest za miejsce śmierci św. Wojciecha). Przeprowadzone badania archeologiczne potwierdziły istnienie grodziska wczesnośredniowiecznego o charakterze fortyfikacji granicznej, bez śladów stałego zamieszkania i zabudowy majdanu. Prawdopodobnie włączone było ono w system obronny przesięku granicznego, a przecinającą go głęboką fosę można interpretować jako obronne przejście drogi przez przesiek - być może prowadzące do „pomostów bągardzkich”.

Na skraju lasu obok Rejsyt znajduje się wczesnośredniowieczne grodzisko pruskie obronne - Burgwall. Obiekty archeologiczne zlokalizowane są także w rejonie: Jelonek, Dymnika, Rychlik, Grądowego Młyna, Jankowa, Mokajń, Marwicy, Lepna, Buczyńca. Stanowisko archeologiczne znajdują się także na miejscu dawnego grodziska na malowniczym wzniesieniu w Powodowie. Ponadto w lesie na linii Rychliki - Gołutowo zlokalizowany jest długi wał, który prawdopodobnie związany był z grodziskami (oddzielał włości grodowe).

5.3.5 STREFA OCHRONY EKSPOZYCJI „E”.

Na terenie gminy można zidentyfikować wiele stref i punktów ekspozycji, których dokładna lokalizacja zaprezentowana jest na załączniku graficznym nr 2 do niniejszego opracowania.

Strefy ekspozycji obejmują obszary stanowiące zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych, głównie poprzez wyznaczenie terenów wyłączonych spod zabudowy lub określenie jej nieprzekraczalnych gabarytów.

5.3.6 CHRONIONE UKŁADY RURALISTYCZNE.

1) Wsie o typowym układzie ulicówki.

a) Święty Gaj.

Cechy charakterystyczne: zabudowa usytuowana wzdłuż jednej ulicy, działki położone bezpośrednio obok siebie.

2) Wsie o układzie owalnicy.

a) Jelonki.

Cechy charakterystyczne: układ w formie owalnego wydłużonego placu, często dostosowany do warunków naturalnych, zabudowa zlokalizowana wzdłuż drogi obiegającej plac, działki położone bezpośrednio obok siebie.

5.3.7 OBIEKTY NIERUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW.

Tab. 11 – Obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków znajdujące się na obszarze gminy Rychliki.

L. p.	Miejscowość	Numer	Obiekt	Nr Rejestru	Data Wpisu
1	Barzyna		Pałac z otaczającym parkiem	A-796	27.02.1968
2	Dymnik		Założenie pałacowo – parkowe z folwarkiem wraz z otoczeniem	A-4289	16.02.2004
3	Dziśnity		Budynek mieszkalny – dwór wraz z oficyną	A-2911	26.10.1989
4	Grądowy Młyn		Zespół młyński / młyn, grobla z upustami i kanałami, staw z kanałem, dwa budynki mieszkalne, dwa mosty, zadrzewiony obszar	A-3076	15.01.1991
5	Jankowo		Pałac wraz z parkiem	A-3061	28.08.1990
6	Jelonki		Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa wraz z cmentarzem	A-795	27.02.1968
7	Jelonki	027/027A	Chałupa	A-794	27.02.1968
8	Jelonki	056	Chałupa	A-793	27.02.1968
9	Jelonki	085	Chałupa	A-784	27.02.1968
10	Kwietniewo		Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego wraz z wyposażeniem oraz cmentarzem	A-785	18.07.1949
11	Kwietniewo	011	Chałupa	A-896	27.02.1968
12	Kwietniewo	013	Chałupa	A-792	27.02.1968
13	Kwietniewo	020	Chałupa	A-772	27.02.1968
14	Kwietniewo	038	Chałupa	A-791	27.02.1968
15	Kwietniewo	054	Chałupa	A-790	27.02.1968
16	Kwietniewo	054	Budynek inwentarski	A-773	27.02.1968
17	Lepno		Wiatrak	A-1044	30.07.1968
18	Lepno		Dawny cmentarz ewangelicki	A-4528	26.06.2009
19	Marwica		Dwór /dom dziecka/ z folwarkiem	A-3064	03.10.1990

20	Powodowo		Budynek XVIII – wiecznego pałacu wraz z parkiem	A-3058	14.08.1990
21	Powodowo		Budynek dworu z 1848 r. wraz z parkiem	A-3057	14.08.1990
22	Rejsyty		Budynek dworu	A-3077	21.01.1991
23	Rychliki	062	Chałupa	A-826	12.03.1968
24	Rychliki	029	Chałupa	A-825	12.03.1968
25	Rychliki	049	Budynek gospodarczy przy chałupie nr 49	A-818	12.03.1968
26	Rychliki	049	Chałupa	A-821	12.03.1968
27	Rychliki		Kościół pw. Niepokalanego Serca NMP	A-2954	27.11.1989
28	Rychliki		Poewangelicki cmentarz przykościelny	A-4542	12.02.2010
29	Święty Gaj		Kościół pw. św. Antoniego wraz z cmentarzem	A-824	12.03.1968
30	Topolno Wielkie		Pałac wraz z parkiem	A-3066	30.10.1990
31	Wysoka		Zespół rezydencjalny z folwarkiem	A-4174	16.05.2000
32	W granicach gminy Rychliki		Kanał Elbląski	A-1274	17.01.1979

Źródło: <http://www.wuoz.olsztyn.pl>.

5.3.8 OBIEKTY RUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW.

Tab. 12 – Obiekty ruchome wpisane do rejestru zabytków znajdujące się na obszarze gminy Rychliki..

L. p.	Miejscowość	Miejsce przechowywania zabytku	Przedmiot ochrony; ilość obiektów	Nr Rejestru	Data Wpisu
1	Jelonki	Kościół Parafialny p.w. Serca Pana Jezusa	Wyposażenie ruchome kościoła w Jelonkach; 15 obiektów	1/83	05.08.1983
2	Kwietniewo	Kościół parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża Św.	Wyposażenie ruchome kościoła parafialnego w Kwietniewie; 11 obiektów	9/82	26.07.1982

Źródło: Powiatowy Program Opieki nad zabytkami 2010-2014.

5.3.9 OBIEKTY WIDNIEJĄCE W EWIDENCJI ZABYTEKÓW.

Tab. 13 – Obiekty widniejące w ewidencji zabytków.

L. p.	Miejscowość	Nr	Obiekt
1	Barzyna	1	Dom
2	Barzyna	1	Budynek gospodarczy
3	Barzyna		Spichlerz
4	Barzyna		Brama wjazdowa do Pałacu
5	Barzyna		Pałac
6	Barzyna		Park
7	Barzyna	2	Rządcaówka

8	<i>Barzyna</i>	4	<i>Dom</i>
9	<i>Barzyna</i>	4	<i>Budynek gospodarczy</i>
10	<i>Barzyna</i>	5	<i>Dom</i>
11	<i>Barzyna</i>	6	<i>Dom</i>
12	<i>Barzyna</i>	7	<i>Dom</i>
13	<i>Barzyna</i>		<i>Zespół budynków gospodarczych</i>
14	<i>Buczniec</i>	4	<i>Dom</i>
15	<i>Buczniec</i>	6	<i>Dom</i>
16	<i>Buczniec</i>	7	<i>Dom</i>
17	<i>Buczniec</i>	10	<i>Dom</i>
18	<i>Buczniec</i>	13	<i>Dom</i>
19	<i>Buczniec</i>	14	<i>Dom</i>
20	<i>Buczyniec</i>	15	<i>Dom(d. Szkoła)</i>
21	<i>Buczyniec</i>		<i>Pomnik G.J. Steenke</i>
22	<i>Budki</i>	7	<i>Dom</i>
23	<i>Dymnik</i>	9	<i>Dom</i>
24	<i>Dymnik</i>	10	<i>Dom</i>
25	<i>Dymnik</i>	11	<i>Dom</i>
26	<i>Dymnik</i>	14	<i>Dom</i>
27	<i>Dymnik</i>		<i>Park</i>
28	<i>Dymnik</i>		<i>Kaplica</i>
29	<i>Dymnik</i>		<i>Obora</i>
30	<i>Dymnik</i>		<i>Obora</i>
31	<i>Dymnik</i>		<i>Pałac</i>
32	<i>Dymnik</i>		<i>Spichlerz</i>
33	<i>Dziśnity</i>	1	<i>Dwór</i>
34	<i>Dziśnity</i>		<i>Łącznik</i>
35	<i>Dziśnity</i>	3	<i>Oficyna</i>
36	<i>Dziśnity</i>		<i>Park</i>
37	<i>Gołutowo</i>		<i>Park krajobrazowy</i>
38	<i>Gołutowo</i>		<i>Rządcówka</i>
39	<i>Grądowy Młyn</i>		<i>Obszar zadrzewiony</i>
40	<i>Grądowy Młyn</i>		<i>Młyn</i>
41	<i>Grądowy Młyn</i>		<i>Staw z kanałami</i>
42	<i>Grądowy Młyn</i>		<i>Grobla z upustami kanałami</i>
43	<i>Jankowo</i>		<i>Budynki gospodarcze w zesp. k.</i>
44	<i>Jankowo</i>		<i>Budynki gospodarcze w zesp. k.</i>
45	<i>Jankowo</i>		<i>Budynki gospodarcze w zesp. k.</i>
46	<i>Jankowo</i>	6	<i>Czworak</i>
47	<i>Jankowo</i>	8	<i>Czworak</i>
48	<i>Jankowo</i>	9	<i>Czworak</i>
49	<i>Jankowo</i>		<i>Oficyna</i>
50	<i>Jankowo</i>		<i>Cmentarz ewangelicko-augsburski</i>
51	<i>Jankowo</i>		<i>Pałac</i>
52	<i>Jankowo</i>		<i>Park</i>
53	<i>Jelonki</i>	1	<i>Budynki gospodarcze</i>
54	<i>Jelonki</i>	2	<i>Obora</i>
55	<i>Jelonki</i>	2	<i>Dom</i>

56	Jelonki	4	Dom
57	Jelonki	5	Dom
58	Jelonki	13	Poczta
59	Jelonki	22	d. karczma
60	Jelonki	23	Dom
61	Jelonki	24	Dom
62	Jelonki	25	Dom
63	Jelonki	27	Dom
64	Jelonki	29	Dom
65	Jelonki	34	Szkoła podstawowa
66	Jelonki	35	Budynki gospodarcze
67	Jelonki	35	Biblioteka
68	Jelonki	37	Dom
69	Jelonki	38	Dom
70	Jelonki	39	Budynki gospodarcze SP
71	Jelonki	39	Szkoła podstawowa
72	Jelonki	43	Dom
73	Jelonki	54	Budynki gospodarcze
74	Jelonki	54	Dom
75	Jelonki	56	Budynki gospodarcze
76	Jelonki	56	Dom
77	Jelonki	57	Dom
78	Jelonki	59	Dom
79	Jelonki	63	Dom
80	Jelonki	64	Zlewnia mleka, ob. dom
81	Jelonki	68	Stodoła
82	Jelonki	71	Dom
83	Jelonki	75	Dom
84	Jelonki	77	Dom
85	Jelonki	78A	Budynek gospodarczy
86	Jelonki	78A	Dom
87	Jelonki	85	Dom
88	Jelonki	86	Budynki gospodarcze
89	Jelonki	86	Dom
90	Jelonki		Ogrodzenie
91	Jelonki		Cmentarz ewangelicko-augsburski
92	Jelonki		Cmentarz przykościelny
93	Jelonki		Kościół
94	Jelonki		Kolumna nagrobna
95	Jelonki		Straż pożarna
96	Jelonki		Park
97	Jelonki		Układ ruralistyczny wsi
98	Jelonki		Pomnik poległych w wojnie światowej
99	Kiersity		Park
100	Kiersity		Cmentarz ewangelicko-augsburski
101	Krupin	5	Budynek gospodarczy
102	Krupin		Budynek gospodarczy
103	Krupin		Budynek gospodarczy
104	Krupin	5	Czworak
105	Krupin		Cmentarz ewangelicko-augsburski

106	<i>Kanał Elbląski</i>		<i>Rychliki</i>
107	<i>Kwietniewo</i>		<i>Plebania</i>
108	<i>Kwietniewo</i>	9	<i>Budynek gospodarczy</i>
109	<i>Kwietniewo</i>	11	<i>Dom</i>
110	<i>Kwietniewo</i>	13	<i>Kuźnia</i>
111	<i>Kwietniewo</i>	18	<i>Budynek gospodarczy</i>
112	<i>Kwietniewo</i>	28	<i>Dom</i>
113	<i>Kwietniewo</i>	28	<i>Budynek gospodarczy</i>
114	<i>Kwietniewo</i>	38	<i>Dom</i>
115	<i>Kwietniewo</i>	38	<i>Dom</i>
116	<i>Kwietniewo</i>	39	<i>Dom</i>
117	<i>Kwietniewo</i>	41	<i>Dom (d. dwór)</i>
118	<i>Kwietniewo</i>	41	<i>Obora</i>
119	<i>Kwietniewo</i>	41	<i>Ogrodzenie</i>
120	<i>Kwietniewo</i>	41	<i>Budynki gospodarcze</i>
121	<i>Kwietniewo</i>	47	<i>Dom</i>
122	<i>Kwietniewo</i>	48	<i>SDPS</i>
123	<i>Kwietniewo</i>	48	<i>Budynki gospodarcze</i>
124	<i>Kwietniewo</i>	49	<i>Ogrodzenie</i>
125	<i>Kwietniewo</i>	49	<i>Bud. gospodarcze</i>
126	<i>Kwietniewo</i>	49	<i>Dom</i>
127	<i>Kwietniewo</i>	51	<i>Dom</i>
128	<i>Kwietniewo</i>	54	<i>Dom</i>
129	<i>Kwietniewo</i>	55	<i>Dom</i>
130	<i>Kwietniewo</i>	57	<i>Dom</i>
131	<i>Kwietniewo</i>	57	<i>Bud. gospodarczy</i>
132	<i>Kwietniewo</i>	57	<i>Brama wjazdowa</i>
133	<i>Kwietniewo</i>	60 (d. 46)	<i>Budynek gospodarczy</i>
134	<i>Kwietniewo</i>		<i>Budynek stacji</i>
135	<i>Kwietniewo</i>		<i>Cmentarz przykościelny</i>
136	<i>Kwietniewo</i>		<i>Cmentarz</i>
137	<i>Kwietniewo</i>		<i>Kościół</i>
138	<i>Kwietniewo</i>		<i>Ogrodzenie kościoła</i>
139	<i>Kwietniewo</i>		<i>Wiadukt kolejowy</i>
140	<i>Kwietniewo</i>		<i>Pomnik poległych w I wojnie światowej</i>
141	<i>Lepno</i>	4 (d.4/6)	<i>Willa</i>
142	<i>Lepno</i>	1 (d.15)	<i>Dom</i>
143	<i>Lepno</i>	4a	<i>Świetlica, sklep</i>
144	<i>Lepno</i>	12	<i>Dom</i>
145	<i>Lepno</i>	16	<i>Bud. gosp. d. SP</i>
146	<i>Lepno</i>	16	<i>d. SP, ob. dom</i>
147	<i>Lepno</i>	18	<i>Bud. gospodarczy</i>
148	<i>Lepno</i>	19	<i>Dom</i>
149	<i>Lepno</i>	23	<i>Dom</i>
150	<i>Lepno</i>		<i>Cmentarz ewangelicko-augsburski</i>
151	<i>Lepno</i>		<i>Wiatrak</i>
152	<i>Marwica</i>		<i>Brama wjazdowa</i>
153	<i>Marwica</i>		<i>Brama wjazdowa</i>

154	Marwica	2	Czworak
155	Marwica		Pałac, ob. Dom Dziecka
156	Marwica		Budynek gospodarczy
157	Marwica		Park pałacowy
158	Mokajny	1	Dom
159	Mokajny	4	Obora
160	Mokajny	2	Czworak
161	Mokajny	2	Budynki gospodarcze
162	Mokajny	3	Czworak
163	Mokajny	5	Dom
164	Mokajny	6	Dom
165	Mokajny	8	Kuźnia
166	Mokajny		Obora
167	Mokajny		Kamień graniczny
168	Powodowo	2	Dom
169	Powodowo	3	Dom
170	Powodowo	4	Dom
171	Powodowo		Cmentarz ewangelicko-augsburski
172	Powodowo		Cmentarz ewangelicko-augsburski
173	Powodowo		Cmentarz ewangelicko-augsburski
174	Powodowo		Dwór
175	Powodowo		Dwór
176	Powodowo		Park
177	Powodowo		Park
178	Powodowo		Budynki gospodarcze
179	Powodowo		Budynki gospodarcze
180	Protowo	5a	Dom
181	Protowo		Szkoła podstawowa, ob. świetlica
182	Protowo		Bud. gospodarcze d. SP
183	Rejsyty		Ogrodzienie
184	Rejsyty		Cmentarz ewangelicko-augsburski
185	Rejsyty		Park
186	Rejsyty		Budynki gospodarcze
187	Rejsyty	4	Stodoła
188	Rejsyty	4	Czworak
189	Rejsyty	4	Budynki gospodarcze
190	Rejsyty	5	Czworak
191	Rejsyty		Stajnia
192	Rejsyty	6	Czworak
193	Rejsyty	7	Czworak
194	Rejsyty	9	Czworak
195	Rejsyty		Czworak
196	Rejsyty		Czworak
197	Rejsyty		Czworak
198	Rejsyty		Zespół, dom
199	Rejsyty		Dwór
200	Rejsyty		Oficyna

201	<i>Rejsyty</i>		<i>Spichlerz</i>
202	<i>Rychliki</i>	33	<i>Plebania</i>
203	<i>Rychliki</i>	6	<i>Dom</i>
204	<i>Rychliki</i>	7	<i>Dom</i>
205	<i>Rychliki</i>	8	<i>Dom</i>
206	<i>Rychliki</i>	10 (d.9)	<i>Willa</i>
207	<i>Rychliki</i>	14	<i>Spichrz, ob. dom</i>
208	<i>Rychliki</i>	15	<i>Dom</i>
209	<i>Rychliki</i>	18	<i>Posterunek Policji</i>
210	<i>Rychliki</i>	20	<i>Stacja doświadczalna</i>
211	<i>Rychliki</i>	21	<i>Dom</i>
212	<i>Rychliki</i>	21	<i>Bud. gospodarczy</i>
213	<i>Rychliki</i>	24	<i>Stajnia</i>
214	<i>Rychliki</i>	28	<i>Dom</i>
215	<i>Rychliki</i>	29	<i>Dom</i>
216	<i>Rychliki</i>	29	<i>Budynek gospodarczy</i>
217	<i>Rychliki</i>	36	<i>Dom</i>
218	<i>Rychliki</i>	37	<i>Dom</i>
219	<i>Rychliki</i>	38	<i>Poczta</i>
220	<i>Rychliki</i>	54	<i>Dom</i>
221	<i>Rychliki</i>	61	<i>Poczta</i>
222	<i>Rychliki</i>	62	<i>Dom</i>
223	<i>Rychliki</i>	64	<i>Dom</i>
224	<i>Rychliki</i>	64	<i>Dom</i>
225	<i>Rychliki</i>	69	<i>Dom</i>
226	<i>Rychliki</i>	70	<i>Dom</i>
227	<i>Rychliki</i>	71	<i>Dom</i>
228	<i>Rychliki</i>	72	<i>Dom</i>
229	<i>Rychliki</i>	74	<i>Dom</i>
230	<i>Rychliki</i>	78 (d.77)	<i>Dom</i>
231	<i>Rychliki</i>	117	<i>Magazyn</i>
232	<i>Rychliki</i>	84	<i>Biblioteka, ob. Apteka</i>
233	<i>Rychliki</i>		<i>Budynki gospodarcze Plebanii</i>
234	<i>Rychliki</i>		<i>Cmentarz ewangelicki</i>
235	<i>Rychliki</i>		<i>Cmentarz przykościelny</i>
236	<i>Rychliki</i>		<i>Kościół</i>
237	<i>Rychliki</i>	34	<i>Szkoła Podstawowa, ob. Zespół Szkół</i>
238	<i>Sójki</i>	4	<i>Bud. gospodarczy</i>
239	<i>Sójki</i>		<i>Cmentarz ewangelicko-augsburski</i>
240	<i>Sójki</i>		<i>Dwór</i>
241	<i>Sójki</i>		<i>Obora</i>
242	<i>Sójki</i>		<i>Obora</i>
243	<i>Sójki</i>		<i>Park</i>
244	<i>Śliwica</i>		<i>Park</i>
245	<i>Śliwica</i>		<i>Spichlerz i dom</i>
246	<i>Śliwica</i>	4	<i>Dawna szkoła podstawowa, ob. dom</i>

247	<i>Śliwica</i>	6	<i>Dom</i>
248	<i>Śliwica</i>	7	<i>Dom</i>
249	<i>Śliwica</i>	9	<i>Dom</i>
250	<i>Śliwica</i>		<i>Kapliczka</i>
251	<i>Śliwica</i>		<i>Budynki gospodarcze</i>
252	<i>Śliwica</i>		<i>Obora</i>
253	<i>Śliwica</i>		<i>Obora</i>
254	<i>Śliwica</i>		<i>Fragm. Ogrodzenia</i>
255	<i>Śliwica</i>		<i>Stodoła</i>
256	<i>Śliwica</i>		<i>Cmentarz ewangelicko-augsburski</i>
257	<i>Święty Gaj</i>	8	<i>Dom i sklep</i>
258	<i>Święty Gaj</i>	9	<i>Dom</i>
259	<i>Święty Gaj</i>	11	<i>Dom</i>
260	<i>Święty Gaj</i>	13	<i>Dom</i>
261	<i>Święty Gaj</i>	16	<i>Dom</i>
262	<i>Święty Gaj</i>	17	<i>Dom</i>
263	<i>Święty Gaj</i>	24	<i>Dom</i>
264	<i>Święty Gaj</i>	29	<i>Dom</i>
265	<i>Święty Gaj</i>	31	<i>Dom</i>
266	<i>Święty Gaj</i>	31	<i>Stodoła</i>
267	<i>Święty Gaj</i>		<i>Cmentarz</i>
268	<i>Święty Gaj</i>		<i>Kościół</i>
269	<i>Topolno Wielkie</i>		<i>Budynki gospodarcze</i>
270	<i>Topolno Wielkie</i>	2	<i>Dom</i>
271	<i>Topolno Wielkie</i>		<i>Park</i>
272	<i>Topolno Wielkie</i>		<i>Dwór</i>
273	<i>Wopity</i>	1	<i>Dom</i>
274	<i>Wopity</i>	1	<i>Stajnia</i>
275	<i>Wopity</i>	2	<i>Dom</i>
276	<i>Wopity</i>	2	<i>Obora</i>
277	<i>Wopity</i>	4	<i>Dom</i>
278	<i>Wopity</i>	16 (d. 3)	<i>Dom</i>
279	<i>Wysoka</i>		<i>Cmentarz rodowy w zespole</i>
280	<i>Wysoka</i>	1	<i>Dom w zespole</i>
281	<i>Wysoka</i>		<i>Obora w zespole</i>
282	<i>Wysoka</i>	2	<i>Rządcówka w zespole</i>
283	<i>Wysoka</i>	4	<i>Dom w kol. robot.</i>
284	<i>Wysoka</i>	5	<i>Dom w kol. robot.</i>
285	<i>Wysoka</i>	5	<i>Kuźnia</i>
286	<i>Wysoka</i>	6	<i>Dom w kol. robot.</i>
287	<i>Wysoka</i>	8	<i>Dom (dawny bufet)</i>
288	<i>Wysoka</i>	24	<i>Dom, d. przedszkole</i>
289	<i>Wysoka</i>		<i>Altana w zespole</i>
290	<i>Wysoka</i>		<i>Budynek gospodarczy w d. kol. robot.</i>
291	<i>Wysoka</i>		<i>Dom w zespole (szach)</i>
292	<i>Wysoka</i>		<i>Folwark I</i>

293	Wysoka		Folwark II
294	Wysoka		Obora w zespole
295	Wysoka		Park I
296	Wysoka		Park II
297	Wysoka		Siedlisko pałacu
298	Wysoka		Zespół dwóch stawów z groblą
299	Wysoka		Chlewnia w zespole
300	Wysoka		Magazyn zbożowy w zespole

5.3.10 ALEJE ZABYTKOWE.

Aleje te prowadzą najczęściej pomiędzy dawnymi majątkami i z majątków do pobliskich miejscowości.

Droga wojewódzka o nr 527 na terenie gminy Rychliki oraz drogi powiatowe nr 1185N na odcinku Śliwica – Rychliki oraz droga nr 1187N w całości to drogi o wybitnych walorach przyrodniczych, krajobrazowych lub kulturowych.

5.3.11 ZABYTKOWE CMENTARZE.

Tab. 14 – Zabytkowe cmentarze znajdujące się na terenie gminy Rychliki.

Lp.	Miejscowość	Okres powstania	Dodatkowa informacja	Nr wpisu
1	Gołutowo	Koniec XIX wieku	Przypuszczalnie - miejsce pochówku właścicieli majątku	
2	Jankowo	I połowa XIX wieku	Związany z majątkiem w Jankowie	
3	Jelonki	II połowa XIX wieku	Przykościelny, ewangelicki	A-795
4	Jelonki	II połowa XIX wieku	Ewangelicki	
5	Kiersity	I połowa XIX wieku	Miejsce pochówku właścicieli majątku	
6	Krupin	Przełom XIX/XX wieku	Cmentarz dworski, grobowce właścicieli majątku	
7	Kwietniewo	XIV wiek	Ewangelicki, przykościelny	A-785
8	Kwietniewo	II połowa XIX wieku	Ewangelicki	
9	Lepno	XIX wiek	Wiejski, pozostała ruina kaplicy grobowej dawnych właścicieli Drulit	
10	Rejsyty (Piotrowo)	II połowa XIX wieku	Wiejski	
11	Powodowo	1 połowa XIX wieku	Ewangelicki	
12	Powodowo	Przełom XVII I/XIX wieku	Ewangelicki cmentarz dworski	
13	Powodowo	II połowa XIX wieku	Ewangelicki	
14	Rejsyty	1 połowa XIX wieku		
15	Rychliki	1 połowa XIX wieku	Ewangelicki	A-4542
16	Rychliki	Lata 20-30-te XX wieku	Ewangelicki	
17	Śliwica	Przełom XIX/XX wieku	Wiejski	
18	Święty Gaj		Przykościelny	A-824
19	Wysoka	Przełom XVIII/XIX wieku	Dworski	

5.3.12 ELEMENTY TOŻSAMOŚCI GMINY.

Identyfikuje się następujące elementy tożsamości gminy:

- 1) Założenia dworsko – parkowe.
- 2) Kanał Elbląski wraz z pochylniami i innymi urządzeniami technicznymi.

5.3.13 OBIEKTY ARCHEOLOGICZNE WPISANE DO REJESTRU.

Tab. 15 – Obiekty archeologiczne wpisane do rejestru znajdujące się na terenie gminy Rychliki.

L.p.	Miejscowość	Ustanawia się strefy ochrony archeologicznej „W”	Numer i data wpisu do rejestru zabytków archeologicznych	Nr działki	Nr decyzji
1	Buczyniec	„W” – grodzisko wyżynne	C-154 z dnia 17 czerwca 1992	3090	PSOZ-535/17/92
2	Kwietniewo	„W” – grodzisko wyżynne	C-076 z dnia 29 listopada 1969r	3120	
3	Kwietniewo	„W” – grodzisko dwuczłonowe, wyżynne	C-078 z dnia 29 listopada 1969r	3123/1	

Zródło: <http://www.wuoz.olsztyn.pl>.

5.3.14 STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE WIDNIEJĄCE W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW GMINY RYCHLIKI.

Tab. 16 – Stanowiska archeologiczne widniejące w gminnej ewidencji zabytków gminy Rychliki.

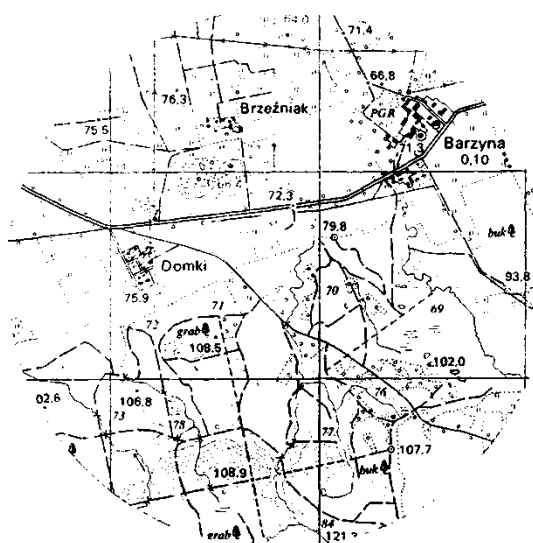
Lp.	Lokalizacja (obręb geodezyjny)	Nazwa	Numer Rejestru Zabytków
1	Buczyniec	AZP 20-53/1	C-154
2	Gołutowo	AZP 5/20-52/1	
3	Grądowy Młyn	AZP 3/19-52/1	
4	Grądowy Młyn	AZP 4/19-52/2	
5	Grądowy Młyn	AZP 6/19-52/3	
6	Jankowo	AZP 4/20-51/2	
7	Jankowo	AZP 5/20-51/1	
8	Jelonki	AZP 21/19-53/1	
9	Jelonki	AZP 7/18-52/1	
10	Jelonki	AZP 8/18-52/2	
11	Kwietniewo	AZP 18/19-51/4	
12	Kwietniewo	AZP 20-51/1	C-078
13	Kwietniewo	AZP 20-51/2	C-076

14	<i>Kwietniewo</i>	<i>AZP 24/20-51/2</i>	
15	<i>Kwietniewo</i>	<i>AZP 25/20-51/4</i>	
16	<i>Kwietniewo</i>	<i>AZP 26/20-51/2</i>	
17	<i>Kwietniewo</i>	<i>AZP 27/20-51/3</i>	
18	<i>Kwietniewo</i>	<i>AZP 7/19-51/5</i>	
19	<i>Święty Gaj</i>	<i>AZP 22/20-51/9</i>	
20	<i>Kwietniewo</i>	<i>AZP 8/19-51/7</i>	
21	<i>Kwietniewo</i>	<i>AZP 9/19-51/6</i>	
22	<i>Marwica</i>	<i>AZP 10/19-52/2</i>	
23	<i>Marwica</i>	<i>AZP 9/19-52/1</i>	
24	<i>Mokajny</i>	<i>AZP 13/20-51/2</i>	
25	<i>Mokajny</i>	<i>AZP 20-51/6</i>	
26	<i>Mokajny</i>	<i>AZP 7/20-51/3</i>	
27	<i>Mokajny</i>	<i>AZP 8/20-51/4</i>	
28	<i>Mokajny</i>	<i>AZP 9/20-51/3</i>	
29	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 10/19-51/4</i>	
30	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 11/19-51/5</i>	
31	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 12/19-51/6</i>	
32	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 17/19-51/8</i>	
33	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 19/19-51/1</i>	
34	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 20/19-51/2</i>	
35	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 21/19-51/3</i>	
36	<i>Rejsyty</i>	<i>AZP 8/20-52/2</i>	
37	<i>Rychliki</i>	<i>AZP 1/19-52/1</i>	
38	<i>Rychliki</i>	<i>AZP 1/20-52/4</i>	
39	<i>Rychliki</i>	<i>AZP 2/19-52/2</i>	
40	<i>Rychliki</i>	<i>AZP 8/19-52/3</i>	
41	<i>Sójki</i>	<i>AZP 14/20-51/1</i>	
42	<i>Sójki</i>	<i>AZP 15/20-51/2</i>	
43	<i>Śliwica</i>	<i>AZP 11/19-53/1</i>	
44	<i>Śliwica</i>	<i>AZP 12/19-53/1</i>	
45	<i>Śliwica</i>	<i>AZP 13/19-53/3</i>	
46	<i>Śliwica</i>	<i>AZP 14/19-53/4</i>	
47	<i>Śliwica</i>	<i>AZP 15/19-53/5</i>	
48	<i>Śliwica</i>	<i>AZP 16/19-53/6</i>	
49	<i>Święty Gaj</i>	<i>AZP 16/19-51/4</i>	

50	Święty Gaj	AZP 16/20-51/7	
51	Święty Gaj	AZP 18/20-51/6	
52	Święty Gaj	AZP 20/20-51/4	
53	Święty Gaj	AZP 20-51/3	
54	Święty Gaj	AZP 21/20-51/3	

5.4 CHARAKTERYSTYKA KULTUROWA JEDNOSTEK WIEJSKICH.

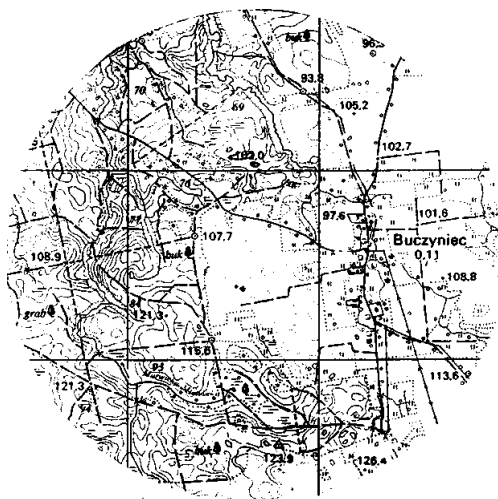
WIEŚ BARZYNA

We wsi znajduje się bardzo piękny, niestety popadający w ruinę zespół pałacowo - folwarczno - parkowy z XVII wieku.

Pałac wchodzący w jego skład jest najstarszym i największym z pałaców występujących na obszarze gminy Rychliki. Wzniesiony został już w XVII wieku. Właścicielami majątku byli Hulsenowie, a potem Bodeckowie - bogata szlachta pruska nie skoligacona z Dohnami i Denhoffami. Ostatnim właścicielem Barzyny była rodzina von der Groeben. Jednak mimo to pałac ten charakteryzuje się dużym podobieństwem planu w stosunku do pałaców Denhoffów. Osobliwością Barzyny jest także późniejsza przebudowa zachodniego skrzydła w stylu neogotyku angielskiego, z typowymi łukami Tudora w otworach okiennych. Dziś pałac i towarzyszący mu park są zdewastowane i zaniedbane.

WIEŚ BUCZYŃCIEC

Wieś wzmiankowana w 1344 roku, stanowiła wraz z lasem dobra Szpitala Świętego Ducha w Elblągu.

Najcenniejszym obiektem architektonicznym Buczyńca jest dom podcieniowy, usytuowany w pierzei wschodniej ulicówki i dlatego doskonale widoczny ze wszystkich stron. Dom jest murowany i otynkowany. Został zbudowany na planie wydłużonego prostokąta. Nakryty jest dwuspadowym dachem z holenderką z szerokimi okapami. Posiada szczyt o konstrukcji szachulcowej z wypełnieniem ceglany otynkowanym. W elewacji tylnej znajduje się drewniana weranda narożnikowa z daszkiem pulpityowym. Jednak najlepiej zachowanym i najcenniejszym składnikiem domu jest podcień przesunięty do północnego narożnika, odwrotnie niż tylna weranda. Wsparty on jest na czterech kwadratowych słupach, stojących na ceglanych postumentach, połączonych z góry w jedną całość belkowym łukiem.

Jedyny drewniany obiekt we wsi to dom pod numerem 10. Jest on obudowany pionowymi deskami z listwami w miejscu złączeń. Stoi na wysokiej ceglanej podmurówce. Okapy dachu podparte są ozdobnymi drewnianymi kroksztykami.

Cała architektoniczna zabudowa Buczyńca zupełnie nie zmieniła się w okresie po II wojnie światowej. Jej tradycyjny dawny charakter zachował się w całości. Jest to swoisty skansen „in situ”, który może cieszyć opiekunów zabytków, konserwatorów i muzeologów. Jednak zdumiewa kontrast pomiędzy nieodległą pełną życia pochylnią Buczyńc a nostalgiczną atmosferą panującą w wiosce. Odnosi się wrażenie, że misterna tkanka łącząca kiedyś kanał z Buczyńcem - w sensie programu turystycznego, letniskowego, rekreacyjnego i poznawczego, w latach powojennych została zerwana. Bliskość tętniącego życiem Kanału Elbląskiego nie przyczyniła się do rozwoju osady.

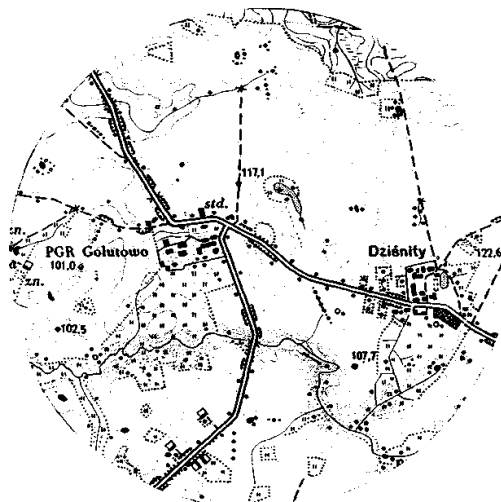
W Buczyńcu usytuowane jest też muzeum Steenke'go (budowniczy Kanału Elbląskiego).

WIEŚ DYMNIK

Wieś lokowana w 1285 roku, z zabytkowym pałacem z drugiej połowy XIX wieku. W obrębie założenia pałacowo-parkowego znajduje się kaplica z trzeciej ćwierci XIX wieku, spichlerz z czwartej ćwierci XIX wieku oraz budynek gospodarczy z około 1880 roku. W centrum wsi w pobliżu przepływającej przez Dymnik Brzeźnicy zlokalizowany jest niewielki park. Wieś była siedzibą rodzin ziemiańskich, m.in. von Keltch i przed 1945 rokiem von Arnim.

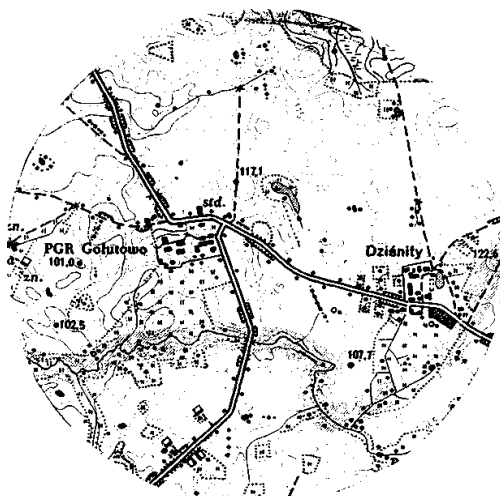
WIEŚ DZIŚNITY

Wieś lokowana w 1369 roku. Była to wieś rycerska, siedziba takich rodów rycerskich jak: von Diebes, von Bodeck, von Finckenstein.

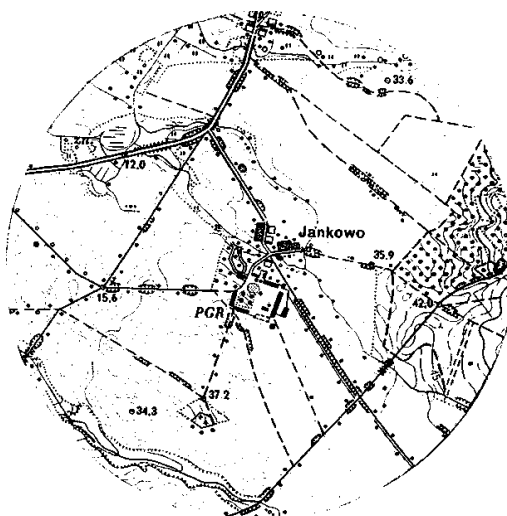
We wsi znajduje się zabytkowy dworek z oficyną z trzeciej ćwierci XVIII wieku, wraz z parkiem przydworskim, przebudowany pod koniec XIX wieku.

WIEŚ GOŁUTOWO

Wieś lokowana w 1364 roku. We wsi znajduje się dworek z końca XIX wieku i park z drzewami pomnikowymi.

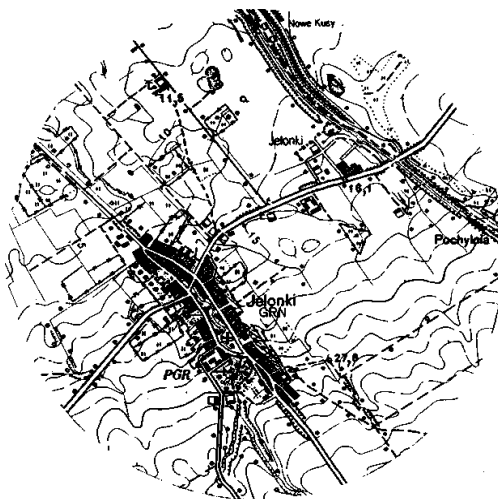
WIEŚ JANKOWO

Wieś wzmiankowana jest w 1299 roku jako dobra szlacheckie należące między innymi do hrabiów Finek von Finckenstein i von Reibnitz, przed 1945 rokiem do rodu von Korbsdorf- Kobyliński.

Pałac w stylu klasycystycznym, z wnętrzem bogato wyposażonym został wzniesiony w XIX wieku i należał do majątku rodu Denhoffow obok pałaców w Topolnie, Powodowie, Marwicy, Rejsytach. Konwencja architektoniczna pałaców z klucza majątków rodu Denhoffow wywodzi się z Francji, chociaż po drodze uległa znacznym modyfikacjom, zarówno wskutek inspiracji płynących z kręgu dworu królewskiego w Berlinie, jak i pod wpływem chłopskich dworów żuławskich. Dopełnieniem pałacu jest towarzyszący mu duży park, o przepięknym założeniu. Na południe od pałacu usytuowany jest folwark z przełomu XIX i XX wieku.

WIEŚ JELONKI

Wieś szlachecka założona w 1304 roku przez komtura elbląskiego o chronionym układzie ruralistycznym. Z tych czasów pochodzi kościół, zbudowany z cegły, na fundamencie z kamienia polnego, na planie prostokąta. Szczyt ściany wschodniej pochodzi z 1330 roku, a wieża z 1350 roku. Ołtarz, ambona i organy powstały w końcu XVII i na początku XVIII wieku. Charakterystyczne są filary - w stylu kolumn korynckich, które podtrzymują drewniany chór.

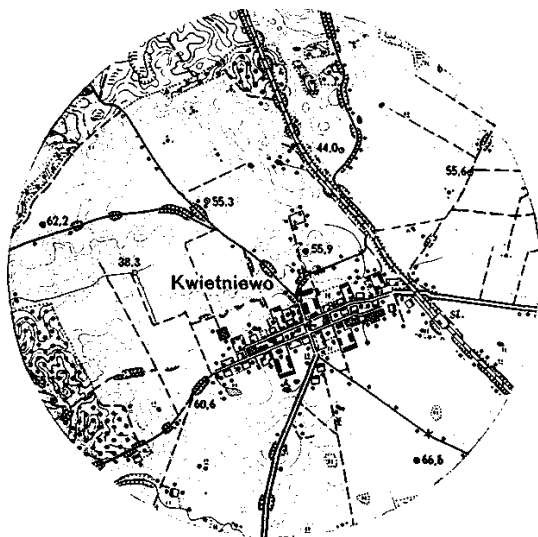
Zwarty układ osadniczy wsi wypełniony jest bogatą zabudową z domami podcieniowymi z przełomu XVIII i XIX wieku, na podstawie których obserwować można przejście od typu żuławskiego do mazowieckiego.

Obecnie nie istnieje dwór - zniszczony w czasie II wojny światowej. Folwark natomiast został przebudowany. Zabytkowa kuźnia murowana zachowana jest w bardzo złym stanie.

Przydworski park krajobrazowy został założony w oparciu o jar i płynącą jego dnem strugę. Zlokalizowany jest w centrum wsi na zapleczu XIV-wiecznego kościoła. Obecnie nie ma on wartości zabytkowej, a stanowi jedynie zespół zieleni wysokiej urozmaicający teren wsi.

We wsi znajduje się pomnik mieszkańców poległych w I wojnie światowej. Trasę Przezmark - Marianka - Jelonki tworzy układ trójkątny dróg utworzony przez właścicielkę ziemską Katarzynę w XIV wieku. Droga ta łączyła murowane kościoły będąc trasą dla pielgrzymów. Układ ten miał symbolizować chrześcijański znak Trójcy Świętej - Trójkąt z Okiem pośrodku (wierzchołki - kościoły, boki - kamienne drogi, oko - siedziba pomysłodawczyni w Janowie).

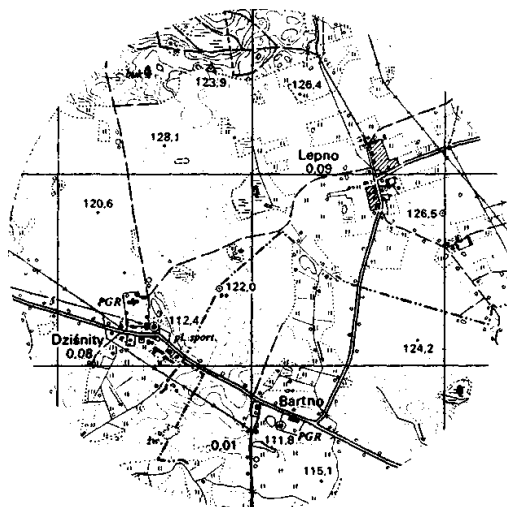
WIEŚ KWIETNIEWO

Wieś posiadająca cenne założenia ruralistyczne, zwarty układ osadniczy wypełniony bogatą zabudową. Została założona przez Krzyżaków w 1299 roku (dekret lokacyjny otrzymany z rąk komtura dzierzgońskiego Henryka Zuckschnerta w dniu 28.09.1299 roku).

We wsi znajduje się wzniesiony w latach 1330-1350 kościół gotycki (murowano-drewniany) z drewnianą wieżą z około 1540 roku i ołtarzem głównym z 1685 roku autorstwa Issaka Rigi, rzeźbiarza tworzącego również na Warmii. W kościele znajdują się dwie kamienne płyty nagrobne z XVII wieku (von Reibnitz i von Wallenrodt). Wieś i kościół do 1919 roku były pod patronatem królewskim. We wsi znajduje się także italianizowany dworek z XIX wieku. W latach 1893 - 1945 w Kwietniewie znajdował się przystanek szlaku kolejowego prowadzącego z Elbląga do Myślic, zlikwidowanego w 1945 roku.

WIEŚ LEPNO

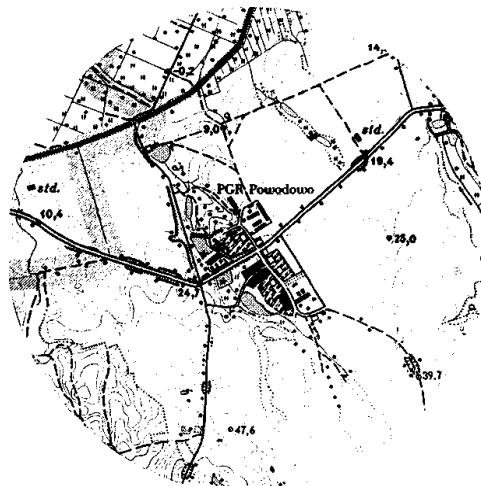
We wsi znajduje się XIX-wieczny wiatrak holenderski położony wśród pól w pobliżu lasu. Obecnie wiatrak wchodzi w skład zaniedbanego prywatnego gospodarstwa.

WIEŚ MARWICA

We wsi znajduje się budynek dworu (murowany z końca XVIII i początku XIX wieku), który jest zadbane i odrestaurowany. Jego uzupełnieniem jest park krajobrazowy oparty na zieleni naturalnej porastającej skarpę nad strugą. Obecnie stan zachowania założenia jest dobry. Użytkownikiem obiektu jest Państwowy Dom Dziecka „Orle Gniazdo” w Marwicy.

WIEŚ POWODOWO

Pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z końca XIII wieku. W okresie wojen polsko-szwedzkich wieś wielokrotnie znajdowała się na trasie przemarszów wojsk, czego skutkiem było jej plądrowanie i niszczenie. W tym czasie miało miejsce interesujące wydarzenie - jednodniowy pobyt króla Polski Zygmunta III Wazy w dniu 21 czerwca 1623 roku w trakcie przejazdu z Pasłęka do Malborka.

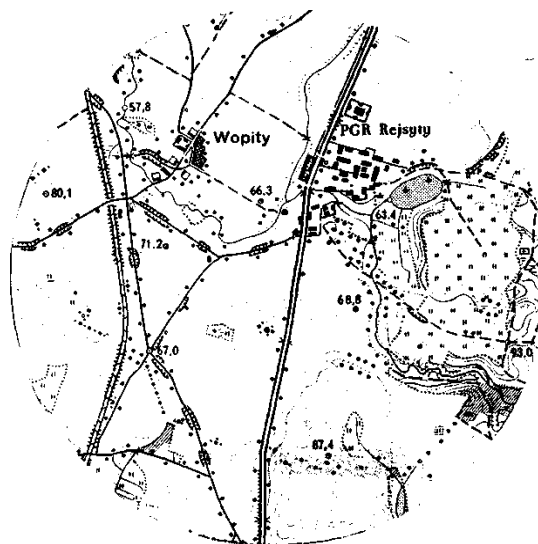
Założenie o charakterze rezydencjonalnym (siedziba rodów von Zehmen-Kerssenstein, von Brederlow, von Schamhorst) z pałacem, parkiem, cmentarzem i folwarkiem, zwane Powunden powstało pod koniec XVIII wieku.

Dwór i park w Powodowie II do połowy XIX w. stanowił część założenia majątku Powodowo, który został podzielony nowobudowaną drogą na dwa odrębne założenia.

W 1848 roku w majątku Powodowo (Neue Powunden) powstał nowy dwór i folwark oraz założenie parkowe wokół dworu.

Dwór powstał pod koniec XVIII wieku, natomiast park o charakterze krajobrazowym utworzony został na przełomie XVIII i XIX wieku. Park o pow. 8 ha, z czego 1,4 ha stanowią zbiorniki wodne ma charakter krajobrazowy z wykorzystaniem naturalnych warunków i poprzedniego układu starego majątku Powodowo (stawy, ścieżka wokół stawów). W obrębie parku znajduje się malownicze wzniesienie (stanowisko archeologiczne).

WIEŚ REJSYTY

Założenia dworsko-parkowe - (siedziba rodów von Reibnitz, von Finkenstein, von Minnigerode) majątek powstał prawdopodobnie w XVIII wieku. Był to dwór z folwarkiem w północnej części założenia. Późniejsze zmiany nie dotyczyły lokalizacji budynków, a jedynie ich przebudowy. W XIX wieku założono park o charakterze krajobrazowym (1,5 ha, w tym 0,25 ha wód) oraz rozbudowano pałac. Do dziś istniejące budynki folwarczne o wartościach zabytkowych to: kuźnia, magazyn, trzy obory, cztery budynki mieszkalne. Przy folwarku Piotrowo, na skraju lasu usytuowane jest grodzisko średniowieczne z IX - XII wieku nazywane Burgwall.

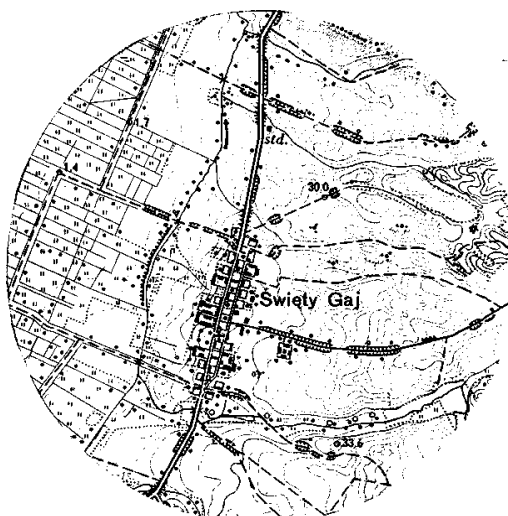
WIEŚ RYCHLIKI

Wieś lokowana w 1310 roku. W latach późniejszych była wsią czynszową Szpitala Świętego Ducha w Elblągu. We wsi na uwagę zasługuje Kościół w stylu neoromańskim z bardzo cennym krucyfiksem drewnianym pochodzącym z około 1410 roku. Wybudowany był w latach 1875 - 1877 przez pastora Wilhelma Grzybowskiego. Na atrakcyjną bryłę kościoła składają się: żółta cegła klinkierowa, dwuspadowy wysoki dach łupkowy, kwadratowa i narożnikowa wieża o pięciu kondygnacjach z wysokim spiczastym dachem, także łupkowym i czterema trójkątnymi tympanonami, trójkątkowy krużganek wejściowy i półkolistą absydą. W kościele znajduje się płaskorzeźba pastora Grzybowskiego „Głowa Chrystusa w koronie cierniowej”, zwana również „ECCE HOMO - Oto człowiek”, która zdobyła nagrodę na wystawie w Paryżu w 1857 roku.

Na Wzgórzu Kościelnym znajduje się także stary cmentarz, współcześnie użytkowany, a także parterowa plebania z 1842 roku oraz tradycyjny budynek dawnej i obecnej szkoły z częścią ceglana z 1871 roku i częścią otynkowaną z mansardowym dachem naczółkowym z lat 1912-1913.

WIEŚ ŚWIĘTY GAJ

Święty Gaj to wielka wartość gminy Rychliki, nie tylko w sensie tradycyjnej zabudowy mieszkalnej (m.in. bardzo cenny dom drewniany z podcieniem wnekowym), gospodarczej i sakralnej, ale w związku z przypuszczalnym - najbardziej prawdopodobnym miejscem śmierci Św. Wojciecha: grodziskami pruskimi (m.in. Grabowa Góra) i stanowiskami archeologicznymi, a szczególnie z tzw. pomostami (drogi - groble) przez dolinę rzeki Dzierzgoń w rejonie Świętego Gaju i Dzierzgonia, odkrytymi w końcu XIX wieku przez Conwentza i ponownie badanymi przez prof. Sławomira Ugańczyka.

Grodzisko „Grabowa Góra” (nazywane też „Szwedzkim Szańcem”) usytuowane jest na wysokim wzniesieniu, pomiędzy dwoma głębokimi jarami, w odległości ok. 1500 m od wsi. Ma ono ogólny kształt zbliżony do wydłużonego owalu o wymiarach 75mx50m, a jego teren porasta starodrzew grabowo - bukowy.

Akt lokacyjny wsi nadał komtur dzierzgoński dopiero w 1324 roku, chociaż ślady osadnictwa na tym terenie sięgają czasów dużo wcześniejszych. We wsi, która odznacza się cennym układem ruralistycznym, znajduje się kościół gotycki z 1399 roku, który został zniszczony w wyniku pożaru w roku 1861, a odbudowany na starych murach w 1865 roku.

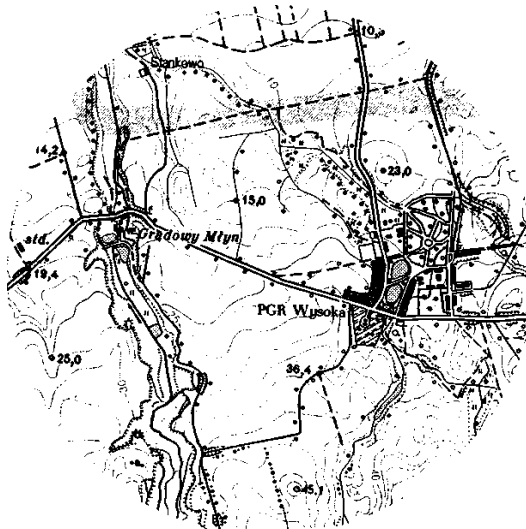
W kościele znajduje się średniowieczna kamienna chrzcielnica oraz relikwie Świętego Wojciecha sprowadzone w 1989 roku z Gniezna. Od tego też roku kościół został uznany jako Diecezjalne Sanktuarium Świętego Wojciecha. Na skraju wsi w miejscu symbolicznej śmierci Św. Wojciecha wzniesiono charakterystyczny ołtarz polowy i wybudowano drogę krzyżową.

WIEŚ TOPOLNO WIELKIE

Niegdyś były to dobra rycerskie. Pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z pierwszej połowy XVIII wieku, kiedy to stanął istniejący do dzisiaj pałac. Na północ od pałacu znajdował się folwark oddzielony od niego drogą dojazdową. Obecnie budynek pałacu leży w ruinie. Za pałacem usytuowany jest park, który jest obecnie bardzo zaniedbany i zarosnięty samosiewami, bez śladu większości alejek i ścieżek, a polana przed pałacem całkowicie zarosła chwastami.

WIEŚ WYSOKA, WIEŚ GRĄDOWY MŁYN

Wieś wzmiankowana w 1244 roku. W dniu 12.05.1244 roku Mistrz Krajowy Zakonu Krzyżackiego - Henryk von Wida, dokumentem wydanym w Toruniu, przekazał w lenno 60 łanów ziemi wraz ze wsią „na wzgórzu” i pruskimi poddanymi Teodorowi von Brandeisz.

W przywileju lokacyjnym wystawionym dla Wysokiej w dniu 06.01.1321 roku w Dzierzgoniu przez tutejszego komtura krzyżackiego - Lutera von Braunschweiga dla Mikołaja von Sevelt po raz pierwszy wymieniona została nazwa wsi Hoendorf (Wysoka). Wieś lokowano na prawie chełmińskim, na 40

łanach, przy czym sołtysowi i jego prawnym dziedzicom przekazano 10 łanów. Wzmiankowana jest również karczma i niedokończony młyn na Brzeźnicy (Grądowy Młyn), który później przez kilkaset lat odgrywał niepoślednią rolę w życiu gospodarczym najbliższej okolicy.

Na przełomie dziejów właścicielami dóbr Wysokiej były znane niemieckie rodziny rycerskie (junkierskie) von Kunheim, von Zehmen, von Brederlow, von Doenhoff, von Below-Hohendorf. Od XIX wieku siedziba braci angielskich (gichtelianów, bezżeńców) - bardzo rzadko spotykany odłam protestantyzmu, sprowadzonych tu przez Emiliusa von Doenhoff.

Emilius von Doenhoff zasłynął także jako budowniczy pięknego pałacu w Wysokiej, powstałego w latach 1800 - 1806.

Pałac w Wysokiej był jednym z ładniejszych w ówczesnych Prusach Wschodnich. Wybudowany był w stylu klasycystycznym przy wykorzystaniu założenia wywodzącego się jeszcze z czasów krzyżackich. Stanowił masywną piętrową budowlę, poszerzoną o cztery skrzydła, z których wyprowadzono trzy. Szczególne wrażenie robił imponujący portal wejściowy, zadaszony i wsparty na kolumnach w stylu doryckim. W holu wejściowym znajdowały się dwubieżne schody w stylu „Empire”. Budynek główny nakryty był dachem mansardowym. Całość uzupełniało piękne założenie parkowo-ogrodowe z licznymi stawami, kaplicą pałacową usytuowaną na pobliskim cmentarzu rodzinnym i zabudowaniami folwarcznymi. Park zlokalizowany jest na północ od zabudowań gospodarczych i dwóch leżących przy nim stawach. Trzeci staw położony jest w obrębie parku. Pałac nie zachował się. Do dziś przetrwały tylko piwnice. Przez teren parku przebiegają cztery strugi. W parku do dziś zachowały się części pałacowych fontann. Na krańcu parku, przy granicy z polami znajduje się stary, zaniedbany cmentarz z grobami rodziny byłych właścicieli i administracji majątków w Wysokiej. Nagrobki są zaniedbane i zniszczone. Zachował się także interesujący kompleks zabudowań gospodarczych z początku XIX wieku - dom mieszkalny (dawna rządówka), magazyn zbożowy, chlewnia, obora.

W Wysokiej, u Aleksandra von Belova przebywał wielokrotnie Otto von Bismarck. Lubił tu przesiadywać na pagórku położonym niedaleko cmentarzyka rodzinnego i znajdującej się tam romantycznej kapliczki. Pagórek ten o wysokości 31,1 m n.p.m. nazwano później „Pagórkiem Bismarcka”. Rozciągał się stąd piękny widok na jezioro Drużno, Elbląg i Wysoczyznę Elbląską.

Przed 1945 rokiem majątek ziemski w Wysokiej wchodził w skład tzw. Fundacji Ericha Kocha. Ostatnią jego właścicielką w latach 1922-45 (i członkiem sekty gichtelianów) była Zofia Thon, która w wieku 90 lat zmarła w styczniu 1945 roku podczas ucieczki przed wojskami sowieckimi.

Kościół w wsi nigdy nie wybudowano, a poszczególni właściciele majątku sprawowali patronat nad kościołami w Jelonkach i Rychlikach.

Młyn w pobliskim Modrzewku (Grądowy Młyn) zatrudniał przed 1945 rokiem 11 osób. Był tu także tartak i siłownia wodna, dzięki której uzyskiwano energię przesyłaną podziemnym kablem do sąsiedniego Dymnika. Obiekty młyna, ze

względu na swoją atrakcyjność historyczną i techniczną były przed wojną celem wycieczek szkoleniowych i turystycznych.

5.5 WNIOSKI.

Dziedzictwo kulturowe gminy Rychliki należy do najciekawszych i najwartościowszych w województwie.

Stan zachowania założeń rezydencjonalnych jest różny, od dobrego w Jankowie i Powodowie do ruin w Topolnie Wielkim i Barzynie. Zespoły rezydencjonalne to grupa zabytków na terenie gminy najbardziej zdegradowana i zaniedbana. Dla ochrony tych założeń podstawową rzeczą jest zahamowanie dewastacji poprzez: zabezpieczenie obiektów i zespołów opuszczonych przez użytkowników przed dostępem osób niepowołanych, wykonanie remontów zabezpieczających obiekty, jednoznaczne określenie granic terenów założeń dworsko-pałacowych podlegających ochronie i dokonanie stosownych zapisów geodezyjnych, znalezienie dla założeń dworskich nowych właścicieli, wykonanie remontu obiektów kubaturowych i prac pielęgnacyjnych przy parkach.

Konieczna jest czynna ochrona nad obiektami i wdrażanie polityki preferencyjnej dla właścicieli. Niezbędnym działaniem jest zmiana świadomości społeczności lokalnej. Przesłanki kulturowe tego regionu przemawiają za rozwojem na tym obszarze bogatego produktu turystycznego.

Struktura przestrzeni turystycznej opartej na przesłankach kulturowych obejmuje:

- 1) Ochronę zasobów dziedzictwa i tożsamości środowiska kulturowego.
 - a) Domy podcieniowe.
 - b) Założenia dworsko-parkowe.
 - c) Pochylnie i związane z nimi urządzenia techniczne.
- 2) Restytucję historycznych siedlisk.
 - a) Stworzenie sieci ferm w ramach formuły agroturystyki.
- 3) Rewitalizację historycznych dróg wodnych, rzek, wiatraków.
 - a) Adaptacja szlaków wodnych dla potrzeb turystyki wodniackiej.
- 4) Rewitalizacja lądowych dróg historycznych, karczm, zajazdów, stacji pocztowych.
 - a) Adaptacja dróg na drogi krajobrazowe i dla turystyki rowerowej.
 - b) Rewaloryzacja historycznych ośrodków osadniczych dla potrzeb tworzenia centrów turystyki indywidualnej i kwalifikowanej.

Do zagrożeń środowiska kulturowego należą.

- 1) Niezgodne z historycznym przeznaczeniem użytkowanie obiektów dziedzictwa kulturowego.
- 2) Całkowite zniszczenie zabytkowych cmentarzy.
- 3) Zły stan zachowania wielu zespołów dworsko-parkowych i brak postępu w naprawie tego stanu.
- 4) Niedostępność „turystyczna” wykupionych, odrestaurowanych pałaców.
- 5) Wprowadzenie form zabudowy niedostosowanych do krajobrazu kulturowego wsi.

Nadrzędnym celem zagospodarowania przestrzennego w świetle uwarunkowań kulturowych powinno stać się kształtowanie struktur przestrzennych umożliwiających ochronę przestrzeni kulturowej przed zniszczeniem (eksponowanie jej wartości, wkomponowanie obiektów dziedzictwa kulturowego we współczesne struktury przestrzenne). Należy dążyć do zgodności charakteru i struktury zagospodarowania przestrzennego z cechami i walorami środowiska kulturowego. „Tygiel” narodowościowy zakodowany w obliczu tej ziemi przy odpowiedniej polityce przestrzennej może okazać się jej wielkim bogactwem.

Przykład gminy Rychliki świadczy wymownie, że jej wartości kulturowo-krajobrazowe po odpowiednim przygotowaniu, adaptacji, stworzeniu bazy i promocji - mogą stać się atrakcyjną ofertą dla turystów korzystających z Kanału Elbląskiego. W ten sposób, gdyby zaistniało sprzężenie zwrotne pomiędzy Kanałem i gminą, mógłby on stać się siłą napędową dla rozwoju gospodarki (szczególnie w sensie rozwoju turystyki) na jej obszarze.

5.6 POSTULATY DO KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

- 1) Pozyskiwanie użytkowników obiektów zabytkowych - dla intensyfikacji turystycznego wykorzystania walorów kulturowych.
- 2) Aktywna ochrona zasobów kulturowych poprzez stymulowanie rozwoju turystyki i rekreacji.
- 3) Zapewnienie stałego funkcjonowania kanału elbląskiego jako warunku jego czynnej ochrony oraz zachowanie jego historycznego układu, elementów technicznych, przestrzennych, przyrodniczych.
- 4) Najwyższym kulturowym reżimem gospodarowania należy objąć osadnicze układy ruralistyczne i urbanistyczne, związaną z nimi zabudowę, układy drożne, założenia dworsko-parkowe i pałacowo-parkowe, zespoły zieleni siedliskowej, śródpolnej i parkowej oraz historyczne cmentarze; wynika stąd znaczne ograniczenie działalności inwestycyjnej.
- 5) Wszelka działalność na obszarach o wybitnych walorach krajobrazu kulturowego winna być poprzedzona szczegółowymi opracowaniami planistycznymi.

- 6) Funkcja ochrony krajobrazu i wartości kulturowych jest nadrzędna w stosunku do funkcji gospodarczych.
- 7) Niezbędne jest stopniowe odtwarzanie założeń zielonych do stanu pierwotnego.
- 8) Przeprowadzenie procesu estetyzacji wsi i gospodarstw, szczególnie stanowiących dziedzictwo kulturowe gminy.
- 9) Promowanie modernizacji i porządkowania zagród.
- 10) Eliminowanie obiektów dysharmonizujących krajobraz i wszystkich form zabudowy chaotycznej.
- 11) Podstawą działań w kształtowaniu krajobrazu kulturowego gminy powinno się stać maksymalne nawiązanie do cech charakterystycznych w aspekcie kulturowym.
- 12) Nowe formy zagospodarowania należy zharmonizować z zachowaną strukturą krajobrazu, nową zabudowę należy wkomponować w historyczne układy osadnicze. Proponuje się aby nowe realizowane obiekty spełniały następujące uwarunkowania: posadowienie na podmurówce, bez podpiwniczenia, wejście do budynku przez ganek lub werandę sytuowane centralnie w podłużnej ścianie budynku, otwory okienne symetryczne w kształcie wydłużonego prostokąta, nad werandą lub gankiem, wystawka w dachu z oknami dla doświetlenia poddasza, układ horyzontalny dachu krytego dachówką ceramiczną. Konstrukcja więźby dachowej, dwuspadowa o kącie pochylenia połaci zbliżonym do 45° , ze ścianką kolankową nie wyższą jak 1,10 m.
- 13) Możliwość nowego wykorzystania, przez adaptację istniejącej zabudowy folwarcznej.
- 14) Istnieje duża opieka prawna nad regionem w zakresie ochrony, jednak niskie środki finansowe nie pozwalają na prowadzenie czynnej działalności konserwatorskiej, dlatego też istnieje konieczność pozyskiwania środków finansowych z poza sfery budżetowej państwa.
- 15) Zespoły rezydencjonalne to grupa zabytków na terenie gminy najbardziej zdegradowana i zaniedbana. Dla ochrony tych założeń podstawową rzeczą jest znalezienie dla założeń dworskich nowych, odpowiednich właścicieli, wykonanie remontu obiektów kubaturowych i prac pielęgnacyjnych przy parkach; należy także zobowiązać właścicieli zabytków do ich zachowania w dobrym stanie.
- 16) Wszystkie obiekty i stanowiska archeologiczne wymagają bezwzględного zachowania. Działalność gospodarcza w ich rejonach wymaga uzgodnień wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- 17) Postuluje się poszerzenie ochrony grodziska w świętym gaju poprzez powołanie rezerwatu przyrodniczo-archeologicznego. Rezerwat umożliwi zachowanie unikatowego układu drożnego i strażnicy, stanowiących element wczesnośredniowiecznej struktury komunikacyjno-obronnej pogranicza

prusko-pomezkańskiego.

- 18) Wszystkie cmentarze historyczne wymagają działań renowacyjnych, w tym co najmniej oznakowania w terenie i umieszczenia odpowiednich informacji, pielęgnacji zieleni, wyeksponowania resztek nagrobków oraz uporządkowania i odtworzenia kompozycji przestrzennej.
- 19) Elementem urozmaicenia podróży i poprawy wizerunku kanału elbląskiego jest połączenie żeglugi z innymi formami rekreacji i wypoczynku. Należy zwrócić uwagę na otulinę kanału, tworząc swoisty obraz unikalnej i jedynej w swoim rodzaju „kultury oberlandu”. Ponadto konieczna jest rewitalizacja kanału i jego otuliny, celem poprawy warunków estetycznych.
- 20) Szczególna rola wsi Święty Gaj, wynikająca z faktu istnienia sanktuarium, częste i liczne pielgrzymki do tego miejsca wymagają stworzenia kompleksowej bazy obsługi ruchu turystycznego oraz poprawy wizerunku wsi.
- 21) Należy opracować program zagospodarowania z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego, wykorzystując części zabytkowych obiektów na cele turystyczno-wypoczynkowe. Prywatni właściciele zabytkowych obiektów powinni być zachęceni do przygotowania oferty kulturalnej i rekreacyjnej dla odwiedzających park kulturowy gości oraz mieszkańców regionu.
- 22) Należy chronić pozostałości parków przydworskich.
- 23) Zaleca się zaznaczenie ewentualnych śladów nieistniejących fragmentów historycznej kompozycji przestrzennej.
- 24) Postuluje się opracowanie materiałów informacyjnych oraz promocję obiektów i zespołów dziedzictwa kulturowego.

6 PROGNOZA DEMOGRAFICZNA.

6.1 WPROWADZENIE.

Prognoza ludności gminy Rychliki o charakterze średniookresowym opracowana została na podstawie *ludności wg. faktycznego stanu zamieszkania na dzień 31.XII.2012r.*

Przyjęto, że tendencje zmian demograficznych dla gminy będą zgodne z tendencjami występującymi w prognozie dla całego kraju.

- 1) Stopniowy wzrost długości życia (spadek umieralności).
- 2) Dynamika zmian przyrostu naturalnego na dotychczasowym poziomie.
- 3) Dynamika zmian migracji wewnętrznych na dotychczasowym poziomie.
- 4) Niezmienne saldo migracji zewnętrznych.

Nie zakładano w prognozie wpływu nadzwyczajnych czynników zewnętrznych, które miałyby znaczący wpływ na sieć osadniczą w gminie Rychliki

6.2 LUDNOŚĆ GMINY WEDŁUG FAKTYCZNEGO STANU ZAMIESZKANIA NA DZIEŃ 31.12.2012R.

Liczba ludności gminy Rychliki według faktycznego stanu zamieszkania na koniec grudnia 2012 roku wynosiła 4057 (według danych Głównego Urzędu Statystycznego). Gęstość zaludnienia na 100 km² wynosiła natomiast 31 osób.

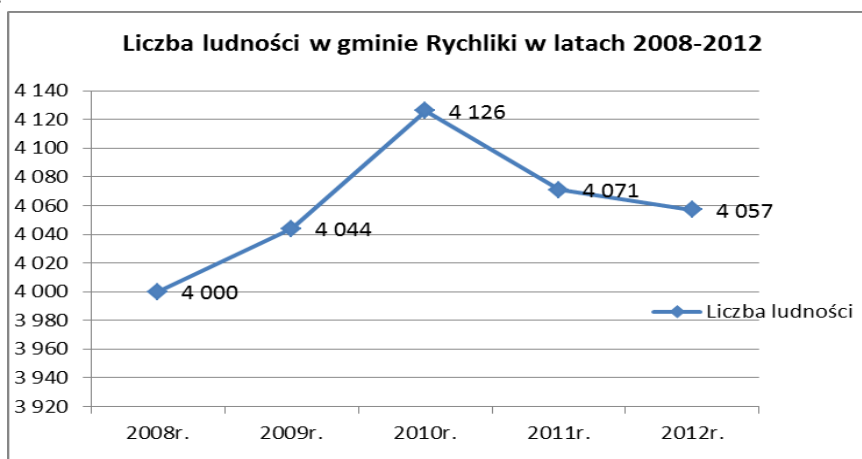
Liczba ludności na przełomie ostatnich pięciu lat przedstawia się następująco.

Tab. 17 – Liczba ludności gminy Rychliki na przełomie ostatnich pięciu lat.

Rok	Liczba ludności
2008	4000
2009	4044
2010	4126
2011	4071
2012	4057

Źródło: <http://stat.gov.pl>.

Na poniższym wykresie ukazano dynamikę zmian liczby ludności w gminie na przełomie lat 2008-2012:

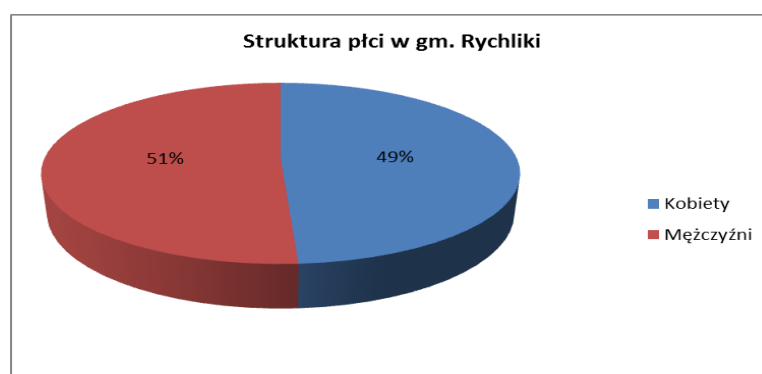
Do 2010r. liczba ludności Rychlik wzrastała i wyniosła 4126 mieszkańców. Od 2010r. obserwowalny jest spadek liczby ludności.

W 2012 r. w Rychlikach odnotowano 40 urodzeń żywych, z czego 15 to chłopcy. Przyrost naturalny jest ujemny.

Innym wskaźnikiem wykorzystywanym przy badaniach populacji jest współczynnik feminizacji czyli liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn w danej zbiorowości. W strukturze płci gminy Rychliki niewielką przewagę stanowią mężczyźni (w przeciwieństwie do tendencji krajowych).

1) Mężczyźni – 51 %.

2) Kobiety – 49 %.

W celu analizy struktury ludnościowej mieszkańców gminy Rychliki przeanalizowano również strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku. Na przełomie ostatnich pięciu lat przedstawia się ona następująco:

Tab. 18 – Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na przełomie lat 2008-2012.

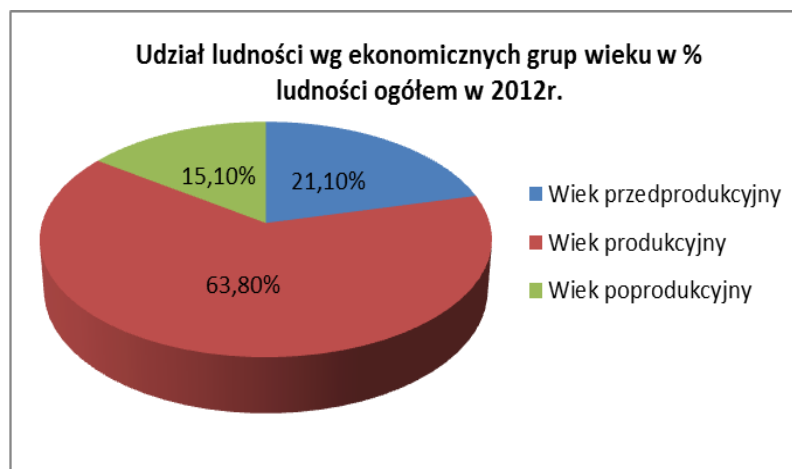
Grupa wiekowa	Udział procentowy		
	Rok 2008	Rok 2010	Rok 2012
Wiek przedprodukcyjny	22,5 %	22,0 %	21,1 %
Wiek produkcyjny	62,6 %	63,7 %	63,8 %
Wiek poprodukcyjny	14,9 %	14,3 %	15,1 %

Źródło: <http://stat.gov.pl>.

Analiza danych zawartych w powyższej tabeli dostarcza następujących spostrzeżeń:

- a) Spada liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (mniejsza liczba urodzeń żywych).
- b) Wzrasta liczba osób w wieku produkcyjnym.
- c) Liczba osób w wieku poprodukcyjnym ulega nieznacznym wahaniom, a w 2012r. wzrasta.

W 2012r. w gminie Rychliki udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności wynosił około 21 %, w wieku produkcyjnym – 64 %, w wieku poprodukcyjnym – 15 %.

Ważnymi wskaźnikami są też wskaźniki obciążenia demograficznego, które ukazują proporcje pomiędzy liczbą ludności w danych grupach ekonomicznych.

- 1) Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie Rychliki wynosi: 56,6. Wskaźnik ten świadczy o przewadze ludności w wieku produkcyjnym. Co trzecia osoba to osoba w wieku innym niż produkcyjny.
- 2) Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w gminie Rychliki wynosi: 71,6. Liczba ludności poprodukcyjnej jest mniejsza niż liczba ludności przedprodukcyjnej co należy uznać za zjawisko pozytywne.
- 3) Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie Rychliki wynosi: 23,6.

W prezentowanej poniżej tabeli ukazano liczbę osób wg grup ekonomicznych z podziałem na płeć. W wieku przedprodukcyjnym przeważa nieznacznie liczba mężczyzn.

Tab. 19 – Liczba ludności w poszczególnych grupach ekonomicznych z podziałem na płeć w 2012r.

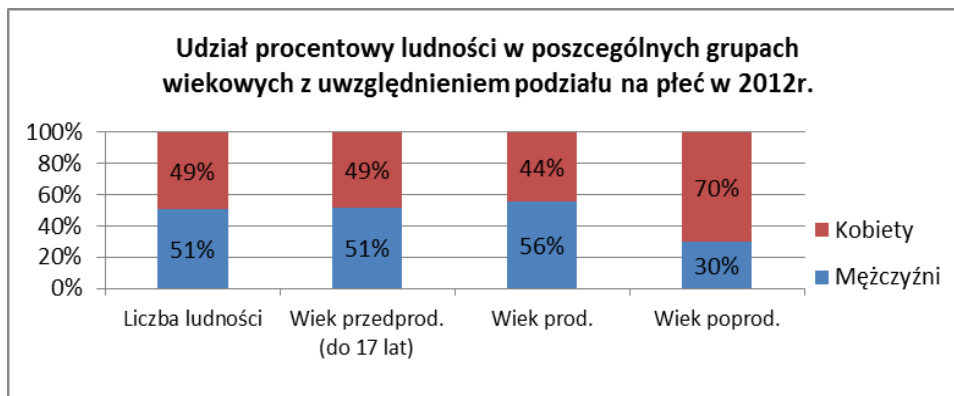
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Liczba ludności	4057	2069	1988
Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym	855	439	416
Liczba ludności w wieku produkcyjnym	2590	1448	1142
Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym	612	182	430

Źródło: <http://stat.gov.pl>.

W wieku produkcyjnym przeważa ponownie liczba mężczyzn. W gminie notuje się większą liczbę zameldowań mężczyzn niż kobiet (w 2012r. zameldowało się 27 mężczyzn i 20 kobiet). Wśród osób wymeldowywanych osób przeważają kobiety (w 2012r. wymeldowały się 34 kobiety i 28 mężczyzn).

Samo saldo migracji w gminie Rychliki jest ujemne wynosi -15.

W wieku poprodukcyjnym 70 % mieszkańców stanowią kobiety. Umieralność mężczyzn i kobiet pod względem liczebnym jest prawie identyczna. W 2012r. nastąpiły zgony 17 mężczyzn i 16 kobiet.

Poniżej zaprezentowano liczbę ludzi w poszczególnych grupach wiekowych na przełomie badanych pięciu lat.

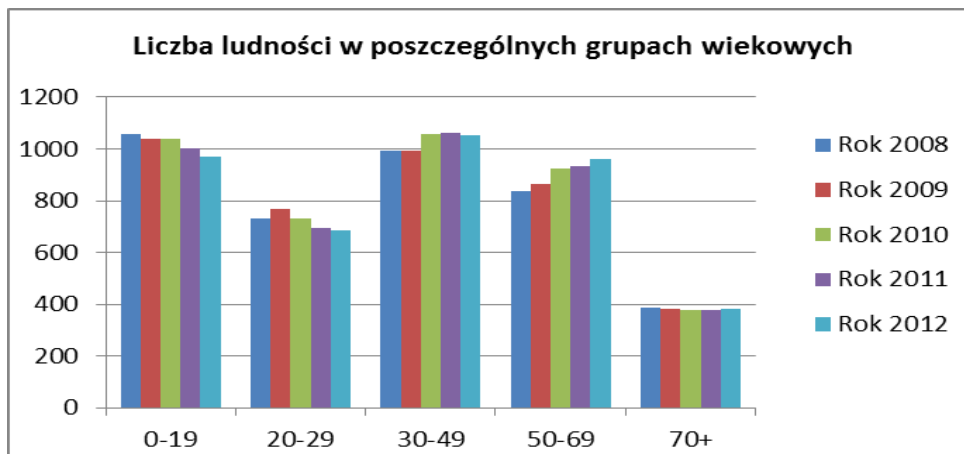
Tab. 20 – Liczba ludności w poszczególnych grupach wiekowych w latach 2008-2012 w gminie Rychliki.

Lata	Przedziały wiekowe				
	0-19	20-29	30-49	50-69	70+
Rok 2008	1055	730	991	837	387
Rok 2009	1039	766	994	863	382
Rok 2010	1037	732	1056	923	378
Rok 2011	1003	693	1064	935	376
Rok 2012	972	687	1052	963	383

Źródło: <http://stat.gov.pl>.

Analiza danych zawartych w tabeli dostarcza następujących wniosków:

- 1) Spada liczba ludności w wieku do 29 lat. Malejąca liczba osób w wieku do 29 lat świadczyć może o niskim przyroście naturalnym czy też rosnących migracjach w celach zarobkowych czy edukacyjnych.
- 2) Wzrasta liczba ludności w wieku 30-69 lat. Społeczeństwo gminy starzeje się, przybywa osób starszych. Inną przyczyną wzrostu liczby osób 30+ mogą być migracje ludności miejskiej na tereny wiejskie w celach zamieszkania na pobyt stały.
- 3) Liczba ludności w wieku 70 i więcej utrzymuje się na stabilnym poziomie.

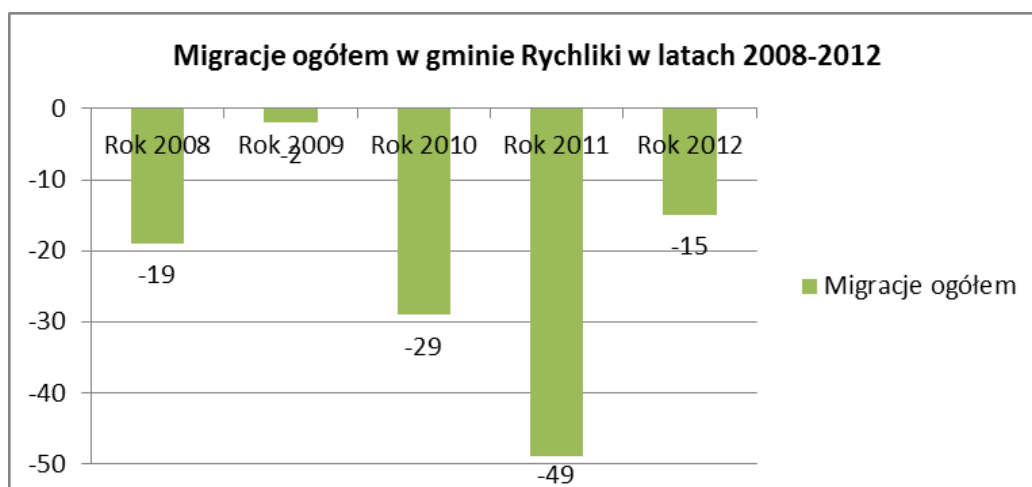
Na ruch naturalny ludności gminy Rychliki największy wpływ mają dwa czynniki:

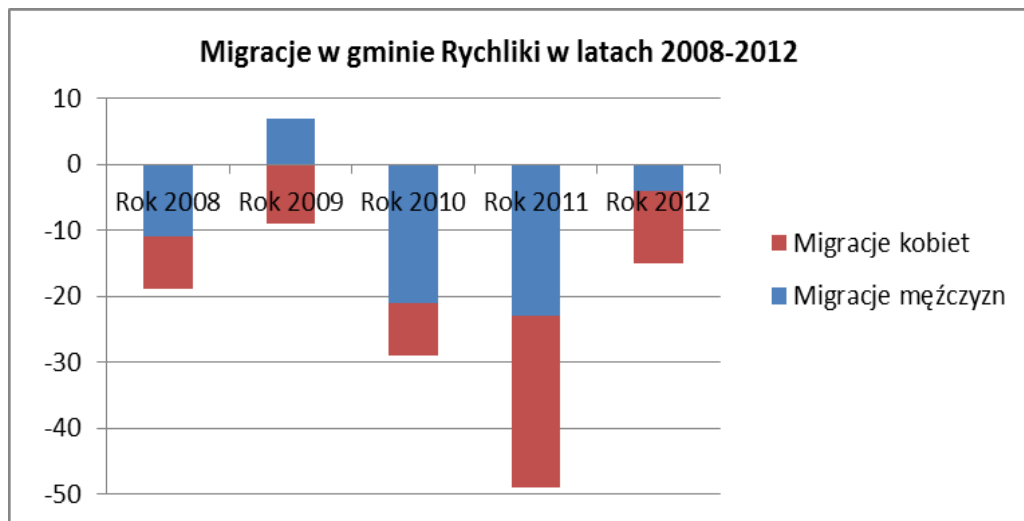
- 1) Liczba urodzeń żywych w kolejnych latach.
- 2) Liczba zgonów w kolejnych latach.

Liczba zgonów od roku 2005 utrzymuje się mniej więcej na stałym poziomie. W niewielkim stopniu rośnie natomiast liczba urodzin. W związku z powyższym nieznacznie rośnie wskaźnik przyrostu naturalnego. *Przyrost naturalny w 2012r. wynosił 7. Zanotowano 40 urodzeń żywych i 33 zgony.*

Ujemne saldo migracji wewnętrznych wskazuje na stały odpływ ludności z gminy Rychliki. Wśród kierunków dominuje przechodzenie ludności ze wsi do miasta (głównie Elbląg). Największy wskaźnik odpływu ludności obserwowany jest w grupie wiekowej 18-30 lat, a więc części grupy w wieku produkcyjnym (związane z poszukiwaniem pracy).

Najwyższą wartość wskaźnika salda migracji wewnętrznych (migracje na pobyt stały) odnotowano w 2011r. Przyjął on wartość ujemną na poziomie -49. Najmniejszą wartość wskaźnika odnotowano w 2009r. - -2. Wyższe wskaźniki salda migracji wewnętrznych gminnych odnotowuje się wśród kobiet.

Strukturę bezrobocia ukazano w poniższej tabeli.

Tab. 21 – Liczba ludności w poszczególnych grupach wiekowych w latach 2008-2012 w gminie Rychliki.

	2008r.	2009r.	2010r.	2011r.	2012r.
Liczba ludności wg. faktycznego miejsca zamieszkania	4000	4044	4126	4071	4057
Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych - ogółem	453	520	506	488	505
Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych - mężczyźni	159	249	206	206	237
Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych - kobiety	294	271	300	282	268

Źródło: <http://stat.gov.pl>.

Bezrobocie w gminie Rychliki w ostatnich pięciu latach wzrosło o ponad 50 osób. Proporcjonalnie do wzrostu liczby osób bezrobotnych wzrosła liczba osób faktycznie zamieszkujących gminę Rychliki.

Liczba bezrobotnych mężczyzn wzrosła z 159 do 237 w 2012r. Liczba kobiet bezrobotnych zarejestrowanych spadła z 294 do 268. Większe bezrobocie występuje wśród kobiet, mimo iż w strukturze wiekowej w wieku produkcyjnym przeważa liczba mężczyzn. Kobiety stanowią zdecydowaną większość w strukturze wiekowej w wieku poprodukcyjnym. W gminie Rychliki odnotowuje się też większą liczbę zameldowań mężczyzn niż kobiet. Mniejsza liczba mężczyzn również się wymeldowuje.

Liczba bezrobotnych mężczyzn i liczba bezrobotnych kobiet zmieniają się odwrotnie proporcjonalnie. Wzrost liczby bezrobotnych wśród jednej płci wiąże się ze spadkiem bezrobocia wśród drugiej płci.

Największy wzrost liczby bezrobotnych mężczyzn zanotowano w 2009r. kiedy to ich liczba w ciągu roku wzrosła o prawie 100 osób. Liczba kobiet bez pracy w tych samych latach spadła z 294 do 271. Kolejna zmiana o dużej dynamice zaszła między 2009r. a 2010r. kiedy nastąpiła sytuacja odwrotna: liczba mężczyzn bez pracy spadła o 43 osoby zaś liczba kobiet bez pracy wzrosła o 29. W 2012r. wśród bezrobotnych przeważają liczebnie kobiety.

6.3 PROGNOZA DEMOGRAFICZNA.

Prognoza demograficzna obejmuje lata 2014 + 2018.

Powstała w wyniku nałożenia najprawdopodobniejszych w prognozowanym okresie tendencji ruchów naturalnych ludności w gminie Rychliki oraz salda migracji wewnętrznych.

Punktem wyjścia był układ ruchów naturalnych ludności oraz salda migracji wewnętrznych w latach 2014 + 2018.

Przyjęto założenia dotyczące zgodności prezentowanej prognozy z ogólnokrajowymi tendencjami wynikającymi z prognozy dla Polski.

- 1) Stopniowy wzrost długości życia (spadek umieralności).
- 2) Zmniejszenie tempa przyrostu naturalnego.
- 3) Wzrost migracji wewnętrznych (zwiększenie mobilności).
- 4) Spadek dzietności kobiet.

W prognozie przewiduje się, iż:

- 1) *Nastąpi przesunięcie średniego wieku urodzenia pierwszego dziecka.*
- 2) *Echo wyżu demograficznego z początku lat 80-tych, którego apogeum zaobserwowano w 2010r. Będzie powoli zanikało.*
- 3) *Przyrost naturalny utrzyma się na stabilnym poziomie lub ulegnie nieznacznym wahaniom w zależności od tendencji rozwoju gminy.*
- 4) *Zakłada się też, iż obecnie trwające modernizacje dróg przebiegających przez gminę usprawnią układ komunikacyjny i zwiększą dostępność komunikacyjną - przewiduje się, iż nastąpi napływ ludności z miast, szczególnie elbląga, w celu osiedlenia się na terenie Rychlik.*

W wyniku przeprowadzonych analiz ustalono prognozę liczby ludności do roku 2018:

- 1) W latach 2014-2018 nastąpi wyhamowanie echa wyżu demograficznego lat 80-tych. Przyrost naturalny utrzyma się na stabilnym poziomie lub ulegnie nieznacznym wahaniom.
- 2) Zwiększy się liczba osób czynnych zawodowo migrujących na zewnątrz głównie w celach zarobkowych i edukacyjnych.
- 3) W latach następnych przy znacznym saldzie ujemnym migracji wewnętrznych nie powinien nastąpić spadek ludności gminy z uwagi na tendencje migracyjne z miast do wsi, które dotyczą głównie osób w wieku produkcyjnym.

- 4) Nieznaczne przesunięcia nastąpią w strukturze ludności wg. ekonomicznych grup wieku. W 2018 roku zwiększy się udział ludności zawodowo czynnej co będzie związane ze starzeniem się społeczeństwa. Ludność w wieku poprodukcyjnym utrzyma się na stabilnym poziomie – około 380 osób. Nastąpi spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym.
- 5) W badanym okresie prognozuje się również ujemne saldo migracji wewnętrznych. Nastąpi zwiększony odpływ w przedziale wiekowym 19-30 lat, głównie w poszukiwaniu lepszych warunków życia lub pracy. Może to doprowadzić do starzenia się populacji gminy Rychliki. Prognozować należy również stopniowe wyludnianie się niektórych obszarów gminy.

Wnioski

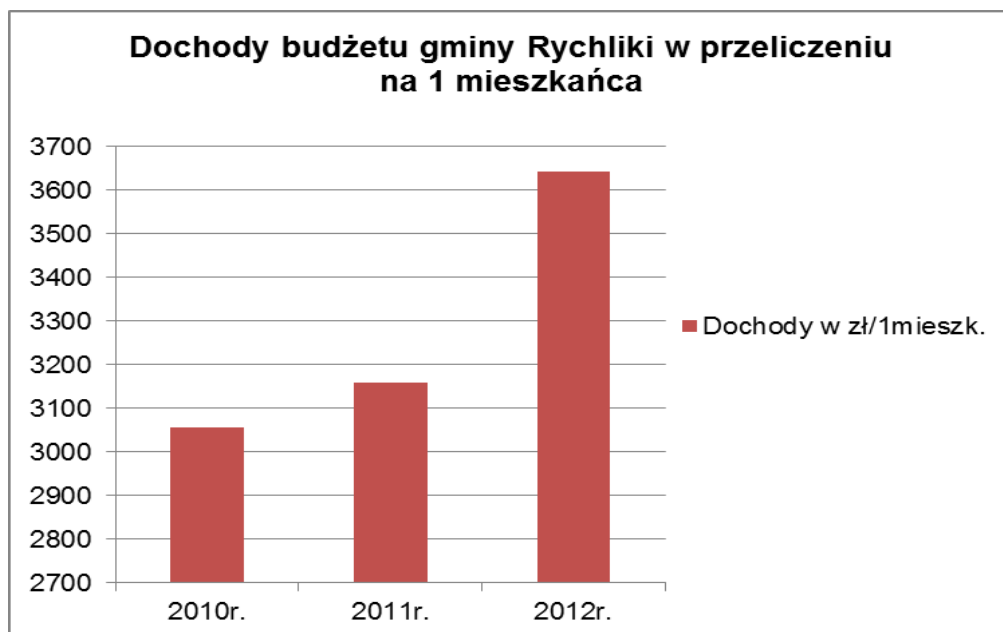
- 1) *Od roku 2010 następuje spadek ludności gminy. Jest to wynik zahamowania tempa przyrostu naturalnego oraz zwiększonego odpływu ludności w wyniku migracji wewnętrznych. Ujemne saldo migracji wewnętrznych, a w szczególności największy odpływ grupy w wieku 19-30 lat jest poważnym problemem gdyż jest to ludność w wieku produkcyjnym i rozrodczym.*
- 2) *Proponowanym rozwiązaniem są modernizacje dróg, które polepszą dostępność komunikacyjną gminy i zachęcą ludność miejską do osiedlenia się i pozostania w Rychlikach.*
- 3) *Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku odbiega na korzyść gminy od średniej dla całego kraju. Ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym jest więcej niż średnio w Polsce. Udział procentowy ludności w wieku przedprodukcyjnym w Polsce wynosi 18,3 %, a w Rychlikach 21,1 %. Udział procentowy ludności w wieku poprodukcyjnym wynosi w Polsce 17,8 %, a w Rychlikach 15,1 %. Mogłoby to być dobrą prognozą na przyszłość gdyby nie ujemne saldo migracji wewnętrznych. Jeżeli tendencje utrzymają się to ta nadwyżka odpłynie z gminy (w poszukiwaniu pracy i lepszych warunków życia) na zewnątrz.*

7 ANALIZA BUDŻETU GMINY.

7.1 DOCHODY BUDŻETOWE.

Dochody ogółem budżetu gminy Rychliki w latach 2010-2012 wzrosły od poziomu 12,6 mln zł w 2010r. do poziomu około 15 mln zł w 2012r.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody budżetu gminy wzrosły od 3056,81 zł/1mieszk. w 2010r. do 3642,97 zł/1mieszk. w 2012r. Widoczne jest zwiększenie tempa wzrostu dochodów budżetu w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Znaczną część dochodów ogółem budżetu stanowią dochody bieżące. Strukturę dochodów ukazano w poniższych tabelach.

Tab. 22 – Dochody budżetu gminy Rychliki w latach 2010-2012.

	2010r.	2011r.	2012r.
<i>Dochody bieżące</i>	<i>11 721 789,08 zł</i>	<i>12 116 731,00 zł</i>	<i>13 536 886,16 zł</i>
<i>Dochody majątkowe</i>	<i>890 590,61 zł</i>	<i>756 243,68 zł</i>	<i>1 242 642,40 zł</i>
Dochody ogółem	12 612 379,69 zł	12 872 974,68 zł	14 779 528,56 zł

Źródło: Dane własne urzędu gminy.

Tab. 23 – Struktura dochodów budżetu gminy Rychliki w latach 2010-2012.

	2010r.	2011r.	2012r.
<i>Rolnictwo i łowiectwo</i>	<i>460 566,76 zł</i>	<i>428 226,35 zł</i>	<i>412 833,47 zł</i>
<i>Leśnictwo</i>	<i>3 294,40 zł</i>	<i>31,54 zł</i>	<i>0</i>
<i>Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę</i>	<i>197 943 zł</i>	<i>223 346 zł</i>	<i>44 001 zł</i>
<i>Transport i łączność</i>	<i>0</i>	<i>173 350,76 zł</i>	<i>0</i>
<i>Gospodarka mieszkaniowa</i>	<i>260 335,68 zł</i>	<i>371 493,31 zł</i>	<i>1 041 974,02 zł</i>
<i>Administracja publiczna</i>	<i>301 520,44 zł</i>	<i>284 432,16 zł</i>	<i>385 407,52 zł</i>

<i>Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa</i>	<i>20 866,73 zł</i>	<i>7 592,53 zł</i>	<i>699,21 zł</i>
<i>Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa</i>	<i>0</i>	<i>5 000 zł</i>	<i>0</i>
<i>Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem</i>	<i>2 360 525,40 zł</i>	<i>2 514 891,91 zł</i>	<i>3 079 539,75 zł</i>
<i>Różne rozliczenia</i>	<i>4 347 391 zł</i>	<i>4 841 578,38 zł</i>	<i>5 154 400,99 zł</i>
<i>Oświata i wychowanie</i>	<i>0</i>	<i>93 zł</i>	<i>0</i>
<i>Pomoc społeczna</i>	<i>3 866 215,03 zł</i>	<i>3 706 870,13 zł</i>	<i>4 313 870,57 zł</i>
<i>Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej</i>	<i>113 555,40 zł</i>	<i>95 569,10 zł</i>	<i>114 811 zł</i>
<i>Edukacyjna opieka wychowawcza</i>	<i>221 678,46 zł</i>	<i>212 229,50 zł</i>	<i>227 151,36 zł</i>
<i>Gospodarka komunalna i ochrona środowiska</i>	<i>9 736,39 zł</i>	<i>8 270,01 zł</i>	<i>4 839,67 zł</i>
<i>Kultura fizyczna i sport</i>	<i>448 751 zł</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Dochody ogółem budżetu gminy</i>	<i>12 612 379,69 zł</i>	<i>12 872 974,68 zł</i>	<i>14 779 528,56 zł</i>

Źródło: Dane własne urzędu gminy.

Największy udział w strukturze dochodów gminy Rychliki stanowią dochody pozyskiwane z różnych rozliczeń, pomocy społecznej, a także dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem.

W latach 2010-2012 zauważalny jest wzrost zysków otrzymywanych z tytułu:

- 1) Gospodarki mieszkaniowej.*
- 2) Administracji publicznej.*
- 3) Dochodów od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem.*
- 4) Różnych rozliczeń.*

Tab. 24 – Udział procentowy poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej w ogólnej kwocie dochodów budżetu gminy Rychliki w latach 2010-2012.

	2010r.	2011r.	2012r.
<i>Rolnictwo i łowiectwo</i>	<i>3,65%</i>	<i>3,33%</i>	<i>2,79%</i>
<i>Leśnictwo</i>	<i>0,03%</i>	<i>0,00%</i>	<i>0,00%</i>
<i>Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę</i>	<i>1,57%</i>	<i>1,73%</i>	<i>0,30%</i>
<i>Transport i łączność</i>	<i>0,00%</i>	<i>1,35%</i>	<i>0,00%</i>
<i>Gospodarka mieszkaniowa</i>	<i>2,06%</i>	<i>2,89%</i>	<i>7,05%</i>
<i>Administracja publiczna</i>	<i>2,39%</i>	<i>2,21%</i>	<i>2,61%</i>
<i>Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa</i>	<i>0,17%</i>	<i>0,06%</i>	<i>0,00%</i>

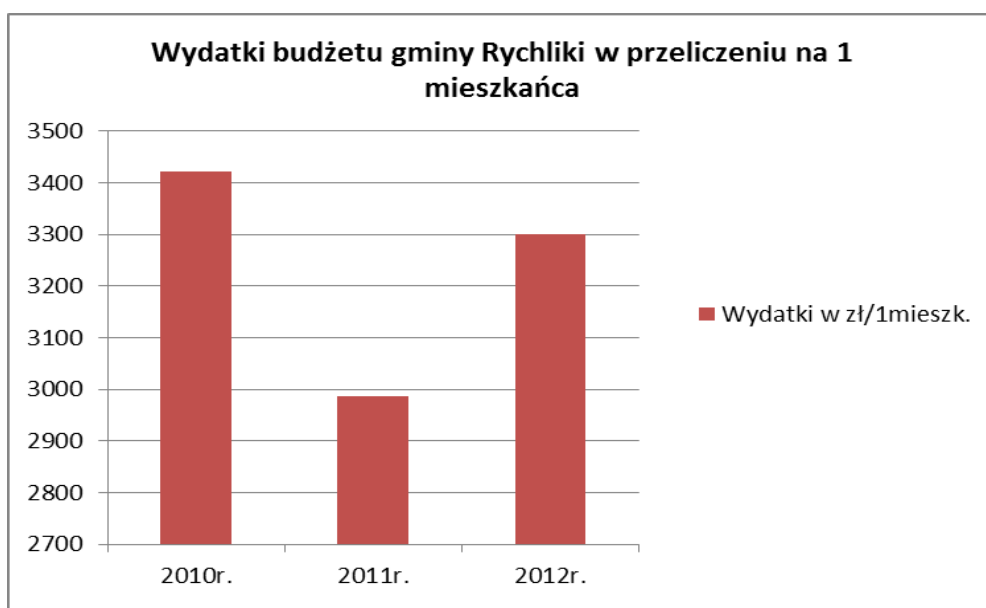
<i>Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa</i>	0,00%	0,04%	0,00%
<i>Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem</i>	18,72%	19,54%	20,84%
<i>Różne rozliczenia</i>	34,47%	37,61%	34,88%
<i>Oświata i wychowanie</i>	0,00%	0,00%	0,00%
<i>Pomoc społeczna</i>	30,65%	28,80%	29,19%
<i>Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej</i>	0,90%	0,74%	0,78%
<i>Edukacyjna opieka wychowawcza</i>	1,76%	1,65%	1,54%
<i>Gospodarka komunalna i ochrona środowiska</i>	0,08%	0,06%	0,03%
<i>Kultura fizyczna i sport</i>	3,56%	0,00%	0,00%
<i>Dochody ogółem budżetu gminy</i>	100,00%	100,00%	100,00%

Zródło: Dane własne urzędu gminy.

7.2 WYDATKI BUDŻETU GMINY.

Wydatki ogółem budżetu gminy Rychliki w 2010r. wynosiły 14,12 mln zł, w roku 2011 wartość ta spadła do 12 mln zł, a w 2012r. ponownie wzrosła do 13,39 mln zł.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki budżetu gminy kształtowały się następująco:

Znaczną część wydatków ogółem budżetu stanowią wydatki bieżące. Strukturę wydatków ukazano w poniższych tabelach.

Tab. 25 – Wydatki budżetu gminy Rychliki w latach 2010-2012.

	2010r.	2011r.	2012r.
<i>Wydatki bieżące</i>	<i>11 235 026,64 zł</i>	<i>11 386 241,07 zł</i>	<i>12 329 147,78 zł</i>
<i>Wydatki majątkowe</i>	<i>2 886 576,39 zł</i>	<i>786 333,89 zł</i>	<i>1 061 238,78 zł</i>
Wydatki ogółem	14 121 603,03 zł	12 172 574,96 zł	13 390 386,56 zł

Zródło: Dane własne urzędu gminy.

Tab. 26 – Struktura wydatków budżetu gminy Rychliki w latach 2010-2012.

	2010r.	2011r.	2012r.
<i>Rolnictwo i łowiectwo</i>	<i>476 315,89 zł</i>	<i>513 813,87 zł</i>	<i>624 256,17 zł</i>
<i>Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę</i>	<i>1 397 735,98 zł</i>	<i>390 662,64 zł</i>	<i>50 700,00 zł</i>
<i>Transport i łączność</i>	<i>579 053,82 zł</i>	<i>208 261,68 zł</i>	<i>394 741,57 zł</i>
<i>Gospodarka mieszkaniowa</i>	<i>1 014 244,19 zł</i>	<i>357 852,15 zł</i>	<i>711 107,86 zł</i>
<i>Działalność usługowa</i>	<i>451,20 zł</i>	<i>- zł</i>	<i>- zł</i>
<i>Administracja publiczna</i>	<i>1 482 931,20 zł</i>	<i>1 407 425,33 zł</i>	<i>1 444 147,44 zł</i>
<i>Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa</i>	<i>20 866,73 zł</i>	<i>7 592,53 zł</i>	<i>699,21 zł</i>
<i>Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa</i>	<i>83 140,29 zł</i>	<i>84 158,10 zł</i>	<i>83 087,41 zł</i>
<i>Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem</i>	<i>18 898,24 zł</i>	<i>18 348,31 zł</i>	<i>- zł</i>
<i>Obsługa długu publicznego</i>	<i>115 197,15 zł</i>	<i>117 313,31 zł</i>	<i>121 424,66 zł</i>
<i>Oświata i wychowanie</i>	<i>3 814 830,81 zł</i>	<i>4 079 588,80 zł</i>	<i>4 343 277,14 zł</i>
<i>Ochrona zdrowia</i>	<i>15 454,81 zł</i>	<i>36 983,92 zł</i>	<i>28 480,73 zł</i>
<i>Pomoc społeczna</i>	<i>4 237 503,61 zł</i>	<i>4 174 347,96 zł</i>	<i>4 781 940,40 zł</i>
<i>Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej</i>	<i>113 555,40 zł</i>	<i>96 709,10 zł</i>	<i>114 811,00 zł</i>
<i>Edukacyjna opieka wychowawcza</i>	<i>221 678,46 zł</i>	<i>310 218,61 zł</i>	<i>281 779,20 zł</i>
<i>Gospodarka komunalna i ochrona środowiska</i>	<i>260 320,59 zł</i>	<i>96 028,90 zł</i>	<i>160 299,72 zł</i>
<i>Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego</i>	<i>250 811,12 zł</i>	<i>232 624,90 zł</i>	<i>203 274,71 zł</i>
<i>Kultura fizyczna i sport</i>	<i>18 613,54 zł</i>	<i>40 644,85 zł</i>	<i>46 359,34 zł</i>
<i>Wydatki ogółem budżetu gminy</i>	<i>14 121 603,03 zł</i>	<i>12 172 574,96 zł</i>	<i>13 390 386,56 zł</i>

Źródło: Dane własne urzędu gminy.

Ze struktury wydatków budżetowych wg. klasyfikacji budżetowej wynika, że największym obciążeniem są wydatki na oświatę i wychowanie oraz pomoc społeczną.

Udział wydatków na pomoc społeczną w strukturze wydatków ogółem wzrósł od poziomu 30,01% w 2010r. do 35,71% w 2012r. Wydatki na pomoc społeczną w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w 2012r. około 1070 zł podczas gdy w 2010r. wynosiły 924 zł.

Udział wydatków na oświatę i wychowanie w strukturze wydatków ogółem *wzrósł od poziomu 27,01% w 2010r. do poziomu 32,44% w 2012r. Wydatki z tego tytułu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosły od 1027 zł w 2010r. do 1178 zł w 2012r.*

Pozostałe działy klasyfikacji budżetowej w mniejszym stopniu oddziałują na strukturę wydatków ogółem. Większy udział odnotowuje się też w dziale wydatków ponoszonych na administrację publiczną - stanowią one około 11% w ogólnej strukturze wydatków gminy Rychliki w 2012r..

W latach 2010-2012 zauważalny jest spadek wydatków ponoszonych z tytułu:

- 1) Wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz i wodę (spadek z poziomu ok. 10 % w 2010r. Do 0,38 % w 2012r.).*
- 2) Transportu i łączności (spadek z poziomu 4,10% w 2010r. Do 2,95 % w 2012r.).*
- 3) Gospodarki mieszkaniowej (spadek z poziomu 7,18 % w 2010r. Do 5,31 % w 2012r.).*

Tab. 27 – Udział procentowy poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej w ogólnej kwocie wydatków budżetu gminy Rychliki w latach 2010-2012.

	2010r.	2011r.	2012r.
<i>Rolnictwo i łowiectwo</i>	3,37%	4,22%	4,66%
<i>Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę</i>	9,90%	3,21%	0,38%
<i>Transport i łączność</i>	4,10%	1,71%	2,95%
<i>Gospodarka mieszkaniowa</i>	7,18%	2,94%	5,31%
<i>Działalność usługowa</i>	0,00%	0,00%	0,00%
<i>Administracja publiczna</i>	10,50%	11,56%	10,78%
<i>Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa</i>	0,15%	0,06%	0,01%
<i>Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa</i>	0,59%	0,69%	0,62%
<i>Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem</i>	0,13%	0,15%	0,00%
<i>Obsługa długu publicznego</i>	0,82%	0,96%	0,91%
<i>Oświata i wychowanie</i>	27,01%	33,51%	32,44%
<i>Ochrona zdrowia</i>	0,11%	0,30%	0,21%
<i>Pomoc społeczna</i>	30,01%	34,29%	35,71%
<i>Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej</i>	0,80%	0,79%	0,86%
<i>Edukacyjna opieka wychowawcza</i>	1,57%	2,55%	2,10%
<i>Gospodarka komunalna i ochrona środowiska</i>	1,84%	0,79%	1,20%
<i>Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego</i>	1,78%	1,91%	1,52%
<i>Kultura fizyczna i sport</i>	0,13%	0,33%	0,35%
<i>Wydatki ogółem budżetu gminy</i>	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Dane własne urzędu gminy.

Wnioski

Wartość rocznych dochodów gminy Rychliki wzrasta w analizowanych latach. Wartość wydatków ulega wahaniom: od 14 mln zł w 2010r, 12 mln zł w 2011r. do 13,39 mln zł w 2012r.

Saldo budżetu gminy Rychliki w 2010r. stanowiło wartość ujemną. Wartość wydatków przewyższyła wartość dochodów o ponad 1,5 mln zł. W 2011r. saldo było dodatnie i wynosiło 700 tys. zł, a w 2012r. wynosiło 1,40 mln zł.

Tab. 28 – Dochody i wydatki budżetu gminy Rychliki w latach 2010-2012.

	2010r.	2011r.	2012r.
Dochody ogółem	12 612 379,69 zł	12 872 974,68 zł	14 779 528,56 zł
Wydatki ogółem	14 121 603,03 zł	12 172 574,96 zł	13 390 386,56 zł
Saldo	-1 509 223,34 zł	700 399,72 zł	1 389 142,00 zł

Źródło: Dane własne urzędu gminy.

W latach 2010-2012 wzrastały dochody budżetu gminy Rychliki w przeliczeniu na 1 mieszkańca: od 3 056,81 zł w 2010r. do 3 642,97 zł w 2012r.

Wartość wydatków budżetu gminy Rychliki w przeliczeniu na 1 mieszkańca ulegała wahaniom: od 3 422,59 zł w 2010r. , 2 986,40 zł w 2011r. do. 3 300,56 zł w 2012r.

Największe dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca w analizowanych latach odnotowywano w następujących działach klasyfikacji budżetu:

- 1) Różne rozliczenia (od 1053,66 zł/1 mieszk. W 2010r. Do 1270,50 zł/1 mieszk. w 2012r.).
- 2) Pomoc społeczna (od 937,04 zł/1 mieszk. W 2010r. Do 1 063,32 zł/1 mieszk. w 2012r.).

Największe wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w analizowanych latach odnotowywano w następujących działach klasyfikacji budżetu:

- 1) Oświata i wychowanie (od 924,58 zł/1 mieszk. W 2010r. Do 1 070,56 zł/1 mieszk. w 2012r.).
- 2) Pomoc społeczna (od 1 027,02 zł/1 mieszk. W 2010r. Do 1 178,69 zł/1 mieszk. w 2012r.).

W poniższych tabelach ukazano wartość dochodów i wydatków w latach 2010-2012 w przeliczeniu na 1 mieszkańca (liczba mieszkańców wynosiła: 4126 w 2010r., 4076 w 2011r., 4057 w 2012r.).

Tab. 29 – Dochody gminy Rychliki w rozbiciu na poszczególne działy klasyfikacji budżetowej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2010-2012.

	2010r.	2011r.	2012r.
Rolnictwo i łowiectwo	111,63 zł	105,06 zł	101,76 zł
Leśnictwo	0,80 zł	0,01 zł	0,00 zł
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	47,97 zł	54,80 zł	10,85 zł
Transport i łączność	0,00 zł	42,53 zł	0,00 zł
Gospodarka mieszkaniowa	63,10 zł	91,14 zł	256,83 zł

<i>Administracja publiczna</i>	<i>73,08 zł</i>	<i>69,78 zł</i>	<i>95,00 zł</i>
<i>Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa</i>	<i>5,06 zł</i>	<i>1,86 zł</i>	<i>0,17 zł</i>
<i>Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa</i>	<i>0,00 zł</i>	<i>1,23 zł</i>	<i>0,00 zł</i>
<i>Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem</i>	<i>572,11 zł</i>	<i>617,00 zł</i>	<i>759,07 zł</i>
<i>Różne rozliczenia</i>	<i>1 053,66 zł</i>	<i>1 187,83 zł</i>	<i>1 270,50 zł</i>
<i>Oświata i wychowanie</i>	<i>0,00 zł</i>	<i>0,02 zł</i>	<i>0,00 zł</i>
<i>Pomoc społeczna</i>	<i>937,04 zł</i>	<i>909,44 zł</i>	<i>1 063,32 zł</i>
<i>Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej</i>	<i>27,52 zł</i>	<i>23,45 zł</i>	<i>28,30 zł</i>
<i>Edukacyjna opieka wychowawcza</i>	<i>53,73 zł</i>	<i>52,07 zł</i>	<i>55,99 zł</i>
<i>Gospodarka komunalna i ochrona środowiska</i>	<i>2,36 zł</i>	<i>2,03 zł</i>	<i>1,19 zł</i>
<i>Kultura fizyczna i sport</i>	<i>108,76 zł</i>	<i>0,00 zł</i>	<i>0,00 zł</i>
<i>Dochody ogółem budżetu gminy</i>	<i>3 056,81 zł</i>	<i>3 158,24 zł</i>	<i>3 642,97 zł</i>

Źródło: Dane własne urzędu gminy.

Tab. 30 – Wydatki gminy Rychliki w rozbiciu na poszczególne działy klasyfikacji budżetowej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2010-2012.

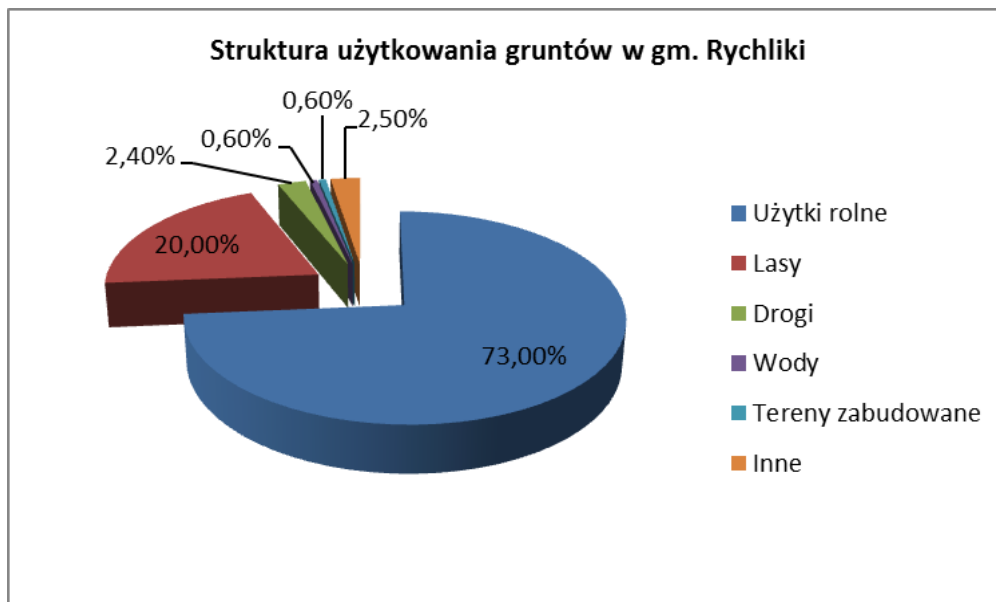
	2010r.	2011r.	2012r.
<i>Rolnictwo i łowiectwo</i>	<i>115,44 zł</i>	<i>126,06 zł</i>	<i>153,87 zł</i>
<i>Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę</i>	<i>338,76 zł</i>	<i>95,84 zł</i>	<i>12,50 zł</i>
<i>Transport i łączność</i>	<i>140,34 zł</i>	<i>51,09 zł</i>	<i>97,30 zł</i>
<i>Gospodarka mieszkaniowa</i>	<i>245,82 zł</i>	<i>87,79 zł</i>	<i>175,28 zł</i>
<i>Działalność usługowa</i>	<i>0,11 zł</i>	<i>0,00 zł</i>	<i>0,00 zł</i>
<i>Administracja publiczna</i>	<i>359,41 zł</i>	<i>345,30 zł</i>	<i>355,96 zł</i>
<i>Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa</i>	<i>5,06 zł</i>	<i>1,86 zł</i>	<i>0,17 zł</i>
<i>Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa</i>	<i>20,15 zł</i>	<i>20,65 zł</i>	<i>20,48 zł</i>
<i>Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem</i>	<i>4,58 zł</i>	<i>4,50 zł</i>	<i>0,00 zł</i>
<i>Obsługa długu publicznego</i>	<i>27,92 zł</i>	<i>28,78 zł</i>	<i>29,93 zł</i>
<i>Oświata i wychowanie</i>	<i>924,58 zł</i>	<i>1 000,88 zł</i>	<i>1 070,56 zł</i>
<i>Ochrona zdrowia</i>	<i>3,75 zł</i>	<i>9,07 zł</i>	<i>7,02 zł</i>
<i>Pomoc społeczna</i>	<i>1 027,02 zł</i>	<i>1 024,13 zł</i>	<i>1 178,69 zł</i>
<i>Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej</i>	<i>27,52 zł</i>	<i>23,73 zł</i>	<i>28,30 zł</i>
<i>Edukacyjna opieka wychowawcza</i>	<i>53,73 zł</i>	<i>76,11 zł</i>	<i>69,46 zł</i>
<i>Gospodarka komunalna i ochrona środowiska</i>	<i>63,09 zł</i>	<i>23,56 zł</i>	<i>39,51 zł</i>
<i>Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego</i>	<i>60,79 zł</i>	<i>57,07 zł</i>	<i>50,10 zł</i>
<i>Kultura fizyczna i sport</i>	<i>4,51 zł</i>	<i>9,97 zł</i>	<i>11,43 zł</i>
<i>Wydatki ogółem budżetu gminy</i>	<i>3 422,59 zł</i>	<i>2 986,40 zł</i>	<i>3 300,56 zł</i>

Źródło: Dane własne urzędu gminy.

8 GOSPODARKA ROLNA I LEŚNA.

8.1 OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PRZESTRZENI GMINY RYCHLIKI.

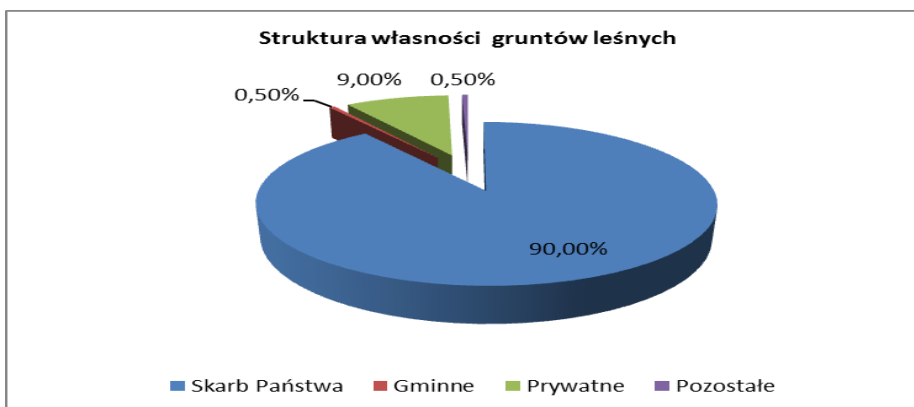
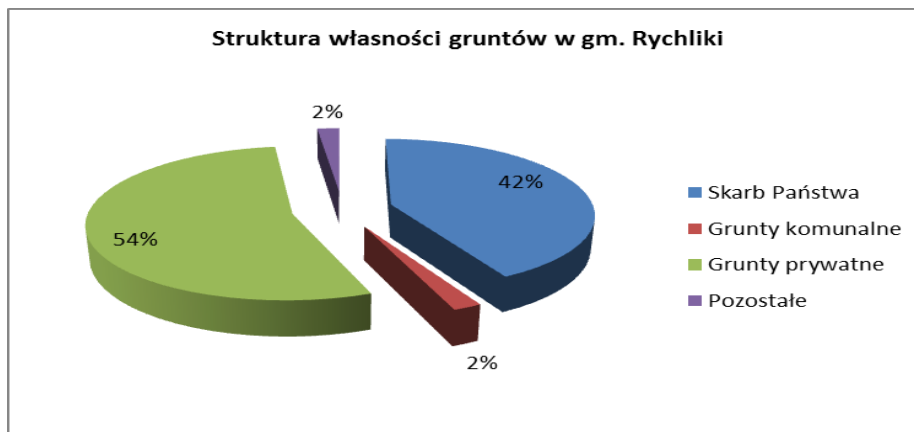
Ponad połowę powierzchni gminy Rychliki zajmują użytki rolne – ok. **9600** ha, co stanowi ok. 73,0 % ogólnej powierzchni gminy. Struktura użytków gruntów na terenie gminy Rychliki przedstawia się następująco:

Procentowy udział powierzchni użytków rolnych w ogólnej powierzchni gminy jest znacznie wyższy od średniego wskaźnika dla całego województwa warmińsko - mazurskiego. Wynika to ze stosunkowo małej powierzchni użytków leśnych – ok. 2600 ha, co stanowi 20 % powierzchni gminy, gdy średnia dla województwa wynosi ok. 30%.

W strukturze własnościowej użytków leśnych przeważa Skarb Państwa – ok. 90% powierzchni. Stosunkowo niewielki jest udział użytków leśnych pozostających w rękach prywatnych – ok. 9% powierzchni.

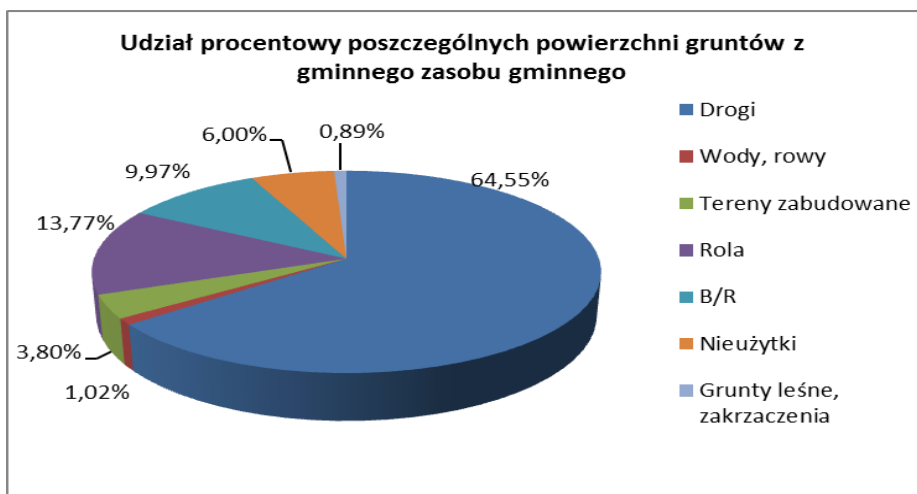
W przypadku użytków rolnych sytuacja przedstawia się nieco inaczej. Po przekształceniach własnościowych w ostatnich latach spadł udział Skarbu Państwa do około 42% na korzyść udziału własności prywatnej wynoszącego 54% powierzchni użytków rolnych. Pozostałe formy własności mają znaczenie marginalne.

Tab. 31 – Gminny zasób gruntów gminy Rychliki.

Ilość działek ogółem	Ogółem pow. [ha]	Powierzchnia gruntów [ha]						
		Drogi	Wody, rowy	Tereny zabudowane	Użytki rolne, w tym		Nieużytki	Grunty leśne, zakrzaczenia
					Rola	B/R		
819	281,8579	181,9485	2,8816	10,7113	38,8125	28,0901	16,9145	2,4994

Źródło: Załącznik do Zarządzenia Nr 36/2013 Wójta Gminy Rychliki z dnia 06 maja 2013r.

8.2 WALORYZACJA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.

W celu określenia potencjalnych możliwości gminy Rychliki w zakresie produkcji rolnej przeprowadzono waloryzację rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wykorzystując metodę opracowaną przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) w Puławach.

W tym celu dla każdego obrębu ewidencyjnego wyznaczono 4 wskaźniki cząstkowe opisujące RPP.

- 1) Wskaźnik bonitacji użytków rolnych.
- 2) Wskaźnik rzeźby terenu.
- 3) Wskaźnik warunków wodnych.
- 4) Wskaźnik walorów agroklimatycznych.

Posłużyły one do obliczenia syntetycznego wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Wyniki waloryzacji RPP dla każdego obrębu przedstawione zostały w tabeli 32.

Przestrzeń gminy Rychliki można podzielić na kilka obszarów o zbliżonej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

- 1) U1 - rejon zachodni (obręby: Święty Gaj, Mokajny) o średnim wskaźniku waloryzacji RPP poniżej 70 pkt; w większości gleby pochodzenia mineralnego należące do kompleksu pszenno-wadliwego i żytniego bardzo dobrego z dużym udziałem trwałych użytków zielonych wykształconych na glebach organicznych.
- 2) U2 - pas biegnący na kierunku północny wschód - południowy zachód o najwyższym wskaźniku waloryzacji RPP (ponad 80 pkt.) obejmujący obręby: Marwica, Wysoka, Kwietniewo, Krupin, Sójki; w większości gleby pochodzenia organicznego należące do kompleksu pszenno-dobrego; udział trwałych użytków zielonych najniższy w całej gminie; brak poważniejszych ograniczeń do prowadzenia intensywnej produkcji rolnej.
- 3) U3 - obszar obejmujący wschodnią część gminy, poza obrębem Śliwica o średnim wskaźniku waloryzacji RPP 7G-5-80 pkt., obejmujący obręby: Jelonki, Rychliki, Wopity, Gołutowo, Lepno, Buczyniec; w większości gleby pochodzenia organicznego należące do kompleksu pszenno-dobrego; dosyć wysoki udział trwałych użytków zielonych.

Średnioważony syntetyczny wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla całej gminy Rychliki obliczony na podstawie wskaźników każdego z obrębów wynosi **77,7** pkt. w 100 punktowej skali IUNG.

Jest to w skali całego województwa wskaźnik waloryzacji znacznie przewyższający średnią określającą w sposób jednoznaczny potencjał gminy w zakresie gospodarki rolnej.

W celu pełniejszego zobrazowania potencjału przestrzeni gminy w zakresie produkcji rolnej w każdym z obrębów obliczono udział trwałych użytków zielonych w ogólnej powierzchni obrębów. Pozwoliło to na wyznaczenie obszarów, dla których istnieją dogodne warunki (duży udział naturalnych łąk i pastwisk) w zakresie hodowli bydła.

Tab. 32 – Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

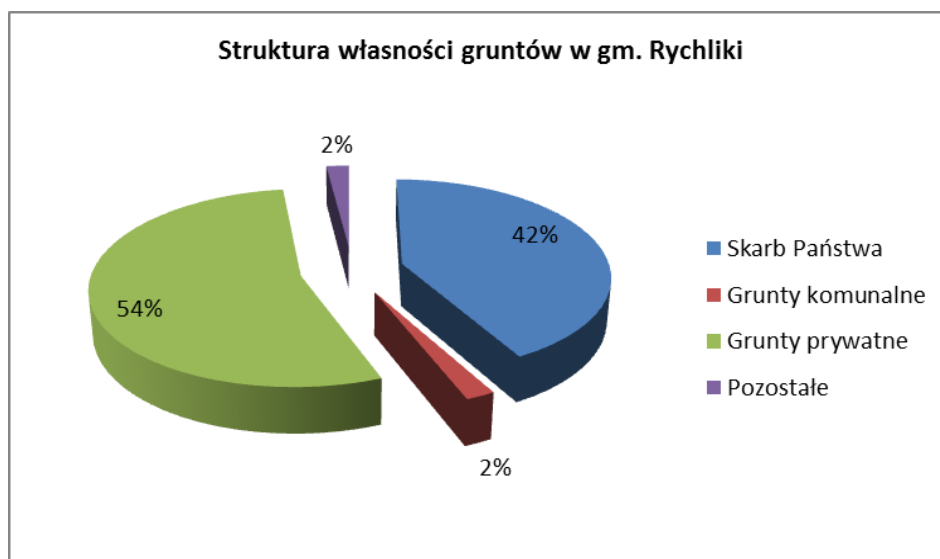
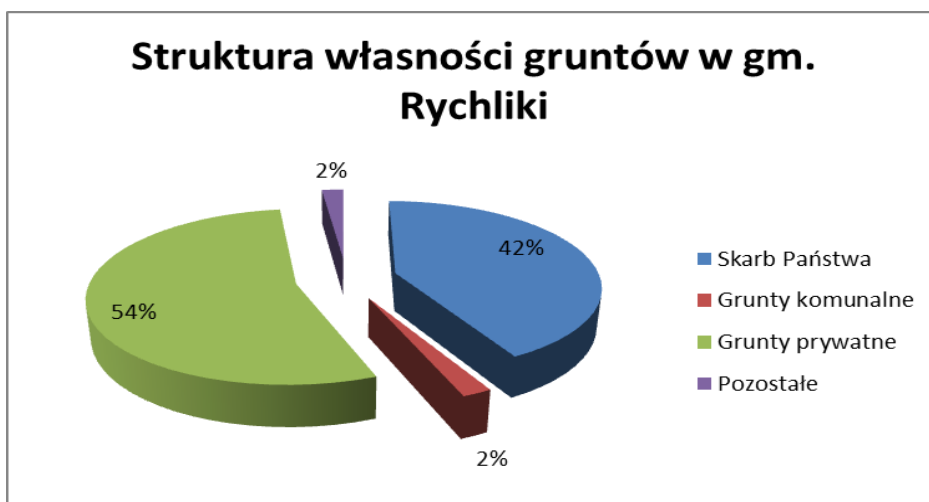
Obręb	HA	HAP	HAP/HA	Wb1	Wb2	Wb3	Wb4	WB	Udział TUZ w %
Buczyniec	415,77	394,72	0,95	55,31	7	7,5	13	75,56	23
Gołutowo	442,53	432,27	0,98	56,23	6,5	7,5	13	76,23	17
Jankowo	497,27	407,52	0,82	50,22	6	7,5	13	69,97	38
Jelonki	1320,9	1374,4	1,04	59,66	7	7,5	13	79,91	29
Krupin	624,87	690,78	1,11	62,32	6	7,5	13	82,07	8
Kwietniewo	1066,5	1112,78	1,04	59,99	7,5	7,5	13	80,49	18
Lepno	206,22	244,2	1,18	67,15	6,5	7	13	86,9	29
Marwica	731,7	789,53	1,08	61,47	6,5	7	13	81,22	30
Mokajny	223,25	218,86	0,98	57,46	7	7	13	77,46	44
Rychliki	976,94	1017,52	1,04	59,96	6	7,5	13	79,71	25
Sójki	523,2	583,53	1,12	62,92	6	7,5	13	82,67	8
Śliwica	439,57	349,83	0,8	48,95	7	7	13	68,95	44
Święty Gaj	591,75	439,16	0,74	47,46	6,5	7,5	13	67,46	51
Wopity	639,89	626,1	0,98	56,64	6	7,5	13	76,29	21
Wysoka	962,1	1013,45	1,05	60,67	6	7,5	13	80,42	26
				Średnia dla całej gminy				77,7	27

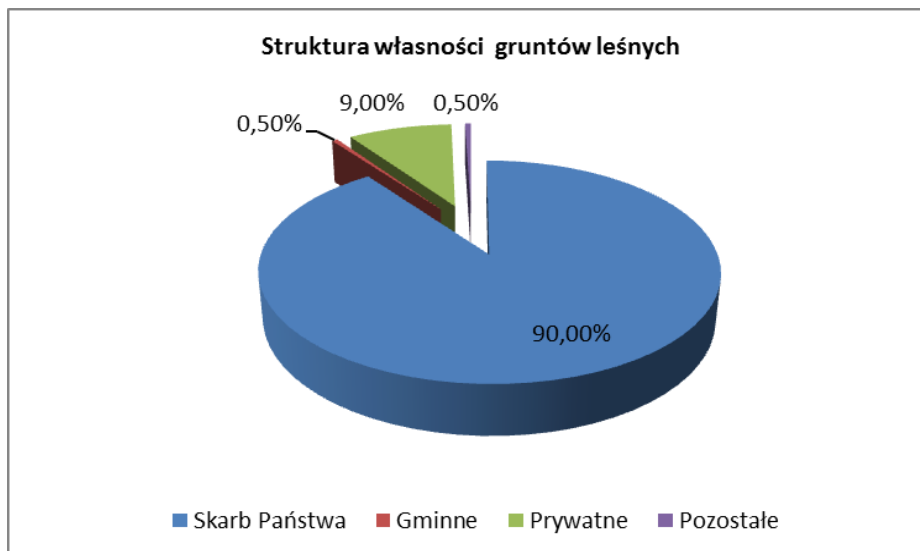
9 STRUKTURA WŁASNOŚCIOWA.

9.1 INFORMACJE OGÓLNE.

Powierzchnia gminy Rychliki według danych z Głównego Urzędu Statystycznego wynosi 132000 ha.

Struktura własnościowa jak w większości gmin wiejskich tej części województwa jest już zdominowana przez własność prywatną.

Zgodnie z art. 24 ustawy o gospodarce nieruchomościami gminy mają prawo tworzyć gminne zasoby nieruchomości, które powinny zabezpieczać ich cele rozwojowe, a w szczególności działania inwestycyjne rozumiane jako budownictwo mieszkaniowe i związana z nim infrastruktura techniczna oraz cele publiczne wynikające z wyżej wymienionej ustawy. Nie należy w tym miejscu rozumieć, że są to działania związane wyłącznie z zasobem mieszkaniowym, infrastrukturą techniczną. Gmina posiada możliwość uzyskiwania dochodów ze sprzedaży gruntów przeznaczonych na cele budowlane, a więc świadomej - strategicznej gospodarki nieruchomościami. Strategiczna gospodarka gruntami to proces o charakterze partycypacyjnym, który obejmuje opracowanie polityki i strategii utrzymania, rozwoju (w pojedynkę lub wspólnie z innymi), zbywania lub zakupu gruntów komunalnych, w tym politykę użytkowania, własności, najmu i wyceny tychże gruntów.

W przypadku gruntów komunalnych, najważniejszą sprawą jest gospodarka zasobami. Kiedy już majątek zostanie zinventaryzowany i sklasyfikowany według jego możliwości, porównuje się w jakim stopniu grunty odpowiadają potrzebom prowadzonej przez gminę polityki czy celom szerszej strategii. To w odniesieniu do tej ostatniej zapadają decyzje dotyczące konkretnych gruntów, a mówiąc ściślej co można sprzedać / zbyć (czy to w obecnym stanie czy też po uprzednim ich uzbrojeniu, zależnie od tego co da większą stopę zwrotu z finansowego lub społecznego punktu widzenia), co należy zatrzymać, a czasami nawet jakie nowe grunty należałoby nabyć.

Gminny zasób nieruchomości tworzą głównie nieruchomości przekazane gminie w ramach powszechnej komunalizacji z mocy prawa - na podstawie ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie gminnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 32, póź. 191 i Nr 43 póź. 253 ze zm.) oraz nieruchomości przejęte nieodpłatnie na podstawie porozumienia od Agencji Nieruchomości Rolnych w roku 2001 oraz przejęte nieodpłatnie na wniosek gminy na cele związane z realizacją zadań własnych gminy. Nabycie nieruchomości może nastąpić również poprzez zawieranie umów cywilnoprawnych w uzasadnionych społecznie i gospodarczo przypadkach, gdy nieruchomość jest niezbędna dla realizacji celów i zadań własnych gminy. Gospodarowanie nieruchomościami gminnymi odbywa się poprzez sprzedaż, zamianę i zrzeczenie się, oddanie w użytkowanie wieczyste, w najem lub dzierżawę; użyczenie, oddanie w trwałą zarząd. Nieruchomości gruntowe wchodzące w skład gminnego zasobu mogą być przedmiotem darowizny na rzecz Skarbu Państwa tylko w uzasadnionych społecznie i gospodarczo przypadkach. Mogą być

także obciążane ograniczonymi prawami rzeczowymi, wnoszone jako wkłady niepieniężne (aporty) do spółek, przekazywane jako wyposażenie tworzonych przedsiębiorstw państwowych oraz jako majątek tworzonych fundacji. Podstawę gospodarowania nieruchomościami gminy stanowią miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy oraz decyzje celu publicznego.

Większość dochodów gminy Rychliki uzyskiwanych w ostatnich 5 latach ze sprzedaży mienia komunalnego dotyczyła lokali mieszkalnych oraz budynków gospodarczych i garaży.

Tab. 33 – Zestawienie sprzedaży mienia komunalnego w latach 2010- 2012 w gminie Rychliki.

Rok	Lokale mieszkalne i budynki mieszkalne	Budynki gospodarcze i garaże	Prawo użytkowania wieczystego	Działki niezabudowane	Działki rolne i ogródkowe	Lokale użytkowe
2010	1	1	2	0	3	1
2011	2	1	3	4	0	
2012	2	1	1	4	0	2

W latach 2010 - 2012 nabyto do gminnego zasobu przejęto nieodpłatnie ponad 1 ha gruntów na realizację zadań własnych Gminy, związanych z inwestycjami infrastrukturalnymi (m.in. pod lokalizację oczyszczalni ścieków, urządzenie boiska). Analizując rozmieszczenie nabytych nieruchomości w przestrzeni gminy można dojść do wniosku, że pozyskiwanie nieruchomości do zasobu miały charakter działań strategicznych. Dochody osiągnane z gospodarowania tym zasobem powinny mieć znacznie większy udział w dochodach własnych budżetu gminy.

Tab. 34– Grunty przejęte do Gminnego zasobu.

Lp.	Rok	Powierzchnia gruntów Pozyskanych do zasobu
1.	2010	0,1139
2	2011	1,227
3.	2012	-

Wnioski

- 1) W wyniku procesu przekształceń własnościowych następuje stopniowa zmiana struktury własności nieruchomości w gminie Rychliki. Spada udział Skarbu Państwa na rzecz własności prywatnej, co prowadzi do efektywniejszego zagospodarowania gruntów. Jednocześnie narzuca na gminę większe wymagania dotyczące realizacji polityki przestrzennej. Właściciel prywatny zarówno poprzez rozdrobnienie (więcej podmiotów) jak i różnorodność działań jest trudniejszym partnerem w realizacji tej polityki.
- 2) W strefach zabudowy wsi w zasobie gminnym znajdują się grunty w postaci pojedynczych działek zlokalizowanych raczej w sposób przypadkowy.
- 3) Zbywanie niezagospodarowanych gruntów publicznych sektorowi prywatnemu

powoduje, że grunty dotąd nieopodatkowane przechodzą do kategorii objętych opodatkowaniem. Dzięki temu gmina może zwiększyć swoje dochody i zmniejszyć zobowiązania z tytułu ich utrzymania. Naturalnie grunty, na których prowadzona jest działalność gospodarcza mogą przynosić znacznie wyższe wpływy z tytułu czynszu lub opłat za użytkowanie wieczyste, niż wyniosłby dochód z ich sprzedaży, i dlatego należy porównać wysokości podatku z wysokością tych opłat. Jednak w perspektywie długofalowej o wiele większe korzyści uzyskuje się dzięki prywatyzacji, która może okazać się korzystniejsza dla całej społeczności.

9.2 GOSPODARKA LEŚNA.

Obszar gminy Rychliki znajduje się w zasięgu Nadleśnictwa Dobrocin i Nadleśnictwa Młynary.

Wśród terenów zalesionych przewagę stanowią siedliska boru mieszanego z przewagą gatunków liściastych rosnących na glebach żyznych.

W 2011r. w gminie było 2720,1000 ha lasów, z czego zaledwie 2,000 ha były we własności samorządu gminy Rychliki.

Rozmieszczenie lasów jest nierównomierne, rozciągają się głównie w południowo-zachodniej i zachodniej części gminy.

Na obszarze gminy można wyróżnić trzy główne kompleksy leśne.

- 1) Pierwszy oddzielający wieś Kwietniewo od wsi Święty Gaj, dochodzący od północy do granicy gminy, przedzielony drogą Kwietniewo - Święty Gaj.
- 2) Drugi położony wzdłuż zachodniego brzegu Kanału Elbląskiego.
- 3) Trzeci położony pomiędzy wsiami Buczyniec i Barzyną, a wsią Rejsyty.

Przestrzennie przeważają lasy gospodarcze, ale dość znaczny jest udział lasów uznanych za ochronne.

Wśród kompleksów gatunkowych lasów gminy przeważa buk, który jako gatunek zajmuje około 60% powierzchni. Na drugim miejscu około 29% występuje sosna. Gminę porastają lasy mieszane gdzie w drzewostanach buk występuje razem z sosną, lipą, jaworem i sztucznie wprowadzonym świerkiem i modrzewiem. Poboczne drogi są porośnięte przez ponad dwustuletnie dęby.

W naturalnych zagłębieniach terenu (najczęściej podmokłych) oraz wzdłuż rowów melioracyjnych i koryt rzek tworzą się skupiska drzew powstałe w wyniku samosiewu z przewagą takich gatunków jak olcha, brzoza i osika. Stanowią one naturalną barierę przeciwdziałającą erozji wodnej i wietrznej. Regulują stosunki wodne w układach lokalnych. Są jednym z elementów krajobrazu typowego dla tego obszaru.

Pomniki przyrody występujące na terenach leśnych omówione zostały w części dotyczącej uwarunkowań przyrodniczych.

9.3 PRZEKSZTAŁCENIA WŁASNOŚCIOWE DAWNYCH PGR.

Od 1992 roku Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa zaczęła przejmować do zasobu grunty po zlikwidowanych PGR oraz grunty znajdujące się w Państwowym Funduszu Ziemi.

Głównym sposobem zagospodarowania nieruchomości przejętych do zasobu jest dzierżawa zarówno gruntów rolnych jak i całych gospodarstw. Wzrasta udział sprzedaży (najczęściej związanej z prawem pierwszeństwa nabycia) jako docelowej formy przekształceń sektora państwowego. Poza dzierżawą i sprzedażą na terenie gminy Rychliki nie zastosowano innych dopuszczonych prawem formy zagospodarowania majątku będącego w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa, takich jak spółki prawa handlowego z udziałem Skarbu Państwa czy administrowanie. Jako przejściową formę zagospodarowania stosowano jedynie użyczenie.

Dogodne warunki sprzedaży polegające na rozłożeniu ceny na nisko oprocentowane raty powodują, że grunty sprzedawane przez AWRSP osiągają wyższe ceny niż grunty sprzedawane w obrocie prywatnym.

Struktura wielkości gospodarstw w obrębie gminy jest zróżnicowana. Poza dużymi gospodarstwami powstałymi na bazie dawnych PGR dominują małe gospodarstwa rolne o średniej powierzchni nie przekraczającej 20 ha. Duże gospodarstwa koncentrują się w pasie centralnym w rejonie wsi Wysoka, Topolno, Rychliki i Rejsyty oraz w południowym w rejonie wsi Krupin, Protowo i Jankowo. W pozostałych rejonach dominują gospodarstwa indywidualne o utrwalonej strukturze własności. Biorąc pod uwagę obecne problemy rolnictwa nie jest to sytuacja zbyt optymistyczna. Szczególnie w rejonach o słabszym wskaźniku rolniczej przestrzeni produkcyjnej gospodarstwa o tak małej powierzchni nie będą w stanie generować odpowiednio wysokiego dochodu.

Wnioski

- 1) Zróżnicowany wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy pokazuje rozkład potencjału w zakresie produkcji rolnej, a także możliwości w zakresie alternatywnego wykorzystania terenów słabszych (o niższym wskaźniku).
- 2) Duży udział trwałych użytków zielonych stwarza możliwości w zakresie hodowli bydła.
- 3) Słaba sieć powiązań rolniczej przestrzeni produkcyjnej z przemysłem przetwórczym jest główną barierą wzrostu produkcji rolnej, a w szczególności produkcji roślinnej oraz hodowli. Brak jest na terenie gminy zakładów przemysłu przetwórczego.
- 4) Niska średnia powierzchnia gospodarstw indywidualnych na obszarze gminy (poza dużymi gospodarstwami stworzonymi na bazie byłych PGR) prowadzi do obniżenia ich konkurencyjności. Jedną z form przeciwdziałania tej sytuacji powinno być tworzenie grup producenckich, mogących podejmować działania na znacznie większą skalę i dużo skuteczniejsze niż pojedyncze gospodarstwa rolne.

- 5) Niewielka liczba gospodarstw specjalistycznych (np. warzywniczych, sadowniczych czy rybackich) świadczy o słabym wykorzystaniu potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz zasobów kapitału ludzkiego.

10 GOSPODARKA, USŁUGI PODSTAWOWE, KULTURA I OŚWIATA.

10.1 DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA.

Powiat Elbląski, w którym leży gmina Rychliki należy do średnio uprzemysłowionych. Działają tu podmioty gospodarcze o charakterze handlowym, usługowym i wytwórczym. W większości są to podmioty małe i średnie. Rolnictwo jest główną bazą gospodarczą i społeczną gmin wchodzących w skład powiatu (Aktualizacja programu ochrony środowiska dla powiatu elbląskiego na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata 2014 – 2017).

Działalność gospodarcza na terenie gminy koncentruje się we wsi gminnej Rychliki (większość zakładów pracy zatrudniających powyżej 5 pracowników) oraz w niewielkim stopniu we wsi Jelonki i Kwietniewo. W pozostałych miejscowościach zlokalizowane są jedynie punkty handlowe zatrudniające 1 - 2 osób.

Liczbę podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON oraz podmiotów nowo rejestrowanych w Rychlikach w latach 2008-2012 przedstawiono w poniższych tabelach.

Tab. 35 – Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD 2007 w Rychlikach w latach 2009-2012.

	<i>Liczba podmiotów wg PKD 2007 Ogółem</i>	<i>Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo</i>	<i>Przemysł i budownictwo</i>	<i>Pozostała działalność</i>
2009r.	130	20	22	88
2010r.	143	23	34	86
2011r.	138	24	30	84
2012r.	143	26	30	87

Źródło: <http://stat.gov.pl>.

Na przełomie ostatnich 4 lat liczba podmiotów (wg sekcji PKD 2007) wzrosła ze 130 do 143 co może świadczyć o rozwoju gospodarczym gminy Rychliki.

Liczba podmiotów gospodarczych z sektora przemysłu i budownictwa zwiększyła się z 22 w 2009r. do 34 w 2010r., a w 2012r. wynosiła 30. Liczba podmiotów prowadzących działalność rolniczą, leśną, łowiecką czy rybacką wzrosła w analizowanych 4 latach o 6.

W 2011r. gmina Rychliki zajmowała ostatnie miejsce w powiecie wśród gmin powiatu Elbląskiego jeśli chodzi o liczbę podmiotów gospodarki narodowej.

W 2009r. w gminie Rychliki zarejestrowano 18 nowych podmiotów gospodarki narodowej, 2010r. – aż 26, w 2011r. – 11 oraz w 2012r. – 16.

W sektorze publicznym zarejestrowano tylko 1 podmiot w 2012r. W badanych 4 latach zarejestrowano 70 nowych podmiotów gospodarki narodowej w sektorze prywatnym i były to głównie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, niewielki odsetek stanowiły stowarzyszenia i organizacje społeczne.

Tab. 36 – Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w Rychlikach w latach 2009-2012 – wskaźniki.

		2009	2010	2011	2012
<i>Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane ogółem</i>		18	26	11	16
Sektor publiczny	<i>Ogółem</i>	0	0	0	1
	<i>Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego</i>	0	0	0	1
	<i>Przedsiębiorstwa państwowe</i>	0	0	0	0
	<i>Spółki handlowe</i>	0	0	0	0
	<i>Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego</i>	0	0	0	0
Sektor prywatny	<i>Ogółem</i>	18	26	11	15
	<i>Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą</i>	15	24	10	13
	<i>Spółki handlowe</i>	0	1	0	0
	<i>Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego</i>	0	0	0	0
	<i>Spółdzielnie</i>	0	0	0	0
	<i>Fundacje</i>	0	0	0	0
	<i>Stowarzyszenia i organizacje społeczne</i>	3	1	0	2

Źródło: <http://stat.gov.pl>.

Na przełomie ostatnich czterech lat w gminie Rychliki wzrosła liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności. W 2008r. liczba ta wynosiła 321, a w 2012r. – 352. Wzrost zatrudnienia w usługach i wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej w gminie jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż w gminie dominuje zatrudnienie w sektorze rolniczym. Sektory usługowe natomiast przynoszą największe dochody dla gmin. Niezmienna pozostaje liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Tab. 37 – Podmioty gospodarki narodowej w Rychlikach w latach 2009-2012 – wskaźniki.

	<i>Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności</i>	<i>Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności</i>	<i>Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym</i>
2009r.	321	45	3
2010r.	347	63	4
2011r.	339	27	3
2012r.	352	39	4

Źródło: <http://stat.gov.pl>.

10.2 USŁUGI PODSTAWOWE ORAZ DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNO - OŚWIATOWA.

Stopień wyposażenia gminy Rychliki w usługi i świadczenia o charakterze podstawowym można określić jako dostateczny.

Większość jednostek koncentruje się we wsi Rychliki. Poza tym część usług zlokalizowana jest we wsiach Jelonki i Kwietniewo.

Wyposażenie poszczególnych miejscowości w jednostki usług podstawowych przedstawia tabela.

Tab. 38 – Wyposażenie poszczególnych miejscowości w jednostki usług podstawowych.

Miejscowość	Rodzaj usług podstawowych
Rychliki	<ul style="list-style-type: none">• Ośrodek Zdrowia• Ochotnicza Straż Pożarna• Poczta• Kościół• Bank Spółdzielczy (punkt kasowy)• Gminny Zakład Komunalny<ul style="list-style-type: none">• Urząd Gminy• Zakład Gospodarki Wodnej• Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej<ul style="list-style-type: none">• Zespół Szkół w Rychlikach• Klub Sportowy
Jelonki	<ul style="list-style-type: none">• Ochotnicza Straż Pożarna• Biblioteka• Świetlica
Kwietniewo	<ul style="list-style-type: none">• Ochotnicza Straż Pożarna• Świetlica• Kościół
Protowo	<ul style="list-style-type: none">• Świetlica (budynek po byłej szkole)
Krupin	-
Rejsyty	<ul style="list-style-type: none">• Świetlica
Lepno	<ul style="list-style-type: none">• Świetlica (budynek po byłej szkole)
Śliwica	<ul style="list-style-type: none">• Świetlica
Marwica	<ul style="list-style-type: none">• Świetlica

Wysoka	<ul style="list-style-type: none"> • Ochotnicza Straż Pożarna (budynek po byłej szkole)
Święty Gaj	<ul style="list-style-type: none"> • Ochotnicza Straż Pożarna • Świetlica (Kóło Gospodyń Wiejskich)

Wnioski

- 1) Koncentracja usług podstawowych w Rychlikach oraz kilku największych miejscowościach przy małej powierzchni gminy nie stwarza zbyt dużych trudności w dotarciu i korzystaniu dla pozostałych części obszaru.
- 2) Koncentracja działalności gospodarczej we wsi Rychliki powinna stanowić początek rozwoju przedsiębiorczości dla całego obszaru gminy.
- 3) Niski stopień wyposażenia przestrzeni gminy w podmioty prowadzące działalność gospodarczą wynika w głównej mierze z braku tradycji działalności usługowej i wytwórczej, co jest związane z narzucanym w przeszłości rolniczymi kierunkami zagospodarowania tego obszaru.
- 4) Położenie gminy względem głównych szlaków komunikacyjnych jest jedynie szansą rozwoju pod warunkiem polepszenia parametrów technicznych drogi wojewódzkiej nr 527. Obecny stan można określić jako pozostawanie poza układem „daleko od szosy”.

11 KOMUNIKACJA.

Komunikacja drogowa.

1) Kierunki rozwoju komunikacji.

a) Na terenie gminy nie ma dróg o charakterze międzynarodowym i krajowym. Głównym powiązaniem gminy są drogi wojewódzkie i powiatowe stanowiące najważniejsze połączenia dla ruchu lokalnego. Drogi gminne posiadają nawierzchnie o różnym stanie technicznym i stanowią dopełnienie w powiązaniach komunikacyjnych Gminy. Dopuszcza się stosowanie gruzu poformierskiego do utwardzania nawierzchni dróg zakwalifikowanego do katalogu materiałów wg odpowiednich przepisów odrębnych.

2) Na podstawie rozwoju gminy w układzie komunikacyjnym dokonano podziału funkcjonalnego dróg publicznych na układ:

a) Nadrzędny.

b) Podstawowy.

c) Pomocniczy.

a) Układ nadrzędny - nadrzędnym układem komunikacyjnym w Gminie Rychliki są dwie drogi wojewódzkie nr 526 i 527 o nawierzchni utwardzonej bitumicznej.

- Drogi wojewódzkie wymagają modernizacji oraz dostosowania do odpowiedniej klasy technicznej. *Obecnie trwają prace modernizacyjne fragmentu drogi wojewódzkiej nr 527 na odcinku Rychliki – Jelonki.*
- Występują również miejsca szczególnie niebezpieczne pod względem bezpieczeństwa ruchu pieszych i pojazdów, które wymagają również przebudowy.

b) Układ podstawowy - powinien zapewnić powiązanie gminy z województwem i powiatem oraz pełnić funkcję głównych powiązań sieci osadniczej na obszarze gminy. Zgodnie z ustawą, do kategorii dróg powiatowych, winny należeć drogi zapewniające połączenie miasta będącego siedzibą powiatu z siedzibami gmin oraz siedzib gmin między sobą.

Sieć dróg układu podstawowego tworzyć będą drogi:

- gr. gm. – Święty Gaj – gr. gm. nr 1128N
- Święty Gaj – Kwietniewo nr 1130N
- Gołutowo – Rychliki – Barzyna – Liszki – Śliwica – Budki – Jelonki nr 1185N
- gr. gm. – Rejsyty – Rychliki nr 1187N
- gr. gm. – Powodowo – Grądowy Młyn – Wysoka – dr. Nr 527 nr 1103N

- gr. gm. – Marwica – Jelonki nr 1119N.

b) Układ pomocniczy - wspomaga układ podstawowy gminy, zapewnia obsługę sieci osadniczej rozproszonej i skupionej oraz dojazdy do ośrodków turystycznych, do lasów i pól. Do najważniejszych powiązań układu pomocniczego należą drogi powiatowe (nie wymienione w układzie podstawowym) i drogi gminne.

Drogi powiatowe:

- Wysoka – gr. gm. nr 1129N
- Protowo – gr. gm. nr 1972N.

Pozostałe drogi publiczne to drogi gminne.

Tab. 39– Drogi gminne w Gminie Rychliki.

L.p	Numer drogi	Przebieg drogi	Klasa Techniczna
1	2	3	4
1	104001 N	dr. pow. nr. 1128 N (Świąty Gaj) – Mokajny – gr. wojew. (Dzierzgoń)	Dojazdowa
2	104002 N	gr. gm. (Nowe Dolno) – gr. gm. (Stare Dolno)	Dojazdowa
3	104003 N	od dr. wojew. nr. 527 – Kiersity - Rejsyty	Dojazdowa
4	104004 N	Kiersity – Wopity - Rejsyty	Dojazdowa
5	104005 N	dr. pow. nr. 1103 N (Wysoka) - Rychliki	Dojazdowa
6	104006 N	gm. (Klepa) – Marwica Mała – dr. pow. nr. 1119 N (Marwica)	Dojazdowa
7	104007 N	gr. gm. – dr. wojew. nr. 527 (Jelonki)	Lokalna
8	104008 N	od dr. wojew. nr. 527 – Marwica Wielka - Barzyna	Dojazdowa
9	104009 N	Liszki – Buczyniec - Lepno	Dojazdowa
10	104010 N	<i>Rychliki - Buczyniec</i>	<i>Dojazdowa</i>
11	104011 N	<i>Jankowo – Protowo</i>	<i>Dojazdowa</i>
12	104012 N	<i>Jelonki - Klepa</i>	<i>Dojazdowa</i>
13	104013 N	<i>Kwietniewo – Jankowo</i>	<i>Dojazdowa</i>
14	104014 N	<i>gr. gm. (Stankowo) – Grądowy Młyn</i>	<i>Dojazdowa</i>
15	104015 N	<i>Kwietniewo – Powodowo</i>	<i>Dojazdowa</i>

Droga wojewódzka nr 527 na terenie Gminy Rychliki, winna spełniać wymagania drogi kasy głównej „G”.

Droga wojewódzka nr 526 na terenie Gminy Rychliki, winna spełniać wymagania drogi kasy zbiorczej „Z”.

Drogi powiatowe zaliczone do układu podstawowego oraz pozostałe drogi powiatowe układu pomocniczego winny posiadać wymagania klasy lokalnej „L”. Pozostałe drogi układu pomocniczego powiatowe tj. drogi gminne winny spełnić wymagania klasy dróg dojazdowych „D”

Przez teren Gminy Rychliki nie przechodzi żadna linia kolejowa. Najbliższa stacja kolejowa znajduje się w Pasłęku.

Dojazd do wszystkich miejscowości gminy zapewnia komunikacja autobusowa. Do części miejscowości ilość kursów jest niewystarczająca. Powoduje to komplikacje z dojazdem do pracy (szczególnie kierunek Pasłek i Elbląg) oraz z dowozem dzieci do szkoły.

Stan techniczny dróg na terenie gminy można określić jako co najwyżej dostateczny. Większość dróg wymaga corocznych remontów, a niektóre remontu kapitalnego lub modernizacji. W szczególności są to:

- 1) Kwietniewo - Świąty Gaj.
- 2) Topolno Wielkie - Wysoka – Powodowo.
- 3) Buczyniec – Domki.
- 4) Jelonki – Klepa.

Poza tym na terenie gminy znajdują się miejsca, które ze względów bezpieczeństwa wymagają przebudowy.

- 1) Kwietniewo (zakręt pod kątem prostym naprzeciwko Kościoła).
- 2) Rychliki (skrzyżowanie w okolicach szkoły) - *w trakcie realizacji.*
- 3) Rychliki (zakręt przy wyjeździe w kierunku Pasłęka) - *w trakcie realizacji.*
- 4) Jelonki (skrzyżowanie) - *w trakcie realizacji.*

Na terenie gminy występują również mosty na drogach:

- 1) 1119N w miejscowości Marwica na rzece Młynówce.
- 2) 1187N w miejscowości Rejsyty na kanale melioracyjnym.
- 3) 1103N w miejscowości Grądowy Młyn na rzece Brzeźnicy.

Szlaki turystyczne występujące na terenie gminy Rychliki.

- 1) Szlak pieszy św. Wojciecha.
- 2) Międzynarodowy szlak rowerowy R1.
- 3) Szlak rowerowy zielony Kanału Elbląskiego.
- 4) Szlak rowerowy czarny Wężina – Jelonki.
- 5) Szlak wodny Kanału Elbląskiego.
- 6) Szlak wodny kajakowy (na rzece Dzierzgoń).

Wnioski

- 1) Droga wojewódzka Dzierzgoń - Pasłek jako oś całego układu komunikacyjnego gminy wymaga prac modernizacyjnych i remontowych (*poza prowadzoną przebudową na odcinku Jelonki – Rychliki*) w celu poprawy warunków dojazdu (zwiększone szanse rozwoju działalności gospodarczej) oraz zwiększenia bezpieczeństwa (zarówno kierowców jak i pieszych).
- 2) Remont i modernizacja dróg powiatowych i gminnych wymienionych powyżej powinna być zadaniem priorytetowym, służącym poprawie jakości życia mieszkańców gminy, a w szczególności poprawie warunków dojazdu do pracy i szkoły.
- 3) Na terenie gminy nie istnieje sieć ścieżek pieszo – rowerowych. Prace nad tym problemem powinny iść w dwóch kierunkach:
 - a) Ścieżek pieszo - rowerowych wpisanych w spójną koncepcję rozwoju turystyki na obszarze gminy.
 - b) Ścieżek pieszo - rowerowych jako części układu komunikacyjnego, zapewniających możliwości dojazdu do pracy i szkoły.

12 INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

12.1 SIĘĆ WODOCIĄGOWA.

Na terenie gminy Rychliki wsie zaopatrywane są w wodę głównie przez miejscowe ujęcia wód, ale występują wsie nie wyposażone w wodociągi: Święty Gaj, Wopity. W celu poprawy efektywności funkcjonowania sieci wodociągowej na terenie gminy oraz polepszenia jakości wody zakłada się wyłączenie z eksploatacji części stacji wodociągowych znajdujących się w złym stanie technicznym lub energochłonnych. Proponuje się utworzenie nowych sieci wodociągowych. Ujęcie wód w Gołutowie w perspektywie będzie zaopatrywało w wodę wsie: Dziśnity, Lepno, Buczyniec i Rejsyty.

Według danych statystycznych, długość czynnej sieci wodociągowej w gminie wynosiła w 2011r. 36,9 km i korzystało z niej około 78 % mieszkańców. Gmina inwestuje w rozwój sieci wodociągowej o czym może świadczyć zwiększająca się z roku na rok długość sieci: w latach 2008-2011 wybudowano 6,9 km sieci rozdzielczej.

Tab. 10 – Gospodarka wodno-ściekowa na terenie gminy Rychliki w latach 2008-2011.

	Rok 2008	Rok 2011
<i>Długość czynnej sieci wodociągowej [km]</i>	30	36,9
<i>Liczba osób korzystających z sieci</i>	3026 <i>tj. 74 % mieszkańców</i>	3171 <i>tj. 78 % mieszkańców</i>
<i>Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]</i>	1,2 <i>tj. 4,0 % mieszkańców</i>	1,3 <i>tj. 4,5 % mieszkańców</i>
<i>Liczba osób korzystających z sieci</i>	165	183
<i>Liczba odprowadzanych ścieków [dam³]</i>	9,6	8

Źródło: www.stat.gov.pl.

12.2 SIĘĆ KANALIZACYJNA.

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w gminie wynosi na koniec 2012 roku 2,2 km. Obejmuje ona swoim zasięgiem miejscowość Dymnik i część miejscowości Rychliki. Odsetek mieszkańców gminy, z których domów ścieki kierowane są poprzez kanalizację sanitarną do oczyszczalni ścieków to zaledwie 10%. W gminie funkcjonują 3 komunalne oczyszczalnie ścieków. Są to obiekty mechaniczno – biologiczne znajdujące się w miejscowościach Rychliki i Dymnik. Oczyszczalnia w Rychlikach obsługuje ok. 25% mieszkańców wsi, natomiast oczyszczalnia w Dymniku – 90%. Łącznie na terenie gminy ze zbiorczej kanalizacji sanitarnej korzysta ok. 370 osób. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków z oczyszczalni w Rychlikach są rowy melioracyjne, a z oczyszczalni w Dymniku ciek Brzeźnica. Zagrożenia płynące z funkcjonującej gospodarki wodno-ściekowej bezpośrednio wpływają na stan środowiska glebowego oraz na wody powierzchniowe i podziemne. Brak systemu kanalizacji jest bezpośrednim czynnikiem zagrażającym jakości wód na obszarze gminy Rychliki. Funkcjonowanie zaledwie 3 oczyszczalni ścieków obsługującej niewielki odsetek mieszkańców powoduje, że pozostali gromadzą nieczystości płynne w zbiornikach bezodpływowych w większości przypadku nieuszczelnionych. Część ścieków odprowadzana jest do najbliższych cieków lub do gruntu bez oczyszczania. W ramach poprawy gospodarki wodno-ściekowej planuje się wybudowanie oczyszczalni ścieków wraz z siecią kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Powodowo.

12.3 SIEĆ GAZOWA.

Żadna z miejscowości Gminy Rychliki nie jest podłączona do sieci gazu ziemnego. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko – Mazurskiego przedstawiono koncepcję budowy gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Rychliki – Dzierzgoń. Konieczna byłaby wtedy budowa stacji redukcyjnych oraz sieci rozdzielczych.

Obecnie zainteresowanie mieszkańców gminy tym nośnikiem energii jest niewielkie. Trudno spodziewać się więc inwestycji w tym zakresie w najbliższym czasie.

12.4 GOSPODARKA ODPADAMI STAŁYMI.

Na terenie gminy Rychliki funkcjonowało jedno składowisko odpadów komunalnych. Znajdowało się w Barzynie i zostało zamknięte w 2009r. Po 2010 r. na terenie Gminy Rychliki funkcjonuje system zbiórki odpadów segregowanych a odpady z gminy są wywożone na składowisko należące do Zakładu Utylizacji Odpadów Sp. z o. o w Elblągu.

Wnioski

- 1) Problem skanalizowania obszaru gminy pozostaje nierozwiązany. Brak gminnej oczyszczalni ścieków jest barierą hamującą rozwój w tym zakresie. Szczególnie ważne jest rozwiązanie tego problemu na obszarach o wysokich reżimach gospodarowania środowiskiem przyrodniczym. Należy rozpocząć dalsze prace powiązane z istniejącą koncepcją skanalizowania obszaru gminy.
- 2) Brak sieci gazowej na terenie gminy powoduje ograniczenie możliwości w zakresie wykorzystania alternatywnych źródeł energii, a co za tym idzie przeciwdziałania lokalnej koncentracji zanieczyszczeń powietrza w wyniku spalania paliw stałych w kotłowniach domowych.
- 3) Wyposażenie gminy w sieć elektroenergetyczną należy uznać za wystarczające. Konieczne będzie rozważenie koncepcji dostarczenia energii elektrycznej w przypadku budowy oczyszczalni ścieków, oraz rozwoju terenów inwestycyjnych.

13 LITERATURA.

- 1) *Aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami dla powiatu elbląskiego na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata 2014- 2021.*
- 2) *Aktualizacja programu ochrony środowiska dla powiatu elbląskiego na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata 2014 – 2017.*
- 3) *Badania jakości wody roczna ocena zaopatrzenia w wodę na terenie Gminy Rychliki za rok 2012.*
- 4) *Plan odnowy miejscowości Rychliki na lata 2009 – 2016.*
- 5) *Plan wykorzystania gminnego zasobu nieruchomości Gminy Rychliki na lata 2013 – 2015.*
- 6) *Powiatowy program opieki nad zabytkami powiatu elbląskiego 2010-2014.*
- 7) *Raporty o stanie środowiska w województwie warmińsko-mazurskim.*
- 8) *Rejestr zabytków archeologicznych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.*
- 9) *Rejestr zabytków nieruchomych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.*
- 10) *Strategia rozwoju powiatu elbląskiego na lata 2007-2015.*
- 11) *Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 6/81/10/III ZWWM z dnia 02.02.2010 r.*
- 12) *Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr 10/55/08/III Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 lutego 2008r. Numeracja dróg gminnych woj. warm. – mazurskiego - tekst jednolity uchwały nr 62/290/04/II Zarządu Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dn. 14 grudnia 2004 r.*
- 13) *<http://www.pgi.gov.pl/>, 17.07.2013r.*
- 14) *<http://www.wios.olsztyn.pl/>, 22.07.2013r.*
- 15) *<http://maps.geoportal.gov.pl/>, 17.07.2013r.*
- 16) *<http://www.gddkia.gov.pl/pl/401/gddkia-olsztyn>, 20.07.2013r.*
- 17) *<http://olsztyn.rdos.gov.pl/>, 25.07.2013r.*
- 18) *<http://www.stat.gov.pl/>, 29.07.2013r.*
- 19) *<http://www.olsztyn.lasy.gov.pl/>, 29.07.2013r.*
- 20) *<http://www.wuoz.olsztyn.pl/>, 18.07.2013r.*
- 21) *<http://rdlpol.gis-net.pl/>, 19.07.2013r.*
- 22) *<http://zdp-elblag.internetdsl.pl/mapa.html>, 29.07.2013r.*
- 23) *<https://drogowy.powiat.elblag.pl/Default.aspx?tabid=874>, 29.07.2013r.*
- 24) *<http://rychliki-ug.bip-wm.pl/>, 16.07.2013r.*

14 ZAŁĄCZNIKI.

Załącznikiem do części I Zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki jest:

- a) *Mapa w skali 1:25 000 pt.: „Gmina Rychliki. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”, stanowiąca załącznik nr 2 do uchwały.*

CZĘŚĆ II:

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY RYCHLIKI KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY RYCHLIKI

Załącznik nr 3
do uchwały Nr VI/37/2014
Rady Gminy Rychliki
z dnia 26 sierpnia 2014 roku.

- tekst wyróżniony czcionką Arial stanowi dotychczasową treść, pozostawioną w dokumencie studium
- *tekst wyróżniony czcionką Times New Roman (kursywą) stanowi zmianę w treści dokumentu studium*

Rychliki 2014 r.

**Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania
przestrzennego**

**GMINA RYCHLIKI
(woj. warmińsko-mazurskie)**

**Wykonawca zmiany studium z 2011 r.
EKOPLAN Pracownia Fizjograficzno – Projektowa Wojciech Kwiatkowski
ul. Rolna 46, 14-200 Iława**

**Wykonawca zmiany studium z 2014r.
EKOPLAN Pracownia Urbanistyczna Wojciech Kwiatkowski
ul. Trylińskiego 2/115, 10-683 Olsztyn**

GENERALNY PROJEKTANT
inż. urb. Wojciech Kwiatkowski
wpis na listę członków POIU w Gdańsku pod Nr G-272/2010

ZESPÓŁ GŁÓWNEGO PROJEKTANTA
inż. Wioletta Kwiatkowska
mgr inż. Jarosław Mogielnicki
mgr inż. Paulina Lubińska

Rychliki 2014 r.

1	Wstęp.....	5
1.1	Podstawy formalno-prawne oraz materiały źródłowe.	5
1.2	Ogólna charakterystyka studium.	5
1.3	Studium a plany miejscowe.....	6
1.4	Synteza uwarunkowań zewnętrznych.	6
1.5	Synteza uwarunkowań wewnętrznych.....	6
2	Podstawowe kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów.	8
3	Kierunki rozwoju zabudowy.....	9
3.1	Ustalenia ogólne.	9
3.2	Ustalenia szczegółowe - zabudowa mieszkaniowa i mieszkalno- usługowa.	11
3.3	Ustalenia szczegółowe - zabudowa przemysłowa, magazynowa oraz usług i rzemiosła uciążliwego.	13
3.4	Ustalenia szczegółowe - rozwój funkcji turystycznych.....	13
3.5	Struktura sieci osadniczej.	15
3.6	Kierunki rozwoju i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów.....	16
3.7	Obszary wyłączone z zabudowy.	16
4	Ekofizjografia oraz polityka przestrzenna dotycząca środowiska przyrodniczego. .	18
4.1	Prawne formy ochrony przyrody.....	18
4.2	Ogólne zasady gospodarowania przestrzenią.....	21
4.3	Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy w zakresie środowiska przyrodniczego. .	22
5	Kierunki polityki przestrzennej dotyczące środowiska kulturowego.....	25
6	Zasób komunalny.....	41
7	Infrastruktura techniczna.....	42
7.1	Komunikacja.	42
7.1.1	Komunikacja drogowa.	42
7.1.2	Komunikacja kolejowa.	45
7.1.3	Komunikacja wodna.....	45
7.2	Gospodarka gazowa.	45
7.3	Gospodarka ciepła.	46
7.4	Elektroenergetyka.	46
7.5	Gospodarka wodno - ściekowa.	47
7.6	Zagospodarowanie odpadów stałych.	49
7.7	Telekomunikacja.....	50
8	Polityka przestrzenna.....	51
8.1	Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1.....	51

8.2	Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.....	52
8.3	Obszary, dla których wskazane jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży określonej na podstawie przepisów odrębnych oraz obszary przestrzeni publicznej.....	52
8.4	Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.....	53
9	Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych..	56
10	Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.	56
11	Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (DZ.U. NR 41, POZ. 412 ORAZ Z 2002R. Nr 113, POZ. 984 I NR 153, POZ. 1271).	56
12	Obszary wymagające przekształceń, rewitalizacji, rehabilitacji lub rekultywacji.	56
13	Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.	56
14	Inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.	57
15	Załączniki.	57

1 WSTĘP.

1.1 PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE ORAZ MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE.

- 1) Podstawą prawną opracowania niniejszego studium są następujące dokumenty:
 - a) Ustawa z dnia 23 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (*Dz. U. z 2012 r. poz. 647 ze zm.*).
 - b) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy (Dz. U. z 2004 r. Nr 118, poz. 1233).
 - c) Uchwała nr IV/30/2013 Rady Gminy Rychliki z dnia 10 maja 2013 roku w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki.
- 2) W zakresie uwarunkowań wewnętrznych:
 - a) Program ochrony środowiska dla Gminy Rychliki.
 - b) Zintegrowana strategia rozwoju obszarów wiejskich Kanału Elbląskiego.
 - c) Główne uwarunkowania abiotyczne Gminy Rychliki.
 - d) Uwarunkowania przyrodniczo – kulturowe Gminy Rychliki.
 - e) System wodociągowy Gminy Rychliki.
- 3) W zakresie uwarunkowań zewnętrznych:
 - a) Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju.
 - b) Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko – mazurskiego.
 - c) Strategia rozwoju województwa warmińsko – mazurskiego.
 - d) Program rozwoju gmin i powiatu elbląskiego.

1.2 OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA STUDIUM.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy – jest jedynym opracowaniem, w którym gmina określa zasady rozwoju przestrzennego Gminy jako całości.

W **Studium uwarunkowań** obok **Strategii Rozwoju Gminy** jest określona polityka Gminy w poszczególnych dziedzinach oraz zasady rozwoju, w tym generalne rozstrzygnięcia przestrzenne.

Studium uwarunkowań nie ma mocy prawnej – nie jest elementem prawa miejscowego i nie może stanowić podstawy do wydawania decyzji.

Zgodnie z Ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przyjęto, że każdy miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego nie może naruszać zapisów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

1) *Zmiana studium podlega uchwaleniu przez Radę Gminy Rychliki, a część I i część II stanowią załączniki do uchwały.*

a) *Część II składa się z:*

- *Tekst: „Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki. Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” i stanowi załącznik nr 3 do uchwały;*
- *Mapa w skali 1:25 000 pt.: „Gmina Rychliki. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy. Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” i stanowi załącznik nr 4 do uchwały.*

1.3 STUDIUM A PLANY MIEJSCOWE.

1) Plany miejscowe, które zostały wykonane po 1994r. lub ich procedura została rozpoczęta przez podjęcie uchwały zostały uwzględnione w Studium.

2) Ustalenia Studium są wiążące dla organów Gminy przy sporządzaniu planów miejscowych po uchwaleniu Studium.

1.4 SYNTEZA UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH.

1) Bliskie położenie miasta Elbląga to w sferze społecznej dobre warunki korzystania z usług przez mieszkańców Gminy Rychliki, możliwość rozwoju na terenie Gminy funkcji mieszkalno – usługowej nastawionej na mieszkańców Elbląga, możliwość poszukiwania pracy w Elblągu przez mieszkańców Gminy Rychliki.

2) Położenie Gminy w niedalekiej odległości od drogi krajowej E7 (Warszawa – Gdańsk) stwarza dogodne warunki obsługi komunikacyjnej Gminy dla mieszkańców aglomeracji.

3) Położenie Gminy nad Kanałem Elbląskim stwarza warunki dla rozwoju turystyki wodnej.

4) Położenie Gminy w pobliżu miasta Elbląga, Pasłęka i Dzierzgonia stwarza doskonałe warunki obsługi mieszkańców Gminy Rychliki infrastrukturą techniczną w tym sieci energetyczne, kanalizacyjne, telekomunikacyjne oraz obsługę w zakresie zbiórki i unieszkodliwiania odpadów.

1.5 SYNTEZA UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH.

1) Dążenie do osiągnięcia zrównoważonego i trwałego rozwoju Gminy Rychliki winno następować poprzez poprawę stanu środowiska przyrodniczego, zachowanie jego istotnych walorów, utrzymanie ładu przestrzennego i rozwój infrastruktury ochrony środowiska.

- 2) Obszary cenne przyrodniczo stanowią bogactwo Gminy, które należy w sposób szczególny poddać ochronie.
- 3) Znaczne przestrzenie zachowanego krajobrazu kulturowego oraz obiekty architektury regionalnej i zabytki techniki, stwarzają szanse dla rozwoju turystyki i funkcji okołoturystycznych.
- 4) Wysoki potencjał rolniczy wynikający z występowania wysokich klas gleb czyni obszar Gminy dogodnym do prowadzenia rolnictwa w tym rolnictwa ekologicznego.
- 5) Rozwinięty układ sieci wodociągowej zapewniający możliwość przyłączenia nowych odbiorców, stwarza warunki dla rozwoju wielofunkcyjnego.

2 PODSTAWOWE KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW.

Biorąc pod uwagę zewnętrzne oraz wewnętrzne uwarunkowania rozwoju Gminy, a w szczególności potencjał środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz związane z nim reżimy w gospodarowaniu przestrzenią, a także uwarunkowania wynikające ze studium oraz strategii województwa, na obszarze gminy Rychliki wydzielono następujące jednostki strukturalno – przestrzenne:

- 1) **Strefa S₁** – strefa rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych na bazie zasobów środowiska kulturowego oraz lokalnych zasobów środowiska przyrodniczego i odnawialnych źródeł energii. Na obszarze tym znajdują się następujące obszary chronione:
 - a) Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Drużno.
 - b) Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Dzierzgoń.
- 2) **Strefa S₂** – strefa koncentracji produkcji rolnej oraz działalności gospodarczej, obejmująca centralny obszar Gminy z wydzieloną podstrefą w części północnej. Na obszarze tym znajdują się następujące obszary chronione:
 - a) Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Drużno.
 - b) Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Dzierzgoń.
 - c) Obszar Chronionego Krajobrazu Kanału Elbląskiego.

Podstrefa:

Podstrefa S_{2N} - koncentracji produkcji rolnej z maksymalnym ograniczeniem uciążliwości dla środowiska obejmująca północną część strefy S₂. Na obszarze tym znajdują się następujące obszary chronione:

- a) Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Drużno.
 - b) Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Dzierzgoń.
 - c) Obszar Chronionego Krajobrazu Kanału Elbląskiego.
- 3) **Strefa S₃** - strefa rozwoju usług turystycznych na bazie zespołu pochylni Kanału Elbląskiego. Na obszarze tym znajdują się następujące obszary chronione:
 - a) Obszar Chronionego Krajobrazu Kanału Elbląskiego.

3 KIERUNKI ROZWOJU ZABUDOWY.

3.1 USTALENIA OGÓLNE.

Tereny oznaczone kolorem ciemnobrązowym dla wsi: Jelonki, Marwica, Topolno Wielkie, Śliwica, Barzyna, Buczyniec, Lepno, Dziśnity, Gołutowo, Rychliki, Wysoka, Powodowo, Dymnik, Kwietniewo, Krupin, Protowo, Sójki, Mokajny, Jankowo, Święty Gaj, stanowią tereny zwartej zabudowy wsi.

1) Tereny rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych na bazie zasobów środowiska kulturowego oraz lokalnych zasobów środowiska przyrodniczego i odnawialnych źródeł energii – S₁. Strefa rozwoju usług turystycznych na bazie zespołu pochylni Kanału Elbląskiego – S₃.

- a) Adaptuje się istniejące zainwestowanie.
- b) Teren wyłączony z możliwości lokalizacji nowej funkcji przemysłowej, magazynowej oraz usług i rzemiosła o charakterze uciążliwym poza inwestycjami wskazanymi w studium.
- c) Dopuszcza się lokalizację produkcji i rzemiosła nieuciążliwego na terenach zabudowy gospodarczej byłych PGR we wsiach: Barzyna, Budki, Liszki, Jelonki, Powodowo, Krupin, Protowo, Jankowo, Dziśnity oraz wzdłuż drogi wojewódzkiej o nr 527 przy *zachowaniu ograniczenia bezpośrednich zjazdów na teren poszczególnych posesji.*
- d) Wokół istniejących terenów zabudowy przemysłowej oraz urządzeń produkcji rolnej i obsługi rolnictwa (najczęściej po byłych PGR) zaleca się wprowadzenie stref zieleni izolacyjnej w istniejących granicach działek.
- e) Nowa zabudowa mieszkalna i usługowa *oraz zabudowa zagrodowa, zieleni urządzona* powinna być lokalizowana na terenach zwartej zabudowy wsi określonej na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” kolorem ciemnobrązowym, jako tereny uzupełnienia zabudowy mieszkalnej i usługowej, a następnie na terenach rozwojowych oznaczonych na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” kolorem jasnobrązowym.
- f) Możliwe jest lokalizowanie obiektów i obszarów o funkcji turystycznej i rekreacji indywidualnej tylko w ramach istniejących zagród rolniczych i agroturystycznych oraz na wyznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego kompleksach takiej zabudowy z koniecznością wykonania odpowiedniej infrastruktury technicznej.
- g) Nowo powstająca zabudowa powinna formą, wyrazem architektonicznym, wielkością oraz układem przestrzennym nawiązywać do historycznego układu zabudowy wsi.
- h) Szczególnej ochronie podlegają układy zabudowy wsi zgodnie z wyznaczonymi strefami ochrony konserwatorskiej na mapie pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”.
- i) Wprowadza się zakaz lokalizacji nowych ferm bezściółkowych oraz dużych obiektów fermowych *gdzie chów i hodowla zwierząt występuje w liczbie równej lub*

większej 40 dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) na obszarach objętych formami ochrony przyrody oraz równej lub większej 60 dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) poza obszarami objętymi formami ochrony przyrody przy uwzględnieniu przepisów odrębnych dotyczących kwalifikacji przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

- j) Na obszarze zaznaczonym na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” dopuszcza się lokalizację *odnawialnych źródeł energii* w tym elektrowni wiatrowych i elektrowni fotowoltaicznych wraz z infrastrukturą techniczną.

2) Tereny koncentracji produkcji rolnej oraz działalności gospodarczej – S₂ z wyłączeniem podstrefy S_{2N}.

- a) Adaptuje się istniejące zainwestowanie.
- b) Dopuszcza się lokalizację produkcji i rzemiosła na terenach zabudowy gospodarczej byłych PGR, pozostałych istniejących terenach zainwestowania produkcyjnego oraz wzdłuż drogi wojewódzkiej o nr 527.
- c) Nowa zabudowa mieszkalna i usługowa oraz zabudowa zagrodowa, zieleni urządzonej powinna być lokalizowana na terenach zwartej zabudowy wsi określonej na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” kolorem ciemnobrązowym, jako tereny uzupełnienia zabudowy mieszkalnej i usługowej, a następnie na terenach rozwojowych oznaczonych na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” kolorem jasnobrązowym.
- d) Dopuszcza się lokalizację nowej zabudowy wzdłuż istniejących ciągów komunikacyjnych w tym zabudowy mieszkaniowej, rzemieślniczej, produkcyjnej i usługowej na zasadzie kontynuacji już istniejącej zabudowy wzdłuż ciągów komunikacyjnych w tym głównie drogi oznaczonej symbolem 1119N oraz w miejscach wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego przy uwzględnieniu ograniczeń (*stref ochronnych*) wynikających z możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych oraz przy zachowaniu ograniczenia dla bezpośrednich zjazdów na teren poszczególnych posesji.
- e) Zaleca się koncentrację funkcji usługowych i handlowych w granicach istniejącej zabudowy wsi.
- f) Szczególnej ochronie podlegają układy zabudowy wsi zgodnie z wyznaczonymi strefami ochrony konserwatorskiej na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”.
- g) Teren predysponowany do lokalizacji specjalnych działów produkcji rolnej (gospodarstw specjalistycznych).
- h) Na obszarze zaznaczonym na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” dopuszcza się lokalizację *odnawialnych źródeł energii* w tym elektrowni wiatrowych i elektrowni fotowoltaicznych wraz z infrastrukturą techniczną.

- i) Wprowadza się zakaz lokalizacji ferm bezściółkowych oraz dużych obiektów fermowych *gdzie chów i hodowla zwierząt występuje w liczbie równej lub większej 40 dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) na obszarach objętych formami ochrony przyrody oraz równej lub większej 60 dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) poza obszarami objętymi formami ochrony przyrody przy uwzględnieniu przepisów odrębnych dotyczących kwalifikacji przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.*
- j) Realizacja elektrowni wiatrowych wymaga przeprowadzenia monitoringu ptaków i nietoperzy, uwzględniającego wszystkie okresy fenologiczne, oraz oceny oddziaływań skumulowanych będących efektem funkcjonowania siłowni wiatrowych z uwzględnieniem obiektów istniejących i projektowanych na terenie gmin ościennych.

3) Tereny koncentracji produkcji rolnej z maksymalnym ograniczeniem uciążliwości dla środowiska - S_{2N}.

- a) Adaptuje się istniejące zainwestowanie.
- b) Konieczność podporządkowania wszystkich działań gospodarczych wymogom ochrony środowiska.
- c) Możliwość wykorzystania terenu do celów turystyczno-rekreacyjnych (ścieżki rowerowe, szlaki turystyki pieszej, punkty widokowe itp.).
- d) Wprowadza się zakaz lokalizacji nowych ferm bezściółkowych oraz dużych obiektów fermowych zaliczanych do przedsięwzięć *mogących znacząco lub mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.*
- e) Adaptuje się istniejące zainwestowanie.

3.2 USTALENIA SZCZEGÓŁOWE - ZABUDOWA MIESZKANIOWA I MIESZKALNO-USŁUGOWA.

Aktualne tendencje migracyjne wskazują, iż z uwagi na bliskie sąsiedztwo Elbląga teren Gminy Rychliki może stanowić częściowo zaplecze mieszkaniowe mieszkańców Elbląga. Aktualna możliwość migracji jest ograniczona z uwagi na zły stan techniczny dróg publicznych co nie stwarza dogodnych warunków do osiedlania.

W związku z prognozowanym wzrostem liczby ludności zakłada się, że lokalizowanie nowej zabudowy związanej z funkcją osadniczą następować będzie w granicach określonych na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”.

- 1) **Strefa centralna miejscowości, wielofunkcyjna w tym z lokalizacją usług publicznych i przestrzeni publicznych** (zaznaczona na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” kolorem ciemnobrązowym dla zwartej zabudowy wsi).

- a) W strefie tej znajduje się istniejąca zabudowa wraz z możliwością jej uzupełnień. Strefy te są objęte priorytetem wykonania pełnej infrastruktury, która stanowi zadanie własne Gminy.
- b) Dopuszcza się przeznaczenie istniejących działek pod zabudowę o różnej intensywności.
- c) Zaleca się lokalizację szeroko pojętych usług i handlu oraz rzemiosła w wyznaczonych do tego miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

2) Strefa rozwoju zabudowy. Strefa o przeważającej funkcji mieszkaniowej z dopuszczeniem usług obsługujących mieszkańców i nieuciążliwej działalności gospodarczej i rolniczej (zaznaczona na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” kolorem jasnobrązowym).

- a) *Adaptuje* się istniejącą zabudowę i istniejące podziały geodezyjne. Nowa zabudowa w postaci zespołów zabudowy o cechach architektury nawiązujących do regionalnych wzorców (wielkość działki/skala zabudowy/kubatura/detale).
- b) Dla nowoprojektowanych terenów mieszkaniowych należy przewidzieć właściwą obsługę pod względem infrastruktury technicznej i drogowej oraz właściwą obsługę z zakresu usług użyteczności publicznej, rekreacji i sportu oraz szkolnictwa i opieki społecznej.
- c) W procesie projektowania i planowania przestrzennego należy uwzględnić potrzeby wynikające z infrastruktury technicznej oraz przestrzeni publicznych.
- d) Lokalizacja rzemiosła i produkcji tylko w strefach wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub wzdłuż głównych dróg dojazdowych do miejscowości znajdujących się w strefie **S₂** z wyłączeniem podstrefy **S_{2N}**.

3) Strefa zabudowy rozproszonej – zlokalizowana na pozostałym obszarze Gminy, dla których nie ustalono innych ograniczeń zabudowy (np. tereny leśne, strefy ochronne od elektrowni wiatrowych, ochrona ekspozycji krajobrazowej itp.), dla której:

- a) Dopuszcza się wprowadzenie zabudowy zagrodowej w gospodarstwach rolnych, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy o podatku rolnym (Dz. U. Nr 52 poz. 268 z 1984 r. ze zm).
- b) Dopuszcza się wprowadzenie zabudowy w postaci zwartych zespołów zabudowy lub zagród jako samodzielnych osiedli przeznaczonych na cele zabudowy mieszkaniowej lub rekreacji indywidualnej.
- c) Przed podjęciem uchwały o przystąpieniu do wykonania planu / zmiany planu miejscowego inwestor zobowiązany jest do przygotowania analizy możliwości zaopatrzenia w poszczególne media wraz z niezbędnymi warunkami przyłączenia uzyskanymi od dysponentów sieci.

3.3 USTALENIA SZCZEGÓŁOWE - ZABUDOWA PRZEMYSŁOWA, MAGAZYNOWA ORAZ USŁUG I RZEMIOSŁA UCIAŻLIWEGO.

- 1) Dopuszcza się lokalizację zabudowy przemysłowej, magazynowej, rzemiosła, produkcji, usług, kwalifikowanych do działalności uciążliwych, na terenach w strefie **S₂** z wyłączeniem podstrefy **S_{2N}** z koniecznością wykonania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, który musi uwzględniać i traktować wszystkie uwarunkowania przyrodnicze jako dobro najwyższe.
- 2) Uciążliwości projektowanej zabudowy przemysłowej, magazynowej oraz usług i rzemiosła uciążliwego powinny zawierać się w granicach własnych działek.
- 3) Nowa zabudowa przemysłowa i składowa oraz rzemiosło, produkcja i usługi, powinny być realizowane w pierwszej kolejności w granicach istniejącej (najczęściej po PGR-owskiej) zabudowy przemysłowej oraz urządzeń produkcji rolnej i obsługi rolnictwa zaznaczone na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” jako tereny przeznaczone do rehabilitacji. Na tych terenach należy dążyć do racjonalnego i intensywnego wykorzystania przestrzeni poprzez adaptację istniejących obiektów, zabudowę terenów wolnych, modernizację istniejącej infrastruktury technicznej, szczególnie w zakresie odprowadzenia ścieków oraz emisji zanieczyszczeń.

3.4 USTALENIA SZCZEGÓŁOWE - ROZWÓJ FUNKCJI TURYSTYCZNYCH.

1) Kierunkowe obszary rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej.

- a) Obecny rozwój funkcji turystycznej gminy Rychliki jest ograniczony z uwagi na zły stan dróg publicznych.
- b) Turystyczny rozwój obszaru Gminy powinien następować na bazie lokalnych zasobów środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem zasad ochrony środowiska przyrodniczego i środowiska kulturowego.
- c) Zaleca się zróżnicowane formy rekreacji uzależnione od podatności przestrzeni na antropopresję: tereny zabudowy rekreacji indywidualnej, tereny zabudowy pensjonatowej (z możliwością pobytu stałego obsługi i właściciela), przestrzenie publiczne, kemping, pole namiotowe, tereny aktywnej rekreacji, obiekty obsługi turystów, tereny zieleni.
- d) Dopuszcza się wprowadzenie na obszarach rolnych gminy Rychliki form usług związanych z turystyką i rekreacją (z wyłączeniem podziału na pojedyncze małe działki rekreacji indywidualnej).
- e) Lokalizowanie nowej zabudowy o charakterze rekreacji indywidualnej na obszarze Gminy wymaga sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
- f) Dla opracowywanych zgodnie z literą „e” miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy zabezpieczyć powiązania funkcjonalno - przestrzenne z pozostałą częścią obszaru, w szczególności w zakresie powiązań komunikacyjnych oraz infrastruktury technicznej.
- g) Cała strefa **S₁**, **S₃**, **S₂** z podstrefą **S_{2N}** –predysponowane są do rozwoju różnych form turystyki i rekreacji w tym turystyki pieszej i rowerowej,

agroturystyki, turystyki wiejskiej w oparciu o lokalne walory środowiska przyrodniczego i kulturowego. Lokalizacja w/w funkcji rozwoju winna uwzględniać ograniczenia wynikające z lokalizacji na terenie Gminy *odnawialnych źródeł energii*.

h) Ustalenia dla poszczególnych stref:

- **Strefa S₁.**

Należy opracować koncepcję turystycznego zagospodarowania obszaru wykorzystując miejsca związane z kultem Świętego Wojciecha oraz jedynym jeziorem na terenie Gminy (jezioro Korsuń).

Zakłada się, że turystyczny rozwój strefy będzie następował na bazie powiązań wsi Święty Gaj jako miejsca tradycji pielgrzymkowej i wsi Kwietniewo, której potencjał pozwala na stworzenie podstawowej bazy turystycznej. Uzupełnieniem tego układu będą tereny rekreacyjne położone wokół jeziora Korsuń, infrastrukturalnie również połączone ze wsią Kwietniewo. Wśród terenów rekreacyjnych nad jeziorem Korsuń występują również pojedyncze budynki mieszkalne jednakże stanowią one tylko uzupełnienie funkcji rekreacji indywidualnej.

W związku z powyższym:

- Należy utworzyć turystyczny ciąg pieszy oraz ścieżkę rowerową wzdłuż planowanej do modernizacji drogi powiatowej Kwietniewo - Święty Gaj.
- Zaleca się ochronę układu ruralistycznego i wyrazu architektonicznego wsi Święty Gaj, Kwietniewo oraz Jankowo.
- Nowo powstające budynki powinny formą, wielkością oraz architekturą nawiązywać do tradycji regionu, istniejącej zabudowy oraz otaczającego krajobrazu.
- W granicach terenów rekreacyjnych nad jeziorem Korsuń dopuszcza się lokalizację usług w celu obsługi funkcji turystycznej.
- W celu optymalnego zagospodarowania otoczenia jeziora Korsuń należy opracować dla wskazanego terenu miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

- **Strefa S₃.**

Strefa rozwoju turystyki kwalifikowanej na bazie Zespołu Pochyliń Kanalu Elbląskiego. Należy turystyczny rozwój obszaru podporządkować opracowaniom studialnym dla całego Kanalu Elbląskiego. Zakłada się, że centrum podstawowych usług turystycznych na obszarze strefy będzie spełniać wieś Jelonki. Rozwój funkcji rekreacji indywidualnej następować będzie w rejonie wsi *Jelonki*.

W związku z powyższym:

- Zakłada się w rejonie wsi Jelonki realizację przystani jachtowej wraz z zapleczem socjalnym i docelowo z zapleczem noclegowym dla obsługi funkcji turystycznej na terenie zaznaczonym na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”.

- *Wskazane jest* utworzenie w rejonie wsi Jelonki pola namiotowego lub kempingu.
- Zaleca się poddanie procesom rehabilitacji terenów zabudowy.
- Zaleca się modernizację drogi gruntowej Jelonki - Klepa w celu promowania wśród turystów walorów Rezerwatu Jeziora Drużno.

2) Przystanie wodne i kąpieliska.

- a) W celu zapewnienia obsługi ruchu turystycznego zgodnie z kierunkami rozwoju szlaków wodnych projektuje się powstanie przystani i stanic wodnych zgodnie z opracowaniami studialnymi dotyczącymi zespołu pochylni Kanału Elbląskiego oraz w rejonie wsi Jelonki na terenie zaznaczonym na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”.

3) Biwaki i pola namiotowe.

- a) Głównym miejscem rozwoju pól namiotowych i biwakowych winny stać się tereny w sąsiedztwie wsi Jelonki.
- b) Dopuszcza się wprowadzenie pól namiotowych i biwakowych w ramach potrzeby w ośrodkach agroturystycznych.

4) Trasy pieszo - rowerowe.

- a) Przez obszar Gminy przebiegają szlaki:
 - *rowerowe: międzynarodowy szlak R1, zielony Kanału Elbląskiego, czarny Wężina – Jelonki.*
 - *pieszy szlak św. Wojciecha.*
 - *wodne: wodny Kanału Elbląskiego, wodny kajakowy.*
- b) Wskazane jest do wykorzystania na potrzeby ścieżek rowerowych i szlaków pieszej turystyki dróg polnych i gminnych o małej intensywności ruchu, predysponowanych do tego celu ze względu na wartości krajobrazowe.
- c) Zaleca się odpowiednie oznakowanie cennych dla rozwoju turystyki zabytków dziedzictwa kulturowego, pomników przyrody, punktów widokowych oraz miejsc o szczególnej wartości krajobrazowej, przyrodniczej i architektonicznej (miejsca szczególne) oraz wprowadzenie na szlakach nowych punktów widokowych oraz stanowisk obserwacyjnych.
- d) Należy skoordynować działania z gminami sąsiednimi w celu wytyczenia oznakowania oraz ulepszenia nawierzchni projektowanych tras rowerowych.

3.5 STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ.

- a) Ośrodek usługowy I rzędu - Rychliki
- b) Ośrodki usługowe II rzędu - Kwietniewo, Marwica, Jelonki.
- c) Ośrodki uzupełniające - Wysoka, Buczyniec, Krupin, Kiersity, Święty Gaj, Powodowo.

3.6 KIERUNKI ROZWOJU I WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW

Tab. 1 – Strefy polityki przestrzennej w gminie Rychliki.

Rodzaj zabudowy	Strefy polityki przestrzennej			
	Strefy rozwoju rekreacji i turystyki		Strefa rolnicza	
	S1	S3	S2	S2N
Mieszkalnictwo	Rozwój dopuszczony pod rygorem dostosowania do krajobrazu kulturowego	Rozwój dopuszczony pod rygorem dostosowania do krajobrazu kulturowego	Priorytet rozwoju	Rozwój dopuszczony pod rygorem dostosowania do krajobrazu kulturowego
Usługi	Rozwój dopuszczony pod rygorem ochrony środowiska	Rozwój dopuszczony pod rygorem ochrony środowiska	Priorytet rozwoju	Rozwój dopuszczony pod rygorem ochrony środowiska
Działalność gospodarcza nieuciążliwa	Rozwój dopuszczony pod rygorem ochrony środowiska	Rozwój dopuszczony pod rygorem ochrony środowiska	Priorytet rozwoju	Rozwój dopuszczony pod rygorem ochrony środowiska
Komunikacja, infrastruktura techniczna	Rozwój dopuszczony pod rygorem ochrony środowiska	Rozwój dopuszczony pod rygorem ochrony środowiska	Priorytet rozwoju	Rozwój dopuszczony pod rygorem ochrony środowiska
Wypoczynek i turystyka w tym rekreacja indywidualna	Priorytet rozwoju	Priorytet rozwoju	Priorytet rozwoju	Rozwój dopuszczony pod rygorem ochrony środowiska
Rolnictwo	Preferowane rolnictwo ekologiczne	Preferowane rolnictwo ekologiczne	Priorytet rozwoju	Preferowane rolnictwo ekologiczne

Adaptuje się istniejącą zabudowę oraz umożliwia się jej rozbudowę, przebudowę i modernizację na zasadach określonych w decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego lub w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Nową zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, zabudowę pensjonatową, apartamentową, zabudowę zagrodową i agroturystyczną, zabudowę rekreacji indywidualnej oraz usługową (z wyłączeniem zabudowy hotelowej) i rzemieślniczą, należy realizować maksymalnie jako budynki dwukondygnacyjne z drugą kondygnacją w poddaszu użytkowym, w oparciu o dachy dwuspadowe lub wielospadowe i kąt nachylenia połaci dachowych zawarty w przedziale 35⁰-50⁰ przy wykorzystaniu naturalnego pokrycia dachu lub blachodachówki w kolorze naturalnej czerwieni dachówki ceramicznej.

Realizację zabudowy gospodarczej, magazynowej i produkcyjnej w tym w gospodarstwach rolnych należy realizować maksymalnie jako dwukondygnacyjne z drugą kondygnacją w poddaszu użytkowym, w oparciu o dachy dwuspadowe lub wielospadowe przy wykorzystaniu naturalnego pokrycia dachu lub blachodachówki w kolorze naturalnej czerwieni dachówki ceramicznej. *Budynki magazynowe i produkcyjne o wysokościach wymaganych technologią, nie ustala się kąta nachylenia połaci dachowych. Szczegółowe parametry zabudowy należy określić na etapie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.*

3.7 OBSZARY WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY.

- 1) Obszary, na których mogą być lokalizowane odnawialne źródła energii wraz z ich *strefą ochronną* z tym, że oddziaływanie akustyczne elektrowni wiatrowych powinno spełniać normy prawne obowiązujące dla przeważającego typu istniejącej zabudowy dla danego terenu.

- 2) Tereny w odległości 5,0m od podstawowych rowów melioracyjnych.
- 3) *Tereny w odległości 50,0m od stopy wału po stronie odpowietrznej, a ewentualne odstępstwa od tego zakazu wymagają zgody marszałka województwa.*
- 4) *Obszary szczególnego zagrożenia powodzią a ewentualne odstępstwa od tego zakazu wymagają zgody RZGW.*

4 EKOFIZJOGRAFIA ORAZ POLITYKA PRZESTRZENNA DOTYCZĄCA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

4.1 PRAWNE FORMY OCHRONY PRZYRODY.

1) Obszary chronionego krajobrazu.

Na obszarze Gminy Rychliki występuje Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Dzierzgoń, Obszar Chronionego Krajobrazu Kanału Elbląskiego oraz niewielka część Obszaru Chronionego Krajobrazu Jeziora Drużno gdzie obowiązują zasady i ograniczenia określone w odpowiednich Rozporządzeniach Wojewody Warmińsko – Mazurskiego w sprawie obszarów chronionego krajobrazu lub uchwałach Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego w sprawie obszarów chronionego krajobrazu.

W Polsce podstawy prawne zapewniania ochrony przyrody określa ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (Dz. U. z 2013r., poz. 657 ze zm.). Określa ona cele ochrony przyrody jako: utrzymanie stabilności ekosystemów, zachowanie różnorodności gatunkowej, zapewnienie ciągłości istnienia gatunków.

2) Lasy ochronne.

Także do obszarów chronionych należy zaliczyć lasy ochronne (glebochronne i wodochronne). Lokalizację istniejących lasów ochronnych przedstawiono na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”.

W lasach glebochronnych przyjmuje się ogólną zasadę trwałości szaty leśnej i umiarkowanego stosowania cięć pielęgnacyjnych, sanitarnych i odnowieniowych oraz należy dążyć do wytworzenia dolnego piętra lub podszytu o ile nie występują one naturalnie w danym zbiorowisku.

W lasach wodochronnych stosuje się zasady zagospodarowania zapewniające stałą obecność szaty leśnej, a więc rębnie częściowe, gniazdowe, stopniowe lub przerębnową. Rębnia zupełna może być stosowana tylko w sytuacjach kłęskowych.

W strefie bezpośrednio przyległej do źródeł i ujęć wody, w lasach łęgowych, na 3 torfach i na siedliskach bagiennych, wzdłuż linii brzegowej cieków i zbiorników wodnych oraz w strefach wododziałowych obowiązuje zakaz stosowania środków chemicznych z wyjątkiem przypadków gdy zagrożone jest istnienie lasu.

3) Pomniki przyrody.

Na terenie Gminy Rychliki znajduje się 95 ustanowionych pomników przyrody, które zostały przedstawione poniżej.

Tab. 2 – Wykaz pomników przyrody występujących w gminie Rychliki.

Lp.	Nr rejestru	Typ pomnika	Ilość	Gatunek	Obwód	Opis położenia
1	214/57E	Drzewo		Dąb szypułkowy	5.25	Liszki k/Jelonek na gruntach
2	275/61E	Głaz			8.00	Leśnictwo Buczyniec
3	365/75E	Drzewo		Lipa drobnolistna	5.30	Leśnictwo Buczyniec
4	8/91E	Drzewo		Jesion wyniosły	4.40	Jelonki
5	105/98E	Drzewo		Buk pospolity.	3.03	Dymnik, park dworski

Lp.	Nr rejestru	Typ pomnika	Ilość	Gatunek	Obwód	Opis położenia
				Odm. purpurow.		
6	106/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.77	Dymnik, park dworski
7	107/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.70	Dymnik, park dworski
8	108/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.18	Dymnik, park dworski
9	109/98E	Drzewo		Platan drobnolistny	3.81	Dymnik, park dworski
10	110/98	Drzewo		Buk pospolity	2.70	Jankowo, park dworski
11	111/98E	Drzewo		Buk pospolity	3.46	Jankowo, park dworski
12	112/98E	Drzewo		Buk pospolity	3.20	Jankowo, park dworski
13	113/98E	Drzewo		Buk pospolity	2.90	Jankowo, park dworski
14	114/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	4.20	Jankowo, park dworski
15	115/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.95	Jankowo, park dworski
16	116/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.50	Jankowo, park dworski
17	117/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.36	Jankowo, park dworski
18	118/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.27	Jankowo, park dworski
19	119/98	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.05	Jankowo, park dworski
20	120/98E	Drzewo	2	Dąb szypułkowy	2.93/ 2.60	Jankowo, park dworski
21	121/98	Drzewo		Dąb szypułkowy	2.90	Jankowo, park dworski
22	122/98E	Drzewo		Grab pospolity	2.40	Jankowo, park dworski
23	123/98E	Drzewo		Grab pospolity	1.85	Jankowo, park dworski
24	124/98E	Drzewo	2	Kasztanowiec biały	3.70/ 2.60	Jankowo, park dworski
25	125/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	4.40	Jankowo, park dworski
26	126/98E	Drzewo		Modrzew europejski	3.90	Jankowo, park dworski
27	127/98E	Drzewo	2	Robinia biała	1.95/ 1.95	Jankowo, park dworski
28	128/98E	Drzewo		Sosna czarna	2.22	Jankowo, park dworski
29	129/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.40	Marwica park dworski przy Domu Dziecka
30	130/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.32	Marwica park dworski przy Domu Dziecka
31	131/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.27	Marwica park dworski przy Domu Dziecka
32	132/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.10	Marwica park dworski przy Domu Dziecka
33	133/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.02	Marwica park dworski przy Domu Dziecka
34	134/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	4.73	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
35	135/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.80	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
36	136/98E	Drzewo		Dąb, odm. Stożkowata	3.14	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
37	137/98E	Drzewo		Dąb, odm. Stożkowata	3.00	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
38	138/98E	Drzewo		Grab pospolity	1.90	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
39	139/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	3.05	Powodowo młodsze, przypałacowe założenia parkowe
40	140/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	3.14	Powodowo, młodsze

Lp.	Nr rejestru	Typ pomnika	Ilość	Gatunek	Obwód	Opis położenia
						przypałacowe założenia parkowe
41	141/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	2.75	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
42	142/98E	Drzewo		Klon pospolity	2.33	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
43	143/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.56	Powodowo, młodsze przypałacowe założenia parkowe
44	144/98E	Drzewo		Buk pospolity	3.10	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłek
45	145/98E	Drzewo		Daglezja zielona	2.20	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłek
46	146/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	5.40	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłek
47	147/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	5.25	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłek
48	148/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	4.20	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłek
49	149/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.60	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłek
50	150/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.60	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłek
51	151/98W	Drzewo		Grab pospolity	3.00	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłek
52	152/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	4.10	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłek
53	153/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	3.10	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłek
54	154/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.20	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłek
55	155/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.00	Powodowo, park dworski na pn. od drogi Stare Dolno-Pasłek
56	156/98E	Drzewo		Buk posp. Odm. purpur.	4.70	Rejsyty, park dworski
57	157/98E	Drzewo		Buk posp. odm. purpur.	4.70	Rejsyty, park dworski
58	158/98E	Drzewo		Buk posp. odm. purpur.	2.94	Rejsyty, park dworski
59	159/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	4.47	Rejsyty, park dworski
60	160/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.70	Rejsyty, park dworski
61	161/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	3.56	Rejsyty, park dworski
62	162/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.20	Rejsyty, park dworski
63	163/98E	Drzewo		Modrzew	3.92	Rejsyty, park dworski

Lp.	Nr rejestru	Typ pomnika	Ilość	Gatunek	Obwód	Opis położenia
				europejski		
64	164/98E	Drzewo		Modrzew europejski	2.70	Rejsyty, park dworski
65	165/98E	Drzewo	2	Dąb szypułkowy	4.54/ 4.50	Za jeziorem, przy rozwidleniu dróg polnych
66	166/98E	Drzewo		Buk pospolity	3.73	Śliwica, park dworski
67	167/98E	Drzewo		Choina kanadyjska	4.28	Śliwica, park dworski
68	168/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	3.00	Śliwica, park dworski
69	169/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.60	Śliwica, park dworski
70	170/98E	Drzewo		Sosna pospolita	2.15	Śliwica, park dworski
71	171/98E	Drzewo		Sosna wejmutka	3.11	Śliwica, park dworski
72	172/98E	Drzewo		Sosna wejmutka	2.70	Śliwica, park dworski
73	173/98E	Drzewo		Daglezja zielona	2.10	Topolno Wielkie, park dworski
74	174/98E	Drzewo		Dąb szypułkowy	4.74	Topolno Wielkie, park dworski
75	175/98E	Drzewo		Grab pospolity	2.94	Topolno Wielkie, park dworski
76	176/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	4.16	Topolno Wielkie, park dworski
77	177/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	2.90	Topolno Wielkie, park dworski
78	178/98E	Drzewo		Klon jawor	2.33	Topolno Wielkie, park dworski
79	179/98E	Drzewo		Klon pospolity	4.38	Topolno Wielkie, park dworski
80	180/98	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.02	Topolno Wielkie, park dworski
81	181/98E	Drzewo		Orzech czarny	3.16	Topolno Wielkie, park dworski
82	182/98E	Drzewo		Sosna wejmutka	2.04	Topolno Wielkie, park dworski
83	183/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	4.52	Wysoka, park przypałacowy
84	184/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	3.70	Wysoka, park przypałacowy
85	185/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	3.51	Wysoka, park przypałacowy
86	186/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	3.46	Wysoka, park przypałacowy
87	187/98E	Drzewo		Jesion wyniosły	3.46	Wysoka, park przypałacowy
88	188/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	3.73	Wysoka, park przypałacowy
89	189/98E	Drzewo		Kasztanowiec biały	3.70	Wysoka, park przypałacowy
90	190/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.51	Wysoka, park przypałacowy
91	191/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.47	Wysoka, park przypałacowy
92	192/98E	Drzewo		Lipa drobnolistna	3.12	Wysoka, park przypałacowy
93	111	Drzewo		Dąb szypułkowy	4.70	Leśnictwo Rudówka
94	156	Głaz			10.50	Leśnictwo Krzyżany
95	1240	Drzewo		Żywotnik nibyolbrzymi	1.42	Leśnictwo Rudówka

W stosunku do pomników przyrody wprowadza się zakaz niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu.

4.2 OGÓLNE ZASADY GOSPODAROWANIA PRZESTRZENIĄ.

- 1) Za wiodącą funkcję w obrębie obszaru chronionego krajobrazu należy uznać funkcję ochrony wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, szczególnie ochrony różnorodności siedliskowej i gatunkowej; za towarzyszącą - funkcję osłony ekologicznej dla ekosystemów wodnych.
- 2) Specyfika obszarów chronionych o dopuszczalnej działalności gospodarczej (obszary chronionego krajobrazu) stanowi przesłankę do wprowadzania funkcji komplementarnych, takich jak: turystyka (w tym turystyka specjalistyczna), rekreacja, agroturystyka, rolnictwo przyjazne środowisku (rolnictwo ekologiczne), pszczelarstwo, myślistwo i inne.

- 3) Obszary chronionego krajobrazu powinny być kreowane jako obszary wielofunkcyjne, a rozwój turystyki i rekreacji stanowić winien ważną motywację do podnoszenia standardu życia mieszkańców.
- 4) Ograniczenia dla swobodnej gospodarki przestrzennej obowiązujące na obszarach chronionych należy traktować jako korzystną prawną barierę przed substandardowym gospodarowaniem, będącym przyczyną nieładu w przestrzeni.
- 5) Jako zasadnicze wyznaczniki standardów w gospodarce przestrzennej na obszarach chronionych należy przyjąć.
 - a) Priorytetową realizację inwestycji infrastruktury ochrony środowiska (systemy sieci wodociągowej oraz oczyszczania ścieków i zbierania odpadów stałych).
 - b) Realizację przedsięwzięć z uwzględnieniem ochrony krajobrazu jako całości i jego poszczególnych elementów, w tym szczególnie zadrzewień, wewnątrz krajobrazowych, osi widokowych i harmonijnej zabudowy oraz dziedzictwa kulturowego.
 - c) Zachowanie warunków równowagi środowiska przyrodniczego.
 - d) Przywracanie środowiska do właściwego stanu na terenach zdewastowanych i zdegradowanych (wyrobiska, wysypiska odpadów).
 - e) Wprowadzenie zalesień/zadrzewień na terenach najłabszych gleb (*tylko V i VI klasy przydatności rolniczej*), terenach o znacznych nachyleniach stoków oraz w strefach *wskazanych do zalesienia*; przedsięwzięcia te muszą być realizowane zgodnie z przepisami o ocenach oddziaływania na środowisko. *Wprowadzanie zalesień dokonuje zmiany zagospodarowania terenu i użytkowania gruntu zatem zgodnie z przepisami odrębnymi wymaga każdorazowo w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wydania decyzji o warunkach zabudowy.*
 - f) Uwzględnienie możliwych preferencji ekonomicznych w przygotowaniu ofert zagospodarowania obszarów i obiektów chronionych.
 - g) Uwzględnianie w gospodarowaniu standardów unii europejskiej.
 - h) Zabrania się lokalizowania i budowy obiektów przemysłowych o znaczeniu ponadlokalnym, które mogą pogorszyć walory przyrodnicze za wyjątkiem inwestycji wskazanych w studium.
 - i) Prowadzący gospodarkę leśną, wykonawcy czynności techniczno-leśnych muszą uwzględniać pozaprodukcyjne funkcje lasów oraz zapewnić zachowanie ich walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

4.3 KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY W ZAKRESIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

Ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniem.

- a) Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków stanowi z punktu widzenia potrzeb ochrony środowiska pierwszoplanowy problem Gminy.
- b) Biorąc pod uwagę konsekwencje wynikające z braku kanalizacji i odpowiednich oczyszczalni stwierdzić należy, iż rzutują one w znacznym stopniu na ochronę wód powierzchniowych i podziemnych, stąd priorytetem jest wykonanie kompleksowych rozwiązań wodno – kanalizacyjnych.

- c) Wskazuje się potrzebę retencjonowania wód powierzchniowych poza obszarami chronionymi, poprzez realizację m.in. stawów rybnych.

Ochrona powietrza.

- a) Należy przewidzieć zmniejszenie ilości emisji do powietrza poprzez wprowadzenie alternatywnych i niskoemisyjnych źródeł ciepła oraz kontrolę już istniejących źródeł emisji.
- b) W gminie powinny być prowadzone programy mające zachęcać mieszkańców do rezygnacji ze stosowania paliw stałych w małych kotłowniach i paleniskach domowych, na rzecz innych czynników grzewczych w tym: paliwo gazowe, baterie słoneczne, pompy ciepła, rekuperatory itp.

Ochrona przed hałasem.

- a) Zagrożenie hałasem nie jest istotnym problemem Gminy.
- b) Zmniejszenie głównego źródła hałasu od strony drogi wojewódzkiej nr 527, nastąpi w wyniku modernizacji i przebudowy w/w drogi.

Predyspozycje środowiskowe kształtujące strukturę funkcjonalno – przestrzenną Gminy.

- a) Zarówno budowa geologiczna, urzeźbienie powierzchni terenu, a także istnienie form ochrony przyrody i zasobu kulturowego Gminy oraz sieć hydrograficzna Gminy, stanowią o najistotniejszych predyspozycjach środowiska, rzutujących na tworzenie jej przestrzennych funkcji.
- b) Uwzględniając te czynniki w gminie wydzielono trzy strefy **S₁**, **S₂**, **S₃** oraz podstrefę **S_{2N}** - należy konsekwentnie dążyć do porządkowania i zagospodarowania przestrzeni zgodnie z wyznaczonymi dla tych stref zasadami.
- 1) Ekofizjograficzne uwarunkowania obszaru Gminy sprzyjają realizacji następujących funkcji użytkowych:
- a) Ekologiczna - teren o wysokich wartościach przyrodniczych przydatny do rozwoju funkcji turystycznej pod warunkiem rozbudowy bazy turystycznej, zorganizowania tras pieszych, konnych i rowerowych, miejsc parkingowych, nadrzędne zadanie – ochrona wód powierzchniowych i podziemnych.
- b) Rolnicza - teren wysoce przydatny ze względu na duże powierzchnie gleb dobrych, niski stopień degradacji środowiska. Dopuszcza się w części lokalizację *odnawialnych źródeł energii w tym elektrowni wiatrowych i elektrowni fotowoltaicznych wraz z infrastrukturą techniczną*. Funkcja usługowo-przemysłowa, mieszkaniowa i rekreacyjna obecnie utrudniona, ze względu na brak wystarczających systemów w gospodarce wodno – ściekowej, brak zgasyfikowanych terenów, zły stan nawierzchni większości dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

2) Złóża kruszyw naturalnych.

- a) *Na terenie Gminy nie występują udokumentowane złoża kopalin znajdujące się w Krajowym Bilansie Złóż Kopalin*
- b) Dopuszcza się eksploatację złóż po spełnieniu łącznie następujących warunków.
- *Udokumentowaniu złoża.*
 - Uchwaleniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
 - Uzyskaniu koncesji na wydobycie.
- c) W granicach obszarów chronionego krajobrazu dopuszcza się eksploatację złóż kopalin udokumentowanych, których dokumentacje zostały zatwierdzone lub przyjęte przez właściwy organ administracji geologicznej albo udokumentowanych na podstawie udzielonych koncesji na poszukiwanie lub rozpoznanie wydanych do dnia wejścia w życie odpowiednich rozporządzeń *bądź uchwał* określających zasady gospodarowania w obrębie poszczególnych obszarów chronionego krajobrazu.
- d) Możliwość eksploatacji złóż należy podporządkować przepisom szczegółowym dotyczącym ochrony środowiska przyrodniczego.
- e) W przypadku zakończenia eksploatacji złóż kopalin szczególną uwagę należy zwrócić na realizację programu rekultywacji poprzez udział Gminy w stałym monitorowaniu prac. Zaleca się aby głównym kierunkiem rekultywacji złóż kopalin, na których zakończono eksploatację były zalesienia lub przywrócenie produkcji rolnej oraz wykorzystanie tych terenów w celach rekreacyjnych np. tworzenie zbiorników wodnych.

5 KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ DOTYCZĄCE ŚRODOWISKA KULTUROWEGO.

Gmina Rychliki leży w kręgu kulturowym Pojezierza Ławskiego, gdzie krajobraz kulturowy powstał na styku różnic narodowościowo-wyznaniowych i był wynikiem wzajemnych wpływów polskich katolików i zachodnioeuropejskich protestantów. Nie można zatem w tej krainie wyodrębnić określonych wzorców charakteryzujących krajobraz kulturowy. Nie ma bowiem na Pojezierzu ani specyficznych form budownictwa ludowego, ani modelowych układów ruralistycznych, ani zwartej zespoły artystycznie wyróżniających się świątyń. Występuje tu wiele obiektów zabytkowych, należących do kilku kręgów kulturowych. Ślady licznych kultur o różnym rodowodzie jakie tutaj znalazły swoje miejsce to poważny walor krajoznawczy.

Obszar gminy Rychliki leży na dawnym pograniczu pomorsko-pruskim. Wykopaliska archeologiczne (Święty Gaj, Kwietniewo, Rychliki) wskazują, iż najstarsze ślady osadnictwa pochodzą z okresu neolitu. Po sprowadzeniu Krzyżaków do Polski w 1226 roku rozpoczęli oni systematyczny podbój ziem zamieszkałych przez Prusów. Między innymi w okolicach wsi Mokajny, Kiersity umiejscawia się pierwszą, zwycięską bitwę Krzyżaków z Prusami w 1234 roku (tzw. bitwa nad Dzierzgonią). Po zakończeniu podboju ziem pruskich w 1283 roku Krzyżacy przystąpili do akcji kolonizacyjnej, ściągając osadników z Niemiec. W XV wieku i na początku XVI wieku, po przegranych wojnach z Polską wobec trudnej sytuacji materialnej, Zakon Krzyżacki zmuszony był do przekazywania posiadanych obszarów w lenno bogatym rodzinom rycerskim przybywającym tu z terenu Niemiec. Powstały wielkie latyfundia ziemskie, które przetrwały praktycznie do 1945 roku.

O odrębności tej krainy decyduje głównie trwająca tu od XVI do XX wieku specyficzna forma własności - wielka własność ziemska. Wyrosły tu wielkie fortuny arystokracji, której rezydencje rodowe zmieniły się we wspaniałe zespoły pałacowo-parkowe.

Dwory i pałace otoczone parkami, wtulone w malowniczy leśny krajobraz pojezierza stały się znakiem rozpoznawczym Oberlandu. Historia tego regionu znalazła więc odbicie w istniejącej zabudowie na terenie Gminy Rychliki w postaci licznych założeń rezydencjonalnych (do II wojny światowej istniało 12 założeń pałacowo-parkowych - do dziś przetrwało 9) wraz z zabudowaniami folwarcznymi (oficyny, kuźnie, stajnie, budynki browaru, domy pracowników folwarcznych, magazyny, obory). Równocześnie funkcjonowały typowe bawerskie wsie czynszowe.

Właściciele rezydencji - rody szlacheckie i nowobogaccy przedsiębiorcy wywierali nieustanny nacisk na organy władzy Prus Wschodnich, by doprowadzić do skomunikowania jezior oberlandzkich z Elblągiem i Gdańskiem trasą żeglowną. Każdy dwór bądź pałac egzystował bowiem na bazie większego majątku, złożonego co najmniej z folwarku przydworskiego, a najczęściej z wielu folwarków, czy też wsi nadanych w prywatne posiadanie. Produkcja rolna, gospodarka leśna, rybołówstwo i manufaktury stanowiły podstawę bytu miejscowego ziemiaństwa, gwarantując mu prestiż, przywileje polityczno-społeczne, a w końcu zapewniając podstawowe potrzeby. Potrzebny był zatem opłacalny, szybki transport. Głównym budowniczym Kanału był inżynier Jerzy Jakub Steenke. On właśnie okazał się człowiekiem, któremu udało się zrealizować odwieczne oberlandzkie marzenie, dotyczące budowy rentownego szlaku żeglownego prowadzącego najkrótszą drogą na północ, do

bałtyckich portów morskich. Uroczysta inauguracja Kanału odbyła się 31 sierpnia 1860 roku i polegała na przepłynięciu statkiem przez pochylnię Buczyniec.

Kanał Elbląski stanowi najdłuższy kanałowy szlak żeglowny w Polsce (212 km). Łączy on zgrupowania jezior leżących w okolicach Ostródy i Iławy z Elblągiem i Zalewem Wiślanym. Na odcinku Buczyniec - Nowe Całuny różnica terenu wynosi 99,5m. W tym celu zbudowano tu pięć pochylni - unikalnych w skali europejskiej kanałowych urządzeń technicznych. Pochylnie Kanału Elbląskiego to Buczyniec, Kąty, Oleśnica, Jelonki, Nowe Całuny. Pierwsze statki popłynęły tą trasą w 1860 roku.

1) Sposób ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Rychliki określono w postaci stref ochrony konserwatorskiej: pełnej ochrony konserwatorskiej, ochrony konserwatorskiej, W – ochrony archeologicznej, OW – obserwacji archeologicznej, E – ochrony ekspozycji, K – ochrony krajobrazu kulturowego. Ponadto wskazano stanowiska archeologiczne, obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz widniejące w *gminnej ewidencji zabytków*.

a) Strefa pełnej ochrony konserwatorskiej – znajdują się tu obiekty i obszary szczególnie wartościowe o dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej, które wskazuje się do bezwzględного zachowania. W obrębie strefy należy uzyskiwać pozwolenia konserwatorskie w formie decyzji administracyjnej poprzedzone wytycznymi konserwatorskimi.

Strefa pełnej ochrony konserwatorskiej w gminie Rychliki obejmuje obszary pełnej ochrony konserwatorskiej dla założeń ruralistycznych o metryce średniowiecznej: Święty Gaj, Jelonki, zabytki techniki: Kanał Elbląski z urządzeniami. Dodatkowo w rejonie wsi Święty Gaj – Jankowo - Kwietniewo wyznaczono teren parku kulturowego, ze względu na skupisko występujących tam walorów krajobrazowo - kulturowych – lokalizacja zgodnie

z załącznikiem nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”. Działania konserwatorskie w obrębie rezerwatu należy określić na podstawie planu ochrony parku kulturowego. Wprowadza się strefę pełnej ochrony konserwatorskiej przy obiektach i zespołach wpisanych do rejestru zabytków.

Działania konserwatorskie w obrębie strefy obejmują m.in.:

- Zachowanie historycznego układu przestrzennego tj.: rozplanowanie dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wewnątrz ruralistycznych i kompozycji zieleni.
- Utrzymanie zachowanych głównych elementów układu przestrzennego oraz dążenie do usunięcia elementów uznanych za dysharmonizujące założenie historyczne.
- Dostosowanie nowej zabudowy do historycznej zabudowy w zakresie sytuacji, skali, bryły, oraz nawiązania formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej.
- Obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich.
- Wszelkie zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym wymagają uzgodnienia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

b) Strefa ochrony konserwatorskiej - W strefie występuje wymóg opracowania projektu z uwzględnieniem historycznej kompozycji urbanistycznej i bryły

budynków, restauracji i modernizacji obiektów zabytkowych, likwidacji obiektów dysharmonizujących, respektowania tradycji budowlanej (wraz z materiałami wykończeniowymi i pokryciami dachowymi). Działania w tej strefie wymagają opinii WKZ.

- c) Strefa W – ochrony archeologicznej - Na terenie gminy Rychliki zlokalizowanych jest wiele osad i punktów osadniczych z epoki rzymskiej i okresu od wczesnej epoki żelaza do wczesnego średniowiecza. Bogactwo osadnicze występuje w okolicach Kwietniewa, Bągartu (gm. Dzierzgoń) i Świętego Gaju, gdzie prawdopodobnie spotkała śmierć św. Wojciecha chrystianizującego Prusy. W ramach tej formacji kulturowej funkcjonowała osada odkryta w Janowie, identyfikowana z legendarną osadą handlową Truso. Stanowiska archeologiczne w dolinie rzeki Dzierzgoń, nazywane „pomostami bągardzkimi” odkryte zostały w latach 80-tych XIX wieku przez archeologów niemieckich, ponownie badane przez PAN. W ramach tych badań odsłonięto pomost północny rozciągający się na odcinku kilkuset metrów, o szerokości około 3,5 m. Ustalono, że pomost powstał w I w. p.n.e. i był utrzymywany do III w. n.e. Z faktu tego wynika, że musiał on być związany ze słynnym szlakiem bursztynowym - Via Ambra, prowadzącym z pn. Włoch nad Bałtyk. Dwa grodziska staropruskie zlokalizowane na wschód od Świętego Gaju, niedaleko Kwietniewa przy wczesnośredniowiecznych trasach komunikacyjnych prowadzących od doliny rzeki Dzierzgonki w głąb terytoriów zamieszkałych przez Prusów. Na linii północny wschód - południowy zachód znajduje się sztuczny przekop rozcinający ciąg moren. Jest to prawdopodobnie stary, wczesnośredniowieczny trakt, przy którym, na częściowo sztucznym nasypie znajduje się grodzisko północne, tradycyjnie zwane „Szwedzkim Szańcem” lub „Grabową Górą” uważane za miejsce śmierci św. Wojciecha. Przeprowadzone badania archeologiczne potwierdziły istnienie grodziska wczesnośredniowiecznego o charakterze fortyfikacji granicznej, bez śladów stałego zamieszkania i zabudowy majdanu. Prawdopodobnie włączone było ono w system obronny przebiegu granicznego, a przecinającą go głęboką fosę można interpretować jako obronne przejście drogi przez przesiek - być może prowadzące do „pomostów bągardzkich”. Na skraju lasu obok Rejsyt znajduje się wczesnośredniowieczne grodzisko pruskie, obronne – Burgwall. Obiekty archeologiczne zlokalizowane są także w rejonie: Jelonek, Rychlik, Grądowego Młyna, Jankowa, Mokajń, Marwicy, Lepna, Buczyńca, Dymnika i Kwietniewa. Stanowiska archeologiczne znajdują się także na miejscu dawnego grodziska na malowniczym wzniesieniu w Powodowie. Ponadto w lesie na linii Rychliki - Gołutowo zlokalizowany jest długi wał, który prawdopodobnie związany był z grodziskami (oddzielał włości grodowe).

W strefie ochrony archeologicznej „W”:

- W strefie „W”, dla wszystkich inwestycji w niej zlokalizowanych obowiązuje zakaz wykonywania jakichkolwiek prac ziemnych i budowlanych bez zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który każdorazowo określi inwestorowi, w wydanym pozwoleniu zakres niezbędnych do wykonania archeologicznych badań ratowniczych wyprzedzających proces zainwestowania terenu.
- W przypadku natrafienia na relikty archeologiczne prace winny być wstrzymane, a teren udostępniony do badań archeologicznych.
- Wszelkie prace ziemne wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora

Zabytków, który określi szczegółowe warunki prowadzenia robót (np. Wyprzedzające badania archeologiczne lub nadzór archeologa przy wykopach).

- Zakazuje się działalności budowlanej bez zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, dopuszcza się ograniczoną działalność inwestycyjną.

d) Strefa OW – obserwacji archeologicznej.

- W strefie „OW”, dla wszystkich inwestycji w niej lokalizowanych oraz inwestycji planowanych w ich bezpośrednim sąsiedztwie, prace ziemne należy prowadzić pod nadzorem archeologicznym w zakresie uzgodnionym z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

e) Strefa E – ochrony ekspozycji – obejmuje obszary stanowiące zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych, głównie poprzez wyznaczenie terenów wyłączonych spod zabudowy lub określenie jej nieprzekraczalnych gabarytów. Ustalone strefy i punkty widokowe należy oznaczyć i promować. Należy także zakazać realizacji przedsięwzięć, które ograniczyłyby wgląd w krajobraz z ustalonych miejsc lub zakłócałyby ekspozycję chronionych elementów środowiska kulturowego.

f) Stefa K – ochrony krajobrazu kulturowego.

- Obowiązuje ochrona charakterystycznych cech krajobrazu urządzonego i naturalnego o walorach kulturowych, która obejmuje między innymi: eksponowane stoki, pofałdowanie terenu, ewentualnie inne charakterystyczne elementy rzeźby terenu, wody otwarte, systemy kanałów melioracyjnych, historyczny układ dróg, rozłogów pól, tradycyjne cechy zabudowy, panoramy, punkty, osie, otwarcia widokowe.
- Zakazuje się wprowadzania elementów dysharmonizujących w stosunku do wyżej wymienionych cech krajobrazu.
- Zakazuje się zmiany rzeźby terenu, przy czym dopuszcza się nieznaczne niwelacje w zakresie niezbędnym dla wykorzystania terenów.
- Obowiązuje opinowanie projektów inwestycji przez wojewódzkiego konserwatora zabytków w zakresie jak wyżej.

g) Chronione układy ruralistyczne.

Należy objąć ochroną układy ruralistyczne wsi:

- Wsie o typowym układzie ulicówki (Święty Gaj).
- Wsie o układzie owalnicy (Jelonki).
- Wsie o metryce średniowiecznej (Rychliki, Kwietniwo, Rejsyty, Dziśnity, Wysoka, Barzyna).
- Wsie dawnych majątków rycerskich (Jankowo, Dymnik, Powodowo, Grądowny Młyn, Marwica, Topolno Wielkie, Śliwica, Kiersity, Lepno, Sójki, Gołutowo, Krupin).

h) Ustala się obowiązek objęcia ochroną założenia cmentarne oraz pozostałości po nich wraz z zielenią wysoką - należy objąć ochroną zachowane

ogrodzenia, nagrobki i drzewostan oraz podjąć działania w celu ich upamiętnienia.

- i) Na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” wskazano aleje typowane do ochrony przez wpis do rejestru zabytków oraz aleje typowane do ochrony jako element krajobrazu kulturowego.
- Poddać ochronie i konserwacji oraz rekonstrukcji aleje i zadrzewienia przydrożne stanowiące istotną wartość estetyczną w otwarciach i ciągach widokowych.
 - Należy chronić aleje poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
 - W części droga wojewódzka o nr 527 na terenie Gminy Rychliki, droga powiatowa nr 1185N na odcinku Śliwica – Rychliki oraz droga nr 1187N to drogi o wybitnych walorach przyrodniczych, krajobrazowych lub kulturowych.
- 2) Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków Województwa Warmińsko - Mazurskiego dla Gminy Rychliki.

Tab. 3 – Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków Województwa Warmińsko-Mazurskiego znajdujących się na terenie Gminy Rychliki.

L.p.	Miejscowość	Numer	Obiekt	Nr Rejestru	Data Wpisu
1	Barzyna		Pałac z otaczającym parkiem	A-796	27.02.1968
2	Dymnik		Założenie pałacowo – parkowe z folwarkiem wraz z otoczeniem	A-4289	16.02.2004
3	Dziśnity		Budynek mieszkalny – dwór wraz z oficyną	A-2911	26.10.1989
4	Grądowy Młyn		Zespół młyński / młyn, grobla z upustami i kanałami, staw z kanałem, dwa budynki mieszkalne, dwa mosty, zadrzewiony obszar /	A-3076	15.01.1991
5	Jankowo		Pałac wraz z parkiem	A-3061	28.08.1990
6	Jelonki		Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa wraz z cmentarzem	A-795	27.02.1968
7	Jelonki	027/027A	Chałupa	A-794	27.02.1968
8	Jelonki	056	Chałupa	A-793	27.02.1968
9	Jelonki	085	Chałupa	A-784	27.02.1968
10	Kwietniewo		Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego wraz z wyposażeniem oraz cmentarzem	A-785	18.07.1949
11	Kwietniewo	011	Chałupa	A-896	27.02.1968
12	Kwietniewo	013	Chałupa	A-792	27.02.1968
13	Kwietniewo	020	Chałupa	A-772	27.02.1968
14	Kwietniewo	038	Chałupa	A-791	27.02.1968
15	Kwietniewo	054	Chałupa	A-790	27.02.1968
16	Kwietniewo	054	Budynek inwentarski	A-773	27.02.1968

17	Lepno		Wiatrak	A-1044	30.07.1968
18	Lepno		Dawny cmentarz ewangelicki	A-4528	26.06.2009
19	Marwica		Dwór /dom dziecka/ z folwarkiem	A-3064	03.10.1990
20	Powodowo		Budynek XVIII – wiecznego pałacu wraz z parkiem	A-3058	14.08.1990
21	Powodowo		Budynek dworu z 1848 r. wraz z parkiem	A-3057	14.08.1990
22	Rejsyty		Budynek dworu	A-3077	21.01.1991
23	Rychliki	062	Chałupa	A-826	12.03.1968
24	Rychliki	029	Chałupa	A-825	12.03.1968
25	Rychliki	049	Budynek gospodarczy przy chałupie nr 49	A-818	12.03.1968
26	Rychliki	049	Chałupa	A-821	12.03.1968
27	Rychliki		Kościół pw. Niepokalanego Serca NMP	A-2954	27.11.1989
28	Rychliki		Poewangelicki cmentarz przykościelny	A-4542	12.02.2010
29	Święty Gaj		Kościół pw. św. Antoniego wraz z cmentarzem	A-824	12.03.1968
30	Topolno Wielkie		Pałac wraz z parkiem	A-3066	30.10.1990
31	Wysoka		Zespół rezydencjalny z folwarkiem	A-4174	16.05.2000
32	W granicach Gminy Rychliki		Kanał Elbląski	A-1274	17.01.1979

Źródło: <http://www.wuoz.olsztyn.pl>.

- 3) Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków Województwa Warmińsko - Mazurskiego dla Gminy Rychliki.

Tab. 4 – Wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków Województwa Warmińsko-Mazurskiego znajdujących się na terenie Gminy Rychliki.

<i>L.p.</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>Miejsce przechowywania zabytku</i>	<i>Przedmiot ochrony; ilość obiektów</i>	<i>Nr Rejestru</i>	<i>Data Wpisu</i>
1	Jelonki	Kościół Parafialny p.w. Serca Pana Jezusa	Wyposażenie ruchome kościoła w Jelonkach; 15 obiektów	1/83	05.08.1983
2	Kwietniewo	Kościół parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża Św.	Wyposażenie ruchome kościoła parafialnego w Kwietniewie; 11 obiektów	9/82	26.07.1982

Źródło: Powiatowy Program Opieki nad zabytkami 2010-2014.

- 4) Pomniki historii.

Pomnikiem historii na terenie Gminy Rychliki jest Kanał Elbląski uznany za pomnik historii Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 stycznia 2011r.

- Celem ochrony pomnika historii jest zachowanie, ze względu na wartości kulturowe, krajobrazowe, techniczne, materialne i niematerialne oraz autentyczność i integralność Kanału Elbląskiego będącego świadectwem najwyższego poziomu dziewiętnastowiecznej kultury technicznej oraz jedynym na świecie nieprzerwanie działającym kanałem wykorzystujących system zabytkowych pochylni typu suchy grzbiet.
- Obszar pomnika historii obejmuje układ drogi wodnej Kanału Elbląskiego wraz ze związanymi z nim pochylniami, śluzami wrotami ochronnymi, jazami a także innymi przynależnymi do kanału elementami systemu urządzeń hydrotechnicznych.

5) Cmentarze w tym cmentarze znajdujące się w rejestrze zabytków.

Tab. 5 – Wykaz cmentarzy w tym wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się na terenie Gminy Rychliki.

Lp.	Miejscowość	Okres powstania	Dodatkowa informacja	Nr wpisu
1	Gołutowo	Koniec XIX wieku	Przypuszczalnie - miejsce pochówku właścicieli majątku	
2	Jankowo	I połowa XIX wieku	Związany z majątkiem w Jankowie	
3	Jelonki	II połowa XIX wieku	Przykościelny, ewangelicki	A-795
4	Jelonki	II połowa XIX wieku	Ewangelicki	
5	Kiersity	I połowa XIX wieku	Miejsce pochówku właścicieli majątku	
6	Krupin	Przełom XIX/XX wieku	Cmentarz dworski, grobowce właścicieli majątku	
7	Kwietniewo	XIV wiek	Ewangelicki, przykościelny	A-785
8	Kwietniewo	II połowa XIX wieku	Ewangelicki	
9	Lepno	XIX wiek	Wiejski, pozostała ruina kaplicy grobowej dawnych właścicieli Drulit	
10	Rejsyty (Piotrowo)	II połowa XIX wieku	Wiejski	
11	Powodowo	1 połowa XIX wieku	Ewangelicki	
12	Powodowo	Przełom XVII I/XIX wieku	Ewangelicki cmentarz dworski	
13	Powodowo	II połowa XIX wieku	Ewangelicki	
14	Rejsyty	1 połowa XIX wieku		
15	Rychliki	1 połowa XIX wieku	Ewangelicki	A-4542
16	Rychliki	Lata 20-30-te XX wieku	Ewangelicki	
17	Śliwica	Przełom XIX/XX wieku	Wiejski	
18	Święty Gaj		Przykościelny	A-824
19	Wysoka	Przełom XVIII/XIX wieku	Dworski	

6) Stanowiska archeologiczne w strefie W – ochrony archeologicznej

Tab. 6 – Stanowiska archeologiczne w strefie W – ochrony archeologicznej na terenie Gminy Rychliki.

Lp	Miejscowość	WYTYCZNE		
		Ustanawia się strefy ochrony archeologicznej „W”	Numer i data wpisu do rejestru zabytków archeologicznych	Nr działki
1	Buczyniec	„W” – grodzisko wyżynne	C-154 z dnia 17 czerwca 1992	3090
2	Kwietniewo	„W” – grodzisko wyżynne	C-076 z dnia 29 listopada 1969r	3120
3	Kwietniewo	„W” – grodzisko dwuczłonowe, wyżynne	C-078 z dnia 29 listopada 1969r	3123/1

Źródło: <http://www.wuoz.olsztyn.pl>.

7) Wykaz stanowisk archeologicznych Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Rychliki

Tab. 7 – Wykaz stanowisk archeologicznych Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Rychliki.

<i>Lp.</i>	<i>Lokalizacja (obręb geodezyjny)</i>	<i>Numer stanowiska</i>	<i>Numer Rejestru Zabytków</i>
1	Buczyniec	AZP 20-53/1	C-154
2	Gołutowo	AZP 5/20-52/1	
3	Grądowy Młyn	AZP 3/19-52/1	
4	Grądowy Młyn	AZP 4/19-52/2	
5	Grądowy Młyn	AZP 6/19-52/3	
6	Jankowo	AZP 4/20-51/2	
7	Jankowo	AZP 5/20-51/1	
8	Jelonki	AZP 21/19-53/1	
9	Jelonki	AZP 7/18-52/1	
10	Jelonki	AZP 8/18-52/2	
11	Kwietniewo	AZP 18/19-51/4	
12	Kwietniewo	AZP 20-51/1	C-078
13	Kwietniewo	AZP 20-51/2	C-076
14	Kwietniewo	AZP 24/20-51/2	
15	Kwietniewo	AZP 25/20-51/4	
16	Kwietniewo	AZP 26/20-51/2	
17	Kwietniewo	AZP 27/20-51/3	
18	Kwietniewo	AZP 7/19-51/5	
19	Święty Gaj	AZP 22/20-51/9	
20	Kwietniewo	AZP 8/19-51/7	
21	Kwietniewo	AZP 9/19-51/6	

22	<i>Marwica</i>	<i>AZP 10/19-52/2</i>	
23	<i>Marwica</i>	<i>AZP 9/19-52/1</i>	
24	<i>Mokajny</i>	<i>AZP 13/20-51/2</i>	
25	<i>Mokajny</i>	<i>AZP 20-51/6</i>	
26	<i>Mokajny</i>	<i>AZP 7/20-51/3</i>	
27	<i>Mokajny</i>	<i>AZP 8/20-51/4</i>	
28	<i>Mokajny</i>	<i>AZP 9/20-51/3</i>	
29	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 10/19-51/4</i>	
30	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 11/19-51/5</i>	
31	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 12/19-51/6</i>	
32	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 17/19-51/8</i>	
33	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 19/19-51/1</i>	
34	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 20/19-51/2</i>	
35	<i>Powodowo</i>	<i>AZP 21/19-51/3</i>	
36	<i>Rejsyty</i>	<i>AZP 8/20-52/2</i>	
37	<i>Rychliki</i>	<i>AZP 1/19-52/1</i>	
38	<i>Rychliki</i>	<i>AZP 1/20-52/4</i>	
39	<i>Rychliki</i>	<i>AZP 2/19-52/2</i>	
40	<i>Rychliki</i>	<i>AZP 8/19-52/3</i>	
41	<i>Sójki</i>	<i>AZP 14/20-51/1</i>	
42	<i>Sójki</i>	<i>AZP 15/20-51/2</i>	
43	<i>Śliwica</i>	<i>AZP 11/19-53/1</i>	
44	<i>Śliwica</i>	<i>AZP 12/19-53/1</i>	
45	<i>Śliwica</i>	<i>AZP 13/19-53/3</i>	
46	<i>Śliwica</i>	<i>AZP 14/19-53/4</i>	
47	<i>Śliwica</i>	<i>AZP 15/19-53/5</i>	
48	<i>Śliwica</i>	<i>AZP 16/19-53/6</i>	
49	<i>Święty Gaj</i>	<i>AZP 16/19-51/4</i>	
50	<i>Święty Gaj</i>	<i>AZP 16/20-51/7</i>	
51	<i>Święty Gaj</i>	<i>AZP 18/20-51/6</i>	
52	<i>Święty Gaj</i>	<i>AZP 20/20-51/4</i>	
53	<i>Święty Gaj</i>	<i>AZP 20-51/3</i>	
54	<i>Święty Gaj</i>	<i>AZP 21/20-51/3</i>	

8) *Obiekty znajdujące się w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Rychliki.***Tab. 8 – Obiekty z Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Rychliki.**

L. p.	Miejscowość	Nr	Obiekt
1	Barzyna	1	Dom
2	Barzyna	1	Budynek gospodarczy
3	Barzyna		Spichlerz
4	Barzyna		Brama wjazdowa do Pałacu
5	Barzyna		Pałac
6	Barzyna		Park
7	Barzyna	2	Rządcówka
8	Barzyna	4	Dom
9	Barzyna	4	Budynek gospodarczy
10	Barzyna	5	Dom
11	Barzyna	6	Dom
12	Barzyna	7	Dom
13	Barzyna		Zespół budynków gospodarczych
14	Buczniec	4	Dom
15	Buczniec	6	Dom
16	Buczniec	7	Dom
17	Buczniec	10	Dom
18	Buczniec	13	Dom
19	Buczniec	14	Dom
20	Buczyniec	15	Dom(d. Szkoła)
21	Buczyniec		Pomnik G.J. Steenke
22	Budki	7	Dom
23	Dymnik	9	Dom
24	Dymnik	10	Dom
25	Dymnik	11	Dom
26	Dymnik	14	Dom
27	Dymnik		Park
28	Dymnik		Kaplica
29	Dymnik		Obora
30	Dymnik		Obora
31	Dymnik		Pałac
32	Dymnik		Spichlerz
33	Dziśnity	1	Dwór
34	Dziśnity		Łącznik
35	Dziśnity	3	Oficyna
36	Dziśnity		Park
37	Golutowo		Park krajobrazowy
38	Golutowo		Rządcówka
39	Grądowy Młyn		Obszar zadrzewiony
40	Grądowy Młyn		Młyn
41	Grądowy Młyn		Staw z kanałami
42	Grądowy Młyn		Grobla z upustami kanałami
43	Jankowo		Budynki gospodarcze w zesp. k.
44	Jankowo		Budynki gospodarcze w zesp. k.
45	Jankowo		Budynki gospodarcze w zesp. k.

46	Jankowo	6	Czworak
47	Jankowo	8	Czworak
48	Jankowo	9	Czworak
49	Jankowo		Oficyna
50	Jankowo		Cmentarz ewangelicko-
51	Jankowo		Pałac
52	Jankowo		Park
53	Jelonki	1	Budynki gospodarcze
54	Jelonki	2	Obora
55	Jelonki	2	Dom
56	Jelonki	4	Dom
57	Jelonki	5	Dom
58	Jelonki	13	Poczta
59	Jelonki	22	d. karczma
60	Jelonki	23	Dom
61	Jelonki	24	Dom
62	Jelonki	25	Dom
63	Jelonki	27	Dom
64	Jelonki	29	Dom
65	Jelonki	34	Szkoła podstawowa
66	Jelonki	35	Budynki gospodarcze
67	Jelonki	35	Biblioteka
68	Jelonki	37	Dom
69	Jelonki	38	Dom
70	Jelonki	39	Budynki gospodarcze SP
71	Jelonki	39	Szkoła podstawowa
72	Jelonki	43	Dom
73	Jelonki	54	Budynki gospodarcze
74	Jelonki	54	Dom
75	Jelonki	56	Budynki gospodarcze
76	Jelonki	56	Dom
77	Jelonki	57	Dom
78	Jelonki	59	Dom
79	Jelonki	63	Dom
80	Jelonki	64	Zlewnia mleka, ob. dom
81	Jelonki	68	Stodola
82	Jelonki	71	Dom
83	Jelonki	75	Dom
84	Jelonki	77	Dom
85	Jelonki	78A	Budynek gospodarczy
86	Jelonki	78A	Dom
87	Jelonki	85	Dom
88	Jelonki	86	Budynki gospodarcze
89	Jelonki	86	Dom
90	Jelonki		Ogrodzenie
91	Jelonki		Cmentarz ewangelicko-
92	Jelonki		Cmentarz przykościelny
93	Jelonki		Kościół
94	Jelonki		Kolumna nagrobna
95	Jelonki		Straż pożarna

96	<i>Jelonki</i>		<i>Park</i>
97	<i>Jelonki</i>		<i>Układ ruralistyczny wsi</i>
98	<i>Jelonki</i>		<i>Pomnik poległych w wojnie</i>
99	<i>Kiersity</i>		<i>Park</i>
100	<i>Kiersity</i>		<i>Cmentarz ewangelicko-</i>
101	<i>Krupin</i>	5	<i>Budynek gospodarczy</i>
102	<i>Krupin</i>		<i>Budynek gospodarczy</i>
103	<i>Krupin</i>		<i>Budynek gospodarczy</i>
104	<i>Krupin</i>	5	<i>Czworak</i>
105	<i>Krupin</i>		<i>Cmentarz ewangelicko-</i>
106	<i>Kanał Elbląski</i>		<i>Rychliki</i>
107	<i>Kwietniewo</i>		<i>Plebania</i>
108	<i>Kwietniewo</i>	9	<i>Budynek gospodarczy</i>
109	<i>Kwietniewo</i>	11	<i>Dom</i>
110	<i>Kwietniewo</i>	13	<i>Kuźnia</i>
111	<i>Kwietniewo</i>	18	<i>Budynek gospodarczy</i>
112	<i>Kwietniewo</i>	28	<i>Dom</i>
113	<i>Kwietniewo</i>	28	<i>Budynek gospodarczy</i>
114	<i>Kwietniewo</i>	38	<i>Dom</i>
115	<i>Kwietniewo</i>	38	<i>Dom</i>
116	<i>Kwietniewo</i>	39	<i>Dom</i>
117	<i>Kwietniewo</i>	41	<i>Dom (d. dwór)</i>
118	<i>Kwietniewo</i>	41	<i>Obora</i>
119	<i>Kwietniewo</i>	41	<i>Ogrodzenie</i>
120	<i>Kwietniewo</i>	41	<i>Budynki gospodarcze</i>
121	<i>Kwietniewo</i>	47	<i>Dom</i>
122	<i>Kwietniewo</i>	48	<i>ŚDPS</i>
123	<i>Kwietniewo</i>	48	<i>Budynki gospodarcze</i>
124	<i>Kwietniewo</i>	49	<i>Ogrodzenie</i>
125	<i>Kwietniewo</i>	49	<i>Bud. gospodarcze</i>
126	<i>Kwietniewo</i>	49	<i>Dom</i>
127	<i>Kwietniewo</i>	51	<i>Dom</i>
128	<i>Kwietniewo</i>	54	<i>Dom</i>
129	<i>Kwietniewo</i>	55	<i>Dom</i>
130	<i>Kwietniewo</i>	57	<i>Dom</i>
131	<i>Kwietniewo</i>	57	<i>Bud. gospodarczy</i>
132	<i>Kwietniewo</i>	57	<i>Brama wjazdowa</i>
133	<i>Kwietniewo</i>	60 (d. 46)	<i>Budynek gospodarczy</i>
134	<i>Kwietniewo</i>		<i>Budynek stacji</i>
135	<i>Kwietniewo</i>		<i>Cmentarz przykościelny</i>
136	<i>Kwietniewo</i>		<i>Cmentarz</i>
137	<i>Kwietniewo</i>		<i>Kościół</i>
138	<i>Kwietniewo</i>		<i>Ogrodzenie kościoła</i>
139	<i>Kwietniewo</i>		<i>Wiadukt kolejowy</i>
140	<i>Kwietniewo</i>		<i>Pomnik poległych w I wojnie światowej</i>
141	<i>Lepno</i>	4 (d.4/6)	<i>Willa</i>
142	<i>Lepno</i>	1 (d.15)	<i>Dom</i>
143	<i>Lepno</i>	4a	<i>Świetlica, sklep</i>

144	<i>Lepno</i>	12	<i>Dom</i>
145	<i>Lepno</i>	16	<i>Bud. gosp. d. SP</i>
146	<i>Lepno</i>	16	<i>d. SP, ob. dom</i>
147	<i>Lepno</i>	18	<i>Bud. gospodarczy</i>
148	<i>Lepno</i>	19	<i>Dom</i>
149	<i>Lepno</i>	23	<i>Dom</i>
150	<i>Lepno</i>		<i>Cmentarz ewangelicko- augsburski</i>
151	<i>Lepno</i>		<i>Wiatrak</i>
152	<i>Marwica</i>		<i>Brama wjazdowa</i>
153	<i>Marwica</i>		<i>Brama wjazdowa</i>
154	<i>Marwica</i>	2	<i>Czworak</i>
155	<i>Marwica</i>		<i>Palac, ob. Dom Dziecka</i>
156	<i>Marwica</i>		<i>Budynek gospodarczy</i>
157	<i>Marwica</i>		<i>Park pałacowy</i>
158	<i>Mokajny</i>	1	<i>Dom</i>
159	<i>Mokajny</i>	1	<i>Obora</i>
160	<i>Mokajny</i>	2	<i>Czworak</i>
161	<i>Mokajny</i>	2	<i>Budynki gospodarcze</i>
162	<i>Mokajny</i>	3	<i>Czworak</i>
163	<i>Mokajny</i>	5	<i>Dom</i>
164	<i>Mokajny</i>	6	<i>Dom</i>
165	<i>Mokajny</i>	8	<i>Kuźnia</i>
166	<i>Mokajny</i>		<i>Obora</i>
167	<i>Mokajny</i>		<i>Kamień graniczny</i>
168	<i>Powodowo</i>	2	<i>Dom</i>
169	<i>Powodowo</i>	3	<i>Dom</i>
170	<i>Powodowo</i>	4	<i>Dom</i>
171	<i>Powodowo</i>		<i>Cmentarz ewangelicko- augsburski</i>
172	<i>Powodowo</i>		<i>Cmentarz ewangelicko- augsburski</i>
173	<i>Powodowo</i>		<i>Cmentarz ewangelicko- augsburski</i>
174	<i>Powodowo</i>		<i>Dwór</i>
175	<i>Powodowo</i>		<i>Dwór</i>
176	<i>Powodowo</i>		<i>Park</i>
177	<i>Powodowo</i>		<i>Park</i>
178	<i>Powodowo</i>		<i>Budynki gospodarcze</i>
179	<i>Powodowo</i>		<i>Budynki gospodarcze</i>
180	<i>Protowo</i>	5a	<i>Dom</i>
181	<i>Protowo</i>		<i>Szkoła podstawowa, ob. świetlica</i>
182	<i>Protowo</i>		<i>Bud. gospodarcze d. SP</i>
183	<i>Rejsyty</i>		<i>Ogrodzienie</i>
184	<i>Rejsyty</i>		<i>Cmentarz ewangelicko- augsburski</i>
185	<i>Rejsyty</i>		<i>Park</i>
186	<i>Rejsyty</i>		<i>Budynki gospodarcze</i>
187	<i>Rejsyty</i>	4	<i>Stodoła</i>

188	<i>Rejsyty</i>	4	<i>Czworak</i>
189	<i>Rejsyty</i>	4	<i>Budynki gospodarcze</i>
190	<i>Rejsyty</i>	5	<i>Czworak</i>
191	<i>Rejsyty</i>		<i>Stajnia</i>
192	<i>Rejsyty</i>	6	<i>Czworak</i>
193	<i>Rejsyty</i>	7	<i>Czworak</i>
194	<i>Rejsyty</i>	9	<i>Czworak</i>
195	<i>Rejsyty</i>		<i>Czworak</i>
196	<i>Rejsyty</i>		<i>Czworak</i>
197	<i>Rejsyty</i>		<i>Czworak</i>
198	<i>Rejsyty</i>		<i>Zespół, dom</i>
199	<i>Rejsyty</i>		<i>Dwór</i>
200	<i>Rejsyty</i>		<i>Oficyna</i>
201	<i>Rejsyty</i>		<i>Spichlerz</i>
202	<i>Rychliki</i>	33	<i>Plebania</i>
203	<i>Rychliki</i>	6	<i>Dom</i>
204	<i>Rychliki</i>	7	<i>Dom</i>
205	<i>Rychliki</i>	8	<i>Dom</i>
206	<i>Rychliki</i>	10 (d.9)	<i>Willa</i>
207	<i>Rychliki</i>	14	<i>Spichrz, ob. dom</i>
208	<i>Rychliki</i>	15	<i>Dom</i>
209	<i>Rychliki</i>	18	<i>Posterunek Policji</i>
210	<i>Rychliki</i>	20	<i>Stacja doświadczalna</i>
211	<i>Rychliki</i>	21	<i>Dom</i>
212	<i>Rychliki</i>	21	<i>Bud. gospodarczy</i>
213	<i>Rychliki</i>	24	<i>Stajnia</i>
214	<i>Rychliki</i>	28	<i>Dom</i>
215	<i>Rychliki</i>	29	<i>Dom</i>
216	<i>Rychliki</i>	29	<i>Budynek gospodarczy</i>
217	<i>Rychliki</i>	36	<i>Dom</i>
218	<i>Rychliki</i>	37	<i>Dom</i>
219	<i>Rychliki</i>	38	<i>Poczta</i>
220	<i>Rychliki</i>	54	<i>Dom</i>
221	<i>Rychliki</i>	61	<i>Poczta</i>
222	<i>Rychliki</i>	62	<i>Dom</i>
223	<i>Rychliki</i>	64	<i>Dom</i>
224	<i>Rychliki</i>	64	<i>Dom</i>
225	<i>Rychliki</i>	69	<i>Dom</i>
226	<i>Rychliki</i>	70	<i>Dom</i>
227	<i>Rychliki</i>	71	<i>Dom</i>
228	<i>Rychliki</i>	72	<i>Dom</i>
229	<i>Rychliki</i>	74	<i>Dom</i>
230	<i>Rychliki</i>	78 (d.77)	<i>Dom</i>
231	<i>Rychliki</i>	117	<i>Magazyn</i>
232	<i>Rychliki</i>	84	<i>Biblioteka, ob. Apteka</i>
233	<i>Rychliki</i>		<i>Budynki gospodarcze Plebanii</i>
234	<i>Rychliki</i>		<i>Cmentarz ewangelicki</i>

235	<i>Rychliki</i>		<i>Cmentarz przykościelny</i>
236	<i>Rychliki</i>		<i>Kościół</i>
237	<i>Rychliki</i>	34	<i>Szkoła Podstawowa, ob. Zespół Szkół</i>
238	<i>Sójki</i>	4	<i>Bud. gospodarczy</i>
239	<i>Sójki</i>		<i>Cmentarz ewangelicko-augsburski</i>
240	<i>Sójki</i>		<i>Dwór</i>
241	<i>Sójki</i>		<i>Obora</i>
242	<i>Sójki</i>		<i>Obora</i>
243	<i>Sójki</i>		<i>Park</i>
244	<i>Śliwica</i>		<i>Park</i>
245	<i>Śliwica</i>		<i>Spichlerz i dom</i>
246	<i>Śliwica</i>	4	<i>Dawna szkoła podstawowa, ob.</i>
247	<i>Śliwica</i>	6	<i>Dom</i>
248	<i>Śliwica</i>	7	<i>Dom</i>
249	<i>Śliwica</i>	9	<i>Dom</i>
250	<i>Śliwica</i>		<i>Kapliczka</i>
251	<i>Śliwica</i>		<i>Budynki gospodarcze</i>
252	<i>Śliwica</i>		<i>Obora</i>
253	<i>Śliwica</i>		<i>Obora</i>
254	<i>Śliwica</i>		<i>Fragm. Ogrodzenia</i>
255	<i>Śliwica</i>		<i>Stodoła</i>
256	<i>Śliwica</i>		<i>Cmentarz ewangelicko-augsburski</i>
257	<i>Święty Gaj</i>	8	<i>Dom i sklep</i>
258	<i>Święty Gaj</i>	9	<i>Dom</i>
259	<i>Święty Gaj</i>	11	<i>Dom</i>
260	<i>Święty Gaj</i>	13	<i>Dom</i>
261	<i>Święty Gaj</i>	16	<i>Dom</i>
262	<i>Święty Gaj</i>	17	<i>Dom</i>
263	<i>Święty Gaj</i>	24	<i>Dom</i>
264	<i>Święty Gaj</i>	29	<i>Dom</i>
265	<i>Święty Gaj</i>	31	<i>Dom</i>
266	<i>Święty Gaj</i>	31	<i>Stodoła</i>
267	<i>Święty Gaj</i>		<i>Cmentarz</i>
268	<i>Święty Gaj</i>		<i>Kościół</i>
269	<i>Topolno Wielkie</i>		<i>Budynki gospodarcze</i>
270	<i>Topolno Wielkie</i>	2	<i>Dom</i>
271	<i>Topolno Wielkie</i>		<i>Park</i>
272	<i>Topolno Wielkie</i>		<i>Dwór</i>
273	<i>Wopity</i>	1	<i>Dom</i>
274	<i>Wopity</i>	1	<i>Stajnia</i>
275	<i>Wopity</i>	2	<i>Dom</i>
276	<i>Wopity</i>	2	<i>Obora</i>
277	<i>Wopity</i>	4	<i>Dom</i>
278	<i>Wopity</i>	16 (d. 3)	<i>Dom</i>

279	<i>Wysoka</i>		<i>Cmentarz rodowy w zespole</i>
280	<i>Wysoka</i>	<i>1</i>	<i>Dom w zespole</i>
281	<i>Wysoka</i>		<i>Obora w zespole</i>
282	<i>Wysoka</i>	<i>2</i>	<i>Rządcówka w zespole</i>
283	<i>Wysoka</i>	<i>4</i>	<i>Dom w kol. robot.</i>
284	<i>Wysoka</i>	<i>5</i>	<i>Dom w kol. robot.</i>
285	<i>Wysoka</i>	<i>5</i>	<i>Kuźnia</i>
286	<i>Wysoka</i>	<i>6</i>	<i>Dom w kol. robot.</i>
287	<i>Wysoka</i>	<i>8</i>	<i>Dom (dawny bufet)</i>
288	<i>Wysoka</i>	<i>24</i>	<i>Dom, d. przedszkole</i>
289	<i>Wysoka</i>		<i>Altana w zespole</i>
290	<i>Wysoka</i>		<i>Budynek gospodarczy w d. kol. robot.</i>
291	<i>Wysoka</i>		<i>Dom w zespole (szach)</i>
292	<i>Wysoka</i>		<i>Folwark I</i>
293	<i>Wysoka</i>		<i>Folwark II</i>
294	<i>Wysoka</i>		<i>Obora w zespole</i>
295	<i>Wysoka</i>		<i>Park I</i>
296	<i>Wysoka</i>		<i>Park II</i>
297	<i>Wysoka</i>		<i>Siedlisko pałacu</i>
298	<i>Wysoka</i>		<i>Zespół dwóch stawów z groblą</i>
299	<i>Wysoka</i>		<i>Chlewnia w zespole</i>
300	<i>Wysoka</i>		<i>Magazyn zbożowy w zespole</i>

6 ZASÓB KOMUNALNY.

- 1) Zgodnie z ustawą o gospodarce nieruchomościami podstawą tworzenia gminnego zasobu nieruchomości jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Zaleca się opracowanie strategii gospodarowania mieniem komunalnym rozumianej jako proces utrzymania, rozwoju (przekształcania), zbywania i pozyskiwania nieruchomości do zasobu gminnego.
- 2) W pierwszej kolejności gminny zasób nieruchomości powinien być tworzony w miejscowościach o dużym potencjale rozwojowym oraz w miejscowościach predysponowanych do obsługi ruchu turystycznego zgodnie z załącznikiem nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”.
- 3) Z punktu widzenia możliwości uzyskania dochodów do budżetu Gminy zaleca się pozyskanie do zasobu nieruchomości położonych w rejonach rozwoju funkcji turystycznych zgodnie z załącznikiem nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”.
- 4) Zaleca się pozyskanie do zasobu komunalnego terenów przeznaczonych na urządzenie ogólnodostępnych plaż publicznych stanowiących przestrzenie publiczne (działka o nr ew. 5/11 w obrębie Wopity i 2/20 w obrębie Krupin) terenów pod lokalizację cmentarza komunalnego (działka o nr ew. 339 w obrębie Rychliki lub część działki o nr ew. 288/2 w obrębie Rychliki w części przyległej do drogi powiatowej) oraz innych terenów służących według opracowywanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego celom publicznym w tym ogólnodostępnych terenów rekreacyjnych i sportowych.
- 5) *Zaleca się pozyskanie do zasobu komunalnego terenów przeznaczonych pod lokalizację oczyszczalni ścieków tj.: działek o nr ew. 113, 114, 115 w obrębie Sójki oraz innych terenów pod lokalne lub gminne oczyszczalnie ścieków, których potrzeba wyniknie na etapie rozwoju systemu sieci kanalizacji sanitarnej.*
- 6) Na pozostałym obszarze nieruchomości znajdujące się w zasobie komunalnym, w stosunku do których gmina nie planuje działań w kierunku zabezpieczenia celu publicznego należy sprywatyzować. Zbywanie niezagospodarowanych gruntów publicznych sektorowi prywatnemu powoduje, że grunty dotąd nieopodatkowane przechodzą do kategorii objętych opodatkowaniem. Dzięki temu gmina może zwiększyć swoje dochody i zmniejszyć zobowiązania z tytułu ich utrzymania.

7 INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

7.1 KOMUNIKACJA.

7.1.1 KOMUNIKACJA DROGOWA.

1) Kierunki rozwoju komunikacji.

a) Na terenie Gminy nie ma dróg o charakterze międzynarodowym i krajowym. Głównym powiązaniem Gminy są drogi wojewódzkie, powiatowe stanowiące najważniejsze połączenia dla ruchu lokalnego. Drogi gminne posiadają nawierzchnie o różnym stanie technicznym i stanowią dopełnienie w powiązaniach komunikacyjnych Gminy.

2) Na podstawie rozwoju Gminy w układzie komunikacyjnym dokonano podziału funkcjonalnego dróg publicznych na układ.

a) Nadrzędny.

b) Podstawowy.

c) Pomocniczy.

a) Układ nadrzędny - nadrzędnym układem komunikacyjnym w gminie Rychliki są dwie drogi wojewódzkie nr 526 i 527 o nawierzchni utwardzonej bitumicznej.

- Na odcinku Jelonki – Rychliki prowadzona jest przebudowa drogi wojewódzkiej nr 527, pozostałe odcinki drogi nr 527 na terenie gminy oraz drogi 526 wymagają również przebudowy gdyż stan techniczny tych dróg można określić jako co najwyżej dostateczny.
- Drogi wojewódzkie wymagają gruntownej modernizacji oraz dostosowania do odpowiedniej klasy technicznej.
- Występują również miejsca szczególnie niebezpieczne pod względem bezpieczeństwa ruchu pieszych i pojazdów, które wymagają również przebudowy.

b) Układ podstawowy - powinien zapewnić powiązanie Gminy z województwem i powiatem oraz pełnić funkcję głównych powiązań sieci osadniczej na obszarze Gminy. Zgodnie z ustawą, do kategorii dróg powiatowych, winny należeć drogi zapewniające połączenie miasta będącego siedzibą powiatu z siedzibami gmin oraz siedzib gmin między sobą.

Sieć dróg układu podstawowego tworzyć będą drogi.

Tab. 9 – Sieć dróg układu podstawowego Gminy Rychliki.

L.p	Numer drogi	Przebieg drogi
1	2	3
1	1128 N	gr. gm. - Święty Gaj – gr. gm.
2	1130 N	Święty Gaj - Kwietniewo
3	1185 N	Gołutowo – Rychliki – Barzyna – Liszki – Śliwica – Budki – Jelonki
4	1187 N	gr. gm. – Rejsyty – Rychliki
5	1103 N	gr. gm. – Powodowo – Grądowy Młyn – Wysoka – dr. Nr 527
6	1119 N	gr. gm. – Marwica

- c) Układ pomocniczy - wspomaga układ podstawowy Gminy, zapewnia obsługę sieci osadniczej rozproszonej i skupionej oraz dojazdy do ośrodków turystycznych, do lasów i pól. Do najważniejszych powiązań układu pomocniczego należą drogi powiatowe (nie wymienione w układzie podstawowym) i drogi gminne.

Drogi powiatowe.

Tab. 10 – Drogi powiatowe przebiegające przez teren Gminy Rychliki.

L.p	Numer drogi	Przebieg drogi
1	2	3
1	1129 N	Wysoka – gr. gm.
2	1972 N	Protowo – gr. gm

Pozostałe drogi publiczne to drogi gminne.

Tab.11 – Drogi gminne.

L.p	Numer drogi	Przebieg drogi	Klasa Techniczna
1	2	3	4
1	104001 N	dr. pow. nr. 1128 N (Święty Gaj) – Mokajny – gr. wojew. (Dzierzgoń)	Dojazdowa
2	104002 N	gr. gm. (Nowe Dolno) – gr. gm. (Stare Dolno)	Dojazdowa
3	104003 N	od dr. wojew. nr. 527 – Kiersity - Rejsyty	Dojazdowa
4	104004 N	Kiersity – Wopity - Rejsyty	Dojazdowa
5	104005 N	dr. pow. nr. 1103 N (Wysoka) - Rychliki	Dojazdowa
6	104006 N	gm. (Klepa) – Marwica Mała – dr. pow. nr. 1119 N (Marwica)	Dojazdowa
7	104007 N	gr. gm. – dr. wojew. nr. 527 (Jelonki)	Lokalna
8	104008 N	od dr. wojew. nr. 527 – Marwica Wielka - Barzyna	Dojazdowa
9	104009 N	Liszki – Buczyniec - Lepno	Dojazdowa
10	104010 N	Rychliki - Buczyniec	Dojazdowa
11	104011 N	Jankowo – Protowo	Dojazdowa
12	104012 N	Jelonki - Klepa	Dojazdowa
13	104013 N	Kwietniewo – Jankowo	Dojazdowa
14	104014 N	gr. gm. (Stankowo) – Grądowy Młyn	Dojazdowa
15	104015 N	Kwietniewo – Powodowo	Dojazdowa

Drogi nie zaliczone do żadnej kategorii dróg publicznych, w szczególności drogi w tkance wiejskiej, dojazdowe do gruntów rolnych i leśnych, dojazdowe do obiektów użytkowanych przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą, place itp. są drogami wewnętrznymi.

Droga wojewódzka nr 527 na terenie Gminy Rychliki, winna spełniać wymagania drogi klasy głównej „G”.

Droga wojewódzka nr 526 na terenie Gminy Rychliki, winna spełniać wymagania drogi klasy zbiorczej „Z”.

Drogi powiatowe zaliczone do układu podstawowego i pomocniczego winny posiadać wymagania klasy lokalnej „L”.

Pozostałe drogi układu pomocniczego powiatowe tj. drogi gminne winny spełnić wymagania minimum klasy dróg dojazdowych „D”.

3) Główne cele i kierunki polityki transportowej dla Gminy Rychliki.

- a) Poprawa stanu dróg układu nadrzędnego, podstawowego oraz pomocniczego w tym głównie.
 - Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 527 i dostosowanie drogi do klasy głównej „G” *na całej jej długości w granicach Gminy.*
 - Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 526.
 - Modernizacja drogi powiatowej nr 1130N (Kwietniewo - Świąty Gaj).
 - Modernizacja drogi powiatowej nr 1187N.
 - Modernizacja drogi powiatowej nr 1119N.
 - Modernizacja drogi powiatowej nr 1103N.
 - Modernizacja drogi powiatowej nr 1129N oraz drogi powiatowej nr 1972N.
 - Modernizacja drogi gminnej na odcinku: Protowo – Jankowo – droga powiatowa nr 1128N.
 - Modernizacja drogi gminnej na odcinku: Powodowo – Kwietniewo.
 - Modernizacja drogi należącej do Skarbu Państwa w Topolnie Wielkim.
 - Modernizacja drogi gminnej na odcinku: Lepno – Buczyniec – Domki.
 - Modernizacja drogi gminnej nr 104003N (Krupin – Kiersity) oraz odcinka drogi gminnej nr 104004 (Kiersity – Wopity).
 - Modernizacja drogi gminnej Jelonki – Klepa.
- b) Należy rozważyć pozbawienie kategorii drogi publicznej odcinka drogi nr 104002N/D.
- c) Należy rozważyć przejęcie przez gminę niektórych dróg znajdujących się w zasobach Skarbu Państwa i dróg powiatowych.
- d) Poprawa spójności regionu poprzez zmniejszenie czasu dojazdu do obszaru metropolitalnego i centrów subregionów przez modernizację dróg publicznych.
- e) Poprawa dostępności transportowej, zwłaszcza obszarów stanowiących atut Gminy, jak np. obszary rekreacyjne oraz tereny rozwoju funkcji turystycznych.
- f) Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.
- g) Utworzenie sieci ścieżek rowerowych po trasach szczególnie atrakcyjnych turystycznie tworzących spójny system europejskiej sieci dróg rowerowych.
- h) W przypadku poruszania się po drogach publicznych pojazdów nienormatywnych koszty przebudowy dróg publicznych spowodowane inwestycją niedrogową będą obciążały inwestora tego przedsięwzięcia.

7.1.2 KOMUNIKACJA KOLEJOWA.

Przez obszar Gminy Rychliki nie przebiega żadna linia kolejowa.

7.1.3 KOMUNIKACJA WODNA.

- 1) Przez wschodnią część Gminy Rychliki przebiega Kanał Elbląski, a przez zachodnią część Gminy rzeka Dzierzgoń, które stanowią potencjał dla rozwoju komunikacji wodnej.
- 2) Wskazuje się nacisk na wzrost znaczenia turystyki w rozwoju gospodarczym obszaru Kanału Elbląskiego i zwiększenie atrakcyjności oferty turystycznej obszaru wokół niego.
- 3) Zakłada się rozwój turystyki kwalifikowanej w oparciu o walory Kanału Elbląskiego, wymaga to jednak podwyższenia standardów bazy turystycznej i rekreacyjnej, a także zwiększenia nakładów na infrastrukturę, kulturę i sport. Wsparcia wymagają również działania zmierzające do ochrony środowiska.
- 4) Wskazuje się potrzebę stymulowania lokalnych inicjatyw poprzez programy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w strefie oddziaływania Kanału Elbląskiego.
- 5) Gmina Rychliki winna współpracować z gminami położonymi wzdłuż Kanału Elbląskiego na rzecz tworzenia wspólnej polityki zagospodarowania i wykorzystania szlaków komunikacji wodnej.

7.2 GOSPODARKA GAZOWA.

- 1) Na terenie Gminy Rychliki brak jest sieci gazu przewodowego.
- 2) Na terenie Gminy Rychliki projektowany jest gazociąg magistralny wysokiego ciśnienia na odcinku Rychliki – Dzierzgoń. Na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki” wskazano jego orientacyjny nieobowiązujący przebieg.
- 3) Należy dążyć do opracowania koncepcji gazyfikacji Gminy i objęcia siecią gazową średniego ciśnienia wszystkich miejscowości. Pozwoli to na podniesienie poziomu życia ludności jak również eliminację istniejących źródeł ciepła i zastąpienie ich wysokosprawnymi kotłowniami gazowym.
- 4) Gazyfikacja gminy Rychliki jest możliwa na wniosek zainteresowanych stron po przeprowadzeniu analiz techniczno – ekonomicznych uzasadniających przedsięwzięcie.
- 5) Paliwo gazowe zaliczone zostało do grupy paliw ekologicznych o niskiej emisji zanieczyszczeń do powietrza co powoduje, że nie powinno się odchodzić od koncepcji doprowadzenia gazu ziemnego do większości miejscowości na terenie Gminy.
- 6) Gmina Rychliki położona jest na obszarze, gdzie potencjalnie w niższych partiach poziomów geologicznych wskazuje się możliwość występowania gazu niekonwencjonalnego. Działania ponadlokalne zmierzają do rozpoznania zasobów gazu. Po dokonaniu rozpoznania zasobów, bilansu ekonomicznego oraz dokonania oceny wpływu na środowisko będą podejmowane działania zmierzające do wydobycia surowca.

7.3 GOSPODARKA CIEPLNA.

- 1) Na obszarze Gminy nie istnieje żaden scentralizowany system zaopatrzenia mieszkańców w energię ciepłą. Brak jest również lokalnych kotłowni - indywidualni odbiorcy najczęściej ogrzewają swoje domy przy użyciu węgla.
- 2) Dążenie do zwiększenia termoizolacyjności obiektów wszystkich rodzajów, a w szczególności.
 - a) Modernizacja i ocieplanie budynków.
 - b) Usprawnienie i wymiana kotłów grzewczych na wykorzystujące źródła ekologiczne o niskiej emisji.
 - c) Dążenie do likwidacji wielu źródeł emisji w jednym budynku wielorodzinnym (tj.: indywidualne źródła ciepła i ciepłej wody w każdym mieszkaniu w oparciu o węgiel i drewno), tworzenie systemów zbiorczych.
 - d) Modernizacja i ocieplanie budynków użyteczności publicznej.
- 3) Należy wprowadzić zaostrezenie wymogów stawianych przy źródłach ciepła dla nowych budynków zarówno mieszkalnych jak i produkcyjnych i usługowych – stosowanie paliw o niskich emisjach pyłów.
- 4) Należy stworzyć system zachęt i promocji dla alternatywnych źródeł ciepła takich jak: energia słoneczna, pompy ciepła, rekuperatory, wykorzystanie słomy i odpadów drzewnych itp.

7.4 ELEKTROENERGETYKA.

- 1) Istniejący system zasilania Gminy w energię elektryczną następuje z Punktu Zasilania PZ – Rychliki. Zasilanie Gminy odbywa się rozbudowanym układem sieci przesyłowych SN 15kV oraz sieci niskiego napięcia poprzez stacje transformatorowe. Istniejący system zaspokaja obecnie zapotrzebowanie na energię elektryczną. Jednak w ramach polityki energetycznej promować będzie się lokalizację na terenie Gminy nowych, odnawialnych źródeł energii i infrastruktury technicznej umożliwiającej jej przesyłanie.
- 2) W celu ochrony środowiska przyrodniczego winny być podjęte działania zmierzające do zmiany nośników energii elektrycznej na (energia słoneczna, elektrownie wiatrowe) i ewentualne wykorzystanie biomasy.
- 3) Zaleca się poprawę sieci elektroenergetycznej na terenach wiejskich poprzez modernizację sieci rozdzielczej i stacji transformatorowych z zastosowaniem rozwiązań podziemnych, kablowych.
- 4) Energetyka na terenie gminy Rychliki przygotowana jest na dostarczanie zwiększonej ilości mocy wg. zamówienia i potrzeb klienta, zgodnie z obowiązującym prawem energetycznym.
- 5) W sieci 15kV oraz stacjach transformatorowych możliwe jest zwiększenie dostawy mocy np. do celów ogrzewania. W przypadku niektórych stacji transformatorowych może się to wiązać z koniecznością wymiany transformatorów na jednostki odpowiednio większe, łącznie z dostosowaniem sieci do przesyłu zwiększonej mocy i budową dodatkowych odcinków linii kablowych.

- 6) W przyszłości na terenie Gminy Rychliki planowane są następujące działania związane z rozwojem sieci energetycznej.
 - a) Nowe sieci (napowietrzno-kablowe) infrastruktury technicznej (15kV i 0,4kV) należy prowadzić równoległe do ciągów komunikacyjnych wraz z powiązaniem z istniejącą siecią zewnętrzną.
 - b) Przewiduje się budowę niezbędnych kubaturowych obiektów infrastruktury technicznej (stacje 15/0,4 kV) lokalizowane na wydzielonych działkach z możliwością dojazdu.
 - c) Należy w planach rozwoju wsi przewidzieć możliwości przełożenia kolidujących sieci elektroenergetycznych w uzgodnieniu z właściwym zarządcą sieci.
- 7) Na obszarze Gminy Rychliki przewiduje się lokalizację *odnawialnych źródeł energii* w tym elektrowni wiatrowych i elektrowni fotowoltaicznych wraz z infrastrukturą techniczną na terenach wyznaczonych w załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”. Dopuszcza się lokalizację elektrowni wiatrowych wraz z infrastrukturą z zachowaniem *strefy ochronnej od istniejącej zabudowy oraz rozwoju zabudowy*.
- 8) Dla potrzeb *odnawialnych źródeł energii* wskazuje się na konieczność budowy nowych GPZ oraz linii o napięciu nie większym niż 110kV, zgodnie z warunkami gestora sieci.
- 9) Wskazuje się na możliwość prowadzenia sieci infrastruktury technicznej (energetycznej) tj. nowych linii napowietrznych lub kablowych o napięciu nie większym niż 110kV celem wyprowadzenia mocy wygenerowanej przez *odnawialne źródła energii* do sieci energetycznej od stacji GPZ 110/15KV do miejsc podłączenia wskazanych przez Operatora Systemu Przesyłowego lub miejscowego Operatora Systemu Dystrybucyjnego.
- 10) Obiekty budowlane o wysokości równej i większej od 50 m n.p.t., przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, wymagają zgłoszenia do Szefostwa Służby Ruchu Lotniczego Sił Zbrojnych RP.

7.5 GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA.

1) Gospodarka wodociągowa.

- a) Istniejący system zaopatrzenia w wodę w gminie Rychliki wymaga radykalnej przebudowy i rozbudowy. Charakteryzuje się on zbyt dużą ilością eksploatowanych stacji wodociągowych, w części nie zabezpieczających wody o wymaganej jakości do picia i na potrzeby bytowo-gospodarcze. Nie wszystkie miejscowości w gminie o zwartej zabudowie posiadają sieć wodociągową. Należą do nich Święty Gaj, i Wopity. Tymczasem ilość wody możliwa do wyprodukowania na eksploatowanych ujęciach wody, zgodnie z posiadanymi pozwoleniami wodnoprawnymi, przekracza prawie trzykrotnie całkowite zapotrzebowanie na wodę. Taka sytuacja generuje zbędne koszty związane z utrzymaniem w ruchu ujęć wody przy braku ich pełnego wykorzystania, w tym koszty stałe mocy zamówionej urządzeń elektrycznych, koszty pracy służb eksploatacyjnych, koszty remontów i konserwacji urządzeń stacji wodociągowych. Również stan techniczny większości stacji wodociągowych wskazuje na ich techniczne zużycie.

- b) Aktualnie w gminie Rychliki eksploatowane są ujęcia wody ze stacjami uzdatniania w miejscowościach Jelonki, Śliwica, Liszki, Barzyna, Dziśnity, Gołutowo, Wysoka, Rychliki, Dymnik, Jankowo, Protowo, Krupin, Kiersity, Rejsyty, Lepno. Oprócz tego eksploatowane są wylewki artezyjskie bez uzdatniania w miejscowości Mokajny. Ponadto woda do zabudowań mieszkalnych podawana jest z ujęcia prywatnego w Powodowie.
- c) Z wymienionych ujęć ze względu na ich stan techniczny i wydajność na uwagę zasługują: ujęcie w Jelonkach zaopatrujące w wodę Jelonki i Marwicę i Topolno Wielkie oraz ujęcia w Gołutowie i Rychlikach. Ze względu na położenie geograficzne na uwagę zasługuje ujęcie w Krupinie. Wymaga ono jednak budowy nowych studni i stacji uzdatniania wody bez możliwości wykorzystania istniejących urządzeń (poza studnią głębinową wymagającą renowacji).
- d) Realizacja rozwoju sieci wodociągowej powinna postępować w kierunku: porządkowania sieci wodociągowej gminy Rychliki umożliwiającą zaopatrzenie w wodę ze zmodernizowanych i przebadanych ujęć wody oraz modernizowanych odcinków sieci wodociągowej, rozbudowy sieci wodociągowej do rozproszonej zabudowy siedliskowej, połączenia odrębnych systemów wodociągowych w jeden spójny system zasilany wielostronnie z niezależnych ujęć wody.
- e) Po uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań oraz obowiązujących standardów zaopatrzenia w wodę, koncepcja modernizacji i rozbudowy systemu wodociągowego w gminie Rychliki przewiduje.
- Modernizację istniejących gminnych ujęć wody w miejscowościach Jelonki, Rychliki.
 - Budowę nowego ujęcia wody wraz ze zbiornikiem retencyjnym wody w miejscowości Krupin.
 - Budowę lokalnych sieci wodociągowych w miejscowościach nie posiadających zbiorowego zaopatrzenia w wodę.
 - Budowę sieci wodociągowych tranzytowych pomiędzy miejscowościami w celu umożliwienia docelowego zaopatrzenia w wodę Gminy Rychliki z czterech ujęć wody zlokalizowanych w Rychlikach, Jelonkach, Gołutowie i Krupinie z równoczesną możliwością dwustronnego zasilania w wodę (docelowa praca systemu wodociągowego w układzie pierścieniowym).
 - Likwidację istniejących gminnych ujęć wody w miejscowościach: Śliwica, Liszki, Barzyna, Lepno, Dziśnity, Rejsyty, Kiersity, Protowo, Mokajny, Jankowo, Dymnik, Wysoka.
- f) Należy przewidzieć w koncepcji zaopatrzenia Gminy w wodę konieczność zabezpieczenia ujęć wodnych przed czynnikami zewnętrznymi oraz zabezpieczenia odpowiednich ilości wody pitnej w przypadku klęsk żywiołowych i sytuacji kryzysowych.

2) Gospodarka ściekowa.

- a) Z uwagi na brak rozwiązań systemowych dotyczących gospodarki ściekowej oraz objęcie części obszaru gminy Rychliki formami ochrony przyrody - obszar chronionego krajobrazu - zaleca się jako priorytet realizację sieci kanalizacji sanitarnej.

b) W szczególności na obszarach już zainwestowanych i przewidywanych do zainwestowania konieczna jest budowa systemów kanalizacji sanitarnej i obiektów zbiorowej utylizacji ścieków lub systemów kanalizacyjnych przesyłowych.

c) Przewiduje się następujące rozwiązania dotyczące gospodarki ściekowej.

- Cały obszar Gminy obsługiwany będzie przez grupowe oczyszczalnie ścieków w tym największą zlokalizowaną w rejonie wsi Rychliki. Przewiduje się budowę oczyszczalni mechaniczno - biologicznej o przepustowości ok. 560 m³/dobę. Powinien być to obiekt zblokowany, wykorzystujący osad czynny lub złożo biologiczne, wyposażony w pełną automatykę i zdalne sterowanie. Proponuje się odprowadzenie oczyszczonych ścieków do Brzeźnicy na wysokości wsi Dymnik.
- Przewiduje się mieszane układy kanalizacyjne, tzn. podciśnieniowe i grawitacyjne. Pozostałe małe miejscowości Gminy powinny być objęte programem oczyszczalni przyzagrodowych lub zbiorników bezodpływowych (z wywozem ścieków do oczyszczalni w Rychlikach).
- Należy stworzyć przynajmniej jeden obiekt utylizacji ścieków wyposażony w punkt zlewny dla ścieków dowożonych z miejscowości mniejszych i zabudowy rozproszonej nieskanalizowanej.

d) Inne cele towarzyszące gospodarce ściekowej.

- W ramach poprawy gospodarki wodno-ściekowej planuje się wybudowanie oczyszczalni ścieków wraz z siecią kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Powodowo.
- Z uwagi na atrakcyjność terenu i jego położenie nie powinno się dopuszczać do powstawania lokalnych wylewisk ścieków.
- Wszystkie produkowane na terenie Gminy ścieki bytowo-gospodarcze winny być oczyszczone w oczyszczalniach po odpowiednim stopniu redukcji zanieczyszczeń.
- Na terenach pozbawionych izolacji od użytkowych warstw wodonośnych oraz izolacji nieciągłej nie dopuszcza się rozwiązań gospodarki ściekowej zagrażających użytkowym warstwom wodonośnym.
- Na terenach odpornych na antropopresję dopuszcza się stosowanie systemów utylizacji indywidualnej po uprzednich szczegółowych badaniach hydrogeologicznych wskazujących możliwości odprowadzenia ścieków oczyszczonych w grunt; dopuszcza się odprowadzenie ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych na wyżej wymienionych terenach.
- Należy opracować koncepcję programową techniczno-ekonomiczną rozwiązania gospodarki ściekowej dla całej Gminy z uwzględnieniem etapowania inwestycji.

7.6 ZAGOSPODAROWANIE ODPADÓW STAŁYCH.

Na terenie Gminy Rychliki funkcjonuje system zbiórki odpadów segregowanych. Odpady zebrane z terenu Gminy deponowane są na składowisku zlokalizowanym na terenie ZUO Elbląg.

1) Cele i kierunki rozwoju gospodarowania odpadami na terenie Gminy.

- a) Stworzenie, propagowanie i wdrażanie kompleksowego programu edukacyjno - informacyjnego z zakresu selektywnej gospodarki odpadami na terenie Gminy.
- b) Rozszerzanie do poziomu około 99% selektywnej zbiórki odpadów użytkowych w systemie „u źródła”.
- c) Propagowanie i stworzenie systemu zachęt dla mieszkańców, mobilizujących ich do segregacji odpadów.
- d) Monitorowanie przez gminę usług świadczonych przez firmy wywozowe, obsługujące jej teren.
- e) Wdrożenie systemu gospodarki odpadami niebezpiecznymi oraz wielkogabarytowymi, wydzielonymi ze strumienia odpadów komunalnych.

7.7 TELEKOMUNIKACJA.

- a) Na terenie Gminy funkcjonują obecnie dwa podstawowe systemy połączeń telekomunikacyjnych: telekomunikacja kablowa oraz niezależne sieci telefonii komórkowych bazujących na stacjach przekaźnikowych i falach radiowych.
- b) Przewiduje się rozwój sieci telefonii głównie w oparciu o światłowody.
- c) Ponadto przewiduje się budowę nowych sieci przesyłowych oraz budowli i urządzeń telefonicznych.

8 POLITYKA PRZESTRZENNA.

8.1 OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM, ZGODNIE Z USTALENIAMI PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA I USTALENIAMI PROGRAMÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART. 48 UST. 1.

- a) Na obszarze Gminy nie występują zadania rządowe służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych znajdujące się w rejestrze programów rządowych zgodnie z art. 48 i 49 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 23 marca 2003 r.
- b) Do zadań ponadlokalnych wynikających z opracowywanych programów wojewódzkich oraz innych opracowań w tym także wynikające z przyjętych w planie województwa kierunkach rozwoju należą.
- Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 527 Dzierżgoń - Olsztyn, układu podstawowego do parametrów technicznych klasy G.
 - Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 526 Pasłek - Przezmark.
 - Przebudowa dróg układu uzupełniającego do wymaganych klas technicznych.
 - Uzupełnienie międzynarodowych tras rowerowych, trasami międzyregionalnymi, regionalnymi i lokalnymi, wyznaczanymi przez samorządy.
 - Planowane odcinki szlaków rowerowych: międzynarodowy szlak R1, szlak wzdłuż Kanału Elbląskiego, szlak „św. Wojciecha”.
 - Zgodnie z wnioskami zarządców poszczególnych sieci uwzględnia się planowaną linię elektroenergetyczną 110 kV Pasłek – Mikołajki Pomorskie.
 - Na terenach prawnie chronionych funkcje gospodarcze winny być podporządkowane zasadom ochrony wynikającym z przepisów prawnych.
 - Z zakresu dziedzictwa kulturowego wyznacza się trzy szczególne obszary.
 - Rejon Kanału Elbląskiego z pochylniami Całuny – Buczyniec.
 - Rejony zabytkowych założeń pałacowo-parkowych.
 - Rejon wsi Święty Gaj (z grodziskiem Cholin i powiązaniem z „pomostami bągardzkimi”).
 - Zagospodarowanie turystyczne i utrzymanie w sprawności Kanału Elbląskiego.
 - Utrzymanie w sprawności systemów przeciwpowodziowych.
 - Zwiększenie lesistości w województwie - zalesienie gruntów o ogólnej powierzchni w województwie do ok. 50 tyś. ha.
 - Budowa ponadlokalnych urządzeń infrastruktury technicznej.
 - Poszerzenie rozpoznania dorobku kulturowego na terenie województwa i uporządkowanie ewidencji.

8.2 OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM.

- 1) Zadania inwestycyjne, służące realizacji Wieloletniego Programu Inwestycyjnego w gminie Rychliki, obejmują:
 - a) Modernizację dróg gminnych.
 - b) Budowę sieci wodociągowej.
 - c) Budowę sieci kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków.
 - d) Budowę i modernizację świetlic wiejskich.
 - e) Budowa placów zabaw i boisk rekreacyjnych.
 - f) Tworzenie przestrzeni publicznych przy wykorzystaniu zieleni urządzonej.
 - g) Realizację nowego cmentarza komunalnego w obrębie Rychliki (*miejsce lokalizacji cmentarza oznaczono na terenie wskazanym na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”*).
 - h) Modernizację budynku administracji.
 - i) Program gospodarki odpadami i ochrony środowiska.
 - j) Modernizację c.o. w budynkach publicznych.
 - k) Rozbudowę elektronicznej platformy funkcjonowania administracji.
 - l) Promocję oraz oznakowanie w terenie zasobów środowiska kulturowego i przyrodniczego.
 - m) Budowę, oznakowanie i promocję ścieżek rowerowych.
 - n) Urządzenie ciągu pieszego z Kwietniewa do Świętego Gaju.

8.3 OBSZARY, DLA KTÓRYCH WSKAZANE JEST SPORZĄDZENIE MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA SCALEŃ I PODZIAŁU NIERUCHOMOŚCI, A TAKŻE OBSZARY ROZMIESZCZENIA OBIEKTÓW HANDLOWYCH O POWIERZCHNI SPRZEDAŻY OKREŚLONEJ NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH ORAZ OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNEJ.

- 1) Na terenie Gminy Rychliki obowiązuje 1 miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w okolicach miejscowości Kiersity.

Uchwała Nr III/13/2000 Rady Gminy w Rychlikach z dnia 29 czerwca 2000 roku w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki uchwalonego Uchwałą Gminnej Rady Narodowej Nr X/43/90 z dnia 28.02.1990r.

Tereny wymagające sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego:

- a) Teren zwartej zabudowy oraz tereny rozwojowe wsi Jelonki.
- b) Teren zwartej zabudowy oraz tereny rozwojowe wsi Rychliki.
- c) Teren zwartej zabudowy oraz tereny rozwojowe wsi Święty Gaj.
- d) Teren zwartej zabudowy oraz tereny rozwojowe wsi Kwietniewo.

- e) Teren zwartej zabudowy wsi Kiersity wraz z terenami nad jeziorem Korsuń.
 - f) Tereny przeznaczone pod lokalizację *odnawialnych źródeł energii*.
 - g) *Teren przeznaczony pod cmentarz.*
- 2) Nie wyznacza się obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni określonej na podstawie przepisów odrębnych.

8.4 KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.

1) Rolnicza przestrzeń produkcyjna.

a) Kierunki przekształceń strukturalnych i własnościowych.

Ze względu na jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla obszaru Gminy należy wprowadzić następujące zasady ogólne działalności rolniczej:

- W strefie **S₁** oraz strefie **S₃** zaleca się prowadzenie produkcji rolnej o charakterze zintegrowanym ze szczególnym uwzględnieniem ekologicznych aspektów gospodarki rolnej oraz możliwości alternatywnego wykorzystania gruntów (rekreacja, *turystyka*).
- *Do zalesienia w granicach Gminy wskazuje się tylko grunty najsłabsze klasy V i VI przydatności rolniczej, grunty na stokach powyżej 15% spadku terenu oraz tereny wskazane do zalesienia na załączniku nr 4 pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”. Wprowadzanie zalesień dokonuje zmiany zagospodarowania terenu i użytkowania gruntu zatem zgodnie z przepisami odrębnymi wymaga każdorazowo w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wydania decyzji o warunkach zabudowy.*
- Dla pasa centralnego - strefa **S₂** zaleca się zintegrowany charakter produkcji rolnej w podstrefie **S_{2n}** z możliwością intensyfikacji w pozostałej, południowej części Gminy.
- Działania Gminy powinny mieć charakter selektywny mający na celu promowanie gospodarstw o dużym potencjale rozwojowym (posiadających zasoby czynników produkcji, powiązania z rynkiem, plany rozwoju itp.). Jednocześnie na obszarach utrwalonej struktury własności indywidualnej należy rozpocząć wdrażanie programu dywersyfikacji, tzn. łączenia kilku źródeł dochodu (z różnej działalności gospodarczej) w ramach jednego gospodarstwa.
- Należy wspierać powstawanie gospodarstw specjalistycznych produkcji rolnej, a w szczególności: ogrodnictwa i warzywnictwa, stawów hodowlanych. W tym celu zaleca się tworzenie oraz wspieranie grup producenckich.

b) Zalecenia i ograniczenia dla poszczególnych jednostek strukturalnych.

Strefa **S₁ i **S₃**.**

- *Do zalesienia w granicach Gminy wskazuje się tylko grunty najsłabsze klasy V i VI przydatności rolniczej, grunty na stokach powyżej 15% spadku terenu oraz tereny wskazane do zalesienia na załączniku nr 4 pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”. Wprowadzanie zalesień dokonuje zmiany zagospodarowania terenu i użytkowania gruntu zatem zgodnie z przepisami odrębnymi wymaga*

każdorazowo w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wydania decyzji o warunkach zabudowy.

- *Nie dopuszcza się innych możliwości zalesień poza warunkami wskazanymi powyżej.*
- Obszar przydatny do tworzenia gospodarstw o charakterze farmerskim.
- Nie należy lokalizować ferm bezściółkowych oraz dużych ferm zwierzęcych zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco lub mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Strefa S₂.

- *Do zalesienia w granicach Gminy wskazuje się tylko grunty najsłabsze klasy V i VI przydatności rolniczej, grunty na stokach powyżej 15% spadku terenu oraz tereny wskazane do zalesienia na załączniku nr 4 pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”. Wprowadzanie zalesień dokonuje zmiany zagospodarowania terenu i użytkowania gruntu zatem zgodnie z przepisami odrębnymi wymaga każdorazowo w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wydania decyzji o warunkach zabudowy.*
- *Nie dopuszcza się innych możliwości zalesień poza warunkami wskazanymi powyżej.*
- Z wyłączeniem podstrefy **S_{2n}** obszary predysponowane do intensywnej produkcji rolnej jako podstawowej formy zagospodarowania przestrzeni (dopuszczalne wszystkie działy produkcji rolnej oraz produkcji specjalistycznej w rolnictwie).
- Należy przyjąć, że głównymi rejonami hodowli bydła (duży udział trwałych użytków zielonych) pozostaną tereny położone w części północnej (podstrefa **S_{2n}**).
- Zaleca się w rejonach lokalizacji hodowli bydła mlecznego na bazie istniejącej struktury gospodarstw rolnych tworzenie grup producenckich w zakresie organizacji skupu i przechowywania mleka (kontrola jakości, nowe technologie).

c) Kierunki wynikające z uwarunkowań przyrodniczych.

- Na obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej warunki zabudowy dla zabudowy zagrodowej i obiektów produkcji rolniczej należy ustalać na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy.
- Tereny rolne znajdujące się w pobliżu wód płynących i stojących należy zagospodarować w taki sposób, aby zahamować dopływ rolniczych zanieczyszczeń powierzchniowych do wód.
- Gleby organiczne objęte są ochroną na podstawie przepisów odrębnych.
- Ze względu na wysoką jakość gleb, szczególnie tych o podłożu organicznym nie zaleca się zmiany przeznaczenia gruntów na cele nierolnicze.
- Część gruntów ornych położonych na spadkach *powyżej 15%* terenowych jest potencjalnie zagrożona erozją wodną i uprawową – wskazane są odpowiednie zabiegi agrotechniczne, względnie zmiana użytkowania gleb (zagospodarowanie trwałą roślinnością lub zalesienie stoków o dużym nachyleniu powyżej 15%).

- Struktura przyrodnicza przestrzeni rolniczej jest dość korzystna dla gospodarki rolnej – występująca roślinność śródpolna, oczka wodne, tereny podmokłe należy zachować.
- Nie należy lokalizować technologii bezściółkowych w północnej części obszaru - podstrefa S_{2n} , ze względu na ochronę Rezerwatu Jeziora Drużno.

d) Kierunki wynikające z gospodarki gruntami.

- Dopuszcza się prowadzenie hodowli bydła w systemie ściółkowym.
- Dopuszcza się, lokalizowanie odnawialnych źródeł energii wraz z infrastrukturą techniczną, na terenie wskazanym na załączniku nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”, przy zachowaniu wymaganych *stref ochronnych* od zabudowy.
- Należy utrzymywać zadrzewienia graniczne i śródpolne.
- Dopuszcza się obok produkcji rolnej wprowadzenie innych działalności związanych z rolnictwem: przetwórstwo owocowe i mięsne, specjalistyczne hodowle oraz działalność agroturystyczną i usługi związane z obsługą ruchu turystycznego i rekreacji.
- Rolnictwo o charakterze ekologicznym z ograniczeniem upraw płuźnych a stopniowym zwiększaniem powierzchni trwałych użytków zielonych w celu zmniejszenia odpływu substancji biogenych i organicznych do gruntu.
- Należy wprowadzić zakaz wywozu gnojowicy na grunt.

2) Leśna przestrzeń produkcyjna.

Na obszarach leśnych zagospodarowanie terenu odbywa się na podstawie przepisów o lasach.

Na terenie całej Gminy zaleca się zachowanie i ochronę układu istniejących płatów leśnych.

Do zalesienia wskazuje się tylko grunty najslabsze klasy V i VI przydatności rolniczej, grunty na stokach powyżej 15% spadku terenu oraz tereny wskazane do zalesienia na załączniku nr 4 pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”. Wprowadzanie zalesień dokonuje zmiany zagospodarowania terenu i użytkowania gruntu zatem zgodnie z przepisami odrębnymi wymaga każdorazowo w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wydania decyzji o warunkach zabudowy.

Na obszarze Gminy należy dążyć do ekologicznego wzbogacenia terenów leśnych poprzez rozwój jakościowy istniejących zadrzewień.

W celu ochrony walorów krajobrazu należy zachować naturalną granicę rolno - leśną.

9 OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI I OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH.

Na rysunku studium wyznaczono tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi z prawdopodobieństwem wystąpienia 1% oraz 10%, *stanowiące obszary szczególnego zagrożenia powodzią.*

Na rysunku studium wyznaczono wały przeciwpowodziowe. *Obszary, między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego stanowią obszary szczególnego zagrożenia powodzią.*

Na obszarach *szczególnego* zagrożenia powodzią zasady zagospodarowania oraz *zakazy i nakazy* reguluje ustawa Prawo wodne.

Zgodnie z programem ochrony przeciwpowodziowej Żuław Elbląskich i nizinno - depresyjnej części Elbląga na terenach depresyjnych w basenie jeziora Drużno wskazany jest zerowy poziom posadowienia budynków na rzędnej +0,9m n.p.m.

Nie zlokalizowano terenów zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych.

10 OBIEKTY LUB OBSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALINY FILAR OCHRONNY.

W granicach Gminy Rychliki w/w obszary nie występują.

11 OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, ZGODNIE Z PRZEPISAMI USTAWY Z DNIA 7 MAJA 1999 R. O OCHRONIE TERENÓW BYŁYCH HITLEROWSKICH OBOZÓW ZAGŁADY (DZ.U. NR 41, POZ. 412 ORAZ Z 2002R. NR 113, POZ. 984 I NR 153, POZ. 1271).

W granicach Gminy Rychliki w/w obszary nie występują.

12 OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCENI, REWITALIZACJI, REHABILITACJI LUB REKULTYWACJI.

Należy poddać rehabilitacji tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej byłych osiedli PGR zgodnie z załącznikiem nr 4 pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”. Celem działań powinna być poprawa stanu technicznego substancji budynkowej, poprawa jej walorów użytkowych i estetycznych oraz poprawa jakości przestrzeni.

13 GRANICE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH I ICH STREF OCHRONNYCH.

W granicach Gminy Rychliki w/w tereny nie występują.

14 INNE OBSZARY PROBLEMOWE, W ZALEŻNOŚCI OD UWARUNKOWAŃ I POTRZEB ZAGOSPODAROWANIA WYSTĘPUJĄCYCH W GMINIE.

W gminie Rychliki nie występuje potrzeba wyznaczenia w/w obszarów.

15 ZAŁĄCZNIKI.

Załącznikiem do części II Zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rychliki *jest*:

- a) *Mapa w skali 1:25 000 pt.: „Gmina Rychliki. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy. Kierunki rozwoju przestrzennego Gminy Rychliki”, stanowiąca załącznik nr 4 do uchwały.*